

সামুদ্রিক—
কলা-চন্দন ।

—*—

পঞ্চিত শ্রীযুক্ত সুরেন্দ্রমোহন ভট্টাচার্য
প্রণীত ।

-*:-

কলিকাতা—১৯৫২নং কর্ণওয়ালিস স্ট্রিট, “শ্বারস্বত
লাইব্রেরী” হইতে

শ্রীনিবারণচন্দ্ৰ ভট্টাচার্য কৰ্তৃক প্রকাশিত ।

সন ১৩২৪ ।

সুরেন্দ্ৰ-মুখ্য

PRINTED BY N. C. PAL,
AT THE "INDIAN PATRIOT PRESS"
25, Baranasi Ghoshe's Street, Calcutta.

ପ୍ରବେଦନ ।

ରାଧା-ତତ୍ତ୍ଵ ଗ୍ରହିଣୀ ଆମାଦେର ଦେଶେ ଦୁଷ୍ଟାପ୍ୟ ଛିଲ, କିନ୍ତୁ ଅନେକ ଭକ୍ତି ଗ୍ରହେ ଏତନ୍ତ୍ର ଗ୍ରହମଧ୍ୟରେ ଶୋକନିଚ୍ଚର ପ୍ରମାଣସ୍ଵରୂପ ଗୃହିତ ହଇଯାଛେ; ଦେଖିତେ ପାଇଁଯା ଯାଇତ । ସଦିଓ ଦୁଇ ଏକଥାନି ଅସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ବା ବିକଳାଙ୍ଗ ରାଧାତତ୍ତ୍ଵ ମୁଦ୍ରିତ ହଇଯାଛେ, କିନ୍ତୁ ତାହାର ଅନୁବାଦାଦି ଏତ ଭ୍ରମକୁଳ ଯେ ପାଠ କରିଲେ ଚମକିଯା ଉଠିତେ ହୁଁ । କାରଣ ଆମରା ସ୍ଥାମୀଜିର ନିକଟ ହିତେ ଯେ ହଞ୍ଚଲିଥିତ ଗ୍ରହ ଆନିଯା ଅନୁବାଦେ ଅବୃତ୍ତ ହୁଁ, ତାହା ବହୁ ପୁରାତନ ହଞ୍ଚଲିପି—ଅନେକ ହଲେ ପାଠ କରିତେ କଷ୍ଟ ହୁଁ, ତଜ୍ଜନ୍ମଓ ବଟେ ଏବଂ ସଦି ପୂର୍ବ ପ୍ରକାଶିତ କୋନ ଗ୍ରହେ ନୂତନ ପାଠ ବା ଶୋକଥାକେ, ତଜ୍ଜନ୍ମଓ ବଟେ, ଆମରା ସେଥାନେ ଯେ ପୁଷ୍ଟକ ପ୍ରକାଶ ବା ମୁଦ୍ରିତ ହଇଯାଛେ, ତାହା ଆନାଇୟା ପାଠ କରିଯା ଦେଖିଯାଛି; ସର୍ବତ୍ରରେ ପ୍ରାୟ ସମାନ । ଅନୁବାଦେ ମୂଳ ସତ୍ୟ ପ୍ରାୟ ମିଳେ ନାହିଁ—ମୂଳ ଶୋକରେ ଅନେକ ପରିତ୍ୟକ୍ତ ଓ ଅସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ଦେଖା ଗିଯାଛେ । କାଜେଇ ରାଧା-ତତ୍ତ୍ଵଥାନି ପ୍ରକାଶେର ପ୍ରୋଜେକ୍ ବୁଝିଯା ଆଗ୍ରହସହକାରେ ପ୍ରକାଶ କରା ଗେଲ ।

ଜନଶ୍ରତି, ରାଧା-ତତ୍ତ୍ଵର ଆରା ଶୋକ ଆଛେ, କିନ୍ତୁ କୋଥାଯା ଆଛେ, କେହିଏ ବନ୍ଧିତେ ପାରେନ ନା । ସତ୍ତଵ ଚେଷ୍ଟା କରିତେ ହୁଁ, ଚେଷ୍ଟା କରିଯା ଦେଖା ହଇଯାଛେ, ଆମରା ମିଳାଇତେ ପାରି ନାହିଁ । ସଦି ଭବି-

গ্রন্থকারের উচ্চচিন্তার আর কয়েকথানি পুস্তক।

ব্রহ্মচর্য শিক্ষা—	১॥০
দীক্ষা ও সাধনা—	১॥০
যোগ ও সাধন রহস্য—	১॥০
রসতত্ত্ব ও শক্তি সাধনা—	১॥০
বৈষ্ণবাচার-পদ্ধতি—	১॥০
অনৱব (ধর্মমূলক উপস্থান) —	১॥০
গৃহস্থের যোগ-শিক্ষা—	১॥০
ডাকিনী বিষ্ণা—	১॥০
নরকেৎসব—	১॥০
বাধাকৃত্যতত্ত্ব	১॥০
জন্মান্তর-রহস্য—	১॥০

একমাত্র প্রাপ্তি স্থান—
সারস্বত লাইব্রেরী।

১৯৫২নং কর্ণওয়ালিস্‌ফ্লাট, কলিকাতা।

ରାଧା-ତନ୍ତ୍ରମ ।

ପ୍ରଥମ ପଟ୍ଟଳ ।

ଶ୍ରୀପାର୍ବତ୍ୟାବାଚ ;—

ଗଣେଶ-ନନ୍ଦ-ଚନ୍ଦ୍ରେଶ-ବିଷୁଣୁ । ପରିଯେବିତ ।

ଦେବଦେବ ମହାଦେବ ସ୍ଵତ୍ୟଜ୍ଞୟ ସମାତନ ॥୧॥

ରହସ୍ୟଂ ବାନ୍ଧୁଦେବସ୍ଥ ରାଧାତନ୍ତ୍ରଂ ମନୋହରମ୍ ।

ପୂର୍ବଂ ହି ସୁଚିତଂ ଦେବ କଥାଗାତ୍ରେଣ ଶକ୍ତର ॥୨॥

କୃପା କଥୟେଶାନ ତନ୍ତ୍ରଂ ପରମଦୂରଭମ୍ ॥୩॥

ଶ୍ରୀପାର୍ବତୀଦେଵୀ କହିଲେ, ହେ ମହାଦେବ ! ତୁ ତୁ ଦେବତାଦିଗେରଙ୍ଗ ଦେବତା ; ତୁ ତୁ ସ୍ଵତ୍ୱକେ ଜଗ କରିଗାଛ ; ତୁ ତୁ ସମାତନ ଏବଂ ତୁ ତୁ ଗୁଣ-
ପ୍ରତି, ନନ୍ଦୀ, ଚନ୍ଦ୍ର, ଅଞ୍ଜଳି ଓ ବିଷୁଣୁ କର୍ତ୍ତ୍ରକ ପରିଯେବିତ । ହେ ଦେବ ଶକ୍ତର !
ବାନ୍ଧୁଦେବର ରହସ୍ୟରୁକୁ ମନୋହର ରାଧାତନ୍ତ୍ର ପୂର୍ବେ କଥାବସରେ ଶୁଚିତ
ହଇଯାଇଲ ଥାଏ । ହେ ଶୈଶାନ ! ଅଜଣେ କୃପାପୂର୍ବକ ପରମଦୂରଭ ଦେଇ,
ହାତରେ ଆମ୍ବାର ନିର୍ଜଟ ସର୍ବନା କର ॥୧—୩॥

শ্রীজিথর উবাচ ;—

রহস্যং বাস্তুদেবস্তু রাধাতন্ত্রং বরাননে ।
 অত্যন্তগোপনং তন্ত্রং বিশুদ্ধং নির্মলং সদা ॥৪॥
 কালীতন্ত্রং যথা দেবি তোড়লঞ্চ তথা প্রিয়ে ।
 সর্বশক্তিময়ং বিদ্যা বিজ্ঞায়াঃ সাধনায় বৈ ।
 নিগদামি বরারোহে সাবধানাবধারয় ॥৫॥
 বাস্তুদেবো মহাভাগঃ সত্ত্বরং গম সন্নিধিম্ ।
 আগত্য পরমেশানি যদুক্তং তচ্ছুণু প্রিয়ে ॥৬॥
 মৃত্যুঞ্জয় মহাবাহো কিং করোমি জপং প্রভো ।
 তন্মে বদ মহাভাগ বৃষধ্বজ নমোহস্ত তে ॥৭॥
 সংসারতরণে দেব তরণিস্ত্রং তপোধন ।
 ভাঙ বিনা পরমেশান ন হি সিদ্ধিঃ প্রজ্ঞায়তে ॥৮॥

শ্রীজিথর কহিলেন ;—হে বরাননে ! বাস্তুদেবের রহস্য-সম্বলিত
 রাধাতন্ত্র অত্যন্ত গোপনীয় এবং সর্বদা বিশুদ্ধ ও নির্মল । হে দেবি !
 কালীতন্ত্র ও তোড়লতন্ত্র যেকৃপ সর্বশক্তিময়, প্রিয়ে ! এই রাধাতন্ত্র ও
 সেইকৃপ জানিবে । হে বরারোহে ! বিশ্বাসকলের সাধনের জন্য
 আমি তোমার নিকট বলিতেছি, সাবধানের সহিত ইহা শ্রবণ
 কর ॥৪—৫॥ হে পরমেশানি প্রিয়ে ! অনধিককাল মধ্যে মহাভাগ
 বাস্তুদেব আমার নিকট আগমন করতঃ যাহা বলিয়াছিলেন, তাহা
 শুন । বাস্তুদেব বলিয়াছিলেন, হে মহাবাহো মৃত্যুঞ্জয় ! আপনি
 সকলের প্রভু, আপনি বলুন আমি কি জপ করিব ? হে মহাভাগ !
 আপনি বৃষধ্বজ, আপনাকে নমস্কার ॥৬—৭॥

হে দেব ! আপনি তাপসদিগের মধ্যে শ্রেষ্ঠ, আপনি সংসার-

ଏତଙ୍କୁ ଭା ମହେଶାନି ବିଷେଣଗିତତେଜସଃ ।
 ପୀଯୁଷସଂୟୁତଃ ବାକ୍ୟଃ ବାଞ୍ଚଦେବଷ୍ଟ ଯୋଗିନି ।
 ସଦୁତ୍ତଃ ବାଞ୍ଚଦେବାୟ ତେ ସର୍ବଃ ଶୃଗୁ ପାର୍ବତି ॥୯॥
 ମା ଭୟଃ କୁକୁ ଭୋ ବିଷେଣ ତ୍ରିପୁରାଃ ଭଜ ଶୁନ୍ଦରୀମ୍ ।
 ଦଶ ବିଦ୍ଯା ବିନା ଦେବ ନ ହି ସିଦ୍ଧିଃ ପ୍ରଜାୟତେ ॥୧୦॥
 ତ୍ସମାଦଶମ୍ଭୁ ବିଦ୍ୟାମ୍ଭୁ ପ୍ରଧାନଃ ତ୍ରିପୁରା ପରା ।
 ଚତୁର୍ବର୍ଗପ୍ରଦାଃ ଦେବୀମୀଶ୍ଵରୀଃ ବିଶ୍ଵମୋହିନୀମ୍ ॥୧୧॥
 ଶୁନ୍ଦରୀଃ ପରମାରାଧ୍ୟାଃ ବିଶ୍ଵପାଲନତ୍ୟପରାମ୍ ।
 ସଦା ମମ ହଦିଷ୍ଟଃାଂ ତାଂ ନମକୁତ୍ୟ ବଦାମ୍ୟହମ୍ ॥୧୨॥

ସାଗର ଉତ୍ତିର୍ଣ୍ଣ ହୋଇବାର ତରଳୀସ୍ଵରପ ; ହେ ପରମେଶାନ ! ମେହି ତରଳୀ ବ୍ୟାତୀତ ସିଦ୍ଧିଲାଭ ହଇତେ ପାରେ ନା ॥୮॥ ହେ ମହେଶାନି ଯୋଗିନି ! ଅମିତତେଜୀ ବାଞ୍ଚଦେବ ବିଷୁର ପୀଯୁଷସଂୟୁକ୍ତ ଏବଶ୍ରକାର ବାକ୍ୟ ଶ୍ରବଣ କରିଯା, ତୀହାକେ ଯାହା ବଲା ହଇଯାଛିଲ, ପାର୍ବତି ! ତେବେମତ୍ତ ତୁମି ଶ୍ରବଣ କର ॥୯॥ ହେ ବିଷେଣ ! ଆପନି ଭୟ କରିବେନ ନା, ଆପନି ତ୍ରିପୁରାଶୁନ୍ଦରୀକେ ଭଜନା କରନ । ହେ ଦେବ ! ଦଶବିଦ୍ୟାର * ଉପାସନା ବ୍ୟାତୀତ ସିଦ୍ଧିଲାଭ ହଇତେ ପାରେ ନା । ମେହି ଦଶବିଦ୍ୟାର ମଧ୍ୟେ ତ୍ରିପୁରା-ଶୁନ୍ଦରୀଇ ଶ୍ରେଷ୍ଠ ଏବଂ ମେହି ଦେବୀଇ ଚତୁର୍ବର୍ଗ—ଅର୍ଥାତ୍ ଧର୍ମ, ଅର୍ଥ, କାମ ଓ ଗୋକ୍ଷ ପ୍ରଦାନକାରିଣୀ । ତିନିଇ ସ୍ଥାବରଜଙ୍ଗମାୟ୍ୟକ ବିଶ୍ଵକେ ମୋହିତ କରିତେଛେନ । ମେହି ଶୁନ୍ଦରୀଇ ଏକମାତ୍ର ଆରାଧ୍ୟା ଏବଂ ତିନିଇ ଏହି ବିଶ୍ଵପାଲନେ ତେବେର ରହିଯାଛେନ । ତିନି ସର୍ବଦା ଆମାର ହଦୟେ ଅବ-

* ଦଶମହାବିଦ୍ୟା ଯଥା—କାଳୀ ତାରା ମହାବିଦ୍ୟା ଘୋଡ଼ଶୀ ଭୁବନେଶ୍ୱରୀ । ତୈରବୀ ଛିନ୍ନମତ୍ତା ଚ ବିଦ୍ୟା ଧୂମାବତୀ ତଥା । ବଗଳା ମିକ୍କବିଦ୍ୟା ଚ ମାତ୍ରଶୀ କମଳାତ୍ମିକା । ଏତା ଦଶମହାବିଦ୍ୟାଃ ମିକ୍କବିଦ୍ୟାଃ ପ୍ରକୀର୍ତ୍ତିତାଃ ॥

অক্ষণীঞ্চ সমুদ্ভূত্য ভগবীজং সমুদ্বর ।
 রতিবীজং সমুদ্ভূত্য পৃথুবীজং সমুদ্বর ॥১৩॥
 মায়ামন্তে ততো দস্তা বাগ্ভবং কুরু বত্তুতঃ ।
 ইদং হি বাগ্ভবং কুটং সদা ত্রেলোক্যমোহনম् ॥১৪॥
 শিববীজং সমুদ্ভূত্য ভৃগুবীজং ততঃপরম্ ।
 কুমুদতীং ততো দেবি শূন্তঞ্চ তদনন্তরম্ ॥১৫॥
 পৃথুবীজং ততশ্চোক্ত্বা অন্তে মায়াং পরাক্ষরীম্ ।
 কামরাজমিদং দেবি কুটং পরমদুর্ভম্ ॥১৬॥
 ভৃগুবীজং সমুদ্ভূত্য সমুদ্বর কুমুদতীম্ ।
 ইন্দ্রবীজং ততো দেবি তদন্তে বিকটা পরা ॥১৭॥

স্থিতি করিতেছেন ; আমি সেই পরাপরা ত্রিপুরামুন্দরীদেবীকে
 নমস্কার করিয়া বলিতেছি ॥১০—১২॥ প্রথমে ব্রহ্মাণী ‘ক’ উক্তার
 করিয়া ভগবীজ ‘এ’ কার উক্তার করিবে । পরে রতিবীজ ‘ঙ্গ’কার
 উক্তারপূর্বক পৃথিবীবীজ ‘ল’ উক্তার করিয়া, অন্তে মায়াবীজ ছীং
 যোগ করিবে । এই পঞ্চবর্ণাঙ্ক মন্ত্রকে বাগ্ভাব কুট কহে ।* এই
 বাগ্ভবকুটপ্রভাবে সর্বদা ত্রিলোক মোহিত হইয়া থাকে ॥১৩—১৪॥
 প্রথমতঃ শিববীজ ‘হ’কার, পরে ভৃগুবীজ ‘স’কার যোগ করিবে ।
 হে দেবি ! পরে কুমুদতী ‘ক’কার যোগ করিয়া শৃঙ্গ ‘হ’ যোগ করিবে ।
 অনন্তর পৃথিবী বীজ ‘ল’ যোগ করিয়া অন্তে মায়া ছীং যোগ করিবে ।
 হে দেবি ! এই ষড়ক্ষরাত্মক মন্ত্র কামরাজকুট+ বলিয়া কথিত ; ইহঁ
 পরম দুর্ভ ॥১৫—১৬॥ ভৃগুবীজ ‘স’কার উক্তার করিয়া কুমুদতী

* ক এই ল ছীং ।

† হ স ক হ ল ছীং ।

ବାହୁଦେବୋହିପି ତଂ ଶ୍ରୀ ଦ୍ରତ୍ତଂ କାଶୀପୁରଂ ସୟୋ ।
 ଯତ୍ର କାଶୀ ମହାମାୟା ନିତ୍ୟା ଯୋନିଷ୍ଵର୍ଣ୍ଣପିଣ୍ଡି ।
 ସା କାଶୀ ପରମାରାଧ୍ୟା ବ୍ରଙ୍ଗାତ୍ୟେ ପରିଷେବିତା ॥୧୮॥
 ମୁହୂର୍ତ୍ତଂ ଯତ୍ର ସଜ୍ଜପ୍ରତ୍ୟ ଲକ୍ଷ୍ଵବର୍ଷଫଳଂ ଲଭେ ।
 ତତ୍ର ଗୃହ ବାହୁଦେବଃ ସଂପୂଜ୍ୟ ଜପମାରଭେ ॥୧୯॥
 ସଂପୂଜ୍ୟ ବିଧିବଦେବୀଂ ଭବାନୀଂ ପରମେଶ୍ଵରୀମ୍ ।
 ଆଞ୍ଚନା ମନ୍ତ୍ରା ବାଚା ଏକିକୃତ୍ୟ ବରାନନେ ॥୨୦॥
 ସଦାଶିବପୁରେ ରମ୍ୟେ ପୁକ୍ଷରେ ଶକ୍ତିସଂୟୁତେ ।
 ଭୂମୌ ଶିରଃପ୍ରୋଥନକୁ ପାଦୋଦ୍ଧରଂ ପରମେଶ୍ଵରି ।
 କୃତ୍ତା ସୁତୁକରଂ କର୍ମ ନ ହି ନିନ୍ଦିଃ ପ୍ରଜାୟତେ ॥୨୧॥

‘କ’କାର ଉକ୍ତ କରିବେ । ପରେ ଇନ୍ଦ୍ରବୀଜ ‘ଲ’ ଯୋଗ କରିଯା ବିକଟା
 ଦ୍ଵୀଂ ଯୋଗ କରିବେ । ଏହି ମତ୍ତେର ନାମ ଶକ୍ତିକୃତ ॥୧୭॥*

ବାହୁଦେବ ଉକ୍ତ ମତ୍ତ ଶ୍ରବଣ କରିଯା ଦ୍ରତ୍ତ କାଶୀପୁରୀତେ ଗମନ କରି-
 ଲେନ । ଯେ କାଶୀପୁରୀ ବିଶ୍ୱବିମୋହିନୀ, ନିତ୍ୟା ଓ ଯୋନିଷ୍ଵର୍ଣ୍ଣପିଣ୍ଡି, ସେଇ
 କାଶୀପୁରୀ ବ୍ରଙ୍ଗାଦି ଦେବଗଣ କର୍ତ୍ତ୍ରକ ପରମାରାଧ୍ୟ ଓ ପରିଷେବିତ ॥୧୮॥
 ଯେ ହାନେ ମୁହୂର୍ତ୍ତ ସମସ୍ତନାତ୍ର ଜପ କରିଲେ ଲକ୍ଷ ବର୍ଷ ଜପେର ଫଳାଭ
 ହଇୟା ଥାକେ, ସେଇ ହାନେ (କାଶୀପୁରୀତେ) ବାହୁଦେବ ଗମନ କରତଃ
 ବିଧିବୋଧିତ ମତେ ପରମେଶ୍ଵରୀ ଭବାନୀଦେବୀକେ ପୂଜା କରିଯା ଜପ
 ଆରାନ୍ତ କରିଲେନ । ହେ ବରାନନେ ! ଶକ୍ତିସଂୟୁକ୍ତ ରମ୍ୟ ପୁକ୍ଷରସଂଜ୍ଞକ
 * ସଦାଶିବପୁରେ ଆଜ୍ଞା, ମନ ଓ ବାକ୍ୟ ଏକିକୃତ କରତଃ ଭୂମିତେ ଶିର
 ସ୍ଥାପନ କରିଯା ଏବଂ ଉର୍ଜାଦିକେ ପାଦୟୁଗଳ ଉତ୍କଷିପ୍ତ କରତଃ ଜପ କରିତେ
 ଲାଗିଲେନ । ହେ ପରମେଶ୍ଵର ! ଏବର୍ତ୍ତିତ ସୁତୁକର କର୍ମ କରିଯାଓ ତିନି

ଏବଂ କୁତେ ମହେଶାନି ସହାୟଦିତ୍ୟସଂଜ୍ଞକମ୍ ।

ଗତବାନୁ ବାସୁଦେବଙ୍କ ବିଷେଗରମିତତେଜୁଃ ॥୨୨॥

ତଥାପି ପରମେଶାନି ନ ହି ସିଦ୍ଧିଃ ପ୍ରାଜ୍ୟାୟତେ ।

ଆବିରାସୀମ୍ବହାମାୟା ତେଜଣ୍ଠ କମଲେକ୍ଷଣେ ॥୨୩॥

ଆବିଭୂର୍ଯ୍ୟ ମହାମାୟା ତ୍ରିପୁରା ପରମେଶ୍ୱରି ।

ବିଲୋକ୍ୟ କୁପାଯା ଦୃଷ୍ଟ୍ୟାମୁତ୍ତିଃ ନିକ୍ଷେଦିବ ପ୍ରିୟେ ।

ଉତ୍ତିଷ୍ଠ ବ୍ୟସ ହେ ପୁତ୍ର କିମର୍ଥଂ ତପ୍ୟସେ ତପଃ ।
ତୋ ପୁତ୍ର ଶୀଘ୍ରମୁତ୍ତିଷ୍ଠ ବରଂ ବରଯ ମୁକ୍ତତ ॥୨୫॥

ତଚ୍ଛୁଦ୍ଵା ପରମଂ ବାକ୍ୟଂ ତ୍ରିପୁରାୟାଃ ସୁଧାନ୍ତବମ୍ ।

ବାକ୍ୟଂ ତମ୍ଭାନ୍ତତଃ ଶ୍ରୀତା ତ୍ୟଜ୍ଞା ଯୋଗନ୍ତ ତେଜଣ୍ଠ ।
ପପାତ ଚରଣୋପାଷ୍ଟେ ତ୍ରିପୁରାୟାଃ ଶୁଚିଶ୍ଚିତେ ॥୨୬॥

ଲାଭ କରିତେ ପାରିଲେନ ନା ॥୧୯—୨୧॥ ହେ ମହେଶାନି ! ଅମିତ-
ତେଜୀ ବିଷ୍ଣୁ ଏହି ପ୍ରକାରେ ତପଶ୍ଚରଣ କରିତେ କରିତେ ସହାୟଦିତ୍ୟସଦୃଶ
ପ୍ରଭାବିଶିଷ୍ଟ ହଇଲେଓ ସିଦ୍ଧିଲାଭ କରିତେ ପାରିଲେନ ନା । ହେ କମଳ-
ନୟନେ ! ତଥନ ମହାମାୟା ବିଷ୍ଣୁର ସନ୍ଧିଧାନେ ଆବିଭୂତୀ ହଇଲେନ । ହେ
ପରମେଶ୍ୱରି ! ମହାମାୟା ତ୍ରିପୁରାମୁଦ୍ରାଦେବୀ ଆବିଭୂତୀ ହଇଯା ଦେଖି-
ଲେନ ଯେ, ବାସୁଦେବ ପ୍ରାଣମାତ୍ରାବଶିଷ୍ଟ ହଇଯା ରହିଯାଇଛନ । ହେ ପ୍ରିୟେ !
ତଥନ ତ୍ରିପୁରାଦେବୀ କୁପାଦୃଷ୍ଟିତେ ତୋହାକେ ନିରୀକ୍ଷଣ କରତଃ ଅମୃତା-
ଭିଷେକେ ସୁଷ୍ଠ କରିଯା ବଲିତେ ଲାଗିଲେନ । ହେ ବ୍ୟସ ! ତୁମି ଉଥିତ
ହୁ । ହେ ପୁତ୍ର ! ତୁମି କି ନିମିତ୍ତ ତପଶ୍ଚରଣ କରିତେଛ ? ହେ ଥୁଲ !
ତୁମି ଶୀଘ୍ର ଉଥିତ ହୁ, ଏବଂ ହେ ମୁକ୍ତତ ! ବର ପ୍ରାର୍ଥନା କର ॥୨୨—୨୫॥
ହେ ଶୁଚିଶ୍ଚିତେ । ତ୍ରିପୁରାଦେବୀର ପୀଯୁଷନିଶ୍ଚନ୍ଦ୍ର ଦେଇ ପରମ ବାକ୍ୟ ଶ୍ରବନ

ନମଟେ ତ୍ରିପୁରେ ମାତରମଟେ ଦୁଃଖନାଶିନି ।
 ନମଟେ ଶକରାରାଧ୍ୟେ କୁଞ୍ଜରାଧ୍ୟେ ନମୋହଣ୍ଟ ତେ ॥୨୭॥
 ତ୍ରିଲୋକଜନନି ମାତରମଟେହୃତଦାୟିନି ।
 ଆବିଭୂର୍ତ୍ତା ତୁ ସା ଦେବୀ ବିଷ୍ଣୋହର୍ଦୟମଂପିତା ॥୨୮॥
 ଇତି ଶ୍ରୀବାସ୍ତୁଦେବରଙ୍ଗେ ରାଧାତତ୍ତ୍ଵ ପ୍ରଥମ: ପଟଳ: ॥*॥

କରିଯା ବାସୁଦେବ ତୃକ୍ଷଣାଂ ତପଶ୍ଚରଣ ତ୍ୟାଗ କରତଃ ତ୍ରିପୁରାଦେବୀର
 ଚରଣୋପାନ୍ତେ ପତିତ ହଇଯା ବଲିତେ ଲାଗିଲେନ । ହେ ମାତଃ ତ୍ରିପୁରେ !
 ତୁମି ଦୁଃଖନାଶିନୀ, ତୋମାକେ ନମକାର । ତୁମି ଶକ୍ତରେ ଓ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣର
 ଆରାଧ୍ୟା, ତୋମାକେ ନମକାର । ହେ ମାତଃ ! ତୁମି ତ୍ରିଲୋକର ଜନନୀ
 ଏବଂ ତୁମିହି ଜନଗଣକେ ଅୟତ ଦାନ କରିଯା ଥାକ, ତୋମାକେ ପ୍ରଗାମ ।
 ସେ ଦେବୀ ବିଷ୍ଣୁର ହଦୟେ ଅବହିତି କରେନ, ସେଇ ଦେବୀ ତୁମି ଆମାର
 ମୟୁଥେ ଆବିଭୂର୍ତ୍ତା ହଇଯାଛ, ତୋମାକେ ନମକାର ॥୨୬—୨୮॥

ଶ୍ରୀବାସ୍ତୁଦେବ-ରଙ୍ଗେ ରାଧା-ତତ୍ତ୍ଵ ପ୍ରଥମ ପଟଳ ସମାପ୍ତ ॥୧॥

ଦ୍ଵିତୀୟঃ ପର୍ଟଲঃ ।

ଶ୍ରୀତିପୁରୋବାଚ ;—

ବାନ୍ଧୁଦେବ ମହାବାହୋ ଶୃଗୁ ମେ ପରମଂ ସଚଃ ।

କୁଂ ହି ଦେବ ସ୍ଵତଶ୍ରେষ୍ଠ କିର୍ଥଂ ତପ୍ୟନେ ତପଃ ॥୧॥

କୁଳାଚାରଂ ବିନା ପୁଣ୍ଡର ନହି ନିଦ୍ରିଃ ପ୍ରଜାୟତେ ।

ଶକ୍ତିହୀନଷ୍ଠ ତେ ନିଦ୍ରିଃ କଥଂ ଭବତି ପୁଣ୍ଡକ ॥୨॥

ଯମାଂଶମସ୍ତବାଂ ଲକ୍ଷ୍ମୀଂ ତ୍ୟକ୍ତା କିଂ ତପ୍ୟନେ ତପଃ ।

ରୂଥା ଶ୍ରମଂ ରୂଥା ପୂଜାଂ ଜପକଂ ବିକଳଂ ସ୍ଵତ ॥୩॥

ସଂଯୋଗଂ କୁଳ ସତ୍ତ୍ଵନ ଶକ୍ତ୍ୟା ମହ ତପୋଧନ ।

ଯୋଗଂ ବିନା ସ୍ଵତଶ୍ରେষ୍ଠ ବିଦ୍ୟା ନିଦ୍ରିର୍ବିଜ୍ଞାନାତେ ॥୪॥

ଶ୍ରୀତିପୁରୋବାଦେବୀ କହିଲେନ, ହେ ମହାବାହୋ ବାନ୍ଧୁଦେବ ! ଆମାର ପରମ
ବାକ୍ୟ ଶ୍ରୀବନ୍ଦ କର । ହେ ଦେବ ! (ଆମି ତିଲୋକ-ଜନନୀ ହଇଲେଓ)
ତୁମି ଆମାର ପୁଣ୍ୟଗଣେର ମଧ୍ୟେ ଶ୍ରେଷ୍ଠ ; ତୁମି କି ଜନ୍ମ ତପ୍ୟନା କରିତେ
ଅବୃତ୍ତ ହଇଯାଇ ? ହେ ପୁଣ୍ଡ ! କୁଳାଚାର * ସ୍ଵତିତ କଦାପି ନିଦ୍ରିଲାଭ
ହଇତେ ପାରେ ନା । ହେ ପୁଣ୍ଡ ! ତୁମି ଶକ୍ତିହୀନ, ତୁମି କି ପ୍ରକାରେ
ନିଦ୍ରିଲାଭ କରିବେ ? ଲକ୍ଷ୍ମୀଦେବୀ ଆମାର ଅଂଶମସ୍ତବା, ତୁମି ତାହାକେ

* କୁଳାଚାର ଯଥା କାଳୀତ୍ତସ୍ତେ ।—ସର୍ବଭୂତହିତେ ଯୁକ୍ତଃ ସମୟାଚାରପାଲକଃ ।
ଅନିତ୍ୟକର୍ମସଂଧୋଗୀ ନିତ୍ୟମୁଣ୍ଡାନତ୍ୟପରଃ ॥ ମତ୍ରାରାଧନମାତ୍ରେଣ ଭକ୍ତିଭାବେନ ତ୍ୟପରଃ ।
ପୂର୍ବତ୍ତାଃ ଦେବତାଯାତ୍ମ ସର୍ବକର୍ମନିବେଦକଃ ॥ ଅନୁମତ୍ରାଚ୍ଛିନ୍ମାତ୍ରପୁଜନଃ ।

ସାଧକେ କ୍ଷୋଭମାପନେ ଦେବତା କ୍ଷୋଭଗାନ୍ତୁ ଯାଏ ।
ତମ୍ଭାନ୍ତିଭୋଗୟତୋ ଭୂତ୍ଵା ଜପକର୍ମ ସମାରତେ ।
ଭୋଗଃ ବିନା ସ୍ଵତନ୍ତ୍ରେଷ୍ଟ ନ ହି ମୋକ୍ଷଃ ପ୍ରଜାଯାତେ ॥୫॥
ଶୁଣୁ ତତ୍ତ୍ଵଂ ସ୍ଵତନ୍ତ୍ରେଷ୍ଟ ଦୀକ୍ଷାଯା ଆନୁପୁର୍ବିବକଂ ।
ଦଶବର୍ଷେ ତୁ ସଂପ୍ରାଣେ ଦ୍ୱାଦଶାଭ୍ୟନ୍ତରେ ସ୍ଵତ ॥୬॥

ପରିତ୍ୟାଗ କରିଯା ତପଶ୍ଚାରନ୍ତ କରିଗାଛ କେନ ? ହେ ସ୍ଵତ ! ତୋମାର
ପରିଶ୍ରମ, ପୂଜା, ଜପ ସମୁଦ୍ରରେ ବିକଳ ଉଠିତେବେ । ସ୍ଵତରାଂ ହେ ତପୋ-
ଧନ ! ତୁ ମୁଁ ଯହିପୂର୍ବକ ଶକ୍ତିର ସହିତ ମିଳିତ ହୋଇ । ହେ ସ୍ଵତନ୍ତ୍ରେଷ୍ଟ !
ତ୍ରୈ-ପୁରୁଷର ସଂଯୋଗ ବ୍ୟତୀତ ପୁରୁଷାର୍ଥ ସିଦ୍ଧି ହିତେ ପାରେ ନା ॥୧—୪॥

ପୁରୁଷାର୍ଥସିଦ୍ଧି ନା ହିଲେ ସାଧକ କୁଞ୍ଜ ହନ, ସାଧକ କୁଞ୍ଜ ହିଲେ
ଦେବତାଓ କ୍ଷୋଭପ୍ରାପ୍ତ ହନ ; ସ୍ଵତରାଂ ଭୋଗୟକୁ ହିଲେ ଜପକର୍ମେର
ଅରୁଢ଼ାନ କରା ବିଧେଯ । ହେ ସ୍ଵତନ୍ତ୍ରେଷ୍ଟ ! ଭୋଗ ବ୍ୟତୀତ ମୋକ୍ଷଲାଭ
ହିତେ ପାରେ ନା ॥୫॥ ହେ ସ୍ଵତନ୍ତ୍ରେଷ୍ଟ ! ଆମି ତୋମାକେ ଦୀକ୍ଷାର ଆନୁ-

କୁଳସ୍ତ୍ରୀବୀରନିନ୍ଦାକ ତଦ୍ୱ ବ୍ୟକ୍ତାପହାରଙ୍ଗଃ । ଦ୍ଵୀପୁ ରୋଯଃ ପ୍ରହାରକ ବର୍ଜମେଘତିମାନ୍
ସଦା ॥ ଶ୍ରୀମନ୍ଦ ଜଗନ୍ନାଥ ସର୍ବଂ ତଥାଆନକ ଭାବଯେ । ପେରଂ ଚରବ୍ୟଂ ତଥା ଚୋରବ୍ୟଂ
ତୋଜାଂ ଲୋହଂ ଗୃହଂ ହୁଥଂ । ସର୍ବକୁ ଯୁବତୀଙ୍କଗଂ ଭାବଯେତିମାନ୍ ସଦା ॥ କୁଳଜାଂ
ଯୁବତୀଂ ବୀକ୍ଷ୍ୟ ନମସ୍କର୍ଯ୍ୟାଂ ସମାହିତଃ । ସଦି ଭାଗ୍ୟବଶାଦେବି କୁଳଦୃଷ୍ଟଃ ପ୍ରଜାଯାତେ ।
ତଦୈବ ମାନୁମୀଂ ପୁଜାଂ ତତ୍ ତାମାଂ ପ୍ରକଳ୍ପେ ॥ ତାମାଂ ଭଗାଦିଦେବୀନାଂ ॥ ଭଗନୀଂ
ଭଗଚିହ୍ନାକ ଭଗାନ୍ତାଂ ଭଗମାଲିନୀଂ । ଭଗଦନ୍ତାଂ ଭଗକୀକ ଭଗକର୍ଣ୍ଣଂ ଭଗତ୍ତଚାଂ ।
ଭଗନାମାଂ ଭଗନୁନୀଂ ଭଗହୃଂ ଭଗସର୍ପିଣୀଂ ॥ ସଂପୂଜ୍ୟ ତାତ୍ୟୋ ଗଙ୍କାଦୈର୍ଯ୍ୟନିମୈ
ଶୁରୁମେବ ଚ । ନରହୃତ୍ୟ ପୁରାନେବଂ କ୍ଷମସେତି ତତଃ ହୁଧିଃ । ବାଲାଂ ବା ଯୌବନୋ-
ଶାକାଂ ବୁଦ୍ଧାଂ ବା ହରାରୀଂ ତଥା । କୁର୍ମିତାଂ ବା ମହାହୃଟାଂ ନରହୃତ୍ୟ ବିଭାବେ ।
ତାମାଂ ଅହାରଂ ନିନ୍ଦାକ କୋଟିଲ୍ୟମପ୍ରିୟଂ ତଥା । ସର୍ବଥା ଚନ୍ କୁର୍ଯ୍ୟାନ୍ତୁ ଚାନ୍ଦିଥା
ପିକିରୋଧକୁଣ୍ଡ । ଶ୍ରୀଯୋ ଦେବାଃ ଶ୍ରୀଯଃ ପ୍ରାଣାଃ ଶ୍ରୀଯଶୈବ ବିଭୂଷଣଃ । ଶ୍ରୀସକ୍ରିମା
ସଦା ଭାବ୍ୟମନ୍ତ୍ରଥା ଅକ୍ଷ୍ମିଆ ଅପି । ବିପରୀତରତା ସା ତୁ ଭୁବିତା ହଦରୋପଗରି ।

শৃণুয়াকুরিনামানি ষোড়শানি পৃথক পৃথক ।

হরিনাম্বা বিনা পূজ্ঞ কর্ণশুদ্ধিন জায়তে ॥৭॥

শ্রীবাস্তবে উবাচ ;—

শৃণু মাতর্শ্বামায়ে বিশ্ববীজস্তুপিণি ।

হরিনাম্বো মহামায়ে ক্রমং বদ সুরেশ্বরি ॥৮॥

শ্রীত্রিপুরোবাচ ;—

হরে কৃষ্ণ হরে কৃষ্ণ কৃষ্ণ কৃষ্ণ হরে হরে ।

হরে রাম হরে রাম রাম রাম হরে হরে ॥৯॥

পূর্বিক তত্ত্ব বলিতেছি, তুমি শ্রবণ কর। হে স্বত ! দশম বর্ষ
হইতে দ্বাদশ বর্ষ পর্যন্ত ষোড়শ হরিনাম পৃথক পৃথক শ্রবণ করিবে।
হে প্রতো ! হরিনাম ব্যতীত কর্ণশুদ্ধি হয় না ॥৬—৭॥

শ্রীবাস্তবে কহিলেন ;—হে মাতঃ ; মহামায়ে ! তুমি বিশ্বের
বীজস্তুপিণী—অর্থাৎ তুমিই বিশ্বের উৎপত্তিবিধায়ীনী এবং তুমিই
সুরগণের ঈশ্বরী। তুমি আমার নিকট হরিনামের ক্রম প্রকাশ
কর ॥৮॥

তক্ষস্তাবচিতং পুস্পং তক্ষস্তাবচিতং জলং। তক্ষস্তাবচিতং দ্রবাঃ দেবতাভ্যা
নিবেদয়েৎ ॥ স্তোত্রো নৈব কর্তব্যো বিশেষাং পূজনং মহৎ। জপস্থানে মহা-
শঙ্খং বিশ্বস্তোর্দেহে জপঞ্চরেৎ ॥ ত্রিয়ং গচ্ছন্ স্মৃশন্ পশুন্ বিশেষাং কুলজাঃ
শুভাঃ। ভক্ষ্যান্তাথুলমৎজ্ঞাংশ ভক্ষ্যজ্ঞব্যান্ত যথাকৃতি । ভজ্যা স্বদেশ ভক্ষ্যাণি
ভূত্তঃ। শেবং জপঞ্চরেৎ ॥”

অর্থাৎ সর্বভূতের হিতামুষ্ঠানে নিরত থাকিবে, সাময়িক আচার পালন,
করিবে, নৈমিত্তিক কর্ম পরিত্যাগ করিয়া নিত্যকর্মামুষ্ঠানে তৎপর থাকিবে।
অভিষূক্ত ও তৎপর হইয়া নিরস্তর মন্ত্র চিত্তা করিবে, যীগ ইষ্টদেবতাকে যাবতীয়
কর্ম অর্পণ করিবে। অঙ্গ মস্ত্রাচ্ছন্নে শ্রেক্ষা, অঙ্গ মস্ত্র পূজা, কুলস্ত্রী-নিলা, বীর-
নিলা, কুলস্ত্রী ও বীরের অব্য অপহরণ, শ্রীলোকের প্রতি ক্রোধ ও শ্রীলোককে

ଦାତ୍ରିଂଶୁଦକ୍ଷରାଗେବ କଳୋ ନାମାନି ସର୍ବଦା ।

ଶୃଗୁ ଛନ୍ଦଃ ସ୍ଵତଞ୍ଜ୍ରେଷ୍ଠ ହରିନାମ୍ବଃ ନଦୈବ ହି ॥୧୦॥

ଛନ୍ଦୋ ହି ପରମଂ ଗୁହ୍ଣଂ ମହେପଦମନବ୍ୟଯମ୍ ।

ସର୍ବଶକ୍ତିମୟଂ ମତ୍ରଂ ହରିନାମ ତପୋଧନ ॥୧୧॥

ହରିନାମ୍ବୋ ହି ମତ୍ରସ୍ତ ବାସ୍ତ୍ଵଦେବଖ୍ୟଃ ଶୃତଃ ।

ଗାୟତ୍ରୀଛନ୍ଦ ଇତ୍ୟକ୍ରଂ ତ୍ରିପୁରା ଦେବତା ମତା ।

ମହାବିଦ୍ଧାସ୍ତ୍ରନିକ୍ଷୟର୍ଥଂ ବିନିଯୋଗଃ ପ୍ରକାର୍ତ୍ତିଃ ॥୧୨॥

ଆତ୍ମିପୁରାଦେବୀ ବଲିଲେନ ;—“ହରେ କୁର୍ବଣ ହରେ କୁର୍ବଣ କୁର୍ବଣ ହରେ
ହରେ, ହରେ ରାମ ହରେ ରାମ ରାମ ହରେ ହରେ” — ଏହି ଦାତ୍ରିଂଶୁ-
ଅଙ୍ଗରାୟିକ ହରିନାମଇ କଲିଯୁଗେ ସତତ ଆଣକର୍ତ୍ତା । ହେ ସ୍ଵତଞ୍ଜ୍ରେଷ୍ଠ !
ହରିନାମେର ଛନ୍ଦେର ବିସ୍ତର ବଲିତେଛି, ଶ୍ରବଣ କର । ହେ ତପୋଧନ ! ହରି
ନାମ ମତ୍ତେର ଛନ୍ଦ ଅତୀବ ଗୁହ୍ଣ ; ଇହା ଅବ୍ୟାୟ ମହେପଦପ୍ରାପ୍ତିର କାରଣ ଓ
ସର୍ବଶକ୍ତିମୟ । ହରିନାମ ମତ୍ତେର ଖ୍ୟା—ବାସ୍ତ୍ଵଦେବ, ଛନ୍ଦ—ଗାୟତ୍ରୀ, ଦେବତା
—ତ୍ରିପୁରାଦେବୀ ଏବଂ ମହାବିଦ୍ଧା ସାଧନାର୍ଥ ଇହାର ବିନିଯୋଗ ॥୯—୧୨॥

ପ୍ରାହାର, ଏହି ସକଳ କାଥ୍ୟ ଧୀମାନ ବ୍ୟକ୍ତି ସବସଦା ପରିତାଗ କରିବେ । ସମସ୍ତ ଜଗଂ
ଶ୍ରୀମଯ ଭାବନା କରିବେ । ନିଜକେଓ ଶ୍ରୀମଯ ଜ୍ଞାନ କରିବେ । ଜ୍ଞାନୀ ବାଢି ଚକ୍ର,
ଚୌମ୍ୟ, ଲେନ୍, ପେନ୍, ଡୋଜ୍ୟ, ଗୃହ, ଦ୍ୱାର, ମନ୍ଦିର, ସମସ୍ତଇ ସର୍ବଦ୍ଵା ଯୁବତୀମୟ ଚିନ୍ତା କରିବେ ।
ମେତ୍ରଲୋପମା ଯୁବତୀ ରମ୍ଭାକେ ଦର୍ଶନ କରିଲେ ସମାହିତ ଚିନ୍ତେ ନମନ୍ଦାର କରିବେ ।
ଦେବି ! ସଦି ସୌଭାଗ୍ୟପ୍ରୁଣ୍ଣ କୁଳ ଦର୍ଶନ ହୟ, ତବେ ତାହାତେ ତେଜକ୍ଷଣାଂ ଭଗିନୀ,
ତଗଚିହ୍ନା, ତଗାତ୍ମା, ଭଗମାଲିନୀ, ଭଗଦୃତା, ଭଗାନ୍ଧୀ, ଭଗକର୍ଣ୍ଣ, ଭଗହଚୀ, ଭଗନାସା,
ଭଗନ୍ତନ୍ତୀ, ଭଗହ୍ନା, ଭଗମର୍ପଣୀ,—ଏହି ସକଳ ଦେବତାକେ ମାନସଗନ୍ଧାଦି ଉପହାର ଦାରୀ
ଅର୍ଚନା କରିଯା ଶୁଦ୍ଧଦେବକେ ନମନ୍ଦାରପୂର୍ବକ ‘ଶମ୍ଭୁ’ ବଲିଯା ବିସର୍ଜନ କରିବେ ।
ବାଲିକା, ଯୌବନପ୍ରମତ୍ତ୍ତୁ, ବୃକ୍ଷା, ମୁଦ୍ରାବୀ, କୁଣ୍ଡିତା କିମ୍ବା ଅହାତୁଷ୍ଟ ରମଣୀକେଓ ନମନ୍ଦାର
କରିଯା ଇଷ୍ଟଦେବତାମୂର୍ତ୍ତା ଚିନ୍ତା କରିବେ । ଶ୍ରୀଲୋକକେ ପ୍ରାହାର କରା ଓ ନିଳା କରା,

ଏତମ୍ବନ୍ଦିଂ ଶୁତଶ୍ରେଷ୍ଠ ପ୍ରଥମଃ ଶୃଗୁଯାମରଃ ।
 ଶ୍ରୀତ୍ରୀ ଦିଜମୁଖାଂ ପୁଣି ଦକ୍ଷିକର୍ଣ୍ଣ ତପୋଧିନ ॥
 ଆଦୋ ଛନ୍ଦସ୍ତତୋ ମନ୍ତ୍ରଃ ଶ୍ରୀତ୍ରୀ ଶୁଦ୍ଧୋ ଭବେନ୍ନରଃ ॥୧୩॥
 ଦ୍ୱାଦଶାତ୍ୟକ୍ଷେତ୍ରରେ ଶ୍ରୀତ୍ରୀ କର୍ଣ୍ଣଦିମବାପୁଯାଃ ।
 କର୍ଣ୍ଣଦିଙ୍କିଂ ବିନା ପୁଣି ମହାବିଦ୍ୟାମୁପାନ୍ୟ ଚ ।
 ନାରୀ ବା ପୁରୁଷୋ ବାପି ତଙ୍କଣାଂ ନାରକୀ ଭବେ ॥୧୪॥

ହେ ଶୁତଶ୍ରେଷ୍ଠ ! ମାନବ ଏହି ମନ୍ତ୍ର ପ୍ରଥମ ଦିଜମୁଖ ହିତେ ଦକ୍ଷିଣ କର୍ଣ୍ଣ
 ଶ୍ରବଣ କରିବେ । ହେ ତପୋଧିନ ! ଏହି ମଞ୍ଜି ଶ୍ରବଣକାଳେ ପ୍ରଥମତଃ ମଞ୍ଜେର
 ଛନ୍ଦ ଶ୍ରବଣ କରିଯା ପରେ ମନ୍ତ୍ର ଶ୍ରବଣ କରତଃ ମାନବ ପରିଶୁଦ୍ଧ ହିବେ ।
 ଦ୍ୱାଦଶ ସର୍ବଭାଷ୍ୟରେ ଏହି ମନ୍ତ୍ର ଶ୍ରବଣ କରିଲେ କର୍ଣ୍ଣଦି ହିୟା ଥାକେ । ହେ
 ପୁଣି ! କର୍ଣ୍ଣଦି ବ୍ୟତୀତ ମହାବିଦ୍ୟାର ଉପାସନା କରିଲେ ସାଧକ ପୁରୁଷ
 କିମ୍ବା ନାରୀ ସାହାଇ ହଟୁକ, ତାହାକେ ତଙ୍କଣାଂ ନିରମଗାମୀ ହିତେ
 ହିବେ ॥୧୩—୧୪॥

ଶ୍ରୀଲୋକେର ପ୍ରତି କୁଟିଳତା ଅକ୍ରାଶ କରା, ଶ୍ରୀଲୋକେର ଅପ୍ରିୟ କାଣ କରା, ଏହି
 ସକଳ କାର୍ଯ୍ୟ ସର୍ବଭୋଭାବେ ବର୍ଜନ କରିବେ । ଯଦି ନା କରେ, ତାହା ହିଲେ ମିକ୍କିର
 ସାଧାତ ସଟିବେ । ଶ୍ରୀଲୋକଙ୍କେ ଦେବତାମୂର୍ତ୍ତିପ, ଜୀବନଶ୍ଵରପ ଏବଂ ବିଭୂତିମୂର୍ତ୍ତିପ ଜ୍ଞାନ
 କରିବେ, ସର୍ବଦା ଶ୍ରୀଲୋକ-ସମଭିବ୍ୟାହାରେ ଧାରିବେ । ଯଦି ଏହି ପ୍ରକାର ସଟିଯା ଉଠା
 ସନ୍ତ୍ଵନ ନା ହୁଏ, ତବେ ଅନ୍ତତଃ ସନ୍ତ୍ରୀମମତିବ୍ୟାହାରେ ଥାରିବେ । ସ୍ତ୍ରୀ ରମଣୀ ବିପରୀତ-
 ରତ୍ତି-ଆସନ୍ତା ହିୟା ହଦରୋପରି ଥାରିବେ । ସଭାଧ୍ୟାବଚିତପୁଷ୍ପ, ଜଳ ଓ ଅପରାପର
 ଦ୍ୱାସ ଦେବଭାକେ ନିବେଦନ କରିବେ । ଶ୍ରୀଲୋକେର ପ୍ରତି ଦ୍ୱୟ କରିବେ ନା ; ବିଶେଷତଃ
 ସର୍ବଦାଇ ଭାବାଦେର ପ୍ରଜା କରିବେ । ଜପଶ୍ଵାନେ ମହାଶ୍ଵା ହୃଗନପୂର୍ବକ ଜପ କରିତେ
 ହିବେ । ଶ୍ରୀଗମନ କରିଯା, ଶ୍ରୀସ୍ପର୍ଶ କରିଯା, ଶ୍ରୀଦର୍ଶନ କରିଯା, ବିଶେଷତଃ କୁଳଜୀ
 କଷ୍ଟାତେ ଗମନାଦି କରିଯା ଅନ୍ତର୍ମୁଖ ଭକ୍ତ୍ୟ, ଅନ୍ତାନ୍ତ ଭକ୍ତ୍ୟ ଦ୍ରୋଘ, ତାମ୍ବୁଲ ବା ଅନ୍ନ ପ୍ରତ୍ୱତି
 ଭକ୍ତିପୂର୍ବକ ଜପ କରିବେ ।

ତତ୍ତ୍ଵ ଯୋଡ଼ିଶେ ବରେ ସଂପ୍ରାଣେ ସୁରବନ୍ଦିତ ।

ମହାବିଷାଃ ତତ୍ତ୍ଵ ଶୁଦ୍ଧାଃ ନିତ୍ୟାଃ ବ୍ରକ୍ଷସ୍ଵରୂପିଗୀମ୍ ।

ଶ୍ରୀତ୍ଵା କୁଳମୁଖାଂ୍ବ ବିପ୍ରାଂସ ସାକ୍ଷାଂସ ବ୍ରକ୍ଷମଯୋ ଭବେ ॥୧୫॥

କୁର୍ଯ୍ୟାଂସ କୁଳରହନ୍ତୁଂ ସଂ ଶିବୋକ୍ତକୁ ତପୋଧନ ।

ବିଦ୍ୟାସିନ୍ଧିର୍ଭବେ ତତ୍ତ୍ଵ ଅଛୈଶ୍ଵର୍ଯ୍ୟମବାପ୍ନୁ ଯାଂ ॥୧୬॥

ରହନ୍ତୁଂ ହି ବିନା ପୁତ୍ର ଶ୍ରମ ଏବ ହି କେବଲମ୍ ।

ଅତଏବ ଶୁତଶ୍ରେଷ୍ଠ ରହନ୍ତୁ-ରହିତନ୍ତୁ ତେ ॥୧୭॥

ହେ ଶୁରଗଣପୂଜିତ ! ଯୋଡ଼ଣ ବର୍ଷ ପ୍ରାପ୍ତ ହଇଲେ କୁଳାଚାର-ରତ ବିପ୍ରେର
ପ୍ରମୁଖାଂସ ଏହି ନିତ୍ୟା (କ୍ଷମୋଦୟରହିତା) ବ୍ରକ୍ଷସ୍ଵରୂପିଗୀ ଶୁଦ୍ଧା ମହାବିଷା
ଶ୍ରବଣ କରିଯା ସାଧକ ସାକ୍ଷାଂସ ବ୍ରକ୍ଷମଯ ହଇବେ ॥୧୫॥

ହେ ତପୋଧନ ! ସେ ସଙ୍କଳି ଶିବକଥିତ କୁଳରହନ୍ତେର ଅନୁଷ୍ଠାନେ
ନିରତ ଥାକେ, ତାହାର ବିଦ୍ୟା ସିଦ୍ଧି ହୟ ଏବଂ ସେ ଅଛୈଶ୍ଵର୍ଯ୍ୟ * ଲାଭ
କରିତେ ପାରେ ॥୧୬॥ ହେ ପୁତ୍ର ! ରହନ୍ତୁ (ଜଗରହନ୍ତୁ—ଅର୍ଥାଂ ମସ୍ତାର୍ଥ-
ମନ୍ତ୍ରଚିତ୍ୟାଦି) + ବ୍ୟତୀତ ଅନ୍ତର୍ଜପେ କେବଳ ପରିଶ୍ରମମାତ୍ରାହି ସାର ହୟ ;

* ଅଣିମା, ଲଘିମା, ପ୍ରାଣ୍ତି, ପ୍ରାକାମ୍ୟ, ମହିମା, ଦ୍ୱିଶିତ୍ର, ବଶିତ୍ର ଓ କାମବଣ୍ଣାରୀତା—ଇହାକେ ଅଛୈଶ୍ଵର୍ଯ୍ୟ କହେ । ଅଣିମା ଯଥା,—ସେ ଶଙ୍କି ଦ୍ୱାରା ଦେହକେ ପରମାଣୁର ଶାଯ
ଦୂକ୍ଷ କରା ଯାଏ । ଲଘିମା,—ପର୍ବତାଦିର ଶାଯ ବୃଦ୍ଧ ହଇଯାଉ ତୁଳାର ଲଘୁଭାବ
ଧାରଣ କରିବାର କ୍ଷମତା । ପ୍ରାଣ୍ତି, ସର୍ବଭାବସାନ୍ନିଧି ;--ଅର୍ଥାଂ ସାଧକ ଯଦ୍ୱାରା ଇଚ୍ଛା
କରିଲେ ଭୂମିଷ୍ଟ ହଇଯାଉ ଅନୁଲିର ଅଗ୍ରଦେଶ ଦ୍ୱାରା ଆକାଶର ଚନ୍ଦ୍ରମାକେ ସ୍ପର୍ଶ କରିତେ
ପାରେନ । ପ୍ରାକାମ୍ୟ,—ଇଚ୍ଛାର ଅନିଷ୍ଟିତ ;—ଅର୍ଥାଂ ଯାହା ଇଚ୍ଛା କରା ଯାଏ,
ତାହାହିଁ ସମ୍ପନ୍ନ କରା । ମହିମା,—ସାଧକ ଯଦ୍ୱାରା ଇଚ୍ଛାମୁକ୍ତରେ ଶରୀରକେ ଆକାଶବନ୍ଦ
ମହନ୍ କରିତେ ପାରେନ । ଦ୍ୱିଶିତ୍ର,—ସାଧକ ଶୀଘ୍ର ଇଚ୍ଛାମାତ୍ର ସେ ଶଙ୍କି ଦ୍ୱାରା ଭୂତ-
.ଭୌତିକ ପଦାର୍ଥର ଉତ୍ପାଦନ ଓ ବିନାଶେ ସକ୍ଷମ ହନ । ବଶିତ୍ର,—ସେ ଶଙ୍କି ଦ୍ୱାରା
ସାଧକ ନିଜ ଇଚ୍ଛାମୁକ୍ତରେ ଭୂତ ଓ ଭୌତିକ ପଦାର୍ଥନିଚଯକେ ବଶୀଭୂତ କରିତେ ପାରେନ ।
କାମବଣ୍ଣାରୀତା—ଇଲ୍ଲିଯନିଗ୍ରହ ଶଙ୍କି ।

+ ଜଗରହନ୍ତେର ବିଭୂତ ବିବରଣ “ଦୀକ୍ଷା ଓ ସାଧନା” ନାମକ ଏହେ ଝଟିବୁ ।

ରହଞ୍ଚରହିତାଂ ବିଦ୍ୟାଂ ନ ଜପେନ୍ତୁ କଦାଚନ ॥୧୮॥
 ଏତତ୍ତ୍ଵହିତଂ ପରମଂ ହରିନାମସ୍ତପୋଧନ ।
 ହକାରସ୍ତ ସୁତଶ୍ରେଷ୍ଠ ଶିବଃ ସାକ୍ଷାତ୍ତ୍ଵ ସଂଶୟଃ ।
 ରେଫ ସ୍ତ ତ୍ରିପୁରାଦେବୀ ଦଶମୂର୍ତ୍ତିମୟୀ ସଦା ॥୧୯॥
 ଏକାରଣ୍ଗ ଭଗଂ ବିଦ୍ୟାଂ ସାକ୍ଷାତ୍ ଘୋନିଂ ତପୋଧନ ।
 . ହକାରଃ ଶୁଭ୍ରକୁଣ୍ଡି ଚ ରେଫୋ ବିଗ୍ରହଧାରକଃ ।
 ହରିସ୍ତ ତ୍ରିପୁରା ସାକ୍ଷାତ୍ତ୍ଵମ ମୃତ୍ତିର୍ଣ୍ଣ ସଂଶୟଃ ॥୨୦॥
 କକାରଃ କାମଦା କାମକୁଣ୍ଡିପିଣ୍ଡି କୁରଦ୍ୟୟା ॥୨୧॥
 ଖକାରସ୍ତ ସୁତଶ୍ରେଷ୍ଠ ଶ୍ରେଷ୍ଠା ଶକ୍ତିରିତୀରିତା ।
 କକାରଶ୍ଚ ଖକାରଶ୍ଚ କାମିନୀ ବୈଷ୍ଣବୀ କଳା ॥୨୨॥
 ସକାରଶ୍ଚତ୍ରମା ଦେବଃ କଳାଷୋଡ଼ଶସଂଶୁଦ୍ଧଃ ॥୨୩॥
 ଶକାରଶ୍ଚ ସୁତଶ୍ରେଷ୍ଠ ସାକ୍ଷାତ୍ତ୍ଵର୍ତ୍ତିକୁଣ୍ଡିପିଣ୍ଡି ।
 ଦସ୍ତ୍ରୋରେକ୍ୟଂ ତପଃଶ୍ରେଷ୍ଠ ସାକ୍ଷାତ୍ତ୍ଵପ୍ରଭେଦରବୀ ॥୨୪॥

ଶୁତରାଂ ହେ ସୁତଶ୍ରେଷ୍ଠ ! ତୁ ଯି ରହଞ୍ଚରହିତ ହଇଯା କି ଏକାରେ ଲିଙ୍କି-
 ଲାଭେର ଆଶା କରିତେଛ ? ରହଞ୍ଚରହିତା ବିଦ୍ୟା କଦାପି ଜପ କରିବେ
 ନା ॥୧୭—୧୮॥

ହେ ତପୋଧନ ! ହରିନାମେର ପରମ ରହଞ୍ଚ ବାଲିତେଛି, ଶ୍ରବଣ କର ।
 ହେ ସୁତଶ୍ରେଷ୍ଠ ! ହ-କାର ସାକ୍ଷାତ୍ ଶିବସ୍ତରପ, ଇହାତେ ସଂଶୟ ନାହିଁ ; ରେଫ
 ଦଶମୂର୍ତ୍ତିମୟୀ ତ୍ରିପୁରାଦେବୀ । ହେ ତପୋଧନ ! ଏ-କାର ସାକ୍ଷାତ୍ ଘୋନିଶ୍ଵରକୁପ
 ଜୀବିବେ ; ପୁନଶ୍ଚ ହ-କାର ଶୁଭ୍ରକୁଣ୍ଡି—ଅର୍ଥାତ୍ ଚିନ୍ମୟ ବ୍ରଜଶ୍ଵରକୁପ ଏବଂ ରେଫ
 ବିଗ୍ରହଧାରକ—ଅର୍ଥାତ୍ ବ୍ୟକ୍ତ ଦୀର୍ଘରଦ୍ଵରକପ । ହକାର ଓ ରେଫ—ଏହି ଉତ୍ସା-
 ହୁକ “ହରି” ଶବ୍ଦେ ସାକ୍ଷାତ୍ ମଦୀଯ ତ୍ରିପୁରା ମୃତ୍ତି ସଂଶୟ ନାହିଁ ॥୧୯—୨୦॥
 ହେ ସୁତଶ୍ରେଷ୍ଠ ! “କୁକୁ” ଏହି ଶକ୍ତାତ୍ମଗତ କ-କାର ଶବ୍ଦେ କାମକୁଣ୍ଡିପିଣ୍ଡି

କୁଷଣ କୁଷଣ ସୁତଶ୍ରେଷ୍ଠ ମହାମାୟା ଜଗନ୍ମହୀ ॥

ହରେ ହରେ ତତୋ ଦେବୀ ଶିବଶକ୍ତିସ୍ଵରୂପିଣୀ ।

ହରେ ରାମେତି ଚ ପଦଂ ସାକ୍ଷାତ୍ଜ୍ୟାତିର୍ମୟା ପରା ॥୨୫॥

ରେଫଳ୍ପ ତ୍ରିପୁରା ସାକ୍ଷାତାନନ୍ଦାଯୁତସଂଘୁତ ।

ମକାରସ୍ତ ମହାମାୟା ନିତ୍ୟା ତୁ ରଜ୍ଜରପିଣୀ ।

ବିସର୍ଗସ୍ତ ସୁତଶ୍ରେଷ୍ଠ ସାକ୍ଷାତ କୁଣ୍ଡଲିନୀ ପରା ॥୨୬॥

ରାମ ରାମେତି ଚ ପଦଂ ଶିବଶକ୍ତିଃ ସ୍ଵଯଂ ସୁତ ॥

ହରେ ହରେହପି ଚ ପଦଂ ଶକ୍ତିଦୟସଗ୍ରହିତମ୍ ॥୨୭॥

କାମଦା ନିତ୍ୟାଶକ୍ତି ଏବଂ ଧୀ-କାର ଶବ୍ଦେ ପରମାଶକ୍ତି ବୁଝାଇ । ଆର କ-କାର ଓ ଧୀ-କାର—ଏହି ଉତ୍ତମ ମିଲିତ କୁପଦ ଦ୍ୱାରା କାମିନୀ ବୈକୁଣ୍ଠବୀ କଳା ବୁଝିତେ ହିବେ । ହେ ସୁତଶ୍ରେଷ୍ଠ ! ଧୀ-କାର ଶବ୍ଦେ ଯୋଡ଼ଶକଳା-ସଂୟୁକ୍ତ ଚନ୍ଦ୍ରମା ଓ ଗ-କାର ଶବ୍ଦେ ସାକ୍ଷାତ ନିର୍ବିତିରପା ପରମାଶକ୍ତି ବୁଝିବେ ; ଏବଂ ହେ ତାପସଶ୍ରେଷ୍ଠ ପୁତ୍ର ! ଧୀ-କାର ଓ ଗ-କାର—ଏହି ଉତ୍ତମାୟକ “କୁ” ପଦ ଦ୍ୱାରା ସାକ୍ଷାତ ତ୍ରିପୁରମୁନୀଦେବୀକେ ବୁଝିତେ ହିବେ ॥୨୩—୨୪॥

ହେ ସୁତଶ୍ରେଷ୍ଠ ! “କୁଷଣ କୁଷଣ” ଏହି ଶବ୍ଦେ ଜଗନ୍ମହୀ ମହାମାୟାକେ ବୁଝିବେ, ଆର “ହରେ ହରେ” ଏହି ଶବ୍ଦେ ଶିବଶକ୍ତିସ୍ଵରୂପିଣୀ ଦେବୀକେ ବୁଝିତେ ହିବେ । “ହରେ ରାମ” ଏହି ପଦ ଦ୍ୱାରା ସାକ୍ଷାତ ଜ୍ୟୋତିର୍ମୟା ପରମାପରକାରିତିକେ ବୁଝିବେ ॥୨୫॥ ରେଫ ଦ୍ୱାରା ଆନନ୍ଦାୟତସଂଘୁତା ସାକ୍ଷାତ ତ୍ରିପୁରମୁନୀକେ ଏବଂ ଧୀ-କାର ଦ୍ୱାରା କୁର୍ଜରପିଣୀ ନିତ୍ୟ ମହାମାୟାକେ ବୁଝାଇ । ହେ ସୁତଶ୍ରେଷ୍ଠ ! ବିସର୍ଗ (ଃ) ଶବ୍ଦେ ସାକ୍ଷାତ ପରମା କୁଳକୁଣ୍ଡଲିନୀକେ ବୁଝିତେ ହିବେ । ଆର ହେ ସୁତ ! “ରାମ ରାମ” ଏହି ପଦ ଦ୍ୱାରା ସ୍ଵଯଂ ଶିବଶକ୍ତିକେ ବୁଝିବେ, ଏବଂ “ହରେ ହରେ” ଏହି ପଦକେ ଉତ୍ତମ ଶକ୍ତ୍ୟାୟକ ଜାନିବେ ॥୨୬—୨୭॥

আগত্তে প্ৰণবং দস্তা যো জপেদশবা দ্বিজঃ ।
 ভবেৎ স্মৃতবৱশ্রেষ্ঠ মহাবিদ্যাস্তু সুন্দৱঃ ॥২৮॥
 এষা দীক্ষা পৱা জেয়া জ্যেষ্ঠা শক্তিসমুদ্বিতা ।
 হরিনাম্বঃ স্মৃতশ্রেষ্ঠ জ্যেষ্ঠা তু বৈষ্ণবী স্ময়ম্ ॥২৯॥
 বিনা শ্রীবৈষ্ণবীং দীক্ষাং প্ৰণাদং সদ্গুরোৰ্বিনা ।
 কোটিবৰ্ষং সমাদায় রৌৱবং নৱকং অজ্ঞে ॥৩০॥
 এবং ষোড়শনামানি দ্বাত্ৰিংশদক্ষরাণি চ ।
 আগত্তে প্ৰণবং দস্তা চতুৰ্দ্বিংশদনুত্তমম্ ॥৩১॥
 হরিনাম্বা বিনা পুন্ত দীক্ষা চ বিফলা ভবেৎ ।
 কুলদেবমুখাচ্ছুত্বা হরিনামপরাক্ষরম্ ॥৩২॥
 আক্ষণ-স্ক্রত-বিট-শূদ্রাঃ শ্রত্বা নাম পরাক্ষরম্ ।
 দীক্ষাং কুৰ্য্যঃ স্মৃতশ্রেষ্ঠ মহাবিদ্যাস্তু সুন্দৱঃ ॥৩৩॥
 শ্রীমহাদেব উবাচ ;—
 হরিনামাথ দীক্ষাং বা যদি শূদ্রমুখাং প্ৰিয়ে ।
 অকুলাদ্যস্তু গৃহীয়াৎ তস্য পাপকলং শৃণু ॥৩৪॥
 হে স্মৃতবৱশ্রেষ্ঠ ! উক্ত মন্ত্ৰের আদিতে ও অন্তে ‘প্ৰণব’ (ঙ্গ) যোগ
 কৰিয়া যে দ্বিজ দশবাৰ জপ কৰে, সে মহাবিদ্যা বিষয়ে সম্যক্ত জ্ঞানী
 হয় ॥২৮॥ হে স্মৃতশ্রেষ্ঠ ! আগ্রাশক্তিসমুদ্বিতা এই দীক্ষা সৰ্বশ্ৰেষ্ঠা
 জানিবে । এই হরিনাম দীক্ষা সাক্ষাৎ বৈষ্ণবীশক্তিকুপণী । শ্রীবৈষ্ণবী
 দীক্ষা ও সদ্গুরুর * অসম্ভৱতা ব্যতীত কোটিবৰ্ষ জপ কৰিলেও ফল

* সদ্গুরুর লক্ষণ যথা ;—শাস্ত্রে দাস্তঃ কুলীনশ বিনীতঃ শুক্রবেদবান् ।
 শুক্রাচারঃ স্মৃতিঃ শুচিৰ্বৰ্কঃ স্মৃতিমান् ॥ আশৰ্মী ধ্যাননিষ্ঠশ তস্মৰক্ষ-
 বিশেষদঃ । নিশ্চাহস্তুগতে শক্তা উপরিভ্যুভীয়তে ॥”—বিশেষ বিবৰণ “দীক্ষা
 ও সাধনা” অছে দেখুন ।

ଶ୍ରୀଶୁଦ୍ରୋହପି ଶୂଦ୍ରାଣ୍ୟ ବିଷ୍ଣାଂ ବା ମନ୍ତ୍ରମୁକ୍ତମମ୍ ।
 କୋଟିବର୍ଷାନୁ ସମାଦାୟ ରୋରବଂ ପ୍ରତିଗଞ୍ଚତି ॥୩୫॥
 ଅପି ଦାତୃତ୍ୱାହୀତ୍ରୋର୍ବା ଦୟାରେବ ନମଂ ଫଳମ୍ ।
 ବ୍ରଙ୍ଗହତ୍ୟାମବାପୋତି ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷରମିତୀରିତମ୍ ॥୩୬॥
 ଶୂନ୍ୟ ପୁତ୍ର ବାସୁଦେବ ପ୍ରସଙ୍ଗାଦ୍ୱଚନଂ ମମ ॥୩୭॥
 ଇତି ଶ୍ରୀବାସୁଦେବ-ରହସ୍ୟେ ରାଧା-ତନ୍ତ୍ରୟ ବିତୀୟଃ ପଟଳଃ ॥*॥

ଲାଭେର ସନ୍ତାବନା ନାହିଁ ; ପରଞ୍ଚ ରୋରବ ନରକେ ଗମନ କରିତେ ହୟ ॥୨୯
 —୩୦॥ ପ୍ରାଣ୍ୟକୁ “ହରେ କୁର୍ବଣ୍ଣ” ଇତ୍ୟାଦି ମନ୍ତ୍ରେର ଅନ୍ତର୍ଗତ ଷୋଡ଼ଶ ନାମ ଓ
 ଦ୍ୱାତିଂଶ୍ଚଦକ୍ଷରାତ୍ମକ ମନ୍ତ୍ରେର ଆନ୍ତର୍କ୍ଷେତ୍ର ପ୍ରଣବ (ଓ) ପ୍ରେଦାନ କରିଲେ ଚତୁର୍ଦ୍ଵିଂଶ-
 ଦକ୍ଷରାତ୍ମକ ଅନୁତମ ମନ୍ତ୍ର ହୟ ॥୩୧॥ ହେ ପୁତ୍ର ! ହରିନାମ ବ୍ୟତୀତ ଦୀକ୍ଷା
 ବିଫଳ ହୟ । ବ୍ରାକ୍ଷଣ, କ୍ଷତ୍ରିଯ, ବୈଶ୍ଯ, ଶୂଦ୍ର ସକଳ ବଣହି କୁଳଗୁରୁର
 ପ୍ରୟୁଥାଂ ପରମାକ୍ଷର ହରିନାମ ଶ୍ରବଣପୂର୍ବକ ମହାବିଷ୍ଣ୍ଵା ବିଷ୍ଣେ ଦୀକ୍ଷିତ
 ହଇବେ ॥୩୨—୩୩॥

ଶ୍ରୀମହାଦେବ ବଲିଲେନ ;—ହେ ପ୍ରିୟେ ! ଯେ ବ୍ୟକ୍ତି ହରିନାମମନ୍ତ୍ର କୁଳ-
 ଚାର ବ୍ୟତୀତ ଅନ୍ତେର ନିକଟ କିମ୍ବା ଶୁଦ୍ରେର ନିକଟ ଗ୍ରହଣ କରେ, ତାହାର
 ପାପଫଳ ବଲିତେଛି, ଶ୍ରୀବଣ କର । ଆର ଶୂଦ୍ର ଯଦି ଶୂଦ୍ରାଣୀର ନିକଟ
 ଦୀକ୍ଷିତ ହୟ ବା ମନ୍ତ୍ର ଗ୍ରହଣ କରେ, ତବେ ତାହାକେ କୋଟି ବର୍ଷ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ
 ନିରୟେ ବାସ କରିତେ ହୟ ଏବଂ ମନ୍ତ୍ରଦାତାର ତାଦୃଶ ଫଳଲାଭ ହଇଯା
 ଥାକେ । ଏଇ ପ୍ରକାର ଦୀକ୍ଷାର ଦାତା ଓ ଗ୍ରହିତା (ଶୁକ୍ଳ ଓ ଶିଖ୍ୟ)
 ଉଭୟକେଇ ମନ୍ତ୍ରବର୍ଣ୍ଣମନ୍ସଂଖ୍ୟ ବ୍ରଙ୍ଗହତ୍ୟାଜନିତ ପାପେ ପାତକୀ ହଇତେ
 ହୟ ॥୩୪—୩୬॥ ତ୍ରିପୁରାଦେବୀ ପୁନର୍ବାର ବାସୁଦେବକେ କହିଲେନ, ହେ ପୁତ୍ର
 ବାସୁଦେବ ! ପ୍ରସଙ୍ଗକ୍ରମେ ଦୀକ୍ଷା ସମ୍ବନ୍ଧେ କିଞ୍ଚିତ ବଲିତେଛି, ଶ୍ରୀବଣ କର ॥୩୭॥
 ଶ୍ରୀବାସୁଦେବରହସ୍ୟେ ରାଧାତନ୍ତ୍ରୟ ବିତୀୟ ପଟଳ ସମାପ୍ତ ॥୦॥

তৃতীয়ং পটলং ।

—১৫৬—

শ্রীতিপুরোবাচ ;—

সংপ্রাপ্তে ষোড়শে বর্ষে দীক্ষাং কুর্যাঃ সমাহিতঃ ॥

যদি নো কুরুতে পুত্র সংপ্রাপ্তে বর্ষষোড়শে ।

হরিনাম রুখা তস্ত গতে তু বর্ষষোড়শে ॥ ১ ॥

তস্মাদ্যত্বেন কর্তব্যা দীক্ষা হি বর্ষষোড়শে ।

অন্তর্ধা পঞ্চবৎ সর্বং তস্ত কর্ম্ম ভবেৎ স্ফুত ॥ ২ ॥

বাস্তুদেব মহাবাহো রহস্যং পরমং শৃণু ।

প্রাকটাখ্যং হর্রেনাম সভায়াং যত্র তত্ত্ব বৈ ।

মহাবিদ্যা স্ফুতশ্রেষ্ঠ তদগুণা তবিষ্যতি ॥ ৩ ॥

প্রজপেদনিশং পুত্র মহাবিদ্যাঃ তপোধন ।

শ্রীতিপুরাদেবী কহিলেন, হে পুত্র ! ষোড়শ বর্ষে উপনীত হইলে
মানব সমাহিতচিত্তে দীক্ষা গ্রহণ করিবে । যদি ষোড়শ বর্ষ সমাগত
হইলে মানব দীক্ষিত না হয়, তবে ষোড়শ বর্ষ গত হইলে তাহার
হরিনাম দীক্ষা বিফল হইয়া থাকে । স্ফুতরাং ষোড়শ বর্ষে যত্পূর্বক
দীক্ষা গ্রহণ করিবে ; অত্থাং হে স্ফুত ! তাহার যাবতীয় কর্ম্ম পঞ্চ-
কর্ম্মবৎ নিষ্কল হয় ॥ ১—২ ॥ হে মহাবাহো বাস্তুদেব ! পরম রহস্য
বলিতেছি, শ্রবণ কর । সভাসঙ্গে হউক, কিঞ্চি অন্ত যে কোন স্থানে

ଅଞ୍ଚିରିବା ଶୁଚିରିବାପି ଗଛଂ-ଜ୍ଞାନବୁ ସ୍ଵପନ୍ନପି ।

ମହାବିଷ୍ଟାଃ ଜପେକୀମାନ୍ତ୍ରାତ୍ମ କୁତ୍ରାପି ମାଧ୍ୟବ ॥୩॥

ସମ୍ପୂର୍ଣ୍ଣ ଶିବଲିଙ୍ଗ ମହାବିଷ୍ଟାଃ ଜପେତୁ ସଃ ॥୫॥

ପୂଜଯେତେ ବିଧିବେ ଲିଙ୍ଗଃ ବିଦ୍ୱପତ୍ରାଦିଭିଃ ସ୍ଵତ ।

ଭାବଯେଦନିଶଃ ପୁତ୍ର ମହାବିଷ୍ଟାଃ ହନ୍ଦାତ୍ମନା ॥୬॥

ହଟ୍ଟକ, ହରିନାମ ସର୍ବଦା ପ୍ରକାଶ ; ହେ ସୁତଶ୍ରେଷ୍ଠ ! ଏହି ହରିନାମାତ୍ମିକା ମହାବିଷ୍ଟା କମାଚ ଅପ୍ରକାଶ ନହେ ॥୩॥ ହେ ତଗୋଧନ ପୁତ୍ର ! ଅଞ୍ଚି ଅବହ୍ଵାନ ହଟ୍ଟକ ବା ଶୁଚି ଅବହ୍ଵାନଇ ହଟ୍ଟକ, ଗମନ କରିତେ କରିତେ ହଟ୍ଟକ ବା କୋନ ଥାନେ ଅବହିତ ଧାକିଯାଇ ହଟ୍ଟକ ଅଥବା ଶୟନ ଅବହ୍ଵାନଇ ହଟ୍ଟକ, ହେ ମାଧ୍ୟବ ! ଧୀମାନ୍ତ ବ୍ୟକ୍ତି ସେଥାନେ ସେଥାନେ ଅହିନିଶ ଏହି ମହା-ବିଷ୍ଟା ଜପ କରିବେ ॥୪॥ ଶିବଲିଙ୍ଗ ପୂଜା କରିଯା ମହାବିଷ୍ଟା ଜପ କରିବେ । ହେ ସୁତ ! ସେ ଧୀମାନ୍ତ ସାଧକ ବିଦ୍ୱପତ୍ରାଦି ଦ୍ୱାରା ବିଧିବେ ଶିବଲିଙ୍ଗେର *

* ଅନେକେଇ ଭାଷ୍ଟ ହଇଯା ଶିବଲିଙ୍ଗ ଶବ୍ଦେ “ଶିବେର ଶିଖ” ଏଇକୁପ ମେଦେ କରିଯା ଥାକେନ । ବଞ୍ଚତଃ ଦୈଦୂଶାର୍ଥ ବଡ଼ି ଆଶ୍ରିତ୍ୟକ, ଶାନ୍ତନିର୍ମିତ ନହେ । ଶାନ୍ତ ବଲେ,—“ଆମଙ୍କ ମିଳିମିତ୍ୟାହନ୍ ଲିଙ୍ଗଃ ଲିଙ୍ଗମୁଚ୍ୟତେ ॥” ଆବାର ଅନ୍ତର୍ଦ୍ରାତ୍ମ କଥିତ ହଇଯାଛେ,—“ପ୍ରତ୍ୟଃଃ ପରମେଶାନି ଯାବଜ୍ଜୀବଃ ଧ୍ୱାତଲେ । ପୂଜରେ ପରଯା ଭକ୍ତ୍ୟା ଲିଙ୍ଗଃ ବ୍ରକ୍ଷମର୍ଯ୍ୟଃ ଶିବେ ॥” ସେମନ ମୁଁଦ୍ରେ ବୁଦ୍ଧୁଦ୍ଵାବଲୀ ଉଥିତ ହଇଯା ଆବାର ଉହାତେଇ ଲୀନ ହଇଯା ସାଇତେହେ, ତକ୍ଷପ ଅନନ୍ତ କୋଟି ବ୍ରକ୍ତାଣ୍ତ ସେ ବ୍ରକ୍ଷ-ମୁଁଦ୍ରେ ବିଲୀନ ହଇତେହେ, ମେହି ପରମ ବ୍ରକ୍ତି ଲିଙ୍ଗ ଶବ୍ଦେର ଅର୍ଥ । ତାଇ ବଲିଲେନ—“ଲିଙ୍ଗଃ ବ୍ରକ୍ଷମର୍ଯ୍ୟ ।” କିନ୍ତୁ ବ୍ରକ୍ଷ ସର୍ବବ୍ୟାପକ ହଇଲେଓ, ସାଧକ ହନ୍ୟ-ପୁଣ୍ୟକାର୍ଯ୍ୟତ୍ରରେ ଅନୁଷ୍ଠାନିକ ପରିମିତ ହାନେଇ ତୀହାର ଉପଲବ୍ଧି କରିତେ ପାରେନ, ତଜନ୍ତିଇ ବାହ୍ୟଶ୍ଵରତାର୍ଯ୍ୟ ଅନୁଷ୍ଠାନିକ ପରିମିତ ତୀହାର ମୂର୍ତ୍ତି କରା ହୁଏ । ଇହାଇ କଠିନତିତେ ବଲିଯାହେନ,—“ଅନୁଷ୍ଠାନାତଃ ପୁରୁଷଃ ।” ଲିଙ୍ଗେର ନିଯଦେଶେ ‘ଗୋରୀପାଠ ବା ଯୋନିପାଠ’ କରିତେ ହୁଏ । ଏହି ଯୋନି ଶବ୍ଦେଓ ଭଗ ନହେ । ଯାହା ହଇତେ ଅନୁଷ୍ଠାନିକ ପରିମିତ ହଇଯାଛେ, ତାହାଇ ଯୋନିପାଠ ଶବ୍ଦେର ଅର୍ଥ । ଏହି ଜନ୍ମାଇ ଇହାକେ ଶକ୍ତିପୀଠ ବଲେ । ବ୍ରକ୍ଷ ନିଷ୍ଠାଗ ପଦାର୍ଥ, ହୃତରାଃ ଚିନ୍ତା-ଧ୍ୟାନାଦିର ଅବିହୟ । ତାଇ ଝକି ବଲିଯାହେନ, “ମୟନ୍ତ୍ରା ନ ମଧୁତେ ଯେନାହମ୍ବଦୋ

নিশায়ং শক্তিযুক্তশ্চ পুজয়েবিধিবৎ জপেৎ ।
 শিবোক্ততন্ত্রবৎ সর্বং কুলাচারাং হি মাধব ॥৭॥
 যঃ কুর্য্যাত সততং পুজ্ঞ তস্ম নিদিষ্ট জায়তে ।
 কুলাচারং বিনা পুজ্ঞ তব নিদিষ্ট জায়তে ॥৮॥
 শৃণু পুজ্ঞ মহাবাহো গম বাক্যং মনোহরম্ ।
 রহস্যং পরমং গুহ্যং সুগোপ্যং ভুবনত্রয়ে ॥৯॥
 কথরিষ্যামি তে বৎস কথাং চিত্রবিচিত্রিতাম্ ।
 বক্ষঃস্থলসমাসীনাং মালাং চিত্রবিচিত্রিতাম্ ॥১০॥

অর্চনা করিয়া হৃদয়মধ্যে একাগ্রতাসহকারে চিষ্ঠাপূর্বক এই মহা-
 বিষ্ণা জপ করে, অথবা হে মাধব ! রাত্রিকালে শক্তিযুক্ত হইয়া শিব-
 কথিত তন্ত্রামুসারে কুলাচারনিদিষ্ট বিধিবোধিত মতে অর্চনা করিয়া
 জপ করে, হে পুজ্ঞ ! তাহার নিশ্চিতই সিঙ্কলাভ হয় । হে পুজ্ঞ !
 কুলাচার ব্যতীত কথনও তুমি সিঙ্কলাভে সমর্থ হইবে না ॥৫—৮॥
 হে মহাবাহো পুজ্ঞ ! মনুখনির্গত মনোহর বাক্য শ্রবণ কর । আমি
 যে পরম গুহ্য রহস্য তোমার নিকট বর্ণনা করিব, তাহা ত্রিলোকে
 অতঃ । তদেব ঋক তত্ত্বিক মেদং যদিদম্পূসতে ।” ইত্যাদি । শক্তি
 সহযোগেই তাহার ধ্যান করিতে হইবে—গুণের আলম্বন করিয়া তাহাকে মনের
 বিষয় করিতে হইবে, তাই শিবের নীচে শক্তি বিরাজমানা । এই নিমিত্ত শঙ্করা-
 চার্যাও বলিয়াছেন—“শিবঃ শক্ত্যা যুক্তে যদি ভবতি শক্তঃ প্রভবিতুং ।”
 ইত্যাদি । স্মৃতসংহিতাতেও বলিয়াছেন, “সদাশিবহং যৎ প্রাপ্তঃ শিবঃ সা”
 শাধিনা । সা তন্ত্রাপি ভবেছক্ষিণ্যা হীনো নিরীর্থকঃ ॥” সেই ঘোরিং
 নীচে বেদী অর্থাৎ আসন, উচ্চা বসিবার নিমিত্ত কল্পনা করিতে হয় । এখন বোধ
 হয় বুঝিতে পারা গেল যে, শিবলিঙ্গোপাসনা ঈশ্বরোপাসনা ব্যতীত আর কিছুই
 নহে ।

ସଦା ଆଶ୍ରମକଳପା ଚ ବିଭାତି ହୁଦୟେ ମମ ।
 ମାଣିକ୍ୟରଚିତା ମାଲା ଜ୍ଵାକୁମରମନ୍ତ୍ରିତା ॥୧॥
 ନାନାରତ୍ନପ୍ରସ୍ତୁତା ଚ ହଞ୍ଜ୍ୟଶ୍ଵରଧପତ୍ରଯଃ ।
 କୌଣ୍ଡଭୋମଣିନାମାଖ ମାଲାମଧ୍ୟ ବିରାଜତେ ।
 ହଞ୍ଜିନୀଯଃ ମହାମାଲା ମମ ଦୃତୀ ସଦା ଶୁତ ॥୧୨॥
 ଅନ୍ତା ହି ପଦ୍ମମାଲା ଯା ବିଭାତି ହୁଦୟେ ମମ ।
 ପଦ୍ମନୀପରମାଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ସାଙ୍ଗାଂ ପଦ୍ମନୀରପିଣୀ ॥୧୩॥
 ଚିତ୍ରମାଲା ତୁ ଯା ପୁତ୍ର ନାମାଚିତ୍ରବିଚିତ୍ରିତା ।
 ଏବା ତୁ ଚିତ୍ରିଣୀ ଜେଯା ଚିତ୍ରକର୍ଷାରୁମାରିଣୀ ॥୧୪॥
 ଯା ମାଲା ଗଞ୍ଜିନୀ ପ୍ରୋକ୍ତା ପରମାଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟଗଞ୍ଜଭାକ୍ ।
 ଏବା ଦୃତୀ ଶୁତଶ୍ରେଷ୍ଠ ସଦା ମମ ହନ୍ଦି ଶିତା ॥୧୫॥
 ଏବା ଦୃତୀ ଶୁତଶ୍ରେଷ୍ଠ ଅଷ୍ଟେଶ୍ୱର୍ୟସମନ୍ତ୍ରିତା ।

ଅତୀବ ଗୋପ୍ୟ ଏବଂ ହେ ବ୍ୟସ ! ସେ କଥା ଆମି ତୋମାର ନିକଟ ବଲିବ,
 ତାହାଓ ଅତୀବ ବିଚିତ୍ର । ପରମ ଆମାର ବକ୍ଷଃହଲେ ସେ ବିଚିତ୍ର ମାଲା
 ବିଶ୍ଵମାନ ଆଛେ, ତାହାର କଥାଓ ବଲିବ ॥୯—୧୦॥ ମନୀୟ ବକ୍ଷଃହଲାହିତା
 ମାଣିକ୍ୟରଚିତା ମାଲା ଜ୍ଵାଗୁଞ୍ଜେର ଶ୍ଵାସ ପ୍ରଭାବିଶିଷ୍ଟା ଏବଂ ବେଦକଳପା ॥୧୧॥
 ଉକ୍ତ ମାଲା ନାନା ରତ୍ନପ୍ରସବିନୀ ଏବଂ ହଞ୍ଜୀ, ଅଖ, ବର୍ଣ୍ଣ ଓ ପଦାତିପ୍ରଦା ;
 ଏହି ମାଲାର ସହିତ କୌଣ୍ଡଭମଣି ଶୋଭା ପାଇତେଛେ । ହେ ଶୁତ ! ହଞ୍ଜିନୀ
 ମାଟ୍ଟି ଏହି ମାଲା ସର୍ବଦା ଆମାର ଦୃତୀଶ୍ୱରପା ॥୧୨॥ ଆମାର ହୁଦୟେ ସେ
 ଅପର ପରମାଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ପଦ୍ମମାଲା ଶୋଭା ପାଇତେଛେ, ତାହାର ନାମ ପଦ୍ମନୀ ;
 ଇହା ସାଙ୍ଗାଂ ପଦ୍ମନୀରପିଣୀ । ହେ ପୁତ୍ର ! ନାନା ଚିତ୍ରବିଚିତ୍ରିତା ଆର
 ଏକଟୀ ମାଲା ସେ ଆମାର ହୁଦୟେ ବିଶ୍ଵମାନ ଆଛେ, ଚିତ୍ରକର୍ଷାରୁମାଝେ
 ଇହାକେ ଚିତ୍ରିଣୀ ବଲିଯା ଜାନିବେ ॥୧୩—୧୪॥ ପରମ ପରମାଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ଗଞ୍ଜବୁଜ୍ଞା

ହଣ୍ଡିନୀ ପଦ୍ମିନୀ ଚୈବ ଚିତ୍ରିଣୀ ଗକ୍କିନୀ ତଥା ॥୧୫॥

ଯା ମାଲା ପଦ୍ମିନୀ ପୁତ୍ର ନଦୀ କାମକଳାୟୁତା ।

ଚିତ୍ରିଣୀ ଚିତ୍ରକର୍ପେଣ ଅଙ୍ଗାଣ୍ଗ ବାପ୍ୟ ତିଷ୍ଠତି ॥୧୬॥

ଗକ୍କିନୀ ଚ ତଥା ପୁତ୍ର ସର୍ବଂ ବାପ୍ୟ ବିଜୃଷ୍ଟତେ ।

ହଣ୍ଡିନୀ ଚ ସୁତଶ୍ରେଷ୍ଠ ନର୍ବଂ ଦିଗ୍ଗଞ୍ଜନକ୍ୟମ୍ ॥୧୭॥

ଶ୍ରୀମହାଦେବ ଉବାଚ ;—

ଇତୁଯଜ୍ଞା ନା ମହାମାୟା ତ୍ରିପୁରା ବାମଲୋଚନା ।

ପାରିଜାତନ୍ତ୍ର ମାଲାଯାଃ ପଦ୍ମନ୍ତ୍ର ଚ ତପୋଧନେ ॥୧୯॥

ସୁତ୍ରେଣ ରହିତା ମାଲା ଗ୍ରଥିତା କାମଶୁଦ୍ଧକେ ।

ଅମିନ୍ଦ୍ରମାଧିନୀ ମାଲା ଗ୍ରଥିତା କାମଶୁଦ୍ଧକେ ॥୨୦॥

ଯେ ଅପରା ମାଲା ଶୋଭା ପାଇତେଛେ, ଇହାର ନାମ ଗକ୍କିନୀ ; ହେ ସୁତଶ୍ରେଷ୍ଠ !
ଏହି ମାଲା ସର୍ବଦା ଆମାର ହନ୍ଦୟେ ଶୋଭା ପାଇତେଛେ ॥୧୫॥ ହେ ସୁତଶ୍ରେଷ୍ଠ !
ଅଷ୍ଟେଷ୍ଵର୍ୟାସମସ୍ତିତା ଦୂତୀରପିଣୀ ହଣ୍ଡିନୀ, ପଦ୍ମିନୀ, ଚିତ୍ରିଣୀ ଓ
ଗକ୍କିନୀ ନାନୀ ଚତୁର୍ବିଧ ମାଲାର ମଧ୍ୟେ ପଦ୍ମିନୀ ନାନୀ ଯେ ମାଲା, ଉହା କାମ-
କଳାୟଜ୍ଞା ; ଆର ଚିତ୍ରିଣୀମାଲା ଚିତ୍ରକର୍ପେ ଅଙ୍ଗାଣ୍ଗ ବ୍ୟାପିଯା ଅବଶିତା
ରହିଯାଛେ । ଗନ୍ଧିନୀମାଲାଓ ସମସ୍ତ ବ୍ୟାପ୍ତ କରତଃ ବିଜୃଷ୍ଟି ହିତେଛେ ।
ହେ ସୁତଶ୍ରେଷ୍ଠ ! ହଣ୍ଡିନୀ ମାଲିକା ସମସ୍ତ ଦିଗ୍ଗଞ୍ଜ ବ୍ୟାପ୍ତ କରିଯା ଶୋଭା
ପାଇତେଛେ ॥୧୬—୧୮॥

ଶ୍ରୀମହାଦେବ ବ୍ୟଲିଲେନ ;—ହେ ତପୋଧନେ ପାର୍ବତି ! ଚାକ୍ରନୟନ
ମହାମାୟା ତ୍ରିପୁରାଦେବୀ ଏହି ପ୍ରକାରେ ପାରିଜାତମାଲା ଓ ପଦ୍ମିନୀମାଲାର
ବିଷୟେ କୀର୍ତ୍ତନ କରିଲେନ ॥୧୯॥ ଶୁତ୍ରହୀନ ଓ କାମଶୁଦ୍ଧଗ୍ରଥିତା ଏହି ମାଲା
ଅମିନ୍ଦ୍ରମାଧିନୀ । ଏହି ମାଲା ନାନା ରଙ୍ଗମଙ୍ଗୀ, ଇହାର ପ୍ରଭା କୋଟି
ବିହ୍ୟତେର ଶ୍ରାଵ ସମ୍ମଜ୍ଜଳ ; ପଞ୍ଚଶତ-ମାତୃକାବର୍ଗ-ସମସ୍ତିତା ଏହି ମାଲା

ନାମା ରତ୍ନମୟୀ ମାଳା ବିଦ୍ୟୁତକୋଟିଲମପ୍ରଭା ।
ପଞ୍ଚାଶମାତ୍ରକାବର୍ଣ୍ଣହିତା ବିଶ୍ଵମୋହିନୀ ।
ଅର୍ଥଦା ଧର୍ମଦା ମାଳା କାମଦା ମୋକ୍ଷଦା ପ୍ରିୟେ ॥୨୧॥

ଶ୍ରୀତିପୁରୋବାଚ ;—

ବାସୁଦେବ ମହାବିଷେଖେ ଶୃଗୁ ପୁତ୍ର ତପୋଧନ ॥୨୨॥
ମମ ମାୟା ଦୁରାଧର୍ଷୀ ମାତୃକାଶତ୍ତିରବ୍ୟୟା ।
ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟଂ ପରମଂ ପଞ୍ଚ ସାବଧାନେନ ମାଧବ ॥୨୩॥

ଶ୍ରୀମହାଦେବ ଉବାଚ ;—

ଇତୁଯଜ୍ଞା ତ୍ରିପୁରାଦେବୀ ବିଷୁମାୟା ଜଗନ୍ମହୀ ।
ମାଳାମାତ୍ରକ୍ଷୟ ମାଳାଯାଃ କ୍ରମାୟ ସତ୍ସରଂ ଦଦୌ ।
ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟଂ ପରମଂ କିଞ୍ଚିଦର୍ଥ୍ୟିଜ୍ଞା ଜନାର୍ଦନମ् ॥୨୪॥
ତାତ୍ତ୍ଵାଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟଂ ମହେଶାନି ବର୍ଣ୍ଣିତୁଂ ନହି ଶକ୍ୟତେ ।
ଅକାରାଦି-କ୍ଷକାରାତ୍ମା ପଞ୍ଚାଶମାତ୍ରକାବ୍ୟୟା ।
ଅବ୍ୟୟା ଅପରିଛିଙ୍ଗା ତ୍ରିପୁରାକଠିସଂହିତା ॥୨୫॥

ବିଶ୍ଵବିମୋହନେ ଶକ୍ତା ଏବଂ ହେ ପ୍ରିୟେ ! ଏହି ମାଳା ଧର୍ମ, ଅର୍ଥ, କାମ ଓ
ମୋକ୍ଷପ୍ରଦା ॥୨୦—୨୧॥ ଶ୍ରୀତିପୁରସ୍ଵନ୍ଦରୀ କହିଲେନ ;— ହେ ବାସୁଦେବ !
ହେ ମହାବିଷେଖ ! ହେ ତପଶ୍ଚାନିରତ ପୁତ୍ର ! ଆମାର କଥା ଶ୍ରବଣ କର ;
ମାତୃକାଶତ୍ତି କ୍ରମିତୀ ମଦୀଯା ଯାଯା ଅବ୍ୟୟା ଓ ଦୁରାଧର୍ଷୀ ; ହେ ମାଧବ !
ସାବଧାନେ ତୁ ମି ବିଶ୍ଵମୁକର କ୍ରମ ଦର୍ଶନ କର ॥୨୨—୨୩॥

* ଶ୍ରୀମହାଦେବ ବଲିଲେନ ;— ବିଷୁମାୟା ଜଗନ୍ମହୀ ତ୍ରିପୁରସ୍ଵନ୍ଦରୀଦେବୀ
ବାସୁଦେବକେ ଏହି କଥା ବଲିଯା ସ୍ଵିତ୍ ଗଲଦେଶସ୍ତ ମାଳା ହଇତେ ମାଳା
ଆକର୍ଷଣ କରତଃ ସତ୍ସର କ୍ରମକେ ତାହା ପ୍ରଦାନ କରିଲେନ ଏବଂ ତୋହାକେ
ପରମାଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ କ୍ରମ ଦର୍ଶନ କରାଇଲେନ ॥୨୪॥ ହେ ମହେଶାନି ! ଦେଇ ପରମା-

ককারাং পরমেশানি কোটিব্রহ্মাণ্ডরাশয়ঃ ।

প্রস্তুয় তৎক্ষণাং সর্ববং সংহারঞ্চ তথাপি বা ॥২৬॥

এবং ক্রমেণ দেবেশি পঞ্চাশয়াত্মক সদা ।

সৃষ্টিশৃতিঞ্চ কুরুতে সংহারঞ্চ তথা প্রিয়ে ॥২৭॥

ক্রমোক্রমাং মহেশানি দৃষ্ট্বা মোহং গতো হরিঃ ॥২৮

গতবানু পুণ্ডরীকাঙ্ক্ষা বাস্তুদেবস্তপোধনঃ ।

অগুরাশী মহেশানি সর্বং দৃষ্ট্বা জনার্দনঃ ॥২৯॥

দৃত ক্লপ আমি বর্ণন করিতে শক্ত নহি । অকারান্তি ক্ষকারান্তা
পঞ্চাশৎবর্ণাঞ্জিকা * মাতৃকাশক্তি অব্যয়া (ক্ষয়োদয়রহিতা), অপরি-
চ্ছিন্না ও ত্রিপুরাদেবীর কর্ত্তাবলম্বিনী । হে পরমেশানি ! পঞ্চাশৎ
মাতৃকাবর্ণাভ্যন্তরস্থ ‘ক’ এই বর্ণ কোটি ব্রহ্মাণ্ডের সৃষ্টি করিয়া তৎ-
ক্ষণাং সংহারণ করিতে লাগিলেন । হে দেবেশি ! এই প্রকারে
পঞ্চাশৎ মাতৃকাবর্ণ সর্বদা সৃষ্টি, স্থিতি ও সংহার করিতে লাগিলেন ।

* বর্ণাঞ্জিকা প্রকৃতি ;—অর্থাৎ অক্ষরাভ্যক প্রকট বিশ । এহলে জগতের
আদি মহাশক্তি ত্রিপুরাদেবীর কর্ত্তাবলম্বী সমস্ত বিশ বা বিশক্লপ পরিদর্শিত
হইল । শ্রীমত্তগবজ্ঞানাত্মক উক্ত হইয়াছে,—‘যদক্ষরং বেদবিদো বদন্তি বিশশ্চি
যদ্য যতযো বীতরাগাঃ । যদিচ্ছষ্টো ব্রহ্মচর্যং চরণ্তি তৎ তে পদং সংগ্রহেণ
অবক্ষে্য ॥৮ম অ—১১ শ্লোঃ । “বেদবেত্তারা যাহাকে অক্ষর বলিয়া থাকেন,
এবং বিষবাংশক্তিশৃঙ্খলা যতিগণ যাহাতে প্রবেশ করেন ও যাহাকে বিদিত হইবার
জন্য ব্রহ্মচর্যানুষ্ঠানে প্রবৃত্ত হন, আমি সেই প্রাপ্য বস্তু লাভের উপায় সংক্ষেপে
কীর্তন করিতেছি, অবণ কর !” বেদে পঞ্চাশৎ বর্ণাঞ্জিকা শক্তিকে প্রকট
বিশের বিকাশশক্তি বলিয়া বর্ণনা করা হইয়াছে । তদ্বের একান্ন পীঠের পঞ্চাশৎ
পীঠ সেই পঞ্চাশৎ বর্ণাঞ্জিকা ভাবদ্যোতক, এবং যোনিপীঠ এই স্থলে ত্রিপুরা-
দেবীক্লপ মহাশক্তি—কাজেই একগুরুশৃঙ্খলা মহাশীঠ ।

ସର୍ବଂ ଦୃଷ୍ଟି ବିନିଶ୍ଚିତ୍ୟ ହଦୟେ ବିଶୁରବ୍ୟୟଃ ।
 ପଞ୍ଚାଶ୍ରେଷ୍ଠୀତ୍ସମ୍ଯୁକ୍ତଃ ଭୂରତଃ ପରମଃ ପଦମ् ॥୩୦॥
 ନିତ୍ୟା ଭଗବତୀ ତତ୍ତ୍ଵ ମହାମାୟା ଜଗନ୍ମହି ।
 ସତୀଦେହେ ପରିତ୍ୟଜ୍ୟ ପାର୍ବତୀତ୍ୱଃ ଗତା ପୁନଃ ॥୩୧॥
 ତବାଜ୍ଞାତ ପରମେଶାନି କୁଞ୍ଚଳଃ ସତ୍ତ୍ଵ ପାର୍ବତି ।
 ପତିତଃ ସତ୍ତ୍ଵ ଦେବେଶି ସ୍ଥାନେ ତୁ ନଗନନ୍ଦିନି ॥୩୨॥
 ସର୍ବଂ ଦୃଷ୍ଟଃ ମହେଶାନି କାମାଖ୍ୟାତ୍ମାଃ ପୃଥକ୍ ପୃଥକ୍ ।
 ଯଦ୍ୟଦୃଷ୍ଟଃ ମହାପୀଠଃ ସର୍ବଂ ବଞ୍ଚିଭ୍ୟାବହମ् ॥୩୩॥
 ଶୌମ୍ୟମୃତ୍ସର୍ପହେଶାନି ମୁଖରାତ୍ରଜଗଞ୍ଚଳଃ ।
 ଦୃଷ୍ଟି ତୁ ପରମେଶାନି ଆଶର୍ଯ୍ୟ ସ୍ଥାନମୁକ୍ତମମ୍ ॥୩୪॥

ହେ ପ୍ରିୟେ ! କ୍ରମୋତ୍ତମେ ପଞ୍ଚାଶ୍ରେ ମାତୃକାବର୍ଣ୍ଣ ହିତେ ଶୃଷ୍ଟି, ହିତି ଓ
 ସଂହାର ଦର୍ଶନେ ଭଗବାନ୍ ଶ୍ରୀହରି ମୋହପ୍ରାପ୍ତ ହିଲେନ । ହେ ମହେଶାନି !
 ତପୋଧନ ପୁଣ୍ୟକାନ୍ତ ବାନ୍ଧୁଦେବ ପଞ୍ଚାଶ୍ରେ-ମାତୃକାର ଏତାତୃଷ ମାହାତ୍ୟ
 ଦର୍ଶନେ ବିଶ୍ଵିତ ହିଯା ମନେ ମନେ ପଞ୍ଚାଶ୍ରେଷ୍ଠୀତ୍ସମବିତ ପରମ ପବିତ୍ର ଏହି
 ଭାରତକ୍ଷେତ୍ରେ ଚିନ୍ତା କରିତେ ଲାଗିଲେନ ॥୨୫—୩୦॥ ଜଗନ୍ମହି ନିତ୍ୟା
 ମହାମାୟା ଭଗବତୀଦେବୀ ଭାରତକ୍ଷେତ୍ରେ (ଦକ୍ଷାଲଙ୍ଘେ) ସତୀଦେହ ପରିତ୍ୟାଗ
 କରିଯା ପୁନର୍କାର ପାର୍ବତୀରୂପ ଧାରଣ କରିଯାଛିଲେନ । ହେ ଦେବେଶ !
 ହେ ପର୍ବତପୁତ୍ରୀ ପାର୍ବତି ! ଯେ ସ୍ଥାନେ ତୋମାର ଅଙ୍ଗ ହିତେ ଏକ ଗାଛି
 କେଶ ଓ ନିପତିତ ହିଯାଛେ, ମେହି ସ୍ଥାନଇ ପୀଠ ନାମେ କୀର୍ତ୍ତି ହି-
 ରୀଛେ ॥୩୧—୩୨॥ ହେ ମହେଶାନି ! ହେ ନଗନନ୍ଦିନି ! ଆମି କାମାଖ୍ୟା
 ପ୍ରଭୃତି ଯେ ସକଳ ମହାପୀଠସ୍ଥାନ ପୃଥକ୍ ପୃଥକ୍ ରୂପେ ଦର୍ଶନ କରିଯାଛି,
 ତ୍ୱସମନ୍ତରୀ ଅତ୍ୟନ୍ତ ଭ୍ୟାବହ । କିନ୍ତୁ ହେ ପରମେଶାନି ! କେବଳମାତ୍ର
 ମୁଖରାନଗରୀତେ ଓ ବ୍ରଜଗଞ୍ଚଳେ ତୋମାର ପ୍ରଶାନ୍ତ ମୂର୍ତ୍ତି ନିରୀଳକଣ୍ଠ କରି-

তৎক্ষণাত পরমেশানি সর্বা অস্তিত্বাহতবন্ম ।
 মাতরো মাতৃকাত্তাশ দৃঢ়যিত্বা জনার্দনম্ ॥৩৫॥
 শ্রিত্রিপুরোবাচ ;—
 বাস্তুদেব স্মৃতশ্রেষ্ঠ হৃদয়ে কিং বিভাব্যসে ।
 বিমনাস্তং কথং পুজ্ঞ মালাং কঢ়ে বিধারয় ।
 মালায়াস্ত প্রভাবেণ ভদ্রং তব ভবিষ্যতি ॥৩৬॥
 রহস্যং পরমং শুঙ্খং পঞ্চাশতত্ত্বসংযুতম্ ।
 কলাবতী মহামালা যম কঢ়ে সদা শ্রিতা ॥৩৭॥
 শুঙ্ক্রাভা রক্তবর্ণাভা পীতাভা কৃষ্ণরূপিণী ॥৩৮॥
 পদ্মোন্তবা তু যা মালা রঞ্জিণী-কুমুগপ্রভা ।
 হস্তিনী শুঙ্ক্ররূপা চ শুন্দস্ফটিকসন্নিভা ॥৩৯॥

যাছি । ঐ উভয় স্থানে যাহা দর্শন করিয়াছি, তাহাও অতীব মনোরম ও পরমার্থচর্যাজনক । হে পরমেশানি ! মাতৃ-রূপিণী মাতৃকাগণ জনার্দনকে দর্শন প্রদান করতঃ তৎক্ষণাত সকলে অস্তিত্বা হইলেন ॥৩৩—৩৫॥

শ্রিত্রিপুরাস্মুনরী বলিলেন ;—হে স্মৃতশ্রেষ্ঠ বাস্তুদেব ! তুমি মনে মনে কি চিন্তা করিতেছ ? হে পুত্র ! তোমাকে বিমনা দেখিতেছি কেন ? তুমি কঢ়ে মালা ধারণ কর । এই মালাপ্রসাদে নিশ্চয়ই তোমার কলাগ হইবে । পঞ্চাশতত্ত্বসমন্বিত এই মালারহস্য অতীব গোপনীয় । এই কলাবতী নান্নী মহামালা সর্বদা আমার কঢ়ে বিশ্বান রহিয়াছে ॥৩৬—৩৭॥ নামভেদে এই মালা শুঙ্ক্রবর্ণ, লোহিতবর্ণ, পীতবর্ণ এবং কৃত্ববর্ণ । পদ্মোন্তবা যে মালা, তাহা শতমূলীপুঞ্জসন্নিভা ; হস্তিনী নান্নী মালা বিশুদ্ধ স্ফটিকের শায় শুঙ্ক-

ଚିତ୍ରିଣୀ ପୀତବର୍ଣ୍ଣାଭା ସର୍ବସୌଭାଗ୍ୟଦାୟିନୀ ।
 ଗଞ୍ଜିନୀ ସା ସୁତଶ୍ରେଷ୍ଠ ହୃଦୟା ଗଞ୍ଜନମପ୍ରଭା ॥୪୦॥

ଶ୍ରୀମହାଦେବ ଉବାଚ ;—

ଇତ୍ୟକ୍ଷା ସା ମହାମାୟା ଆଦିଶକ୍ତିଃ ସନାତନୀ ।
 ପରଂବ୍ରଙ୍ଗ ମହେଶାନି ଯଦ୍ୟାନ୍ତ ନଥରହିବଃ ॥୪୧॥

ସନାତନ୍ତ ନଥକୋଟ୍ୟଃଃ ପରଂବ୍ରଙ୍ଗସନାତନମ୍ ।

ସ୍ୟାମ ନଥରାଗନ୍ୟ ନିର୍ମାଣଃ ପଥଦୈବତମ୍ ॥୪୨॥

ବ୍ରଙ୍ଗା ବିଷୁଳ୍ଚ ରୁଦ୍ରଳ୍ଚ ଈଶରଳ୍ଚ ସଦାଶିଵଃ ।
 ଏତେ ଦେବା ମହେଶାନି ପଞ୍ଚ ଜ୍ୟୋତିର୍ମନ୍ଦିରାଃ ସଦା ॥୪୩॥

ଜାଗ୍ରତ୍ସ୍ଵପ୍ନ୍ୟୁଷ୍ଟିଷ୍ଟ ତୁରୀୟଃ ପରମେଶ୍ୱରି ।
 ସଦାଶିବୋ ସମ୍ମ ଦେବି ସୁତ୍ରେ ବ୍ରଙ୍ଗ ସ ଏବ ହି ।
 ଅତଃପରଂ ମହେଶାନି ନାନ୍ତି ଜ୍ଞାନେ ତୁ ମାମକେ ॥୪୪॥

ବର୍ଣ୍ଣ ; ଚିତ୍ରିଣୀ ମାଲା ପୀତବର୍ଣ୍ଣ ଏବଂ ସର୍ବସୌଭାଗ୍ୟପ୍ରଦା ; ହେ ସୁତଶ୍ରେଷ୍ଠ !
 ଗଞ୍ଜିନୀ ନାନୀ ଯେ ମାଲା, ତାହା ଶୋଭାଙ୍ଗନପୁଞ୍ଚବନ୍ ହୃଦୟବର୍ଣ୍ଣ ॥୩୮—୪୦॥

ଶ୍ରୀମହାଦେବ ବଲିଲେନ ;—ହେ ମହେଶାନି ! ଯାହାର ନଥରକାନ୍ତି ଓ
 ନଥକୋଟ୍ୟଃ ସନ୍ତନ ପରବ୍ରଙ୍ଗବନ୍, ଯାହାର ନଥରାଗଭାଗ ପଞ୍ଚ
 ଦେବତାର ବହନ କରେନ, ସେଇ ଆଶ୍ରାମିକ ମହାମାୟା ସନାତନୀ ତ୍ରିପୁରା-
 ଦେବୀ ଏହି ପ୍ରକାର ବାହୁଦେବକେ ଉପଦେଶ ଦାନ କରିଯାଇଲେନ ॥୪୧—୪୩॥

ହେ ମହେଶାନି ! ବ୍ରଙ୍ଗା, ବିଷୁଳ୍ଚ, ରୁଦ୍ର, ଈଶର ଓ ସଦାଶିବ—ଏହି ପଞ୍ଚ
 ଦେବତା ସର୍ବଦା ଜ୍ୟୋତିର୍ମନ୍ୟ । ହେ ପରମେଶ୍ୱରି ! ବ୍ରଙ୍ଗାଦି ଦେବଗଣେର ମଧ୍ୟେ
 କେହ ଜାଗ୍ରଦବହୁପନ୍ଥ, କେହ ସ୍ଵପ୍ନବହୁଗତ, କେହ ଭୂଷୁଷ୍ଟ-ଅବହୁପନ୍ଥ,
 କେହ ବା ତୁରୀୟବହୁ । ହେ ଦେବି ! ଯିନି ସଦାଶିବଙ୍କପୀ, ତିନିହି ସ୍ଵରୂଷ୍ଟ-
 ଅବହୁପନ୍ଥ ବ୍ରଙ୍ଗ । ହେ ମହେଶାନି ! ଯଦୀଯ ଜ୍ଞାନେ ଇହା ଅପେକ୍ଷା ଆର

ବାନ୍ଧୁଦେବୋ ଯତ୍ତ ଦେବଃ ସ ଏବ ବିଶ୍ୱରବ୍ୟଯଃ ।
 ଶୁଦ୍ଧସଜ୍ଜାଞ୍ଜିକେ ଦେବି ମୂଳପ୍ରକୃତିରପିଣି ॥୪୫॥
 ତତ୍ତ୍ଵ ତ୍ରିପୁରା ମାତା ବାନ୍ଧୁଦେବାୟ ପାର୍ବତି ।
 ସହୃଦୟ ସୁଗଶାବକ୍ଷି ତଚ୍ଛୁଦ୍ଵ ସମାହିତା ॥୪୬॥
 ଶ୍ରୀତ୍ରିପୁରୋବାଚ ;—

ବାନ୍ଧୁଦେବ ମହାବାହୋ ମାତ୍ରଙ୍କ କୁଳ ରେ ଶୁତ ।
 ଏତାଂ ମାଲାଂ ଶୁତଶ୍ରେଷ୍ଠ ମୂର୍ତ୍ତିବିଗ୍ରହରପିଣି ॥୪୭॥
 କାର୍ଯ୍ୟସିଦ୍ଧିଂ ଶୁତବର ଏଷା ତଥ କରିଷ୍ୟତି ।
 ଶାତୈର୍ଷାତୈଃ ଶୁତବର ବିଦ୍ଯାସିଦ୍ଧିର୍ବିଷ୍ୟତି ॥୪୮॥
 ଶ୍ରୀଶିବ ଉବାଚ ;—
 ବାନ୍ଧୁଦେବଃ ପ୍ରସନ୍ନାଜ୍ଞା ପ୍ରଣିପତ୍ୟ ପଦାନୁଜ୍ଞେ ।
 ଦେବୀଶ୍ରୁତେନ ସନ୍ତୋଷ୍ୟ ତ୍ରିପୁରାଂ ପରମେଶ୍ୱରୀମ୍ ॥୪୯॥

କିଛୁଇ ଉପଲକ୍ଷ ହଇତେଛେ ନା ॥୪୪॥ ହେ ଦେବି ! ଯିନି ବାନ୍ଧୁଦେବ, ତିନିଇ
 ଅବାୟ ବିଶ୍ୱ । ହେ ପାର୍ବତି ! ତୁମি ଶୁଦ୍ଧସଜ୍ଜାଞ୍ଜିକା ଓ ମୂଳପ୍ରକୃତିରପା ;
 ଅତଃପର ଶ୍ରୀତ୍ରିପୁରାଦେବୀ ଶ୍ରୀବାନ୍ଧୁଦେବକେ ଧାହା ବଲିଆଛିଲେନ, ତାହା
 ତୋମାକେ ବଲିତେଛି ; ହେ ସୁଗଶାବକ୍ଷି ! ଅବହିତଚିତ୍ତେ ତାହା ଶ୍ରବଣ
 କର ॥୪୫—୪୬॥ ଶ୍ରୀତ୍ରିପୁରାଦେବୀ କହିଲେନ ;—ହେ “ମହାବାହୋ ! ହେ
 ବାନ୍ଧୁଦେବ ! ହେ ପୁତ୍ର ! ତୁମି ତୟ କରିଓ ନା । ହେ ଶୁତଶ୍ରେଷ୍ଠ ! ଆମାର
 କର୍ତ୍ତୃତ ମାଲା ହଇତେ ତୋମାକେ ଯେ ମାଲା ପ୍ରଦାନ କରିଲାମ, ସେଇ
 ମାଲା ମୂର୍ତ୍ତିମତୀ ବିଗ୍ରହରପିଣି । ହେ ଶୁତଶ୍ରେଷ୍ଠ ! ଏହି ମାଲା ଦ୍ୱାରାଇ
 ତୋମାର ଅଭୀଷ୍ଟ କାର୍ଯ୍ୟ ସିନ୍ଧ ହଇବେ । ହେ ଶୁତବର ! ତୁମିଁ ଭୌତ
 ହଇଓ ନା ; ନିଶ୍ଚଯଇ ତୋମାର ବିଦ୍ୟାସିଦ୍ଧି ହଇବେ ॥୪୭—୪୮॥

ଶ୍ରୀବାନ୍ଧୁଦେବ କହିଲେନ ;—ପ୍ରସନ୍ନାଜ୍ଞା ବାନ୍ଧୁଦେବ ପରମେଶ୍ୱରୀ ତ୍ରିପୁରା-

ତବ ପାଦାର୍ଚନସୁଖଂ ବିଶ୍ୱରାମି କଦାଚ ନ ।

କିଂ କରୋମି କୁ ଗଛାମି ମେ ମାତଃ ପରମେଶ୍ୱରି ॥୫୦॥
ଶ୍ରୀତ୍ରିପୁରୋବାଚ ;—

ଶୁଣୁ ବିଷେଣେ ମହାବାହେ ବାସୁଦେବ ପରନ୍ତପ ।

ସା ମାଲା ତବ କର୍ତ୍ତା ସର୍ବଦା ସା କଳାବତୀ ॥୫୧॥

ସର୍ବଂ ହି କଥ୍ୟାମାଗ ରେ ପୁତ୍ର ଶୁଣସାଗର ।

ତସ୍ୟ ବାକ୍ୟଂ ସୁତଶ୍ରେଷ୍ଠ ଶ୍ରୁତା କାର୍ଯ୍ୟଂ ସମାଚର ॥୫୨॥

ଇତୁଯଜ୍ଞା ସା ମହାମାୟା ତ୍ରିପୁରା ଜଗଦୀଶ୍ୱରୀ ।

ତ୍ରେକ୍ଷଣାଜ୍ଞଗତାଂ ମାତା ତତ୍ତ୍ଵେବାତ୍ମରଧୀଯତ ॥୫୩॥

ଇତି ଶ୍ରୀବାସୁଦେବରହ୍ମେ ରାଧା-ତନ୍ତ୍ରେ ତୃତୀୟଃ ପଟଳଃ ॥*॥

ଦେବୀର ତ୍ରିଜଗହନ୍ୟ ଶ୍ରୀଚରଣାରବିନ୍ଦେ ପ୍ରଣିପାତିପୁରଃସର ଦେବୀମୁକ୍ତ * ପାଠ
କରିଯା ତୀହାକେ ଶ୍ରୀତା କରିଲେନ ଏବଂ ବଲିତେ ଲାଗିଲେନ ;—ହେ
ମାତଃ-ପରମେଶ୍ୱର ! ତୋମାର ପଦାରବିନ୍ଦାର୍ଚନଜନିତ ସୁଖ ଆମି କଦାଚ
ବିଶ୍ୱତ ହଇବ ନା । ହେ ପ୍ରଣତଜନଗଣାତ୍ମିନାଶିନୀ ମାତଃ ! ଅଧୁନା ଆମି
କି କରିବ ଏବଂ କୋଥାଯ ଯାଇବ, ତାହା ଉପଦେଶ କର ॥୫୨—୫୦॥

ଶ୍ରୀତ୍ରିପୁରାଦେବୀ ବଲିଲେନ ;—ହେ ମହାବାହେ ବିଷେଣେ ! ହେ ପରନ୍ତପ
ବାସୁଦେବ ! ଶ୍ରବଣ କର ; ତୋମାର କର୍ତ୍ତଦେଶାଶ୍ରିତା ମାଲା ସର୍ବଦାଇ କଳା-
ବତୀ । ରେ ଶୁଣିଲୋ ପୁତ୍ର ! ଏହି କଳାବତୀ ମାଲାଇ ତୋମାକେ ସର୍ବ-
ବିଦ୍ୟ ଉପଦେଶ ପ୍ରଦାନ କରିବେ । ହେ ସୁତଶ୍ରେଷ୍ଠ ! ମାଲାର ଉପଦେଶ-ବାକ୍ୟ
ଶ୍ରୁଣ କରିଯାଇ ତୁ ଯି କାର୍ଯ୍ୟାମୁହଁତାନ କରିଓ ॥୫୧—୫୨॥+ ଜଗଦୀଶ୍ୱରୀ

* ଦେବୀମୁକ୍ତ—ମନ୍ଦରନାର୍ଥ ମସ୍ତାରା ନଦୀପୁଲିମ-ସଂହିତଃ । ସ ଚ ବୈଶ୍ୟ ଶ୍ରପଣ୍ଡପେ
ଦେବୀମୁକ୍ତଃ ପରଂ ଜପନ ॥ ଇତି ମାର୍କଣ୍ଡେ ପୂର୍ବାଗେ ଦେବୀମାହାର୍ୟଃ । ଚଞ୍ଚି ଦେଖ ।

+ ସାଧନତତ୍ତ୍ଵ-ମତେ ବର୍ଣ୍ଣାତ୍ତିକ-ଶଙ୍କି ଉତ୍ସୁକ ହଇଲେ ଆଶ୍ରମ ବାକ୍ୟ ଦ୍ୱାରା ସମନ୍ତ
ଜାଲା ଯାଏ । ଦେବୀ ସେ ମାଲା ଦାନ କରିଲେନ, ତାହା ବର୍ଣ୍ଣାତ୍ତିକ ।

চতুর্থং পটলং ।

শ্রীপার্বত্যবাচ ;—

দেবদেব মহাদেব বিচার্য কথয় প্রভো ।

ততঃ কলাবতীং দেবীং মহাদেব শনাতন ॥১॥

কঠে মালাং বাস্তুদেবো বিহ্বত্য পরমেশ্বরঃ ।

রহস্যং পরমং ভক্ত্যা পৃছাগি স্বরপূজিত ॥২॥

শ্রীমহাদেব উবাচ ;—

নিগদামি শৃণু প্রৌঢ়ে অত্যস্তজ্ঞানবন্ধিনম् ।

ততঃ কলাবতী দেবী বাস্তুদেবায় পার্বতি ।

যদুক্তং মুগশাবাক্ষি সাবধানাবধারয় ॥৩॥

মহামায়া ত্রিপুরাদেবী এই প্রকার বলিয়াই সেই স্থান হইতে তৎ-
ক্ষণাং অস্তর্হিতা হইলেন ॥৫॥

শ্রীবাস্তুদেবরহস্যে রাধা-তঙ্গে তৃতীয় পটল সমাপ্ত ॥

শ্রীপার্বতীদেবী বলিলেন ;—হে মহাদেব ! আপনি দেবতা-
দিগের দেবতা, আপনি স্বরগণের পূজ্য এবং আমার প্রভু । আপনি
সম্যক্ত বিচার করিয়া কলাবতীদেবীর কথা মৎসকাণ্ডে বিবৃত
করুন । হে পরমেশ্বর মহাদেব ! বাস্তুদেব যে মালিকা কঠে ধারণ
করতঃ পরম রহস্য বিজ্ঞাত হইয়াছেন, তাহার বিষয় আমি ভক্তি-
পূর্বক জিজ্ঞাসা করিতেছি ॥১—২॥ শ্রীমহাদেব কহিলেন, হে

ଶ୍ରୀକଳାବତୁବାଚ ;—

ବାସୁଦେବ ମହାବାହୋ ସ୍ଵର୍ଗ ବରଯ ସାମ୍ପ୍ରତମ୍ ।

କରିଷ୍ୟାମି ଭବେକାର୍ଯ୍ୟମଧୂନା ସୁରପୂଜିତ ।

ମାଲାଃ ଦେବ ସୁଦୃଷ୍ଟଃ ସତଚ୍ଛୀତ୍ରଃ ଆର ସୁନ୍ଦର ॥୫॥

ଶ୍ରୀବାସୁଦେବ ଉତ୍ଥାଚ ;—

ସନ୍ଦୃଷ୍ଟଃ ପରମେଶାନି ନହି ବକ୍ତୁଁ ହି ଶକ୍ୟତେ ।

ତବ ପାଦାର୍ଚନଃ ଦେବି ସଂମରାମି ପୁନଃପୁନଃ ॥୬॥

ଶ୍ରୀପାର୍ବତୁବାଚ ;—

ସନ୍ଦୃଷ୍ଟଃ ବାସୁଦେବେନ ତ୍ରୈସର୍ବଃ କଥଯ ପ୍ରଭୋ ।

ସନ୍ଦୃଷ୍ଟଃ ପଦ୍ମମାଲାଯାମାଶର୍ଯ୍ୟଃ ପରମଃ ପଦମ୍ ॥୭॥

କରିମାଲାସ୍ତୁ ସନ୍ଦୃଷ୍ଟଃ ଗନ୍ଧମାଲାସ୍ତୁ ଚ ପ୍ରଭୋ ।

ଚିତ୍ରମାଲାସ୍ତୁ ସନ୍ଦୃଷ୍ଟଃ କୃଷ୍ଣେନ ପରମାତ୍ମନା ।

ତ୍ରୈସର୍ବଃ କଥଯେଶାନ ବିଚିତ୍ରକଥନଃ ପ୍ରଭୋ ॥୮॥

ପାର୍ବତି ! ତୁମି ପ୍ରୋଡ଼ା ଏବଃ ତୋମାର ନୟନ ଘୃଗଣ୍ୟର ନୟନେର ଶ୍ରାୟ ରମଣୀୟ । ତୁମି ଯାହା ଜିଜ୍ଞାସା କରିଲେ, ତାହା ଅତ୍ୟନ୍ତ ଜ୍ଞାନବର୍ଦ୍ଧକ ! କଳାବତୀଦୀଦୀବୀ ବାସୁଦେବକେ ଯାହା ବଲିଆଛିଲେନ, ତାହା ଆମି ତୋମାର ନିକଟ ବଲିତେଛି ; ମାବଧାନେ ଶ୍ରୀବନ୍ଦନ କର ॥୩॥ ଶ୍ରୀକଳାବତୀଦୀବୀ ବଲିଲେନ ;—ହେ ମହାବାହୋ ବାସୁଦେବ ! ସମ୍ପ୍ରତି ତୁମି ତୋମାର ଅଭୀଷ୍ଟ ବର ପ୍ରାର୍ଥନା କର । ହେ ସୁନ୍ଦର ! ତୁମି ଶୀଘ୍ର ସେଇ ସୁଦୃଷ୍ଟ ମାଲାକେ ଆରଣ କର ॥୪॥ ଶ୍ରୀବାସୁଦେବ ବଲିଲେନ ;—ହେ ପରମେଶାନି ! ଆମି ଯାହା ସନ୍ଦର୍ଶନ କରିଯାଇଛି, ତାହା ବଲିତେ ଆମି ଶକ୍ତ ନହି ; ଦେବି ! ଆମି ପୁନଃପୁନଃ କେବଳ ତୋମାର ପଦାର୍ଚନ ଚିନ୍ତା କରିତେଛି ॥୫॥ ଶ୍ରୀପାର୍ବତୀଦୀବୀ କହି-

শ্রীমহাদেব উবাচ ;—

রহস্যং পরমেশানি সাবধানাবধারয় ।

অতিচিত্রং মহদ্গুহং পীযুষসদৃশং বচঃ ।

অতিপুণ্যং মহাতীর্থং সর্বসারময়ং সদা ॥৮॥

বাসুদেবস্য কঠে যা মালা সা চ কলাবতী ।

পঞ্চশদক্ষরশ্রেণী কলাকুপেণ সাক্ষিণী ॥৯॥

অব্যয়া চাপরিছিঙ্গা নিত্যরূপা পবাক্ষরা ।

পঞ্চশদক্ষরং দেবি মূর্ত্তিবিগ্রহধারিণী ॥১০॥

শ্রামাঙ্গী চ তথা গৌরী শুক্রস্ফটিকসন্ধিভা ।

তপ্তহাটকবর্ণাভা কৃষ্ণবর্ণা চ সুন্দরী ॥১১॥

চিত্রবর্ণা তথা দেবি নবঘোবনসংযুতা ।

সদা যোড়শবর্ষীয়া সদা চাঞ্জনলোচনা ॥১২॥

লেন ;—হে প্রভো ! বাসুদেব পদ্মিনীমালাতে যে আশ্চর্য পরম পদ
দর্শন করিয়াছিলেন এবং হস্তিনী মালাতে, গঙ্গ-মালাতে ও চিত্রিণী
মালাতে যাহা দেখিয়াছিলেন, সেই সকল বিচিত্র কথা আমার নিকট
বলুন ॥৬—৭॥

শ্রীমহাদেব বলিলেন ;—হে পরমেশানি ! যাহা অতি বিচিত্র,
অত্যন্ত গোপনীয়, পীযুষ সদৃশ অতি পৃত, মহাতীর্থ সদৃশ এবং সর্ব-
সারময়, সেই পরম রহস্য আমি বলিতেছি, স্থিরচিত্তে শ্রবণ কর ॥৮॥
হে দেবি ! বাসুদেবের কঠে যে মালা বিরাজিতা রহিয়াছে, তাহা
কলাবতী, অকারান্তি পঞ্চশদক্ষরাঙ্গিকা ও কলাকুপে সর্বসাক্ষীভূতা
এবং অব্যয়া, অপরিছিঙ্গা, নিত্যা ও পরব্রহ্মস্বরূপা । ঈ পঞ্চশৎ
বর্ণ মৃত্তিমান বিগ্রহণী ॥৯—১০॥ হে সুন্দরি ! উহার মধ্যে কেহ

ପ୍ରଫୁଲ୍ଲବଦନାଷ୍ଟୋଜ । ଈସ୍ତ୍ସମିତମୁଖୀ ସଦା ।
 ଦାଡ଼ିମୀବୀଜ୍ଞମୃଦୃଶ-ଦସ୍ତପଙ୍କିରମୁକ୍ତମା ॥୧୩॥
 ହୃଣାଳମୃଦୃଶକାରୀ ବାହୁବଲୀବିରାଜିତା ।
 ଶର୍ଵକଙ୍ଗକେସୁର-ନାନାଭରଣଭୂଷିତା ॥୧୪॥
 ନାନାଗଙ୍କ-ଶୁଗକ୍ଷେନ ମୌଦିତାଖିଲଦିଜୁଖା ।
 କୁର୍ରାକ୍ଷରଚିତା ମାଲା ଜପମାଲାବିଧାରିଣୀ ॥୧୫॥
 ଏତାଃ ସର୍ବା ମହେଶାନି ମାତୃକାଃ ପରଦେବତାଃ ।
 ମାଲାକ୍ରମେ ମା ଦେବୀ ବିଶୁଦ୍ଧିଷ୍ଠିତା ସଦା ।
 ଶୃଗୁ ନାମାନି ଦେବେଶ ମାତୃକାଯାଃ ପୃଥକ୍ ପୃଥକ୍ ॥୧୬॥
 ପୁରୋଦରୀ ସ୍ୟାମିରଜ । ଶାଲ୍ମଲୀ ତଦନନ୍ତରମ୍ ।
 ଲୋଲାକ୍ଷୀ ବହୁଲାକ୍ଷୀ ଚ ଦୀର୍ଘଘୋଣ । ପ୍ରକାର୍ତ୍ତିତା ॥୧୭॥

ଶ୍ରାମବଣୀ, କେହ ଗୌରାଙ୍ଗୀ, କେହ ଶୁଦ୍ଧକ୍ଷଟିକବଣୀ, କେହ ତଥକାଞ୍ଚନବଣୀ-
 ବିଶିଷ୍ଟା, କେହ ବା କୃଷ୍ଣ । ଆବାର କେହ ବା ଚିତ୍ରବଣୀ, ନବଯୋବନା,
 ସଦା ସୋଡଶବର୍ଣ୍ଣୀୟା, ଅଞ୍ଜନମୟନା । କାହାର ମୁଖପକ୍ଷ ପ୍ରଫୁଲ୍ଲ ଓ ସର୍ବଦା
 ଈସ୍ତ୍ ହାତ୍ସ୍ୟକ୍ତା ଏବଂ ଦସ୍ତରାଜି ଦାଡ଼ିମୀବୀଜେର ମୃଦୃଶ । କାହାରେ
 ବାହୁବଲୀ ହୃଣାଳମୃଦୃଶ ଏବଂ କେହ ବା ଶର୍ଵ, କର୍ମଶ, କେସୁରାଦି ନାନା
 ଆଭରଣେ ବିଭୂଷିତ ॥୧—୧୪॥ କେହ କେହ ବା ବିବିଧ ଶୁଗଙ୍କ ହାରୀ
 ଚତୁର୍ଦ୍ଦିକ୍ ଆମୋଦିତ କରିଯା ବିରାଜମାନା, ଆବାର କେହ ବା କୁର୍ରାକ୍-
 ପ୍ରଚିତ ଜପମାଲା ଧାରଣ କରିଯା ଆଛେନ ॥୧୫॥ ହେ ମହେଶାନି ! ଇହାରା
 ମାତୃକାକ୍ରମିତି ପରମ ଦେବତା ; ଇହାରା ମାଲା କ୍ରମେ ସର୍ବଦା ବିଶୁଦ୍ଧ କରେ
 ଅବଶ୍ଵିତ କରିତେଛେ । ହେ ଦେବେଶ ! ମାତୃକାଗଣେର ପୃଥକ୍ ପୃଥକ୍
 ନାମ କୀର୍ତ୍ତନ କରିତେଛି, ଶ୍ରୀବଣ କର ॥୧୬॥ (ମାତୃକାଗଣେର ନାମ ସଥା)
 ପୁରୋଦରୀ, ବିରଜା, ଶାଲ୍ମଲୀ, ଲୋଲାକ୍ଷୀ, ବହୁଲାକ୍ଷୀ, ଦୀର୍ଘଘୋଣ, ଶୁଦ୍ଧି-

ସୁଦୀର୍ଘମୁଖୀ-ଗୋମୁଖ୍ୟୋ ଦୀର୍ଘଜିହ୍ଵା ତଥେବ ଚ ।
 କୁଞ୍ଜୋଦୟୁର୍ବଳକେଶୀ ଚ ତଥା, ବିକୁତମୁଖ୍ୟପି ॥୧୮॥
 ଜାଲାମୁଖୀ ତତୋ ଜେଯା ପଶ୍ଚାଦୁଳକାମୁଖୀ ତତଃ ।
 ସୁଶ୍ରୀମୁଖୀ ଚ ବିଠ୍ଠୋତମୁଖ୍ୟେ ତାଃ ସ୍ଵରଶକ୍ତ୍ୟଃ ॥୧୯॥
 ମହାକାଳୀ-ସରସ୍ଵତୋ ସର୍ବ ସିଦ୍ଧିସମସ୍ତିତେ ।
 ଗୌରୀ ତୈଲୋକ୍ୟବିଷ୍ଣ୍ଵା ସ୍ୟାମସ୍ତରଶକ୍ତିଷ୍ଠପରମ ॥୨୦॥
 ଆଶ୍ରାମକ୍ରିତ୍ତମାତା ତଥା ଲଞ୍ଛୋଦରୀ ମତା ।
 ଦ୍ରାବିନୀ ନାଗରୀ ଭୂମିଃ ଖେଚରୀ ଚିବ ମଞ୍ଜରୀ ॥୨୧॥
 ରୂପିନୀ ବୀରିନୀ ପଶ୍ଚାତ କାକୋଦର୍ଯ୍ୟପି ପୁତନା ।
 ଭଦ୍ରକାଳୀ ଘୋଗିନୀ ସ୍ୟାଂ ଶଞ୍ଜିନୀ ଗର୍ଜିନୀ ତଥା ॥୨୨॥
 କାଲରାତ୍ରୀ କୁଜିନୀ ଚ କପର୍ଦ୍ଦିଷ୍ଟପି ବଜ୍ରିନୀ ।
 ଜୟା ଚ ସୁମୁଖୀଶ୍ୱର୍ୟୋ ରେବତୀ ମାଧବୀ ତଥା ॥୨୩॥
 ବାରୁନୀ ବାୟଦୀ ପ୍ରୋତ୍ତା ପଶ୍ଚାଦ୍ବ୍ରକ୍ଷବିଦାରିନୀ ।
 ତତଃ ସହଜା ଲଙ୍ଘୀର୍ବ୍ୟାପିନୀ ମାୟଯା ତଥା ॥୨୪॥

ମୁଖୀ, ଗୋମୁଖୀ, ଦୀର୍ଘଜିହ୍ଵା, କୁଞ୍ଜୋଦରୀ, ଉର୍ବଳକେଶୀ, ବିକୁତମୁଖୀ, ଜାଲା-
 ମୁଖୀ, ଉକ୍ତାମୁଖୀ, ସୁଶ୍ରୀମୁଖୀ ଓ ବିଠ୍ଠୋତମୁଖୀ,—ଇହାରା ସ୍ଵରଶକ୍ତି । ସର୍ବ-
 ସିଦ୍ଧିସମସ୍ତିତା ମହାକାଳୀ ଓ ସରସ୍ଵତୀ ଏବଂ ଗୌରୀ ଓ ତୈଲୋକ୍ୟବିଷ୍ଣ୍ଵା—
 ଇହାରା ସ୍ଵରଶକ୍ତି । ଏତଥାତୀତ ଆଶ୍ରାମକ୍ରି, ଭୂତମାତା, ଲଞ୍ଛୋଦରୀ,
 ଦ୍ରାବିନୀ, ନାଗରୀ, ଭୂମି, ଖେଚରୀ, ମଞ୍ଜରୀ, ରୂପିନୀ, ବୀରିନୀ, କାକୋଦରୀ,
 ପୁତନା, ଭଦ୍ରକାଳୀ, ଘୋଗିନୀ, ଶଞ୍ଜିନୀ, ଗର୍ଜିନୀ, କାଲରାତ୍ରୀ, କୁଜିନୀ,
 କପର୍ଦ୍ଦିନୀ, ବଜ୍ରିନୀ, ଜୟା, ସୁମୁଖୀ, ଶୈଶବୀ, ରେବତୀ, ମାଧବୀ, ବାରୁନୀ,
 ବାୟଦୀ, ବ୍ରକ୍ଷବିଦାରିନୀ, ସହଜା, ଲଙ୍ଘୀ, ବ୍ୟାପିନୀ ଓ ମାୟା । ହେ ଦେବ !

ଏତାଶ୍ଚ ମାତୃକା ଦେବି ମାଳାଯାଃ ସଂଶ୍ଲିତାଃ ସଦା ।

ସଥା ତୁ କୁନ୍ଦପୀଠଶ୍ଵରାଃ ସିନ୍ଦୁରାଙ୍ଗବିଘରାଃ ।

ରଙ୍ଗେଽପଲକପାଲାଟ୍ୟା ଅଲକ୍ଷ୍ମତ-କଲେବରାଃ ॥୨୫॥

ଇତି ଶ୍ରୀବାସ୍ତ୍ରଦେବ ରହସ୍ୟେ ରାଧା-ତନ୍ତ୍ରେ ଚତୁର୍ଥ ପଟଳ ॥*॥

ଏই ସମସ୍ତ ମାତୃକାଦେବୀ ନିରଣ୍ଟର ମାଳାତେ ବିରାଜମାନା ରହିଥାଛେ ।

ଇହାରା କୁନ୍ଦପୀଠଶ୍ଵରା, ସିନ୍ଦୁରେର ଶ୍ଵରା ଅଙ୍ଗବର୍ଣ୍ଣା, ରଙ୍ଗେଽପଲକପାଲିନୀ
ଏବଂ ବିବିଧ ଅଲକ୍ଷତାରେ ଅଲକ୍ଷ୍ମତ ॥୧୭—୨୫॥

ଶ୍ରୀବାସ୍ତ୍ରଦେବ ରହସ୍ୟେ ରାଧା-ତନ୍ତ୍ରେ ଚତୁର୍ଥ ପଟଳ ସମାପ୍ତ ॥୧୦॥

পঞ্চমং পাঠলং ।

শ্রীমহাদেব উবাচ ;—

বাস্তুদেবো মহাবিষ্ণু-দ্বীপচর্যং গতঃ প্রিয়ে ।
 একেকেন মহেশানি কোটিশো ছগ্নরাশয়ঃ ।
 পৃথক্ পৃথক্ প্রস্তুয়ন্তে ডিশ্বরাশিঃ শুচিশ্বিতে ॥১॥
 ব্রহ্মাণঁ পরমেশানি রজঃসন্ততমোময়ম् ।
 তমঃ সন্তঃ রজো দেবি রংজো বিষ্ণুঃ পিতামহঃ ॥২॥
 ব্রহ্মাণঁ পরমেশানি সন্ত্বাবরণসংযুতম্ ।
 তক্ষার্যং বিশ্বব্রহ্মাণঁ হেলয়া কোটি-কোটিশঃ ॥৩॥
 দ্বীপচর্যং মহেশানি বিষ্ণুস্ত্ব বিস্ময়ান্বিতঃ ।
 প্রতিডিষ্টে মহেশানি ব্রহ্মাণঁ পরমেশ্বরি ॥৪॥

শ্রীমহাদেব বলিলেন ;—হে প্রিয়ে ! হে মহেশানি ! মাতৃকা দেবতারা পৃথক্ পৃথক্ কোটি কোটি ব্রহ্মাণঁ অসব করিতে লাগিলেন । ইহা দর্শন করিয়া মহাবিষ্ণু বাস্তুদেব বিশ্বিত ইইলেন ॥১॥ হে পরমেশানি ! ব্রহ্মাণঁ সন্তুরজস্তমোগুণাত্মক । রংজ তমোগুণযুক্ত, বিষ্ণু সন্তুরজস্তমোগুণাত্মক । এবং পিতামহ ব্রহ্মা রজোগুণবিশিষ্ট । হে পরমেশানি ! এই ব্রহ্মাণঁ সন্ত্বাবরণ * সংযুক্ত । এই কোটি কোটি বিশ্বব্রহ্মাণঁ মাতৃকাগণ কর্তৃক অবলীলা ক্রমে বিশ্বিত রহিয়াছে ॥২—৩॥

* দুঃখ, ভূব, স্ব, মহ, জন, তপঃ ও সত্য ।

ପ୍ରତିଭିଷଂ ବରାରୋହେ ଏତଦିଶ୍ଚୋପମଂ ପ୍ରିୟେ ।
 ସର୍ବଃ ଦୃଷ୍ଟଃ ମହେଶାନି, କୁକୁଳ ପରମାତ୍ମନା ॥୫॥
 ଦୃଷ୍ଟଃ ହିଂ ଭାରତଃ ବର୍ଧଃ ପଞ୍ଚାଶ୍ଚ ପୀଠସଂହିତଃ ।
 ତତ୍ତ୍ଵ ସର୍କାନି ପୀଠାନି ମହାଭୟଯୁତାନି ଚ ॥୬॥
 ମଥୁରାମଗୁଲଃ ଦେବି ଯତ୍ତ ଗୋବର୍ଦ୍ଧନୋ ଗିରିଃ ।
 ତତ୍ତ୍ଵ ବୁନ୍ଦା ମହାମାୟା ଦେବୀ କାତ୍ୟାୟନୀ ପରା ॥୭॥
 ଆଶ୍ରେ ସଦା ମହାମାୟା ସତତଃ ଶିବମଂୟୁତା ॥୮॥
 ଶିବଶକ୍ତିମଯଃ ଦେବି ମଥୁରା-ବ୍ରଜମଗୁଲମ୍ ।
 ତବଙ୍ଗଜାନି ଦେବେଶ ପୀଠାନି ବିବିଧାନି ଚ ॥୯॥

ହେ ମହେଶାନି ! ଐ ପ୍ରକାର ପ୍ରତି ବ୍ରଜାଣ୍ଡେ ବ୍ରଜାନ୍ଦି ଦେବଗଣ ବିରାଜ କରିତେଛେନ । ହେ ପରମେଶ୍ଵର ! ବାସୁଦେବ ଏତଦର୍ଶନେ ବିଶ୍ୱାସିତ ହଇଲେ ॥୫॥ ହେ ପ୍ରିୟେ ! ମାତ୍ରକାଗଣ ହଇତେ ଯେ ଯେ ବିଶ ଉତ୍ତ୍ର ହଇଯା-ଛିଲ, ତ୍ୱରମ୍ଭନ୍ତି ଏହି ପରିଦୃଶ୍ୱରାନ ବିଶେର ତୁଲା । ପରମାତ୍ମା ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ଏହି ସକଳ ବିଶ୍ୱରକର ବ୍ୟାପାର ଦର୍ଶନ କରିଲେନ ॥୬॥ ବାସୁଦେବ ଦେଖିଲେନ, ସେଇ ବ୍ରଜାଣ୍ଡ ମଧ୍ୟେ ପଞ୍ଚାଶ୍ଚ ପୀଠସମସିତ ଭାରତବର୍ଷ ଅବସ୍ଥିତ ନହିୟାଛେ ; ତାହାତେ ଯେ ସମ୍ମତ ପୀଠଥାନ ଦୃଷ୍ଟ ହଇଲ, ତାହା ଅଭୀବ ଭୟ-ସୁକ୍ତ । ହେ ଦେବି ! ତନ୍ମଧ୍ୟେ କେବଳ ଗୋବର୍ଦ୍ଧନଗିରିମହିତ ମଥୁରାମଗୁଲ ଶାନ୍ତିମୟ ଥାନ । ସେଇ ଶାନ୍ତିପ୍ରଦା ମଥୁରାପୁରୀତେ ଶିବମହିତ ମହାମାୟା ବୁନ୍ଦାଦେବୀକପେ ସର୍ବଦା ଅଧିଷ୍ଠିତା ରହିଯାଛେନ ॥୬—୭॥ ହେ ଦେବି ! ତୋମାର ଦେହ ହଇତେବେ ବିବିଧ ପୀଠକ୍ଷେତ୍ରେ ଉତ୍ତବ ହଇଯାଛେ । ହେ ଶୁଭିଶ୍ଚିତ୍ତେ ମହେଶାନି ! ମଥୁରାପୁରୀ ଓ ଯମୁନା ସାକ୍ଷାତ୍ ଶକ୍ତିଶକ୍ତିପିଣ୍ଡି । ହେ ବରାନନ୍ଦେ ! ମଥୁରା-ପୁରୀତେ ସେ ଗୋବର୍ଦ୍ଧନଗିରି ବିଶ୍ୱମାନ ଆଛେ, ତାହା ଉତ୍କଷ୍ଟକ୍ରିମୟ । ଉତ୍କ

ମଥୁରା ସା ମହେଶାନି ସ୍ଵୟଂ ଶକ୍ତିଷ୍ଵରପିଣୀ ।
 ସମୁନୀ ସା ମହେଶାନି ସାଙ୍କାନ୍ ଶକ୍ତିଃ ଶୁଚିଶ୍ଚିତେ ॥୧୦॥
 ଗୋବର୍ଦ୍ଧନଂ ମହେଶାନି ଉତ୍କଳଶକ୍ତିବରାନନେ ।
 ନାନାବନସମାୟୁକ୍ତଂ ନାରାୟଣସମସ୍ତିତମ୍ ॥୧୧॥
 ନାନାପଞ୍ଜିଗଣାକୀର୍ଣ୍ଣ ବଲୀରକ୍ଷସମାକୁଳମ୍ ।
 କୋଟିରଂ ବହୁରମ୍ୟଂ ହି ନାନାବଲୀସମାକୁଳମ୍ ॥୧୨॥
 ସହଶ୍ରଦ୍ଧଲପଦ୍ମାନ୍ତଶ୍ରଧ୍ୟଂ ନର୍ବବିମୋହନମ୍ ।
 ଗୋପଗୋପିପରିବ୍ଲତଂ ଗୋଧିନୈଃ ପରିତୋରୁତମ୍ ॥୧୩॥
 ଏବଂ ବ୍ରଜଂ ମହେଶାନି ଭାରତେଷୁ ବରାନନେ ।
 ଦୁଷ୍ଟୀ ତୁ ବିନ୍ଦୁଯାବିଷ୍ଟୋ ବିକୁଣ୍ଠ ପଦ୍ମଦଲେକ୍ଷଣଃ ॥୧୪॥
 ମଥୁରା ପରମେଶାନି ତବ କେଶ୍ୟୁତା ସଦା ।
 କେଶପୀଠଂ ମହାଦେବି ମଥୁରା ବ୍ରଜମଣ୍ଡଳମ୍ ॥୧୫॥
 ତବ କେଶଂ ମହେଶାନି ନାନାଗଞ୍ଜସମାୟୁତମ୍ ।
 ନାନାପୁଷ୍ପୈଃ ସମାକୀର୍ଣ୍ଣ ଶୁଗଞ୍ଜିମାଲ୍ୟସଂୟୁତମ୍ ॥୧୬॥

ପର୍ବତ ବହୁବନସମାକୀର୍ଣ୍ଣ, ନାରାୟଣସମସ୍ତି, ରମ୍ୟ ଅସଂଖ୍ୟ କୋଟିରୁକ୍ତ
 ଏବଂ ବହୁବିଧ ବୃକ୍ଷଲତାପରିପୂର୍ଣ୍ଣ । ଉତ୍ତ ଅଚଲରାଜ ସହଶ୍ରଦ୍ଧଲପଦ୍ମଗର୍ଭ, ସର୍ବ-
 ଅନୋବିମୋହନ ଏବଂ ଗୋପ ଓ ଗୋପିଗଣେ ପରିବୃତ । ଉହାର ଚତୁର୍ଦ୍ଦିକେ
 ଗୋଧିନମୂଳ ବିଚରଣ କରିତେଛେ । ହେ ବରାନନେ ! ହେ ମହେଶାନି ! ଭାରତ-
 ବର୍ଷେ ଝିନ୍ଦୁଶ ରମ୍ୟ ବ୍ରଜମଣ୍ଡଳ ସନ୍ଦର୍ଭନ କରିବା ପଦ୍ମପଦ୍ମାଶଲୋଚନ ବିକୁଣ୍ଠ
 ବିନ୍ଦୁଯାବିଷ୍ଟ ହିଲେନ ॥୮—୧୪॥ ହେ ପରମେଶାନି ! ମଥୁରାପୁରୀ ତୋମାର
 କେଶସଂଲଗ୍ନ ରହିଯାଛେ, ଅର୍ଥାତ୍ ଐ ସ୍ଥାନେ ତୋମାର କେଶ ନିପତିତ ହିଯା-
 ଛିଲ, ଏହି ନିମିତ୍ତ ମଥୁରାପୁରୀ ଓ ବ୍ରଜମଣ୍ଡଳ କେଶପୀଠ ନାମେ ଅଭିହିତ
 ହିଯାଛେ ॥୧୫॥ ହେ ମହେଶାନି ! ତୋମାର କେଶରାଜି ନାନା ଶୁଗଙ୍କେ ପରି-

ଅମରେଃ ଶୋଭିତଂ ତାତ୍କ ତବ କେଶଂ ମନୋହରମ୍ ।
 କବରୀ ତବ ଦେବେଶି ଦ୍ରେବାନାମପି ମୋହିନୀ ।
 ନାନାରତ୍ନମାୟୁଜ୍ଞା ନାନାସ୍ତ୍ରମଯୀ ସଦା ॥୭॥
 କେଶଜାଲେନ ମହତା ନିର୍ମିତଂ ବ୍ରଜମଣ୍ଡଳମ୍ ।
 ମାତୃକାଗଣସଂସ୍କରଣଂ କାଲିନ୍ଦୀଜଳପୁରିତମ୍ ॥୧୮॥
 କାଲିନ୍ଦୀତୀରମାନୀ ଇଞ୍ଜାତା ଏବ ଦେବତାଃ ।
 ଜପଂ ଚକ୍ରମୁହେଶାନି କାତ୍ୟାଯନ୍ତାଃ ସମୀପତଃ ॥୧୯॥
 କାତ୍ୟାଯନୀ ଚ ସା ଦେବୀ କେଶମଣ୍ଡଳଦେବତା ।
 ସମୁନୋପବନେ ରମ୍ୟେ ତରୁପଲବଶୋଭିତେ ।
 କାତ୍ୟାଯନୀ ମହାମାୟା ସତତଂ ତତ୍ର ସଂଷ୍ଠିତା ॥୨୦॥

ଇତି ଶ୍ରୀବାସ୍ତ୍ରଦେବ-ରହଣେ ରାଧା-ତତ୍ତ୍ଵ ପଞ୍ଚମଃ ପଟଳଃ ॥*॥

ପୁରିତ ଏବଂ ବହୁବିଧ ମନୋହର ପୁଞ୍ଜେ ଓ ସୁଗଙ୍ଗି ମାଲ୍ୟ ଅଳକ୍ଷତ । ତୋମାର ମନୋହର କେଶରାଜିର ସୁଗଙ୍ଗେ ଅଲିକୁଳ ଆକୁଳ ହଇୟା ସମସ୍ତାଂ ପରି-
 ଭରଣ କରିତେଛେ । ହେ ଦେବେଶ ! ନାନାରତ୍ନମାୟୁଜ୍ଞା ସ୍ତ୍ରେମଯୀ ତୋମାର
 ତାତ୍ତ୍ଵୀ କବରୀ ଦେବତାଦିଗେର ଓ ଚିତ୍ତ ବିଷ୍ଣୋହନ କରିଯା ଥାକେ ॥୧୬—୧୭॥
 ମାତୃକାଗଣସଂସ୍କରଣ ଓ କାଲିନ୍ଦୀଜଳପୁରିତ ବ୍ରଜମଣ୍ଡଳ ତୋମାର ମହାନ୍
 କେଶରାଶି ଧାରାଇ ବିନିର୍ମିତ । ହେ ମହେଶାନି ! ଇଞ୍ଜାଦି ଦେବତାଗଣ
 କାଲିନ୍ଦୀତୀରେ କାତ୍ୟାଯନୀର ନିକଟେ ଜପ କରିଯା ଥାକେନ ॥୧୮—୧୯॥
 ବ୍ରଜଧାମେ ସେ କାତ୍ୟାଯନୀଦେବୀ ବିଷ୍ଣୁମାନା ରହିଯାଛେନ, ତିନି ତୋମାର
 କେଶମଣ୍ଡଳେର ଦେବତା । ସମୁନୀତୀରବର୍ତ୍ତୀ ତରୁପଲବଶୋଭିତ ରମ୍ୟ ଉପବନେ
 ମହାମାୟା କାତ୍ୟାଯନୀଦେବୀ * ନିରସ୍ତର ଅସ୍ଥିତି କରିତେଛେ ॥୨୦॥

ଶ୍ରୀବାସ୍ତ୍ରଦେବ-ରହଣେ ରାଧା-ତତ୍ତ୍ଵ ପଞ୍ଚମ ପଟଳ ସମାପ୍ତ ॥୦॥

* ଶ୍ରୀମନ୍ତାଗରତେ କାତ୍ୟାଯନୀ ପୂଜା କରିଯା ଗୋପିଗଣ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣକେ ପତିକଣେ
 ଆଶ୍ରମ ହଇଯାଇଲେ । ସଥା—

ষষ्ठঃ পট্টলঃ ।

শ্রীকাত্যায়মূর্খবাচ ;—

বাস্তুদেব মহাবাহো মা ভয়ং কুরু পুজক ।

মথুরাং গচ্ছ তাতেতি তব সিদ্ধির্ভবিষ্যতি ॥১॥

গচ্ছ গচ্ছ মহাবাহো পদ্মিনীসঙ্গমাচর ।

পদ্মিনী সম দেবেশ ব্রজে রাধা ভবিষ্যতি ।

অন্তাশ মাতৃকাদেব্যঃ সদা তন্ত্রানুচারিকাঃ ॥২॥

শ্রীবাস্তুদেব উবাচ ;—

শৃণু মাতৃশ্রহামায়ে চতুর্বর্গপ্রদায়িনি ।

ভাঃ বিনা পরমেশানি বিষ্ণাসিদ্ধির্জায়তে ॥৩॥

শ্রীকাত্যায়নীদেবী কহিলেন ;— হে মহাবাহো ! বাস্তুদেব ! তুমি
আমার পুত্র, তুমি ভব করিও না ; হে তাত ! তুমি মথুরার গমন
কর, সেখানেই তোমার সিদ্ধিগৌত্ত হইবে ॥১॥ হে মহাবাহো ! যাও,
যাও ; তথায় যাইয়া পদ্মিনীর সঙ্গ কর । হে দেবেশ ! মমাংশভূতা
পদ্মিনী ব্রজধামে রাধাকৃপে অবতীর্ণ হইবেন । আর অন্তাশ মাতৃকা-
গণ তাহার অনুচারিকাঙ্কপে জন্মগ্রহণ করিবেন ॥২॥

হেমস্তে প্রথমে মাসি মন্ত্রজ্ঞমারিকাঃ ।

চেরুর্বিষ্যৎ তুঞ্জামাঃ কাত্যায়ন্ত্রচতুর্তম্ ॥

* * * * *

এবং মাসং অতঃ চেরুঃ কুমার্যঃ কৃকচেতসঃ ।

তত্ত্বকালীং সমানচূড়ান্তমূর্তঃ পতিঃ ॥

ପଦ୍ମନୀଃ ପରମେଶାନି ଶୀଘ୍ରঃ ଦର୍ଶୟ ସୁନ୍ଦରି ।
 ପ୍ରତ୍ୟୟଃ ମମ ଦେବେଶି ତଦା ଭବତି ମାନସମ୍ ॥୫॥
 ଇତି ଶ୍ରୀବାହୁଦେବଙ୍କ ବଚନ୍ତ୍ଵ ବାହୁଦେବଙ୍କ ତତ୍କଣ୍ଠ ।
 ଆବିରାନ୍ତୀତା ଦେବୀ ପଦ୍ମନୀ ପଦ୍ମସଂହିତା ॥୬॥
 ରତ୍ନବିଦ୍ୟଳତାକାରା ପଦ୍ମଗଞ୍ଜନମହିତା ।
 ରୂପେନ ମୋହଯନ୍ତୀ ସା ସଥୀଗଣ ସମହିତା ॥୭॥
 ସହସ୍ରଦଲପଦ୍ମାନ୍ତର୍ଦ୍ୟହାନହିତା ସଦା ।
 ସଥୀଗଣ୍ୟୁତା ଦେବୀ ଜ୍ଞପନ୍ତୀ ପରମାକ୍ଷରମ୍ ॥୮॥
 ଏକାକ୍ଷରୀ ମହେଶାନି ସା ଏବ ପରମାକ୍ଷରା ।
 କାଲିକା ଯା ମହାବିଦ୍ଧା ପଦ୍ମନୀ ଇଷ୍ଟଦେବତା ।
 ବାହୁଦେବୋ ମହାବାହୁ ହୁ ବିଶ୍ୱମାଗତଃ ॥୯॥

ଆବାହୁଦେବ ବଲିଲେନ ;—ହେ ମହାମାସେ ମାତଃ ! ତୁ ମି ଧର୍ମାର୍ଥକାମ-
 ମୋକ୍ଷରୂପ ଚତୁର୍ବର୍ଗପ୍ରଦାନିନୀ, ତୋମାର ଅଳ୍ପକମ୍ପା ବ୍ୟତୀତ ବିଶ୍ଵାସିଙ୍କି
 ହିତେ ପାରେ ନା । ହେ ପରମେଶାନି ! ହେ ସୁନ୍ଦରି ! ହେ ଦେବେଶ !
 ତୁ ମି ଶୀଘ୍ର ପଦ୍ମନୀକେ ଦେଖାଓ, ତାହା ହଇଲେଇ ଆମାର ମନେ ପ୍ରତ୍ୟୟ
 ଜନ୍ମିବେ ॥୩—୪॥ ବାହୁଦେବର ଏତାଦୃଶୀ କଥା ଶ୍ରୀବନ୍ଦ୍ର କବିଯା ପଦ୍ମସଂହିତା
 ପଦ୍ମନୀ ତତ୍କଣ୍ଠ ୪ ତାହାର ସମ୍ମୁଖେ ଆବିଭୂତା ହଇଲେନ ॥୫॥ ପଦ୍ମନୀଦେବୀ
 ତଡ଼ିଲିତାର ଶ୍ରାୟ ଲୋହିତବର୍ଣ୍ଣ ଏବଂ ପଦ୍ମଗଞ୍ଜେ ଆମୋଦିନୀ ; ତିନି ସଥୀ-
 ଜନେ ପରିବୃତ୍ତା ହଇଯା ସୌରକୁପେ ବିଶ ମୋହିତ କରିତେଛେ । ତିନି
 ସହସ୍ରଦଲକମଳାନ୍ତର୍ଗତ ସୁରମ୍ୟ ହାନେ ଅବହିତିପୂର୍ବକ ସଥୀଗଣେ ପରିବୃତ୍ତା
 ହଇଯା ପରମାକ୍ଷର ପରମାତ୍ମଜପେ ନିରତଃ ରହିଯାଛେ ॥୬—୭॥ ହେ
 ମହେଶାନି ! ପଦ୍ମନୀ କାଲିକାଦେବୀର ସେ ଏକାକ୍ଷରୀ ମହାବିଦ୍ଧା ଜ୍ଞପ
 କରିଯାଇଲେନ, ତାହାଇ ପରମାକ୍ଷରା ଶକ୍ତି ଏବଂ ପଦ୍ମନୀର ଇଷ୍ଟଦେବତା ।

শ্রীপদ্মিহুবাচ ;—

অজং গচ্ছ মহাবাহো শীঞ্চং হি ভগবন্ত প্রভো ।

ত্বয়া সহ মহাবাহো কুলাচারং করোম্যহম্ ॥৯॥

শ্রীবাস্তবের উবাচ ;—

শৃণু পদ্মিনি মে বাক্যং কদা তে দর্শনং ভবেৎ ।

কৃপয়া বদ দেবেশি জপং কিংবা করোম্যহম্ ॥১০॥

শ্রীপদ্মিহুবাচ ;—

তবাগ্রে দেবদেবেশ মম জন্ম ভবিষ্যতি ।

গোকুলে মাথুরে পীঠে বৃক্তভানুগৃহে ধ্রুবম্ ॥১১॥

মহাবাহু বাস্তবে ঝৈদৃশরূপিণী পদ্মিনীকে দর্শন করিয়া বিশ্বিতা হইলেন ॥৮॥ পদ্মিনী কহিলেন ;—হে মহাবাহো বাস্তবে ! আপনি শীঞ্চ অজধামে গমন করুন, হে ভগবন্ত প্রভো ! তথার আপনার সহিত আমি কুলাচারের অস্থান করিব ॥৯॥ পদ্মিনীর এতাদৃশ বাক্য শ্রবণ করিয়া বাস্তবে কহিলেন ;—হে পদ্মিনি ! আমার কথা তুমি শ্রবণ কর । আমি কোন সময়ে তোমার দর্শন পাইব এবং কি বা জপ করিব ? হে দেবেশি ! কৃপাপূর্বক তাহা বল ॥১০॥ পদ্মিনী বলিলেন ;—হে দেবদেবেশ ! তোমার জন্মিবার পূর্বেই আমি গোকুলে মথুরাপুরীতে বৃক্তভানুভবনে জন্মপরিগ্রহ করিব * ইহা * ধ্রুব সত্য । হে মহাবাহো ! আমার সংসর্গহেতু তোমার কোন দুঃখ হইবে না ।

* ত্রিবৈবর্ত পুরাণাদির মতেও শ্রীরাধিকা যথন বোঢ়শবর্যাঙ্গা যুবতী, তথন শীকৃক জন্মগ্রহণ করেন ।

ଦୁଃଖେ ନାଶି ମହାବାହୋ ମମ ସଂସଗ୍ରହେତୁନା ।

କୁଳାଚାରୋପୟୁଜ୍ଞା ଚ ସାମ୍ଯାଗ୍ରୀ ପଞ୍ଚଲକ୍ଷଣା ।

ମାଲାଯାଃ ତବ ଦେବେଶ ସଂଦ୍ର ସ୍ଥାସ୍ୟତି ନାନ୍ଦଥା ॥୧୨॥

ଇତୁଯୁଜ୍ଞା ପଦ୍ମନୀ ସା ତୁ ସୁନ୍ଦର୍ୟୀ ଦୂତିକା ତଦା ।

ଅନ୍ତର୍ଧାନଂ ତତୋ ଗତ୍ତା ମାଲାଯାଃ ସହସା କ୍ଷଣାଂ ॥୧୩॥

କୁଳାଚାରୋପୟୁଜ୍ଞା ପଞ୍ଚଲକ୍ଷଣା ଯେ ସାଧନ ଦ୍ରବ୍ୟ * ତାହା ନିରନ୍ତର ତୋମାର କଠିମାଳାତେ ବିଠମାନ ଥାକିବେ ; ତାହାତେ ଅନ୍ତଥା ହଇବେ ନା ॥୧୧—୧୨॥ ତ୍ରିପୁରା-ଦୂତୀ ପଦ୍ମନୀ ବାନ୍ଧୁଦେବକେ ଏହି କଥା ବଲିଯା ମେହି ସ୍ଥାନ ହଇତେ ସତ୍ତର ମାଲାତେ ଅନ୍ତର୍ହିତା ହଇଲେନ । ତ୍ରେକାଲେ ବାନ୍ଧୁଦେବଙ୍କ ପଦ୍ମନୀ

* କୁଳାଚାର—

ଜୀବଃ ପ୍ରକୃତିତସ୍ତରକୁ ଦିକ୍କାଳାକାଶମେବ ଚ

କ୍ଷିତ୍ୟପ୍ରତ୍ୱେଜୋବାୟବର୍ଣ୍ଣ କୁଳମିତ୍ୟଭିଦୀଯତେ ॥

ବ୍ରକ୍ଷବୁଦ୍ଧ୍ୟା ନିର୍ବିକଳମେତେଥାଚରଣକୁ ଯେ ।

କୁଳାଚାରଃ ସ ଏବାଦ୍ୟ ଧର୍ମାର୍ଥକାମମୋକ୍ଷଦଃ ॥

ମହାନିର୍ବାଣ ତତ୍ତ୍ଵ—୭ମ ଉଃ ।

ଜୀବ, ପ୍ରକୃତିତସ୍ତ, ଦିକ୍, କାଳ, ଆକାଶ, କିନ୍ତି, ଅପ, ତେଜ ଓ ବାୟୁ ଏହି ନୟଟୀ କୁଳ ବଲିଯା କୌଣସିଲା । ଏହି ନୟଟୀ କୁଳେ ବ୍ରକ୍ଷବିଦ୍ୟାବିଷ୍ୟକ କଳନାଶ୍ୟ ଅମୁଷ୍ଟାନାଈ କୁଳାଚାର ବଲିଯା ଅଭିହିତ ।

ପଞ୍ଚଲକ୍ଷଣା ସାଧନ-ଦ୍ରବ୍ୟ—

ଆଦ୍ୟତସ୍ତ ବୃକ୍ଷ ତେଜୋ ଦିତୀୟଃ ପବନଃ ପ୍ରିୟେ ।

ଆପନ୍ତୁତୀଯଃ ଜାନୀହି ଚତୁର୍ଥଃ ପୃଥିବୀଃ ଶିବେ ॥

ପଞ୍ଚମଃ ଜଗନ୍ନାଥାରଃ ବିଷ୍ଵବିରିଜ୍ଜ ବରାନନ୍ଦେ ।

ଇଥୁଃ ଜାତ୍ରା କୁଳେଶାନି କୁଳତ୍ସ୍ଵାନି ପଞ୍ଚ ଚ ।

ଆଚାରଃ କୁଳଧର୍ମଶ୍ଵର ଜୀବନ୍ମୁଦ୍ରୋ ଭବେନ୍ନରଃ ॥

ମହାନିର୍ବାଣ ତତ୍ତ୍ଵ—୭ମ ଉଃ ।

বাস্তুদেবোহপি তাং দৃষ্ট্বা ক্ষীরাকিং প্রয়ো গ্রবম् ।
 ত্যক্তা কাশীপুরং রম্যং মহাপীঠং দুরাসদম্ ॥১৪॥
 প্রয়ো মাথুরং পীঠং পদ্মিনী পরমেশ্বরী ।
 শত্রু কাত্যায়নী দুর্গা মহামায়াস্তুপিণী ॥১৫॥
 নারদাত্মের্মুনিশ্রেষ্ঠঃ পূজিতা সংস্কৃতা সদা ।
 কাত্যায়নী মহামায়া যমুনাজলসংশ্লিতা ॥১৬॥
 যমুনায়া জলং তত্র সাক্ষাৎ কালীস্তুপভাক্ত ।
 বহুপদ্মযুতং রম্যং শুক্ল-পীতং মহৎপ্রভম্ ॥১৭॥
 রক্তং কৃষ্ণং তথা চিৎং হরিতং সর্বমোহনম্ ।
 কালিন্দীখ্যা মহেশানি যত্র কাত্যায়নী পরা ॥১৮॥

অস্ত্রহিতা দেথিয়া দুর্বল মহাপীঠ কাশীপুরী পরিত্যাগ করতঃ
 ক্ষীরোদসাগরে প্রবিষ্ট হইলেন ॥১৩—১৪॥

যে স্থলে মহামায়াস্তুপিণী দুর্গা কাত্যায়নীরূপে অবস্থিতা রহিয়া-
 ছেন, পরমেশ্বরী পদ্মিনীদেবী সেই মাথুরপীঠে (মথুরাপুরীতে) গমন
 করিলেন। ঐ মাথুরপীঠে নারদাদি শ্রেষ্ঠ মুনিগণ কর্তৃক যমুনাজল-
 বাসিনী মহামায়া কাত্যায়নীদেবী নিরস্তুর পূজিতা ও সংস্কৃতা হইয়া
 থাকেন ॥১৫—১৬॥ যমুনাজল সাক্ষাৎ কালীস্তুপ ; সেই যমুনাবক্ষে
 শুক্ল-পীতাদি বহুবিধি বর্ণে রঞ্জিত মহৎপ্রভ পদ্মবিকশিত থাকিয়া
 মনোহর শোভা সম্পাদন করিতেছে। পরম্পরা কালিন্দীসলিলও
 লোহিত-কৃষ্ণ-হরিতাদি নানা বর্ণে চিত্রিত হইয়া রূপণীয় শোভা বিস্তার
 করিয়াছে। হে মহেশানি ! সেই মনোমোহন কালিন্দীতীরে পরমা
 কাত্যায়নীদেবী কালিন্দী নামে অভিহিতা হইয়া বিচরণ করিতে-
 ছেন ॥১৭—১৮॥

କାଲିନ୍ଦୀ କାଲିକା ମାତା ଜଗତାଂ ହିତକାମୟା ।
ସଦାଧ୍ୟାଷ୍ଟେ ମହେଶାନି ଦୈବି ସଂସ୍କତା ପରା ॥୧୯॥
ସହଶ୍ରଦ୍ଦଲପଦ୍ମାସ୍ତମର୍ଦ୍ଦୟ ମାଥୁରମଣ୍ଡଳମ् ।
କେଶବଙ୍କେ ମହେଶାନି ସଂପଦ୍ମଂ ସତତଃ ଶ୍ରିତମ् ॥୨୦॥
ପଦ୍ମମର୍ଦ୍ଦୟ ମହେଶାନି କେଶପୀଠଂ ମନୋହରମ् ।
କେଶବଙ୍କେ ମହେଶାନି ବ୍ରଜଃ ମାଥୁରମଣ୍ଡଳ ॥୨୧॥
ସତ୍ର କାତ୍ୟାୟନୀ ମାଯା ମହାମାୟା ଜଗନ୍ମଯୀ ।
ବ୍ରଜଃ ବ୍ରନ୍ଦାବନଃ ଦେବି ନାନାଶକ୍ତିନମସ୍ତିତମ् ॥୨୨॥
ଶକ୍ତିନୁ ପରମେଶାନି କଳାକ୍ରମପେଣ ସାକ୍ଷିଣୀ ।
ଶକ୍ତିଂ ବିନା ପରଃ ବ୍ରଜ ବିଭାତି ଶବରପବନ ॥୨୩॥
ଇତି ଶ୍ରୀବାମୁଦେବ-ବହସ୍ତ୍ରେ ରାଧା-ତତ୍ତ୍ଵେ ସତ୍ତଃ ପଟଳ: ॥୧॥

ହେ ମହେଶାନି ! ଜନନୀ କାଲିନ୍ଦୀଦେବୀ ଜଗତେର ହିତକାମନାୟ ନିରସ୍ତର
ମାଥୁରପୀଠେ ଅବହିତ କରିତେଛେ ଏବଂ ମେହି ପରମା ଦେବୀ ସର୍ବଦା
ଦେବର୍ଥିଗଣ କର୍ତ୍ତ୍ରକ ସଂସ୍କତା ହିତେଛେ ॥୧୯॥ ହେ ମହେଶାନି ! ଭଗବତୀ
କାତ୍ୟାୟନୀଦେବୀର କେଶବଙ୍କେ ସେ ସହଶ୍ରଦ୍ଦଲପଦ୍ମ ସତତ ବିରାଜିତ ଥାକିତ,
ତାହାଇ ନିପତିତ ହଇଯା ଭୃପୃଷ୍ଠେ ମାଥୁରମଣ୍ଡଳ ମହାପୀଠକ୍ରମପେ ପରିଣତ ହି-
ଯାଇଁ । ହେ ମହେଶାନି ! ଭଗବତୀର ସହଶ୍ରଦ୍ଦଲଶୋଭିତ ମନୋହର କେଶବଙ୍କେ
ମହାପୀଠ ବ୍ରଜମଣ୍ଡଳ । ହେ ଦେବି ! ସେ ହାନେ ଜଗନ୍ମଯୀ ମହାମାୟା କାତ୍ୟାୟନୀ-
ଦେବୀ ଅଧିଷ୍ଠିତା ରହିଯାଛେ, ମେହି ହୁଲାଇ ନାନାଶକ୍ତିନମସ୍ତିତ ବ୍ରନ୍ଦାବନ ।
ହେ ପରମେଶାନି ! ପରମାଶକ୍ତିଇ ସର୍ବତ୍ର କଳାକ୍ରମପେ ସାକ୍ଷୀତ୍ବତା ; ଶକ୍ତି
ବ୍ୟାତୀତ ପରମ ବ୍ରଜମଣ୍ଡଳପେ * ବିଭାତ ହୁଇଯା ଥାକେନ ॥୨୦—୨୩॥

ଶ୍ରୀବାମୁଦେବ-ବହସ୍ତ୍ରେ ରାଧା-ତତ୍ତ୍ଵେ ସତ୍ତ ପଟଳ ସମାପ୍ତ ॥୧॥

* ଶକ୍ତରାଚାର୍ୟ ବଲିଯାଛେ,—ଶିବୁ ଶକ୍ତ୍ୟ ଯୁଦ୍ଧେ ସଦି ଭବତୁ ଶତ: ପ୍ରତ-
ବିତୁମ୍ । ବ୍ୟାତୀତ ଦେବୋ ନ ଖଲୁ କୁଶଳ: ପ୍ରମିତୁମପି ॥—ଅର୍ଥାତ ଶିବ ସଦି ଶକ୍ତି-

সপ্তমং পঁটলং ।

শ্রীপার্বতুবাচ ;—

অজং গঙ্গা মহাদেবাকরোৎ কিং পঞ্জিনী তদ। ।
কন্ত বা ভবনে সা তু জাতা চ পঞ্জিনী পরা ॥১॥
তৎসর্বং পরমেশান বিষ্টরাদুদ শক্তর ।
যদি নো কথ্যতে দেব বিমুক্তামি তদা তমুম ॥২॥

শ্রীমহাদেব উবাচ ;—

পঞ্জিনী পদ্মগঙ্গা সা হৃকভানু গৃহে প্রিয়ে ।
আবিরাসৌভদ্রা দেবী কৃষ্ণস্ত প্রথমা প্রিয়া ॥৩॥

শ্রীপার্বতীদেবী কহিলেন ;—হে মহাদেব ! পঞ্জিনীদেবী অজ-
ধামে গমন করিয়া কি কি কার্য করিয়াছিলেন, এবং কাহার গৃহেই
বা তিনি জন্ম পরিপ্রেক্ষ করিয়াছিলেন, হে পরমেশান শক্তর ! তৎসমস্ত
আমার নিকট বিস্তারপূর্বক বলুন । হে দেব ! যদি আপনি ইহা
আমার নিকট না বলেন, তাহা হইলে নিশ্চয়ই আমি তমুভ্যাগ
করিব ॥১—২॥

যুক্ত হয়েন, তাহা হইলেই তিনি অভাবশালী হইয়া স্তুতিহিতিপ্রলয়াদি কার্য
করিতে সক্ষম হয়েন ; অঙ্গপা তিনি স্থং স্মসিত হইতেও সক্ষম হয়েন ন ।
গীতাত্ত্বেও অগ্রবান্ন বলিয়াছেন ;—অজোৎপি সপ্তব্যরাজা দেবানারীখরোৎপি সন् ।
অকৃতিং ধ্বংসধিষ্ঠায় সৃষ্টব্যামাত্মামায়না । বামকেবর তপ্তেও কথিত হইয়াছে,
পরোৎপি শক্তিরহিতঃ শক্তঃ কর্তৃৎ ন কিঞ্চন । শক্তস্ত পরমেশানি শক্ত্যা শুক্তে
ত্বেবদ্বিঃ ॥৩॥

ଚିତ୍ରେ ମାସ ଶିତେ ପକ୍ଷେ ନବମ୍ୟାଂ ପୁଷ୍ୟସଂୟୁତେ ।
 କାଲିନ୍ଦୀଜଳକଳୋଲେ ମୀନାପଦ୍ମଗଣାଯାତେ ।
 ଆବିବାସୀନ୍ଦା ପଞ୍ଚା ମାୟାଡିଷ୍ଵମୁପାଶ୍ରିତା ॥୫॥
 ଡିଶ୍ଵଃ ଭୂହା ତଦା ପଞ୍ଚା ହିତା କମଳମଧ୍ୟତଃ ।
 କୋଟିଚଞ୍ଜ୍ଲପ୍ରତୀକାଶଃ ଡିଶ୍ଵଃ ମାୟାସମସ୍ତିତମ୍ ॥୬॥
 ପୁଷ୍ୟାଯୁକ୍ତନବମ୍ୟାଂ ବୈ ନିଶ୍ଚକ୍ଷେ ପଞ୍ଚମଧ୍ୟତଃ ।
 ଆବିବାସୀନ୍ଦା ପଞ୍ଚା ରଙ୍ଗିନୀକୁନ୍ତମପ୍ରତା ।
 ତକଣାଦିତ୍ୟସକାଶେ ପଞ୍ଚେ ପରମକାନନେ ॥୭॥
 ବୁକଭାନୁପୁରଂ ଦେବି କାଲିନ୍ଦୀପାରମେବ ଚ ।
 ନାନ୍ଦା ପଞ୍ଚପୁରଂ ରମ୍ୟଂ ଚତୁର୍ବର୍ଗସମସ୍ତିତମ୍ ॥୮॥
 ଡିଶ୍ଵଜ୍ୟୋତିଷ୍ଟତେଶାନି ସହଭାଦିତ୍ୟସନ୍ନିଭମ୍ ।
 ତେଜଶାନ ପରମେଶାନି ଗାଢ଼ବାନ୍ତବିନାଶକୃତ ॥୯॥

ଶ୍ରୀମହାଦେବ କହିଲେ,—ହେ ପ୍ରିୟେ ପାର୍ବତି ! କହେଁ ଆଦି
 ପ୍ରେମମରୀ ପଞ୍ଚନୀଦେବୀ ବୁକଭାନୁ ଗହେ, ଚିତ୍ର ମାସେବ ଶୁନ୍ତ-
 ପଞ୍ଚୀର ପୁଷ୍ୟାନକ୍ଷତ୍ରାଶ୍ରିତ ନବମୀତିଥିତେ କାଲିନ୍ଦୀ ଜଳକଳୋଲମୁଖବିତ
 ପଞ୍ଚଗଣୀୟତ ହାନେ ମାୟାଡିଷ୍ଵ ଆଶ୍ରଯ କବତଃ ଆବିଭୂତ ହଇଗେନ ॥୩—୪॥

ପଞ୍ଚନୀଦେବୀ କମଳ-ମଧ୍ୟ ହିତେ ଡିଶ୍ଵକପ ପଦିଗ୍ରହ କବିଲେନ । ଐ
 ମାୟାଡିଷ୍ଵର ପ୍ରତା ବୋଟିଚଞ୍ଜ୍ଲେବ ହାସ ଶାସ୍ତ ସମୁଜ୍ଜଳ । ପୁଷ୍ୟାନକ୍ଷତ୍ରାଶ୍ରିତ
 ନବମୀତିଥିତେ ଅନ୍ଧରାତ୍ରି ସମରେ ରଙ୍ଗିନୀପୁଣ୍ଡ (ଶତମୂଳୀପୁଣ୍ଡ) ଦରିତ
 ପୌଞ୍ଜନୀ କମଳଗର୍ଭ ହିତେ ବାଲାଦିତ୍ୟସକାଶ ମନୋହବ କମଳକାନନେ ପ୍ରାଇୟ
 ଭୂତା ହଇଗେନ ॥୫—୬॥

ହେ ଦେବି ! କାଲିନ୍ଦୀତୀବବଞ୍ଚୀ ବୁକଭାନୁପୁର ଚତୁର୍ବର୍ଗସମସ୍ତିତ ଏବଂ
 ପରମ ରମଣୀୟ, ଉହା ପଞ୍ଚପୁର ନାମେ କୀଠିତ । ହେ ମହେଶାନି ! ଆଗ୍ରହ-

হৃকভাস্তুরহায়া ন কালিন্দীতটিম্বিষ্টঃ ।
 অহাবিষ্ঠাং মহাকালীঃ সততঃ প্রজপেত জুদীঃ ।
 আবিরাসৌম্বহাগায়া তদা কাল্যায়নী পরাঃ ॥১১॥
 শৃণু পুত্র মহাবাহো হৃকভাস্তু মহীধর ।
 সিঙ্গোহসি পুরুষশ্রেষ্ঠ বরং বরয় সাম্রাজ্যম্ ॥১০॥
 হৃকভাস্তুরবাচ,—
 সিঙ্গোহসি সততঃ দেবি কৃত্রিমাদাৎ জ্ঞরেশ্বরি ।
 কৃত্রিমাদাৎহামায়ে তথা মুক্তে ভবাম্যহম্ ॥১১॥
 কৃত্রিমাদাৎহামায়ে অসাধ্যঃ নাস্তি ভূতলে ।
 আজ্ঞামঃ সদৃশাকারাঃ কষ্টামেকাঃ প্রবচ্ছ মে ॥১২॥

এগুলি ডিষ্টের জ্যোতিঃ সহস্রাদি ত্যবৎ সমুজ্জল ; হে পরমেশ্বরি !
 ডিষ্টের জ্যোতিঃ সমুত্তানিত হওয়াতে গাঢ়াকুকুলে সমাদীন হইব,
 এতে অহাবিষ্ঠা মহাকালীর আরাধনা করিতে আগিলেন ; তখন
 অহামায়ে পরমা কাল্যায়নীদেৱী তৎসকশে প্রাহৃত্তা হইয়া কহি-
 লেন,—হে মহাবাহো ! পুত্র হৃকভাস্তু ! হে মহীধর ! হে শুরু-
 শ্রেষ্ঠ ! তুমি সিঙ্গোহসি কবিষ্ঠাচ ; সম্মতি উদ্বীরু অঙ্গীক্ষিত বর-
 জ্ঞেন কর মৈ—২৬॥ হৃকভাস্তু বক্ষিলেন,—হে জ্ঞরেশ্বরি ! তোমার
 কণ্ঠে জ্ঞানাত সিঙ্গোহসি হইয়াছে ; এবং হে মহামায়ে ! তোমার প্রশংসন
 অসমি হৃকভাস্তু হইয়াছি ! হে মহামায়ে ! তোমার প্রশংসন
 কণ্ঠে ক্ষিতুচি অস্মাদি প্রকৃত মা ! সম্মতি তোমার জ্ঞান অক্ষতি-
 হৃকভাস্তু কেবল আবাকে প্রেরণ করে ॥১—১৫॥

ତଚ୍ଛୁତ୍ତା ପରମେଶାନି ତଦା କାତ୍ୟାୟନୀ ପରା ।

ମେସଗଞ୍ଜୌରୀଯା ବାଚା ସଦାହୁ ବୃକଭାବେ ।

ତଚ୍ଛୁତ୍ତମ୍ ମହେଶାନି ଶୀଘ୍ରମଦ୍ଦଶଂ ବଚଃ ॥୧୩॥

ଶ୍ରୀକାତ୍ୟାୟଶ୍ଵରାଚ ;—

ଭଜଣ୍ୟ ଭୂଦୀଯପଡ଼ାନ୍ତ ତୁଷ୍ଟାହଂ ଭୟ ସୁନ୍ଦର ।

ଏତକ୍ରି ବଚନଂ ବ୍ୟସ ତବ ପଡ଼ାଃ ସୁମୁଜ୍ୟତେ ॥୧୪॥

ଇତ୍ୟକ୍ରମ୍ଯୁ ସହୀଦ ତତ୍ତ୍ଵାଃ ମହାମାୟୀ ।

ପ୍ରଦର୍ଦ୍ଧୀ ପରମେଶାନି ତର୍ତ୍ତେ ଡିଷ୍ଟଂ ମନୋହରମ୍ ॥୧୫॥

ବୃକଭାନୁର୍ମହାଜ୍ଞା ସ ତେଙ୍କଣାଦ ଗୃହମାୟଯୌ ।

ଭାର୍ଯ୍ୟା ତତ୍ତ୍ଵ ବିଶାଳାକ୍ଷୀ କୌର୍ତ୍ତିଦା ବିଶମୋହିନୀ ।

ତତ୍ତ୍ଵା ହସ୍ତେ ତଦା ଭାନୁଃ ପ୍ରଦର୍ଦ୍ଧୀ ଡିଷ୍ଟମୋହନମ୍ ॥୧୬॥

ହେ ପରମେଶାନି ପାର୍ବତି ! ପରମା କାତ୍ୟାୟନୀଦେବୀ ଈତ୍ତନ ବାକ୍ୟ
ଶ୍ରବଣ କରିଯା ଜଲଦଗଞ୍ଜୌର ଥରେ ବୃକଭାନୁକେ ବାହା ବଲିଯାଛିଲେନ, ମେଇ
ଶୀଘ୍ରନିଃଶ୍ଵରିନୀ କଥା ଶ୍ରବଣ କର ॥୧୩॥

ଶ୍ରୀକାତ୍ୟାୟନୀଦେବୀ କହିଲେନ ;—ହେ ବ୍ୟସ ବୃକଭାନୋ ! ତୋମାର
ଏବଂ ତୋମାର ପତ୍ନୀର ଭକ୍ତି ମନ୍ଦର୍ଶନ କରିଯା ଆମି ପରିତୁଷ୍ଟ ହଇଯାଛି ।
ମଦୀର ବାକ୍ୟ ତୋମାର ସହଧର୍ମନୀତେ ଅୟୁକ୍ତ ହଟୁକ । ଜଗଜ୍ଜନନୀ ମହା-
ମାୟା କାତ୍ୟାୟନୀଦେବୀ ବୃକଭାନୁକେ ଏହି କଥା ବଲିଯା ତ୍ବାହାର ହସ୍ତେ
ଏକଟି ମନୋହର ଡିଷ୍ଟ ପ୍ରଦାନ କରିଲେନ । ତେଙ୍କଣାଂ ମହାଜ୍ଞା ବୃକଭାନୁ
ମେଇ ଡିଷ୍ଟ ଗ୍ରହଣପୂର୍ବକ ସ୍ଵଗୃହେ ଗମନ କରିଲେନ । ବୃକଭାନୁ ସ୍ଵଗୃହେ ଉପ-
ହିତ ହଇଯା ବିଶମୋହିନୀ ବିଶାଳାକ୍ଷୀ କୌର୍ତ୍ତିଦା ନାନୀ ସୌଯ ପତ୍ନୀର
ହସ୍ତେ ମେଇ ମନୋହର ଡିଷ୍ଟ ସମ୍ପର୍ଣ୍ଣ କରିଲେନ ॥ ୧୪—୧୬ ॥

তং দৃষ্টুঃ। পরমেশানি বিস্ময়ঃ পরমঃ গতা ।

হস্তে কৃত্বা তু ডিষ্টঃ বৈ নিরীক্ষ্য চ পুনঃ পুনঃ ॥১৭॥

নানাগন্ধুতং ডিষ্টঃ সর্ববশক্তিসমুদ্ধিতম্ ।

নানাজ্যোতিশ্রয়ঃ ডিষ্টঃ তৎকণাচ দ্বিধাত্তবৎ ॥১৮॥

তত্ত্বাপশ্যন্মহাকন্ত্যাঃ পঞ্জিনীঃ কৃষ্ণমোহিনীম् ।

রক্তবিদ্যুল্লভাকারাঃ সর্বসৌভাগ্যবর্ক্ষিনীম্ ।

তাং দৃষ্টুঃ। পরমেশানি সহসা বিস্ময়ঃ গতা ॥১৯॥

কীর্তিদোবাচ ;—

হে মাতঃ পঞ্জিনীরূপে ক্লপঃ সংহর সংহর ।

তত্ত্ব পরমেশানি তত্ত্বপঃ তৎকণাং প্রিয়ে ।

সংহরত্য সহসা দেবী সামান্যঃ ক্লপমাঞ্চিতা ॥২০॥

হে পরমেশানি ! বৃক্তভাসুপঞ্জী সেই ডিষ্ট দশন করিয়া অত্তু বিশ্বিত হইলেন এবং হস্তে করিয়া পুনঃ পুনঃ নিরীক্ষণ করিতে লাগিলেন । এমন সময়ে নানা মুগ্ধপুরিত সর্বশক্তিসমুদ্ধিত জ্যোতিশ্রয় সেই মনোহর ডিষ্ট আঙ্গ দ্বিধা বৃত্তত হইয়া পড়িল ॥১৭—১৮॥ হে পরমেশানি ! সেই ডিষ্টগভৰে কীর্তিমা তড়িলভাসন্ধূৰী লোহিতবর্ণ, পঞ্জিনীরূপা পরম রমণীয়া একটি কন্তা সন্দর্শন করিলেন । সেই কন্তাই কৃষ্ণমনোমোহিনী এবং সর্বসৌভাগ্যপরিবর্ক্ষিনকারিণী । কন্তাটি দর্শন করিবামাত্র বৃক্তভাসুপঞ্জী অতীব বিশ্বিতা হইলেন ॥১৯॥ কীর্তিমা বলিতে লাগিলেন ;—হে মাতঃ ! তুমি পঞ্জিনীরূপা, শীঘ্ৰ তোমার এই পঞ্জিনীরূপ সংৰূপ কর । হে পরমেশানি ! বৃক্তভাসু-

ତତ୍ତ୍ଵ କୀର୍ତ୍ତିଦା ଦେବୀ କୃପଂ ତ୍ରୁଟ୍ୟ ସ୍ଥଳୋକୟୁଥ ।
ରଙ୍ଗିଣୀ-କୁଞ୍ଚମାକାରୀ ରତ୍ନ-ବିଦ୍ୟୁତ୍ସମପ୍ରଭା ॥୨୧॥

କନ୍ୟୋବାଚ ;—

ହେ ମାତଃ କୌର୍ତ୍ତିଦେ ଭଜେ ଶ୍ରୀରଂ ପାଯୟ ସୁନ୍ଦରି ।
ତୁନଂ ଦେହି ତୁନଂ ଦେହି ତବ କଞ୍ଚା ଭବାମ୍ୟହମ୍ ॥୨୨॥

ତ୍ରୁଟ୍ୟ ଶ୍ରୁତଃ ବଚନଂ ତ୍ରୁଟାଃ ପଞ୍ଚିଷ୍ଠାଃ କମଲେକ୍ଷଣେ ।
ଅପାଯୟୁଥ ତୁନଂ ତୈଷ୍ଟେ ପଞ୍ଚିନ୍ୟେ ନୁଗନନ୍ଦିନି ।
ଚକାର ନାମ ତ୍ରୁଟାତ୍ମ ଭାନୁଃ କୌର୍ତ୍ତିଦୟାହିତଃ ॥୨୩॥

ରତ୍ନ-ବିଦ୍ୟୁତ୍ସମପ୍ରଭାଂ ଦେବୀ ଧରେ ସମ୍ମାନ ଶୁଚିଶ୍ଚିତ୍ତେ ।
ତ୍ରୁଟ୍ୟ ରାଧିକା ନାମ ସର୍ବବଲୋକେସୁ ଗୀଯତେ ॥୨୪॥

ପଞ୍ଚ କୌର୍ତ୍ତିଦା ଈନ୍ଦ୍ରିଯ ବାକ୍ୟ ଶ୍ରେଣୀ କରିଯା ମେହି କଞ୍ଚା ତ୍ରୁଟିକାନ୍ତିରୁ
ପଞ୍ଚିନୀକ୍ରମ ସଂହରଣ କରତଃ ଅପରବିଧ କୃପ ଧାରଣ କରିଲେନ । ତଥବା
କୌର୍ତ୍ତିଦାଦେବୀ ଦେଖିଲେନ, ମେହି କଞ୍ଚାର କୃପ ଶତମୂଳିଗୁପ୍ତସନ୍ନିତ ଏବଂ
ମେହକାନ୍ତି ବିଦ୍ୟୁତାର ଶାର ପ୍ରଭାବିଶିଷ୍ଟ ॥୨୦—୨୧॥

ତଥବା ଡିଷ୍ଟୋଟ୍ରା ମେହି କଞ୍ଚା କୌର୍ତ୍ତିଦାକେ କହିଲେନ ;—ହେ ଭଜେ
କୌର୍ତ୍ତିଦେ ! ମାତଃ, ତୁମି ଆମାକେ ଦୁଷ୍ଟ ପାନ କରାଓ । ହେ ସୁନ୍ଦରି ! ତୁମ
ଆମାନ କର ; ତୁମ୍ୟ ଆମାନ କର ; ଆମି ତୋମାର କଞ୍ଚା ହଇଲାମ ॥୨୨॥

ହେ କମଲାଚଳେ ପାର୍ବତି ! ପଞ୍ଚିନୀର ତାନ୍ତ୍ରିକ ବାକ୍ୟ ଶ୍ରେଣୀ
କରିଯା କୌର୍ତ୍ତିଦା ତୀହାକେ ତୁତ ପାନ କରାଇଲେନ ଏବଂ ବୃକଭାଷ୍ଟ
କୌର୍ତ୍ତିଦା ସହିତ ମିଳିତ ହଇଯା କନ୍ୟାର ନାମକରଣ କରିଲେନ ॥୨୩॥ ହେ
ଶୁଚିଶ୍ଚିତ୍ତେ ! ମେହି କନ୍ୟା ରତ୍ନ-ବିଦ୍ୟୁତାର ନ୍ୟାର ପ୍ରଭାଶାଲିନୀ ସିଂହ
ତୀହାର ନାମ ରାଧିକା ରାଧା ହଇଲ ଏବଂ ମେହି ରାଧିକା ନାମକୁ
ଭୂତଳେ ବିଦ୍ୟୋବିତ ହଇଲ ॥୨୪॥

অমহাদেব উবাচ ;—

দিনে দিনে বর্কমানা বৃকভাণ্ডগৃহে প্রিয়ে ।

এবং হি মাথুরে পীঠে চার অজবাসিনী *

তপ্তিশুদ্ধ ভাজপদে মাসি কৃষ্ণাহ্বৃৎ কমলেক্ষণঃ ॥২৫॥

ইতি শ্রীবাস্মদেব-রহস্যে রাধা-তন্ত্রে সপ্তমঃ পটলঃ ॥ ০ ॥

শ্রীমহাদেব কহিলেন ;—হে প্রিয়ে ! কুমারী রাধিকা দুকভানুর
গৃহে দিন দিন পারিবর্দ্ধিত হইয়া মাথুরপীঠে বিচরণ করিতে লাগি-
লেন । অতঃপর ভাজমাসে বমললোচন শ্রীকৃষ্ণ জগতীতলে অন-
তীর্ণ হইলেন ॥ ২৫ ॥

শ্রীবাস্মদেব-রহস্যে রাধা-তন্ত্রে সপ্তম পটল সমাপ্ত ॥ ০ ॥

* এস্তে শ্রীরাধিকার জন্ম মাস ও জন্মতিথি সম্বন্ধে পূর্বান্বের মতের সহিত
আপাততদৃষ্টিতে কিঞ্চিৎ অনৈক্য বলিয়া জান হয় । পূর্বান্বে আবার দ্বিবিধ মত
আছে । অন্ধবেবক্তব্যে দেখা যায়, শিশু কৃষকে লইয়া নদ, এস চরাইতে সেচিল
গোটে গিয়াছিলেন, এবং মতা বঙ্গজলে আকৃষ্ণ ও ভীত হইয়া সহসা পূর্ণবৰ্ষা
রাধিকার সাক্ষাত পাইয়া তাহার ক্রোড়ে শিশুকে দিয়া নির্বিচল হইয়াছিলেন ।
এই বর্ণনা মতে শ্রীকৃষ্ণের জন্মের অনেক পূর্বে শ্রীরাধা জন্মপ্রাপ্ত করিয়াছিলেন,
বুঝা যায় । আবার অপর পূর্বান্বে—“ভাজন্ত কৃষপদে তু হরিজন্মাষ্টমী যদা ।
তস্মাঃ পরে তু যা শুন তস্মাঃ জাতা হরিপ্রিয়া ॥” বর্তমান গ্রন্থে চৈত্রমাসে
মায়াকৃপ ডিঘাশ্রয়ের কথা আছে,—ঐ দিষ্টভেদে কোন্ মাসে বা তিথিতে হইয়া-
ছিল, তাহা অনুভূত রহিয়াছে; কাজেই ভাজমাসের সিতাষ্টৰীতে রাধার জন্ম বা
আবির্ভাব ধরা যাইতে পারে ।

অষ্টমং পটলঃ ।

শ্রীমহাদেব উবাচ ;—

শ্রয়তাং পদ্মপত্রাক্ষি রহস্যাং পদ্মিনীমতম্ ।

সংপ্রাপ্তে পরমেশ্বানি দ্বিতীয়ে বৎসরে তদা ।

কুর্যাদ্যজ্ঞেন দেবেশি শিবলিঙ্গপ্রপূজনম् ॥১॥

প্রজপেৎ পরমাং বিদ্যাং কালীং ত্রক্ষাণুরূপণীম্ ।

পূজয়েন্দ্ বিবিধেঃ পুষ্পের্গাক্ষৈশ্চ সুমনোহরৈঃ

ফলের্বজ্ববিধের্ভদ্রে পূজয়েৎ পরমের্দরীম্ ॥২॥

পদ্মিনুবাচ ;—

কাত্যায়নি মহামায়ে মহাযোগিন্তাধীশ্বরি ।

দেহি দেহি মহামায়ে বিজ্ঞাসিক্ষিমমুক্তমাম্ ॥৩॥

শ্রীমহাদেব কহিলেন ;—হে পদ্মপত্রাক্ষি পার্বতি ! পদ্মিনীদেবীর
রহস্য শ্রবণ কর । হে পরমেশ্বানি ! রাধিকা দ্বিতীয় বর্ষে উপনীত
হইয়াই যত্ত্বে সহিত শিবলিঙ্গ পূজা করিতে আরম্ভ করিলেন । তৎ-
পরে বিবিধ পুষ্প, মনোহর গন্ধচন্দন ও ফল প্রভৃতি বহুল উপচার
দ্বারা পরমের্দরী ত্রক্ষাণুভাণ্ডেরী পরমা বিদ্যা কালিকাদেবীর
আরাধনা করিতে লাগিলেন ॥১—২॥ পদ্মিনী বলিলেন ;—হে
মহামায়ে কাত্যায়নি ! হে যোগিনীগণের ঈশ্বরিমাতঃ ! তুমি
আমাকে অহুক্তমা সিদ্ধি প্রদান কর । যাহাতে বাসন্দেবের
সহিত আমার সাক্ষাৎ হয়, তাহা তুমি কর ; তোমাকে নমস্কার । হে

সিদ্ধিক্ষ বাসুদেবস্ত দেহি মাতৰ্মোহস্ত তে ।
 হং বিনা ব্রজ নিঃশব্দং নিশ্চলং সততং সদঃ ॥৪॥
 শরীরস্তং হি কৃষ্ণস্ত কৃষ্ণে জ্যোতির্ময়ঃ সদা ।
 বিনা দেহং পরং ব্রজ শব্রপবদীরিতম্ ।
 অতএব মহামায়ে অক্ষণং কাবণং পরা ॥৫॥
 এবং প্রার্থি মহেশানি সততং পরমেশ্বরীম্ ।
 সংপূজ্য পরম্যা ভজনা লক্ষং জপ্তু । তু মানসম্ ।
 বরং প্রাপ্তি মহেশানি কাণ্যায়ন্তাঃ সমীপতঃ ॥৬॥
 শ্রীকাত্যায়ন্ত্যবাচ :—
 পদ্মিনি শৃণু মদ্বাক্যং শীঘ্ৰং প্রাপ্তস্তমি কেশবম্ ॥৭॥
 ইতুকৃৎ । পরমেশানি ত্ব ত্বৈবাস্তুরধীয়ত ।
 কাত্যায়নী মহামায়া সদা বৃন্দাবনেশ্বরী ॥৮॥

মাতঃ ! তুমি ব্যতীত পরমবন্ধকেও শবহীন ও নিশ্চল অবস্থার
 সতত অবস্থান করিতে হয় । শরীরস্ত পরমাঞ্জুপী শ্রীকৃষ্ণ সর্বদা
 জ্যোতির্ময়, দেহ ব্যতীত পরমবন্ধ শবসন্দৃশ অকর্ম্য । স্মৃতৰাঃ
 তে মহামায়ে ! পরমা প্রকৃতিই বৃদ্ধের কাবণ ॥ ৩ — ৫ ॥

হে মহেশানি ! রাধিকারপিণী পাদ্মনী পরমেশ্বরী কাত্যায়নীর
 নিকট এই প্রকারে প্রার্থনা করিয়া পরম ভজনের সহিত ঠাহার
 অর্চনা করিয়া লক্ষসংখ্যাক মানসজ্ঞপ করিয়া কাত্যায়নীসকাশে বর
 জ্ঞাত করিলেন ॥৬॥ শ্রীকাত্যায়নী বলিলেন, হে পদ্মিনি ! আমাৰ
 বাক্য শ্রবণ কৰ, তুমি শীঘ্ৰই কেশবকে আপ্ত হইবে । হে
 পরমেশানি ! বৃন্দাবনেশ্বরী মহামায়া কাত্যায়নী ইহা বলিয়া
 সেই স্থানেই অস্তুর্হিতা হইলেন ॥৭ — ৮॥

ବୁକଭାନୁଷ୍ଠା ରାଧା ସଥୀଗଣହୃତା ସଦା ।
 ବର୍କମାନା ସଦା ରାଧା ଯଥ୍ ଶଶିକଳା ପ୍ରିୟେ ॥୯॥
 ସର୍ବଶୂଙ୍ଗାରବେଶାଟା । ଶ୍ଫୁରଚ୍ଛକିତଲୋଚନା ।
 ସର୍ବାଲଙ୍କାରସଂୟୁକ୍ତା ସାକ୍ଷାଂ ଶ୍ରୀରିବ ପାର୍ବତି ॥୧୦॥
 ଚଢାର ଗହନେ ଘୋରେ ପଦ୍ମିନୀ ପରମୁନ୍ଦରୀ ।
 ସା ରାଧା ପରମେଶାନି ପଦ୍ମିନୀ ପରମେଶ୍ଵରୀ ॥୧୧॥
 ପଦ୍ମଶ୍ରୀ ବନମାଣ୍ଡିତା ସଦା ତିର୍ତ୍ତତି କାମିନୀ ।
 ଅନ୍ତ୍ୟୁତ୍ତିଂ ମହେଶାନି ଦୃଷ୍ଟି । ଚୈବାତ୍ମମଞ୍ଜିଭାମ୍ ।
 ଆତ୍ମରଃ ସନ୍ଦୂକାରାଂ ରାଧାମନ୍ତାଂ ସମର୍ଜନ ସା ॥୧୨॥
 ଯା ସା ତୁ କୁତ୍ରିମା ରାଧା ବୁକଭାନୁଷ୍ଠାହେ ସଦା ।
 ଅଧୋନିମଞ୍ଜବା ଯା ତୁ ପଦ୍ମିନୀ ସା ପରାକ୍ରମା ।
 କୁତ୍ରିମା ଯା ମହେଶାନି କୁଞ୍ଚାନ୍ତ ଚରିତଂ ଶୂନ ॥୧୩॥

ହେ ପ୍ରିୟେ ! ବୁକଭାନୁଷନ୍ଦିନୀ ରାଧିକା ସଥୀଗଣପରିହୃତା ହଇଯା ଶଶି-
 କଳାର ନ୍ୟାୟ ଦିନ ଦିନ ବନ୍ଧିତ ହଇତେ ଲାଗିଲେନ । ହେ ପାର୍ବତି !
 ଶ୍ଫୁରଚ୍ଛକିତନୟନା ଶ୍ରୀରିତୀ ରାଧିକା ସର୍ବପ୍ରକାର ଶୂଙ୍ଗାରବେଶ ସମଲଙ୍ଘତ
 ଏବଂ ସର୍ବାଲଙ୍କାରେ ବିଭୂଷିତା ହଇଯା ସାକ୍ଷାଂ ଶ୍ରୀର ନ୍ୟାୟ ଶୋଭା ପାଇତେ
 ଲାଗିଲେନ ଏବଂ ପହନବଳେ ବିଚରଣ କରିତେ ଲାଗିଲେନ । ଏହି ରାଧିକାଇ
 ସାକ୍ଷାଂ ପରମେଶ୍ଵରୀ ପଦ୍ମିନୀର୍କପିଣୀ ॥୯—୧୧॥ ପଦ୍ମିନୀର୍କପିଣୀ ରାଧିକା
 ,ଆତ୍ମମଦୂଶୀ ଅନ୍ତର୍ମୁଖୀ ଏକଟି ମୁଣ୍ଡ ଶୁଣି କରିଯା ସ୍ଵର୍ଗ ପଦ୍ମବନ ମହାଶ୍ରଦ୍ଧ-
 ପୂର୍ବକ ଅବହିତି କରିତେ ଲାଗିଲେନ ॥୧୨॥ ବୁକଭାନୁଷ୍ଠାହୃତା ରାଧିକା
 କୁତ୍ରିମା, ଆର ପଦ୍ମିନୀର୍କପିଣୀ ରାଧା ଅଧୋନିମଞ୍ଜବା ପରମା ପ୍ରକୃତି ।
 ହେ ମହେଶାନି ! କୁତ୍ରିମା ରାଧାର ଚରିତ୍ର ଶ୍ରବଣ କର ॥ ୧୩ ॥

বৃকভানুমহাজ্ঞা স তস্মা বৈবাহিকীঃ ক্রিয়াম্ ।

কারয়ামাস ষত্রেন পঞ্চবর্ষোত্তু সুন্দরি ॥১৪॥

তস্মাস্তু চোভয়ং বৎশং সাবধানাবধারয় ।

শঙ্গুরস্তু বৃকস্তাপি বৎশং পরমসুন্দরম্ ॥১৫॥

শঙ্গুরস্তু জটিলা খ্যাতা পতির্মাণ্যোহতিমন্ত্যকঃ ।

ননান্দা কুটিলা নাম্বী দেবরো দুর্মদাভিধঃ ॥১৬॥

তিলকং স্মরমাদাখ্যং হারো হরিমনোহরঃ ।

রোচনো রত্নতাড়ঙ্গো কর্ণিকা চ প্রভাকরী ॥১৭॥

ছত্রং দৃষ্টু প্রতিছাযং পদ্মপঃ মদনাভিধন্ম ।

স্তুমস্তুকান্তপর্যায়ঃ শঙ্গচূড়শিরোমণিৎ ॥১৮॥

হে সুন্দরি পার্বতি ! ক্ষাত্রিয়া রাধা পঞ্চম বর্ষবয়ঃক্রমে উপনীতি
হইলে, মহাজ্ঞা বৃকভানু ষড়পূর্কীক তাহার উদ্বিদকার্য সম্পন্ন করি-
লেন ॥১৪॥ হে নগনন্দিনি ! ক্ষত্রিয় রাধিকার পিতৃকুল ও শঙ্গুরকুল
বর্ণন করিতেছি, সাবধান হইয়া অবগ কর ॥১৫॥ ক্ষত্রিয় রাধিকার
শাঙ্গুড়ী জটিলা নামে খ্যাত, পতি অত্যন্ত জ্ঞাধপরতন্ত্র, ননন্দা
কুটিলা নামে অভিহিত, এবং দেবুর দুর্মদ নামে বিখ্যাত ॥১৬॥
(এইক্ষণ ক্ষত্রিয় রাধিকার ভূষণসমূহের বিষয় প্রকটিত হইতেছে)
ইনি স্মরমাদ নামক তিলকধারিণী, ইহার গলদেশে হরিমনোহরার্থা
হার শোভা পাইতেছে, ইহার কর্ণমুগ্ন রোচনাখ্যরত্নতাড়ক ও প্রভা-
করী নাম্বী কর্ণিকা দ্বারা বিশোভিত । পরস্ত ইতি প্রতিছায়নামক
ছত্র, মদমাখ্য পদ্ম, স্তুমস্তুক নামক মণি, শঙ্গচূড় নামক মস্তকাভরণ
মুকুট, কাঞ্চনবিচিত্রিত কাঞ্চী (কটিশূত্র) ও বিচিৰ নূপুর দ্বারা
শৈলসূচিত । ইনি সমুজ্জল বজ্রসমূহ পরিধান করিয়া রহিয়াছেন ;

ପୁଷ୍ପବନ୍ଦୋହକିପଲକା ସୌଭାଗ୍ୟମଣିରଚ୍ୟତେ ।
 ବାନ୍ଧୀ କାଞ୍ଚନଚିତ୍ରାଙ୍ଗୀ ନୃପୁରେ ଚିତ୍ରଗୋପୁରେ ।
 ମଧୁସୂଦନମାବନ୍ଦେ ସଯୋଃ ସିଙ୍ଗିତମଧୁରୀ ॥୧୯॥
 ବାଦୋ ମେଘାଶ୍ଵରଃ ନାମ କୁରୁବିନ୍ଦନିଭଃ ସଦା ।
 ଆତ୍ମଃ ସ୍ଵପ୍ରିୟମଭାଭଃ ରତ୍ନମନ୍ତଃ ହରେଃ ପ୍ରିୟମ् ॥୨୦॥
 ସ୍ଵଧାମୋ ଦର୍ପହରଗେ ଦର୍ପଗୋ ଘଣିବାନ୍ତରଃ ॥୨୧॥
 ଶଳାକା ନର୍ମଦା ହୈମୀ ସ୍ଵନ୍ତିକା ନାମ କଙ୍କତିଃ ।
 କନ୍ଦପକୁହରୀ ନାମ କଟିକା ପୁଷ୍ପଭୂଷିତା ॥୨୨॥
 ସ୍ଵର୍ଣ୍ଣମୁଖୀ ତଡ଼ିବଜ୍ଜୀ କୁଣ୍ଡାଖ୍ୟାତା ସ୍ଵନାମତଃ ।
 ନୀପାନନ୍ଦିଭଟେ ସତ୍ତା ରହସ୍ୟକଥନମୁଲୀ ॥୨୩॥
 ମନ୍ଦାରଶ୍ଚ ଧନ୍ୟଃ ଶ୍ରୀଶ ରାଗୋହନ୍ୟମନ୍ଦଗୋ ।
 ମାଣିକ୍ୟଃ ଦସିତା ନିଭ୍ୟଃ ବଲଭା ରତ୍ନଧରକୀ ॥୨୪॥
 ସର୍ଥଃ ଖ୍ୟାତଃ ସଦା ଭଦ୍ରେ ଚାରୁଚନ୍ଦ୍ରାବଲୀମୁଖଃ ।
 ଗନ୍ଧର୍ବବାନ୍ତ କଳାକର୍ଷୀ ସୁକର୍ଷୀ ପୀକକଟିକା ॥୨୫॥

ତମାଧ୍ୟ ପ୍ରଥମ ବସନ୍ତାନି ନୀଲାଷ୍ଵରଦ୍ୱ ବଣବିଶିଷ୍ଟ ଏବଃ ଦ୍ଵିତୀୟଧାନି ଲୋହିତବର୍ଣ୍ଣ । ଏହି ବନ୍ଦ୍ୟଗଲେର ସୌନ୍ଦର୍ୟଦର୍ଶନେ ମଧୁସୂଦନ ସର୍ବଦା ବିମୁଦ୍ଧ ଏବଃ ଇହା ଶ୍ରୀହରିର ଅତ୍ୟନ୍ତ ଶ୍ରୀତିପ୍ରାଦ ॥୧୭—୨୦॥ ଅନ୍ୟେର ଦର୍ପ ଧର୍ମକାରୀ ସ୍ଵଧାମ ନାମକ ଦର୍ପଗ ତୀହାର ହଟେ ଶୋଭା ପାଇତେଛେ । ପରମ ଇହାର ହଟେ ନର୍ମଦା ନାରୀ ସ୍ଵର୍ଣ୍ଣଲାକା, ସ୍ଵନ୍ତିକା-ନାରୀ କଙ୍କତିକା ଏବଃ କନ୍ଦପକୁହରୀ ନାମକ ପୁଷ୍ପମର କର୍ତ୍ତଭୂଷଣ ବିଗମାନ ରହିଯାଛେ । ପାରିଜାତ ପୁଷ୍ପ ଇହାର ଶରୀରନ ; ତଳୀର ଦେହକାଣ୍ଠି ଓ ଅନୁବାଗ ଡ୍ରିଙ୍ଗପାଇଁ ହୃଦୟ-ଶୋଭନ କମ୍ବତକଶୋଭିତ ଶ୍ରୋତସ୍ତ୍ରୀକୁଳଟ ଇହାର ରହସ୍ୟାବ୍ଦୀପେର ହାନ ॥୨୧—୨୪॥ ହେ ଭଦ୍ରେ ! ଚଞ୍ଚାବଜୀ ପ୍ରଭୃତି ରମଣୀଗଣ ଇହାର ସର୍ବୀ ।

কলাবতীরসোজ্জ্বাসা শুণবত্যাদয়ঃ স্মৃতাঃ ।

যা বিশাখাকৃতা গীর্তির্গায়ন্ত্যঃ স্মৃথদা হরেঃ ॥২৬॥

বাদযন্ত্যদ্য শুষ্ঠিরং তাললঞ্চবনস্তুপি ।

মাণিক্যা-নর্মদা প্রেমবতী কুসুমপেশলাঃ ॥২৭॥

দিবাকৌত্তিক্তথা চৈব স্বগঙ্কা নলিনীভূত্বে ।

মঞ্জিষ্ঠা-রঞ্জবত্যাথো রঞ্জকসা কিশোরিকে ॥২৮॥

পালিঙ্গীসমসৈরিঙ্গী বৃন্দাকন্দলতাদয়ঃ ।

ধনিষ্ঠা শুণবত্যাচ্ছা ধৰ্মবেশ্বরগেহগাঃ ॥২৯॥

কামদা নামধা প্রেয়ি সখীভাববিশেষভাক্ত ।

লবঙ্গমঞ্জরী রাগমঞ্জরী শুণমঞ্জরী ॥৩০॥

শুভামুমত্যনুপমা স্বপ্রিয়া রতিমঞ্জরী ।

রাগরেখা কলাকেলী ভূরিদাত্তাশ নায়িকাঃ ॥৩১॥

নান্দীমুখী বিন্দুমুখী আচ্ছাঃ সক্ষিবিধায়কাঃ ।

স্বজ্ঞৎপ্রিয়তরাঃ খ্যাতাঃ শ্যামলা মঙ্গলাদয়ঃ ॥৩২॥

কলাকঞ্চী, শুকঙ্গী, পীককঞ্চী, কলাবতী, রসোজ্জ্বাসা ও শুণবতী অভূতি গন্ধর্ব রমণীগণ ইহার নিতা সহচরী । বিশাখা নান্দী সখী সখী স্মৃথদ সঙ্গীত দ্বারা এবং নম্মদা, মাণিক্যা, প্রেমবতী ও কুসুমপেশলা সখীবৃন্দ মোহন বংশীবাদন দ্বারা শ্রীকৃষ্ণের শ্রীতিসম্পাদন করিয়া থাকেন । দিবা, কৌত্তি, স্বগঙ্কা, নলিনী, মঞ্জিষ্ঠা ও রঞ্জবতী ইহারা বহুস্থা এবং স্থানবিশেষে সহচরীর কার্য্য করিয়া থাকেন । পালিঙ্গী, বৃন্দা, কন্দলতা, ধনিষ্ঠা, শুণবতী, কামদা, লবঙ্গমঞ্জরী, রাগমঞ্জরী, শুণমঞ্জরী, শুভামুমতী, অনুপমা, স্বপ্রিয়া, রতিমঞ্জরী, রাগলেখা, কলাকেলী ও ভূরিদা অভূতি নায়িকাগণ এবং নান্দীমুখী, বিন্দুমুখী,

ପ୍ରତିପକ୍ଷତରୀ ଶ୍ରେଷ୍ଠ ରାଧାଚନ୍ଦ୍ରାବଳୀ ତୁଭେ ।
 ସମୁହାଙ୍ଗ ସରୋଃ ସନ୍ତି କୋଟିସଂଖ୍ୟା ମୃଗୀନ୍ଦ୍ରାମ ॥୩୩॥
 ତମୋରପ୍ରୟାଭଯୋର୍ମଧେ ସର୍ବୀ ମାଧୁରୀତୋହବିକା ।
 ଶ୍ରୀରାଧା ତ୍ରିପୁରା ଦୃତୀ ପୁରାଣପୁରୁଷ-ପ୍ରିୟା ।୩୪॥
 ଅସାମ ଆଶପରାକ୍ରାନ୍ତିନାଂ ପରାକ୍ରାନ୍ତିବଲଭଃ ॥୩୫॥
 ସମାଃ ଆଶପରାକ୍ରାନ୍ତିବଲଭଃ ।
 ଶ୍ରେଷ୍ଠ ସା ମାତୃକାଦିଭ୍ୟତ୍ତ ଗୋପେନ୍ଦ୍ରଗୈହିନୀ ।
 ବୃକ୍ତଭାନୁଃ ପିତା ସମା ଭାନୁରିବ କିତୋ ମହାନ ॥୩୬॥
 ରହୁଗର୍ଭା କିତୋ ଖ୍ୟାତା ଜନନୀ କୌର୍ତ୍ତିଦାକ୍ଷୟା ।
 ଉପାମ୍ୟୋ ଜଗତାଂ ଚକ୍ରଭଗବାନ୍ ପଦ୍ମବାନ୍ଧବଃ ।
 ଜପ୍ୟଃ ସ୍ଵାଭିଷ୍ଟିସଂସର୍ଗେ କାତ୍ୟାୟନ୍ତା ମହାମନୁଃ ॥୩୭॥

ଶ୍ଵାମୀ ଓ ମଞ୍ଜଳୀ ଅଭୂତି ସଥିଗଣ ଅତୀବ ପ୍ରିୟତରା ଓ ମିଳନକାରିଗା ।
 ପବନର ପ୍ରତିପକ୍ଷତା ପ୍ରବୃତ୍ତ ରାଧା ଓ ଚନ୍ଦ୍ରାବଳୀ ଇହାରୀ ଦୁଇଜନ ଶ୍ରେଷ୍ଠା ;
 କୋଟିସଂଖ୍ୟକ ବରମଣୀ ଇହାଦେର ଉଭୟଙ୍କେର ସହଚରୀର କାର୍ଯ୍ୟ ସମ୍ପଦ କରେନ ॥
 ୨୫—୩୩ । ରାଧା ଓ ଚନ୍ଦ୍ରାବଳୀ ଏହି ଦୁଇଙ୍କେର ମଧ୍ୟେ ପୁରୁଣ ପୁରୁଷ-ପ୍ରିୟା
 ତ୍ରିପୁରା-ଦୃତୀ ଶ୍ରୀରାଧା ସର୍ବମାଧୁରୀଶାଲିନୀ ହେତୁ ପ୍ରଧାନ ; ଅସାମାନ୍ୟଗୁଣ-
 ସୂର୍ଯ୍ୟ ଗୋପେନ୍ଦ୍ରନନ୍ଦନ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ସାହାର ପ୍ରାଣପେକ୍ଷା ପ୍ରିୟତବ ବଜ୍ରଭ ॥୩୪॥
 ଗୋପେନ୍ଦ୍ରଗୃହିନୀ ଯଶୋମତୀ ପଞ୍ଚାଶ୍ର-ମାତୃକାଗମ ହିଂତେଓ ଶ୍ରେଷ୍ଠ ।
 ରାଧିକାର ପିତା ବୃକ୍ତଭାନୁ ମହୀତଳେ ଭାନ୍ଦରେର ନ୍ୟାଯ ତେଜଃମନ୍ଦର,
 ଆର ଜନନୀ କୌର୍ତ୍ତିଦାଦେବୀ ରହୁଗର୍ଭ ବଲିଯା ବିଦ୍ୟାତ । ପଦ୍ମବାନ୍ ଭଗବାନ୍ ବିଶ୍ୱ-
 ଲୋଚନ ଆଦିତ୍ୟଦେବ କୌର୍ତ୍ତିଦାଦେବୀର ଉପାସ୍ତ ଚିଲେନ, କିନ୍ତୁ ସାଇ ଅଭ୍ୟାସ-
 ମିଛିର ନିଷିଦ୍ଧ କାତ୍ୟାୟନୀଦେବୀର ମହାମୁଖ ଜପ କରିବେନ ॥୩୫—୩୭॥

ଗନ୍ଧାର୍ଥ ଶୋଭନଂ ଅତ୍ର ଏବଂ ମସ୍ତନଶ ପ୍ରିୟେ ।
 ଏବଂ ନାନାବିଧିଂ ଭତ୍ରେ ଲକ୍ଷণଂ ପବମାତୁତମ् ॥୩୬॥
 ଲକ୍ଷଣଂ ପରମେଶାନି ସର୍ବଶକ୍ତିସମସ୍ତିତମ୍ ।
 ନାନାଜ୍ୟୋତିର୍ମୟଂ ଦେହଂ ପ୍ରଧାନାଂ ପ୍ରକୃତିଂ ପରାମ୍ ॥୩୭॥
 ଜ୍ୟୋତିର୍ତ୍ତ ପରମେଶାନି ନିତାପ୍ରକୃତକପିଣୀ ।
 ଏବଂ ନାନାବିଧିଂ ଭତ୍ରେ ଶକ୍ତ୍ୟା ଲକ୍ଷଣଲକ୍ଷିତମ୍ ॥୩୮॥
 ଇତି ଶ୍ରୀବାଲୁଦେବ ରହଞ୍ଚେ ରାଧା-ତରେ ମନ୍ଦଃ ପଟ୍ଟଣଃ ॥୩॥

ଉର୍ବିରେଥା ଓ ପାଦମୂଳେ ଅକୁଣ୍ଠ ଏବଂ ଦର୍ଶିଣ ଚବଣେ ଶର୍ଷ ଓ ପଦବରେର ମୂଳେ
 ବୀନ ଓ ଗନ୍ଧା ପ୍ରକୃତି ମସ୍ତନଶ ପ୍ରକାବ ଚିତ୍ତ ପରିଲଙ୍ଘିତ ହିୟା ଥାକେ ।
 ହେ ଭତ୍ରେ । ଶ୍ରୀକଞ୍ଜଳିର ଶବ୍ଦିବେ ଏହି ପ୍ରକାବ ସର୍ବଶକ୍ତିସମସ୍ତିତ ପରମାତ୍ମା
 ଲକ୍ଷଣମୂଳ୍ଯ ଲକ୍ଷିତ ହୁଏ । ହେ ପରମେଶାନି । ଶ୍ରୀହରିବ ଦେହ ଜ୍ୟୋତିର୍ମୟ ।
 ତୀହାବ ଦେହଜ୍ୟୋତିଃ ମୂର୍ତ୍ତିମତୀ ନିତ୍ୟ ପ୍ରକୃତକପିଣୀ । ହେ ପରମେଶାନି
 ପାର୍ବତି । ଶ୍ରୀକଞ୍ଜଳିର ଜୀଦୂଷ ନାନାବିଧ ଶୁଳକଣେ ଲକ୍ଷିତ ॥୩୨—୩୮॥
 ଶ୍ରୀବାଲୁଦେବ ରହଞ୍ଚେ ରାଧା-ତରେ ମନ୍ଦ ପଟ୍ଟ ମମାତ୍ ॥୩॥

গদাক শোভনং তত্ত্ব এবং সপ্তদশ প্রিয়ে ।

এবং নানাবিধিং ভদ্রে লক্ষণং পরমাত্মুত্তমু ॥৩৬॥

লক্ষণং পরমেশানি সর্বশক্তিসমন্বিতমু ।

নানাজ্যাতিশ্চয়ং দেহং প্রধানাং প্রকৃতিং পরামু ॥৩৭॥

জ্যোতিষ্ঠ পরমেশানি নিত্যপ্রকৃতক্রপণী ।

এবং নানাবিধিং ভদ্রে শক্ত্যা লক্ষণলক্ষিতমু ॥৩৮॥

ইতি শ্রীবাস্তবদেব-রহস্যে রাধা-তন্ত্রে দশমং পটলঃ ॥৪॥

উর্বরেখা ও পাদমূলে অঙ্গুশ এবং দক্ষিণ চরণে শঙ্খ ও পদবয়ের মূলে
মীন ও গদা প্রকৃতি সপ্তদশ প্রকার চিহ্ন পরিলক্ষিত হইয়া থাকে।
হে ভদ্রে ! শ্রীকৃষ্ণের শরীরে এই প্রকার সর্বশক্তিসমন্বিত পরমাত্মা
লক্ষণসমূহ লক্ষিত হয়। হে পরমেশানি ! শ্রীহরির দেহ জ্যোতিশ্চয় ।
তাহার দেহজ্যোতিঃ মূর্তিমতী নিতা প্রকৃতক্রপণী । হে পরমেশানি
পার্কৃতি ! শ্রীকৃষ্ণদেহ উদৃশ নানাবিধ স্থলকণে লক্ষিত ॥৩২—৩৮॥

শ্রীবাস্তবদেব-রহস্যে রাধা-তন্ত্রে দশম পটল সমাপ্তি ॥৪॥

একাদশং পটলং ।

শ্রীজিশ্বর উবাচ ;—

রহস্যং পরমং গুহ্যং জগমোহনসংজ্ঞকম্ ।

তচ্ছৃঙ্খলা পরমেশ্বানি সাধকস্ত চ যন্তবেৎ ॥১॥

শ্রুত্বা তু সাধকশ্রেষ্ঠ ইষ্টেশ্বর্যমবাপ্তু যাএ ।

তৎসর্বং শৃণু চার্বঙ্গি কথযামি তবানঘে ॥২॥

গুহাদ্গুহতমং হস্তং পরমানন্দকারণম্ ।

অত্যন্তুতং রহস্যানাং রহস্যং পরমং শিবম্ ॥৩॥

দুর্লভানাথ পরমং দুর্লভং সর্বমোহনম্ ।

সর্বশক্তিমযং দেবি সর্বতন্ত্রেশু গোপিতম্ ॥৪॥

নিত্যং বৃন্দাবনং নাম সতীকেশোপরি প্রিতম্ ।

পূর্ণব্রজামুরৈশ্বর্যং নিত্যমানন্দমব্যয়ম্ ॥৫॥

শ্রীজিশ্বর বলিলেন, হে পরমেশ্বানি ! জগমোহনসংজ্ঞক পরম গুহ্য রহস্য আমি তোমার নিকট কীর্তন করিতেছি, যে রহস্যকাহিনী শ্রবণ করিলে সাধক অভীষ্ঠ শ্রিশৰ্য্য লাভ করিতে পারে । হে পাপ-রহিতে চার্বঙ্গি ! তৎসমস্ত শ্রবণ কর ॥১—২॥ বাস্তুদেবের সেই পরমোত্তম রহস্য গুহ্য হইতেও গুহ্যতম, পরম আনন্দপ্রদ, অত্যন্ত, রহস্যেরও রহস্য, পরম মঙ্গলকর, পরম দুর্লভ, সর্বমোহনকারী ও সর্বশক্তিসমুদ্রিত এবং এই রহস্য সমস্ত তত্ত্বশাস্ত্রে গোপ্য ॥৩—৪॥ সতীদেৱীর কেশগীর্মাপরি নিত্য বৃন্দাবন অবস্থিত ; ইহা নিত্যানন্দ

ବୈକୁଠେସଦୃଶାକାରଂ ସ୍ଵଯଂ ବୃନ୍ଦାବନଂ ଭୁବି ।
 ସଚ୍ଚ ବୈକୁଠେମୈଶ୍ଵର୍ୟଂ ଗୋକୁଳେ ତେଥେ ଅଭିଷିତମ୍ ॥୫॥
 ବୈକୁଠେବୈଭୟଂ ଦେବି ଦ୍ୱାରକାଯାଂ ପ୍ରକାଶିତମ୍ ।
 ସଦ୍ବ୍ରଙ୍ଗଶକ୍ତିସଂଘୁତଂ ନିତ୍ୟଂ ବୃନ୍ଦାବନାଶ୍ରଯମ୍ ॥୬॥
 ତେବୁଳେ ମାଥୁରଂ ବୃନ୍ଦାବନମଧ୍ୟେ ବିଶେଷତଃ ।
 ଜନ୍ମୁଦ୍ଵୀପେ ମହେଶାନି ଭାରତଂ ବିଶ୍ୱମୋହନମ୍ ॥୭॥
 ନିଗୃତଂ ବିଶ୍ଵତେ ବିଶୁଃ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତମବଧିଷ୍ଠିତମ୍ ।
 ମହାପତ୍ରକମଳାକାରଂ ମାଥୁରମଣ୍ଡଲମ୍ ॥୮॥
 ଶକ୍ତିଚକ୍ରୋପରି ଶ୍ରୀମଦ୍ଭାଗ ବୈଷ୍ଣବମନ୍ତ୍ରମ୍ ।
 କର୍ଣ୍ଣିକାପତ୍ରବିଷ୍ଟାରଂ ରମ୍ୟଂ ବୈ କଥିତଂ ପ୍ରିୟେ ॥୯୦॥
 କ୍ରମଶୋ ଦ୍ୱାଦଶାରଣ୍ୟଂ ନାମାନି କଥିଯାମି ତେ ।
 ଭଜ-ଶ୍ରୀ-ଲୌହ-ଭାଗ୍ନୀର-ମହା-ତାଲ-ଖଦୀରକା: ॥୧୧॥

ପୂର୍ଣ୍ଣ ଓ ସୁରୈଶ୍ଵର୍ୟପ୍ରଦ ॥୩॥ ଏହି ବୃନ୍ଦାବନ ବୈକୁଠେସଦୃଶ ; ବୈକୁଠଧାମେ ଯେ
 ସକଳ ସୁରୈଶ୍ଵର୍ୟ ବିରାଜମାନ, ଅର୍ତ୍ତଲୋକଙ୍କ ଏହି ବୃନ୍ଦାବନଧାମେ ଓ ଦେଇ
 ସକଳ ସୁରୈଶ୍ଵର୍ୟ ବିଷ୍ଟମାନ ରହିଯାଛେ ॥୬॥ ହେ ଦେବି ବୈକୁଠ-ବୈଭବ ଏହି
 ଦ୍ୱାରକାତେହ ପ୍ରକଟିତ । କେନ ନା, ସର୍ବଶକ୍ତିମହିତ ବ୍ରଜା ଏହି ନିତ୍ୟ-
 ଧାମ ବୃନ୍ଦାବନ ଆଶ୍ରମପୂର୍ବକ ବିରାଜ କରିତେଛେ ॥୭॥ ହେ ମହେଶାନି !
 ଜନ୍ମୁଦ୍ଵୀପାସ୍ତର୍ଗତ ଏହି ଭାରତବର୍ଷ ବିଶୁର ଶ୍ରୀତିପ୍ରଦ ; ପରମ ବୃନ୍ଦାବନମଧ୍ୟେ
 ମଧୁରାମଣ୍ଡଳ ବିଶେଷ ଶ୍ରୀତିଜନକ ॥୮॥ ମଧୁରାମଣ୍ଡଳ ମହାମଲକମଳେର
 • ଢାଯ ଆକୃତିବିଶିଷ୍ଟ । ଏହି ହାନେ ଶ୍ରୀହରି ନିଗୃତଭାବେ ଅବସ୍ଥିତ ରହିଯା-
 ଛେନ ॥୯॥ ଶକ୍ତିଚକ୍ରୋପରି ଅବସ୍ଥିତ ଏହି ଶ୍ରୀମଂ ବୈଷ୍ଣବଧାମ ପରମାନ୍ତ୍ର
 ଏବଂ ଇହାର କର୍ଣ୍ଣିକାପତ୍ର ବିଷ୍ଟୁତି ଅତୀବ ରମଣୀୟ ॥୧୦॥
 ହେ ପରମେଶ୍ଵରି ପାର୍ବତି ! ଆମି କ୍ରମଶଃ ତତ୍ତ୍ଵଯ ଦ୍ୱାଦଶ ବନେର ନାମ

ବହୁଃ କୁମୁଦଃ କାମ୍ୟଃ ମଧୁ ରୂପାବନଃ ତଥା ।

ବିଶେଷଃ ଶୃଗୁ ବକ୍ଷ୍ୟାମି କୁମୁଦ ପରମମୁଦରି ॥୧୨॥

✓ ଭଜନ ତାପସୀ ମୂର୍ତ୍ତିଜ୍ଞାପିନୀ ଶ୍ରୀବନ୍ଦତ୍ଥା ।

ଧୂତ୍ରା ଲୌହବନଃ ଭଜା ଭାଣ୍ଡୀରମୁକ୍ତମଃ ବନମ୍ ॥୧୩॥

ମହାତାଲବନଃ ଭଜେ ଆଲିନୀ ପରମାକୁଳା ।

କୁଚିରଃ ଖଦିରଃ ଭଜେ ବନଃ ପରମଶୋଭନମ୍ ॥୧୪॥

ଶୁଦ୍ଧା ବହୁଃ ଭଜେ କୁମୁଦଃ ଭୋଗଦା ପ୍ରିୟେ ।

ବିଶ୍ଵା ମଧୁବନଃ ପ୍ରୋକ୍ତଃ ବୃନ୍ଦା ଚ ଧାରିଣୀ ତଥା ॥୧୫॥

କାମ୍ୟଃ ମାଲିନୀ ଦେବି ମହଦ୍ଵନଃ କ୍ଷମା ତଥା ।

ବନମୁଖ୍ୟା ଦ୍ୱାଦଶୈତାଃ କାଲିନ୍ଦ୍ୟାଶ୍ଚେବ ପଞ୍ଚମେ ॥୧୬॥

ଅନ୍ତଚୋପବନଃ ଭଜେ କୁରୁକ୍ଷ୍ମିଡାରସମ୍ମଳମ୍ ।

କଦମ୍ବଥଣ୍ଡିକଃ ନନ୍ଦବନଃ ନନ୍ଦିଥରଃ ପ୍ରିୟେ ॥୧୭॥

‘କୀର୍ତ୍ତନ କରିତେଛି । ଭଜବନ, ଶ୍ରୀବନ, ଲୌହବନ, ଭାଣ୍ଡୀରବନ, ମହାବନ, ତାଲବନ, ଖଦିରବନ, ବହୁବନ, କୁମୁଦବନ, କାମାବନ, ମଧୁବନ ଓ ବୃନ୍ଦାବନ । ହେ ଶୁଦ୍ଧରି ! କ୍ରମଶଃ ଏହି ଦ୍ୱାଦଶବନେର ବିଶେଷ ବିବରଣ ତୋମାର ନିକଟ ପ୍ରକଟିତ କରିତେଛି, ଶ୍ରବଣ କର ॥୧୧—୧୨୩ ହେ ଭଜେ ! ଶ୍ରୀମତୀ ରାଧିକାଦେବୀର ଏକ ଏକ ମୂର୍ତ୍ତି ଏକ ଏକ ବନଙ୍କପେ ଆବିଭୂତ ହଇଯାଛେ । ଭଜବନ ତାପସୀ ମୂର୍ତ୍ତି, ଶ୍ରୀବନ ତାପିନୀ ମୂର୍ତ୍ତି, ଲୌହବନ ଧୂତ୍ରା ମୂର୍ତ୍ତି, ଭାଣ୍ଡୀର ବନ ଭଜା-ମୂର୍ତ୍ତି, ତାଲବନ ଆଲିନୀ ମୂର୍ତ୍ତି, କୁଚିର ପରମଶୋଭନ ଖଦିରବନ ପରମାକୁଳା ମୂର୍ତ୍ତି, ବହୁବନ ଶୁଦ୍ଧା ମୂର୍ତ୍ତି, କୁମୁଦବନ ଭୋଗଦା ମୂର୍ତ୍ତି, ମଧୁବନ ବିଶ୍ଵା ମୂର୍ତ୍ତି, କାମ୍ୟବନ ମାଲିନୀ ମୂର୍ତ୍ତି, ମହାବନ କ୍ଷମାମୂର୍ତ୍ତି ଏବଂ ବୃନ୍ଦାବନ ଧାରିଣୀ ମୂର୍ତ୍ତିଙ୍କପେ ପ୍ରକଟିତ । ହେ ପ୍ରିୟେ ! ସର୍ବଶ୍ରେଷ୍ଠ ଦ୍ୱାଦଶୈତା ବନ କାଲିନ୍ଦ୍ୟାର ପଞ୍ଚମତୀରେ ଅବହିତ ॥୧୩—୧୬୩ ହେ ଭଜେ ! ଅନ୍ତାଙ୍ଗ

ନନ୍ଦନାନନ୍ଦମୁଣ୍ଡରେ ପଲାଶାଶୋକକେତକୀ ।

ଶୁଗକିମୋଦନଂ କୌଲର୍ମୃତଂ ତୋଜନଶ୍ଳମ୍ ॥୧୮॥

ଶୁଖପ୍ରାଦାଧନଂ ବ୍ସହରଣଂ ଶେଷଶାରିକମ୍ ।

ଶ୍ରୀମପୂର୍ଯ୍ୟଂ ଦଧିଗ୍ରାମଂ ବୃକଭାନୁପୁରଂ ତଥା ॥୧୯॥

ସଙ୍କେତଦିପଦକୈବ ରାମକ୍ରୀଡ଼ାତ୍ମ ଧୂମରମ୍ ।

କେମୁଦ୍ରମଂ ସରେ ବୀନଂ ରବମଂ ମୁକଚନ୍ଦନମ୍ ॥୨୦॥

ସଂଖ୍ୟା ବନନ୍ତ ଦ୍ଵାତ୍ରିଂଶଦେତାଃ ସାଧନ-ସିନ୍ଧିଦାଃ ।

ପୂର୍ବୋକ୍ତଦ୍ଵାଦଶାରଣ୍ୟଂ ପ୍ରଧାନଂ ବନନୁଭବମ୍ ॥୨୧॥

ତତ୍ରୋତ୍ତରେ ଚତୁର୍ଥରେ ବନଞ୍ଚ ସମୁଦ୍ରମତମ୍ ।

ନାନାବିଧରସକ୍ରୀଡ଼ାନାନାଲୀଲାମୟଂ ଶ୍ଳମ୍ ॥୨୨॥

ଇତି ଶ୍ରୀବାମୁଦେବ-ରହଞ୍ଜେ ରାଧା-ତନ୍ତ୍ରେ ଏକାଦଶଃ ପଟଳଃ ॥*॥

ଉପବନସମୁହ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣେର କ୍ରୀଡ଼ାରମଶ୍ଳଲ ବଣିଗା ଜାନିବେ । କଦମ୍ବଶିଖିକ
ବନ, ନନ୍ଦବନ ଓ ନନ୍ଦୀଖିର ବନ ଶ୍ରୀହରିର କ୍ରୀଡ଼ାଶ୍ଳଲ ; ନନ୍ଦନ ଓ ଆନନ୍ଦାଧ୍ୟ
ବନଦୟ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣେର ଶୟନଶ୍ଳଲ ; ପଲାଶ, ଅଶୋକ ଓ କେତକୀ ନାମକ ବନ-
ଅର୍ଥେ ଶ୍ରୀହରି ଗଞ୍ଜାମୋଦ ଶୁଖ ଅଛୁଭବ କରେନ ; ଯେ ହାନେ ଅମୃତାଶ୍ଵାଦନ
ହସ, ତାହା କୌଲବନ ନାମେ ଅଭିହିତ ॥୧୭ - ୧୮॥ ବନଭବନେ ବାମୁଦେବ-
ବ୍ସହରଣାଦି ବିବିଧ ଶୁଖମୋଦେ କାଳାତିପାତ କରେନ । ସଙ୍କେତ ପ୍ରଭୃତି
ବନେ ଭଗବାନ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ରାମକ୍ରୀଡ଼ା କରିବା ଥାକେନ । ଏହି ସମ୍ବନ୍ଧରେ ଦ୍ଵାତ୍ରିଂଶ୍ୟ
ବନର ବିଷୟ କଣିତ ହଇଲ, ହିଂଶୁ ସାଧନ-ସିନ୍ଧିପ୍ରଦ ; ପୂର୍ବୋକ୍ତ ଦ୍ଵାଦଶ ବନହି-
ବନମଧ୍ୟେ ଶ୍ରେଷ୍ଠ । ଏହି ସମସ୍ତ ବନେର ଉତ୍ତର ତାଗେ ଚତୁର୍ଥ ନାମକ ଏକଟୀ
ବନ ଆଛେ, ତାହା ନାନା ଲୀଲାମୟ ଓ ବିବିଧ ରମକ୍ରୀଡ଼ାର ଶ୍ଳମ୍ ॥୧୯—୨୨॥

ଶ୍ରୀବାମୁଦେବ-ରହଞ୍ଜେ ରାଧା-ତନ୍ତ୍ରେ ଏକାଦଶ ପଟଳ ସମାପ୍ତ ॥୦॥

ଦ୍ୱାଦଶঃ প'ଟଳঃ ।

ଶ୍ରୀଜୀବର ଉବାচ ;—

ଦଲକେଶରବିସ୍ତାରରହନ୍ତମୀରିତଃ କ୍ରମାଂ ।
 ସହଶ୍ରପତ୍ରକମଳଃ ଗୋକୁଳାଖ୍ୟଃ ଶୁଚିଞ୍ଚିତେ ।
 ତେବେକର୍ଣ୍ଣିକା ମହନ୍ତାମ କୃଷ୍ଣଶ୍ଚ ସ୍ଥାନମୁତ୍ତମଃ ॥୧॥
 ତତ୍ରୋପରି ସ୍ଵର୍ଗପୀଠେ ମଣିମଣ୍ଡପମଣ୍ଡିତେ ।
 ଦକ୍ଷିଣାଦିକମାନ୍ଦିକ୍ଷୁ ବିଦିକ୍ଷୁ ଦଲମୀରିତମ୍ ॥୨॥
 ସଦଲଃ ଦକ୍ଷିଣେ ପ୍ରୋକ୍ତଃ ଶୁହାଦାନ୍ତତମଃ ପ୍ରିୟେ ।
 ତତ୍ରାବାସଃ ମହାପୀଠଃ ନିଗମାଗମମୁନ୍ଦରମ୍ ।
 ଯୋଗୀଈଶ୍ଵରପି ଦୁଷ୍ଟାପଃ ସତ୍ୟଃ ପୁଂଜାମଗୋଚରମ୍ ॥୩॥

ଶ୍ରୀଜୀବର କହିଲେନ ;—ହେ ଶୁଚିଞ୍ଚିତେ ପାର୍ବତି ! କ୍ରମଶଃ ଆମି ପଦ୍ମେର ଦଲକେଶରବିସ୍ତାର-ରହନ୍ତ ପ୍ରକଟିତ କରିତେଛି, ଶ୍ରବଣ କର । ଗୋକୁଳଧାମ ସହଶ୍ରପତ୍ରକମଳେର ପ୍ରାୟ ଆକୃତିବିଶିଷ୍ଟ ; ଉହାର କର୍ଣ୍ଣିକାଶାନ ଅତ୍ୟନ୍ତମ ଓ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣର ପରମ ପ୍ରୀତିପଦ । ଉଚ୍ଚ କର୍ଣ୍ଣିକୋପରି ମଣି-ମଣ୍ଡପମଣ୍ଡିତ ସ୍ଵର୍ଗମହିମପୀଠେ ଦକ୍ଷିଣାଦି ଦିକ୍ଚତୁର୍ତ୍ତଯେ ଓ ଅଘ୍ୟାଦି ଚାରି କୋଣେ ଅଞ୍ଚଦଲ ସ୍ଵର୍ଣ୍ଣଭିତ ରହିଯାଛେ । ଦକ୍ଷିଣଦିକେ ପଦ୍ମେର ଯେ ଦଲ ବିଶ୍ଵମାନ ରହିଯାଛେ, ତାହା ଶୁହ ହିତେଓ ଶୁହତମ ; ସେଇ ଦଲୋପରି ନିଗମାଗମମୁନ୍ଦର ମନୋହର ମହାପୀଠ ବିରାଜିତ ; ତାହା ଯୋଗିଗଣେର ଓ ଦୁଷ୍ଟାପଃ ଏବଂ ମାନବେର ଅଗୋଚର ॥୧—୩॥

ଦଲମାଦୌ ବିତୀଯକୁ ତତ୍ତ୍ଵହସ୍ତଂ ସ୍ଵରଂ ପ୍ରିୟେ ।
 ପୁର୍ବେ ଦଲଂ ତୃତୀୟକୁ ତୁତ୍ର କେଶୀ ନିପାତିତଃ ।
 ଗଞ୍ଜାଦି ସର୍ବବତୀର୍ଥକୁ ତଦଲେ ସଦ୍ଗୁଣଂ ସଦା ॥୫॥
 ଚତୁର୍ଥଦଲଗୈଶାନ୍ତାଂ ସିଦ୍ଧପୀଠେପିତ୍ପାଦମ୍ ।
 କାତ୍ୟାୟନ୍ତର୍ଚନାଦ୍ଵାଗୋପୀ ସତ୍ର ଲେଭେ ପତିଂ ହରିମ୍ ॥୬॥
 ବନ୍ଦ୍ରାଳକାରହରଣଂ ତଦଲେ ସମୁଦ୍ରାହତମ୍ ।
 ଉତ୍ତରେ ପଞ୍ଚମଂ ପ୍ରୋକ୍ତଂ ଦଲଂ ସର୍ବଦଲୋକମମ୍ ॥୭॥
 ସତ୍ରେ ଦ୍ଵାଦଶାଦିତ୍ୟା ଦଲକୁ କର୍ଣ୍ଣିକାସମମ୍ ।
 ବାୟବ୍ୟାସ୍ତ ଦଲଂ ସଞ୍ଚଂ ତତ୍ତ୍ଵକାଳୀହୁଦଃ ସ୍ଵତଃ ॥୮॥
 ଦଲୋକମୋକ୍ତମଂ ଦେବି ପ୍ରଧାନଂ ଦଲମୁଚ୍ୟତେ ।
 ସର୍ବୋତ୍ତମଂ ଦଲଶ୍ରେଷ୍ଠଂ ପଶ୍ଚିମେ ସଞ୍ଚମଂ ଦଲଂ ॥୯॥
 ସଜ୍ଜପତ୍ରୀଗଣାକୁ ସଦୀପିତ୍ତବରପାଦମ୍ ।
 ଅଧାସୁରୋହିପି ନିର୍ବାଣଂ ଲେଭେ ସତ୍ର ଦଲେ ପ୍ରିୟେ ॥୧୦॥

ହେ ପ୍ରିୟେ ! ପ୍ରଥମ ଓ ବିତୀୟ ଦଲହସ୍ତ ଅତୀବ ରହଣ୍ୟକୁ । ପୂର୍ବ
 ଦିକେ ତୃତୀୟ ଦଲ ଅବସ୍ଥିତ, ଏହି ଦଲେ କେଶୀ ନାମକ ଅମୁର ନିପାତିତ
 ହଇଯାଛିଲ ଏବଂ ଗଞ୍ଜାଦି ତୀରସମୁହଙ୍କ ଏହି ଦଲେ ସର୍ବଦା ବିରାଜିତ ରହି-
 ଯାଇଛେ ॥୫॥ ଦ୍ଵାଦଶ କୋଣେ ଚତୁର୍ଥ ଦଲ ସଂହିତ ରହିଯାଇଛେ, ଉହା ସିଦ୍ଧପୀଠ-
 ସଙ୍କରପ ଏବଂ ଅଭୀଷ୍ଟଫଳପାଦ । ଏହି ସ୍ଥାନେଇ ଗୋପୀଗଣ ଜଗଜନନୀ
 କାତ୍ୟାୟନୀଦେବୀର ଅର୍ଚନା କରିଯା ଶ୍ରୀହରିକେ ପତିକ୍ରମେ ପ୍ରାପ୍ତ ହଇଯା-
 ଛିଲେନ ॥୬॥ ଉତ୍ତରଦିକେ ପଞ୍ଚମ ଦଲ ଅବସ୍ଥିତ, ଇହା ସକଳ ଦଲ ହଇତେ
 ଶ୍ରେଷ୍ଠ ; ଏହି ପଞ୍ଚମ ଦଲେଇ ଶ୍ରୀହରି ଗୋପିକାଦିଗେର ବନ୍ଦ୍ରାଳକାର ହରଣ
 କରିଯାଇଲେନ ॥୭॥ ବାୟୁକୋଣେ ସଞ୍ଚ ଦଲ ସଂହିତ ; ଏହି ଦଲ ତତ୍ତ୍ଵକାଳୀ-
 ହୁଦ ସଲିଯା ଅଭିହିତ । କର୍ଣ୍ଣିକାସମୁଶ ଏହି ସଞ୍ଚ ଦଲେ ଦ୍ଵାଦଶାଦିତ୍ୟ

অক্ষণে। মোহনং তত্ত্ব দলং ব্রহ্মহৃদাবধি ।

নৈর্ব্যাস্ত দলং প্রোক্তমুষ্টমং ব্যোমঘাতনম্ ॥১০॥

শঙ্খচূড়বধস্তুত নানাকেলিরসঞ্চলম্ ।

এতদষ্টদলং ভদ্রে বৃন্দাবণ্যাস্তরস্থিতম্ ॥১১॥

শ্রীগদ্বৃন্দাবনং রম্যং যমুনায়ঃ প্রাদক্ষিণম্ ।

অধিষ্ঠাতা তত্ত্ব শস্তুলিঙ্গং গোপীশ্রাভিধম্ ॥১২॥

তদ্বাহে শোড়শদলে মাহাত্ম্যক্রম ঈর্ষ্যতে ।

নৈর্ব্যাদিক্রমার্থ প্রোক্তং প্রাদক্ষিণ্যং যথা তথা ॥১৩॥

মহৎপাদং মহক্ষাম প্রধানং ভদ্রশোড়শ ।

প্রথমঞ্চ দলং শ্রেষ্ঠং মাহাত্ম্যং কর্ণিকাসমগ্ ॥১৪॥

বিরাজিত । হে দেবি ! পশ্চিমদিকে সপ্তমদল বিরাজিত ; উহা সর্ব দলোভ্রম । এই দলে যজপত্রাগণ অভীষ্ঠ প্রাপ্ত হইয়াছিলেন এবং অঘাত্মুরও এই দলে নির্বাণ লাভ করিয়াছিল ॥৭—৮॥ হে প্রিয়ে পার্বতি ! নৈর্ব্যাত কোণে অষ্টমদল সংস্থিত ; এই দল ব্রহ্মার চিত্ত-বিনোহন । এই দল ব্রহ্মহৃদাবধি বিস্তৃত । এই স্থানে শঙ্খচূড় নামক দানবরাজ নিপাতিত হইয়াছিল । ব্যোমঘাতনক এই অষ্টমদল নানা রস-কেলির স্থল । হে দেবি ! এই অষ্টমদল বৃন্দাবন মধ্যে স্থিত ॥১০—১১॥ যমুনা কর্তৃক প্রদক্ষিণীকৃত শ্রীগৎ বৃন্দাবনধাম পরম রমণীয় এবং গোপীশ্র নামক শিঙ্গকূপী শিব ইহার অধীশ্বর ॥১২॥ এই যে অষ্টমদল কথিত হইল, ইহার বহিদেশে নৈর্ব্যাদিক্রমে শোড়শদল সংস্থিত রাখিয়াছে, ইহার মাহাত্ম্য ক্রমশঃ বলিতেছি ॥১৩॥ এই শোড়শ দলের প্রথম দল মহৎপদ ও মহৎধাম ; ইহা সর্বশ্রেষ্ঠ এবং ইহার মাহাত্ম্য কর্ণিকাসদশ । এই দলে মধ্যবন অবস্থিত এবং এই

ତଦଲେ ମଧୁବନଂ ପୋତଃ ତତ୍ ପ୍ରାଚୁରଭୁକ୍ତରିଃ ।
 ଆତଃ କେଶରମାପୁଜ୍ୟଃ ତ୍ରିଗୁଣାତୀତଗୀଶ୍ୱରମ୍ ॥୫॥
 ଚତୁର୍ବୁଜ୍ୟ ମହାବିଷ୍ଣୁଃ ସର୍ବକାରଣକାରଣମ୍ ।
 ଅଧିଷ୍ଠିତଃ ଦେବଦେବଃ ସର୍ବଶ୍ରେଷ୍ଠଦଲୋତମ୍ ॥୬॥
 ସତ୍ କ୍ଷେତ୍ରପତିର୍ଦେବୋ ଭୂତେଷ୍ଵର ଉମାପତିଃ ।
 ଦଲଃ ଦ୍ଵିତୀୟମାଖ୍ୟାତଃ କିଞ୍ଚିଜ୍ଞଲାରମସ୍ତଳମ୍ ॥୭॥
 ଥଦିରକ୍ଷେତି ତତ୍ତ୍ଵୈବ ଦଲଞ୍ଚ ସମୁଦ୍ରାହତମ୍ ।
 ସର୍ବଶ୍ରେଷ୍ଠଃ ଦଲଃ ପୋତଃ ମାହାତ୍ୟଃ କର୍ଣ୍ଣିକାସମମ୍ ॥୮॥
 ତତ୍ ଗୋବର୍ଦ୍ଧନଗିରେ ନିତ୍ୟଃ ରମ୍ୟକଳାଦିକମ୍ ।
 ଦଲଃ ତୃତୀୟକଃ ଭଜ୍ଞେ ସର୍ବଶ୍ରେଷ୍ଠମୋତମମ୍ ॥୯॥
 ହରିର୍ସ୍ୟ ପତିଃ ମାଙ୍କାଦ୍ଵାରବର୍ଦ୍ଧନମହୀଭୂତଃ ।
 ଚତୁର୍ଥଃ ଦଲମାଖ୍ୟାତଃ ମହାନ୍ତୁତରମସ୍ତଳମ୍ ॥୧୦॥

ଥାମେ ଶ୍ରୀହରି ଆବିଭୂତ ହଇଯାଛିଲେନ । ଏହି ଦଲ ଆତ୍ମକେଶର ନାମେ
 ଅଭିହିତ, ଇହା ସକଳେର ପୂଜ୍ୟ ଓ ତ୍ରିଗୁଣାତୀତ ଈଷ୍ଟରମ୍ବକପ ॥୧୪—୧୫॥
 ସର୍ବଶ୍ରେଷ୍ଠ ଏହି ଉତ୍ତମ ଦଲେ ଅଧିଳ କାରଣେର କାରଣ ଦେବଦେବ ଚତୁର୍ବୁଜ
 ମହାବିଷ୍ଣୁ ଅଧିଷ୍ଠିତ ଆଛେନ ॥୬॥ ଭୂତେଷ୍ଵର ଉମାପତି ମହାଦେବ ସେ
 କେତ୍ରେର ଅଧିପତି, ତାହା ଦ୍ଵିତୀୟ ଦଲ ନାମେ ଅଭିହିତ ଏବଂ ଇହା ଶୀଳା-
 ମସହାନ ବଲିଯା ଜାନିବେ ॥୭॥ ଏହି ଥଦିରକାରମେ ଶ୍ରୀହରି ନାନାକୁପ
 ରମଜୀଡ଼ା କରିତେନ ; ଏହି ଦଲ ସର୍ବୋତ୍ତମ ଏବଂ ଇହାର ମାହାତ୍ୟ କର୍ଣ୍ଣିକା-
 ତୁଳ୍ୟ ॥୮॥ ହେ ଭଜ୍ଞେ ପାର୍ବତି ! ତୃତୀୟ ଦଲ ସର୍ବଶ୍ରେଷ୍ଠ ଓ ସର୍ବୋତ୍ତମ ;
 ଏହି ଗୋବର୍ଦ୍ଧନଗିରିତେ ଶ୍ରୀହରି ପ୍ରତାହ ରମ୍ୟ କଳାଦି ଉପଭୋଗ କରି-
 ତେନ ॥୯॥ ଗୋବର୍ଦ୍ଧନଧାରୀ ଶ୍ରମଃ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ସେ ଦଲେର ଅଧିପତି, ତାହା
 ଚତୁର୍ଥ ଦଲ ନାମେ ପ୍ରଥିତ ଏବଂ ଉତ୍କୁ ଦଲ ଅତ୍ୟନ୍ତ ରହନ୍ତକେଲିର ସ୍ଥଳ ।

কদম্বভাণ্ণী তন্ত্রে পূর্ণানন্দারসাশ্রয়ঃ ।
 স্ত্রিঙ্কং হৃষ্টং প্রিয়ং রম্যং দলঞ্চ সমুদ্বাহতম্ ॥২১॥
 নন্দীশ্঵রং দলশ্রেষ্ঠং তত্ত্ব নন্দালয়ং প্রিয়ে ।
 কর্ণিকাসমমাহাত্ম্যাং পঞ্চমং দলমুচ্যতে ॥২২॥
 তদধিষ্ঠাতুগোপালে ধেনুপালনতৎপরঃ ।
 দলং ষষ্ঠং যদক্ষোভং তত্ত্ব বৃন্দাবনং স্থাতম্ ॥২৩॥
 সপ্তমং বহুলং রম্যং দলং রম্যং প্রকীর্তিতম্ ।
 দলাষ্টমং তালবনং তত্ত্ব ধেনুবধঃ স্থাতঃ ॥২৪॥
 নবমং কুমুদারণ্যং দলং রম্যং শুচিশ্চিতে ।
 কাম্যারণ্যং দলং হৃষ্টং অধানং সর্বকারণম্ ॥২৫॥
 অক্ষস্থানং দলং তত্ত্ব বিষ্ণুবৃন্দসমগ্রিতম্ ।
 কৃষ্ণকৃড়ারসস্থলং দশমং দলমুচ্যতে ॥২৬॥

পরম্পর পূর্ণানন্দরসাশ্রয় কদম্ব ও ভাণ্ণীরকানন বিরাজিত ; ঐ স্থান
 অতীব স্ত্রিঙ্ক, রম্য, শ্রীতিকর ও চিত্তসন্তোষজনক বলিয়া জানিবে ॥
 ২০—২১॥ হে প্রিয়ে পার্বতি ! পঞ্চমদল সর্বদলশ্রেষ্ঠ এবং নন্দীশ্বর
 নামে অভিহিত ; উক্ত দলে নন্দরাজত্বন বিরাজমান, উহার মাহাত্ম্য
 কর্ণিকাতুল্য । ষষ্ঠদলের অধিষ্ঠাত্র দেবতা গোপাল, তিনি সর্বদা
 ধেনুপালনে তৎপর রহিয়াছেন ; উক্ত দল ক্ষোভশূল্প এবং উহা
 বৃন্দাবনসমূহ ॥২২—২৩॥ সপ্তম দল পরম রমণীয় । অষ্টমদল তাল-
 বন নামে অভিহিত এবং সেই স্থানে ধেনুকাসুর বধ হইয়াছিল ॥২৪॥
 হে শুচিশ্চিতে ! কুমুদবনাত্ম্য নবম দল পরম রম্য ; পরম্পর সর্ব-
 কারণের কারণ, সর্বশ্রেষ্ঠ ও চিত্তবিমোহন কাম্যবনও উক্ত দলে
 অধিষ্ঠিত ॥২৫॥ দশমদল শ্রীহরির জীড়ারসস্থান, ঐ দুলে সথীগণসহ

দলমেকাদশং প্রোক্তং ভজ্ঞানুগ্রহকারকম্ ।

সেতুবন্ধন্য নিশ্চাণং নানারভ্রনশ্চলম্ ॥২৭॥

ভাগীরং দ্বাদশদলং বনং রম্যং মনোহরম্ ।

কৃষ্ণকীড়ারসন্তত্র কুসুমাদিসহায়তঃ ॥২৮॥

অয়োদশদলং শ্রেষ্ঠং তত্ত্ব ভদ্রবনং শুভং ।

চতুর্দশদলং প্রোক্তং সর্বসিদ্ধিপ্রদায়কম্ ॥২৯॥

শ্রীবনং ঝুচিরং শাস্তং সর্বেশ্বর্যস্য কারণম্ ।

কৃষ্ণলীলাময়ং দলং শ্রীকাঞ্জিকার্তিবর্কনম্ ॥৩০॥

দলং পঞ্চদশং শ্রেষ্ঠং তত্ত্ব নৌহরণং শুভম্ ।

কথিতং ষোড়শদলং মাহাত্ম্যং কর্ণিকাসমম্ ॥৩১॥

মহাবনং দলং প্রোক্তং তত্ত্বাত্মে গুহমুক্তমম্ ।

বাল্যকীড়ারসন্তত্র বৎসবালৈঃ সমাবৃতঃ ॥৩২॥

শ্রীকৃষ্ণ বিবাজিত ; উহা ব্রহ্মস্থান বলিয়া অভিহিত ॥২৬॥ একাদশ দল সেতুবন্ধ নিশ্চাণের কারণ ; উহা ভজ্ঞনিগের অনুগ্রহকারক এবং নানা কীড়ারসের স্থল ॥২৭॥ দ্বাদশ দলে ভাগীরকানন অধিষ্ঠিত ; উহা মনোহর ও রম্য । শ্রীহরি উক্ত দলে নানাক্রপ পুক্ষসহায়ে রসকেলি করিয়া ধাকেন ॥২৮॥ অয়োদশ দল শ্রেষ্ঠ এবং তথায় ভদ্রবন অবস্থিত রহিয়াছে এবং চতুর্দশ দল সর্বসিদ্ধিপ্রদায়ক বলিয়া জানিবে ॥২৯॥ পঞ্চদশ দলে ঝুচির শাস্তিময় শ্রীবন বিশ্বমান ; ঐ নব সকল প্রিষ্ঠ্যের কারণ এবং শ্রী, কাঞ্জি ও কীর্তিপ্রদ । ইহা শ্রীহরির লীলারসপূর্ণ কুল্যাণপ্রদ শ্রেষ্ঠ পঞ্চদশদল নৌহরণ নামে অভিহিত । ষোড়শদলের মাহাত্ম্য কর্ণিকাসদৃশ কথিত হইয়াছে ॥৩০—৩১॥ এই ষোড়শদলে মহাবন নামে বন বিশ্বমান । ইহা অতীব গুহ্য । শ্রীকৃষ্ণ

পৃতনাদিবধস্তত্ত্ব যমলাঞ্জুনভঞ্জনম্ ।

অধিষ্ঠাতা তত্ত্ব বালো গোপালো পঞ্চমাদিকঃ ॥৩৩॥

নাম্না দামোদরঃ প্রোক্তা প্রেমানন্দরসার্গবঃ ।

প্রসিদ্ধদলমাখ্যাতং সর্বশ্রেষ্ঠদলোত্তমম্ ॥৩৪॥

কৃষ্ণকীড়ারনস্তত্ত্ব বিহারদলমুচ্যতে ।

সিদ্ধিপ্রধানকিঞ্চকং বনঞ্চ সমুদ্বাহৃতম্ ॥৩৫॥

শ্রীপার্বতুবাচ ;—

বৃন্দাবনস্য মাহাত্ম্যং রহস্যং বা কিম্বন্তম্ ।

রসং প্রেগ তথানন্দং সর্বং মে কথয় প্রভো ॥৩৬॥

শ্রীমহাদেব উবাচ ;—

যত্র বৃক্ষাদি পুলকৈকঃ প্রেমানন্দাঞ্চবর্ষিতম্ ।

কিং পুনশ্চেতনাযুক্তের্কিঞ্চুভজিঃ কিমুচ্যতে ॥৩৭॥

গোবৎসগণ সহ এই মহাবনাখ্য ঘোড়শ দলে বাল্যকীড়া করিতেন ।
এই দলে পৃতনাস্তুর বধ ও যমলাঞ্জুন ভঞ্জন করিয়াছিলেন । উক্ত
দলের অধিষ্ঠাতা পঞ্চমবর্ষায় বালগোপাল । এই দলাধিষ্ঠাতা বাল-
গোপালদেব দামোদর নামে অভিহিত এবং তিনি প্রেমানন্দরসার্গবে
নিয়ম । এই দল অতীব প্রসিদ্ধ ও সকল দলের শ্রেষ্ঠ এবং সর্বো-
ত্তম । এই দলে শ্রীহরি কীড়া করেন বলিয়া ইহা বিহারদল নামে
বিখ্যাত । ইহার কেশের সকল সিদ্ধিপ্রদ ॥৩২—৩৫॥

শ্রীপার্বতীদেবী কহিলেন ;—হে প্রভো ! শ্রীবৃন্দাবনের মাহাত্ম্য
এবং পরমানন্দ প্রেমানন্দ রস আপনি মৎসকাণ্ডে কীর্তন করুন ॥৩৬॥

শ্রীমহাদেব বলিলেন ;—হে পার্বতি ! যে স্থানে তক্ষণতাদি
অচ্ছেতন পদাৰ্থও পুলকিত হইয়া প্রেমানন্দাঞ্চ বর্ষণ করে, তত্ত্বজ্ঞ

କଥିତଂ ତେ ପ୍ରିୟତମଂ ଶୁହାଦିଗୁହତମଂ ପ୍ରିୟେ ।
 ରହସ୍ୟାନାଂ ରହସ୍ୟଃ ଚର୍ଲଭାନଃ ଚର୍ଲଭମ୍ ॥୩୮॥
 ଭାରତେ ଗୋପିତଂ ଦେବି କେଶପୀଠଂ ମନୋହରମ୍ ।
 ଅଞ୍ଜାଦିବାହିତଂ ସ୍ଥାନଂ ଦେବ-ଗନ୍ଧର୍ବ-ଦେବିତମ୍ ॥୩୯॥
 ପଞ୍ଚାଶମାତ୍ରକୟୁକ୍ତଂ ନିତ୍ୟାନନ୍ଦମଯଂ ପ୍ରିୟେ ।
 ଯତ୍ର କାତ୍ୟାୟନୀ ମାୟା ମହାମାୟା ଜଗମୟୀ ॥୪୦॥
 କିମସାଧ୍ୟଃ ମହେଶାନି ପୂଜ୍ୟା ତତ୍ର ବରାନନେ ।
 ଲତାକନ୍ଦଂ ମହେଶାନି ସ୍ଵର୍ଗେ କାତ୍ୟାୟନୀ ପରା ।
 ଅତ୍ରଏବ ମହେଶାନି ଯୋଗୀଜ୍ଞେଃ ପରିସଂକ୍ଷତମ୍ ॥୪୧॥
 ଅତ୍ରଏବ ମହେଶାନି ଯୋଗୀଜ୍ଞେଃ ପରିସଂକ୍ଷତମ୍ ॥୪୨॥

ଚେତନାୟକ ମନୁଷ୍ୟାଦିର କଥା ଆର କି ବଲିବ ! ଅନିର୍ବଚନୀୟ ବିଜ୍ଞ
 ଭକ୍ତିର ମହିମାଇ ବା କି ବର୍ଣ୍ଣ କରିବ । ହେ ପ୍ରିୟତମେ ! ତୋମାର ନିକଟ
 ଶୁହାଦିପି ଶୁହ ପ୍ରିୟତମ ଦେବଚର୍ଲଭ ରହନ୍ତ କଥା ବଲିଯାଛି ॥୩୭—୩୮॥

ହେ ଦେବି ନଗନନ୍ଦିନି ! ଭାରତବର୍ଷ ମଧ୍ୟେ କେଶପୀଠରାପ ମନୋହର
 ବୃଦ୍ଧାବନଧାମ ଅତୀବ ଗୋପନୀୟ । ଏହି ସ୍ଥାନ ଅଞ୍ଜାଦି ସ୍ଵରଗଣେରେ ବାହିତ
 ଏବଂ ଦେବଗଣ ଓ ଗନ୍ଧର୍ବଗଣ କର୍ତ୍ତ୍ରକ ପରିମେବିତ ॥୩୯॥ ହେ ପ୍ରିୟେ ! ଏହି
 ବୃଦ୍ଧାବନଧାମ ପଞ୍ଚାଶମ ମାତ୍ରକାଂସଂକ୍ଷତ ଓ ନିତ୍ୟାନନ୍ଦମୟ ; ଏହି ସ୍ଥାନେ
 ଜଗମୟୀ ମହାମାୟା କାତ୍ୟାୟନୀଦେବୀ ଅଧିଷ୍ଠିତା ରହିଯାଛେ ॥୪୦॥ ହେ
 ବରାନନେ ମହେଶାନି ! ହରଗେହିନୀ ମହାମାୟା କାତ୍ୟାୟନୀଦେବୀର ଅର୍ଚଳା
 କାରିଲେ ଭୂତଳେ କିଛୁଇ ଅସାଧ୍ୟ ଥାକେ ନା । ହେ ପ୍ରିୟେ ! ବୃଦ୍ଧା ଶଙ୍କେ
 ଲତାକନ୍ଦ ବୁଝାଇ । ହେ ମହେଶାନି ! ବୃଦ୍ଧାରଣ୍ୟ ସ୍ଵର୍ଗ ପରମାପ୍ରକୃତି
 କାତ୍ୟାୟନୀଦେବୀ ଲତାକନ୍ଦରାପେ ଅବହିତା । ହେ ମହେଶି ! ଏହି ଅଭିଷିଖ
 ଏହି ସ୍ଥାନ ଯୋଗୀଜ୍ଞଗଣ କର୍ତ୍ତ୍ରକ ପରିସଂକ୍ଷତ ହିତେହେ ॥୪୧—୪୨॥

অপরোভিষ্ঠ গঙ্কবৈর্ণ্যগীতং নিরস্তরম্ ।

শ্রীমদ্বন্দ্ববনং রয়ং পুর্ণানন্দরসাশ্রয়ম্ ।

ভূমিষ্ঠস্তামণিস্তোয়ং সততং রসপূরিতম্ ॥৪৩॥

বৃক্ষঃ শুরজগন্তত্ত্ব শুরভৌবন্দসেবিতম্ ।

পূর্ণস্ত পরমেশানি পঞ্চশৎকলয়া যুতম্ ॥৪৪॥

আনন্দে যস্ত দেবেশি প্রকৃতিঃ পরমেধরী ।

যা ভূমিঃ পরমেশানি দা তু পথু বরাননে ॥৪৫॥

তোয়ং রসং বরারোহে স্বয়ং প্রকৃতিরূপমা ।

জ্ঞমস্ত প্রকৃতির্মায়া তরুভিষ্ঠচিকা স্বয়ম্ ॥৪৬॥

শ্রীলক্ষ্মীঃ পুরুষো বিষ্ণুস্তদশাংশসমুদ্ভবঃ ।

বিষ্ণুস্ত পরমেশানি জেষ্ঠা শক্তিরিতৌরিতা ॥৪৭॥

শ্রীমৎ বৃন্দাবনধার অপরোগণ ও গঙ্কবৈগণের নৃত্যগীত দ্বারা নিরস্তর মুখরিত হইতেছে ; এই স্থান পরম রমণীয় এবং মৃত্তিমান প্রেমানন্দরসে আপ্নুত । পরস্ত বৃন্দাবনছলী চিষ্ঠামণিস্বরূপ এবং তত্ত্ব সলিলরাশি শর্বদা অমৃতরসে পরিপূরিত ॥৪৩॥ তত্ত্ব বৃক্ষ সকল শুরজমসদৃশ ও শুরভৌগণ কর্তৃক সেবিত । বৃন্দারণ্য পঞ্চশৎ কলাযুক্ত । পরমেধরী প্রকৃতিদেবী বৃন্দাবনধার্মে মৃত্তিমতী আনন্দ-স্বরূপা এবং বৃন্দাবনছলী স্বয়ং ভূতথাত্রী বসুন্ধরা । হে বরারোহে ! অত্রত্য অমৃতস্বরূপ তোয়রাশি স্বয়ং প্রকৃতিস্বরূপ এবং বৃক্ষশ্রেণী মহামায়া চিকোসদৃশ । হে পরমেশানি ! এই স্থানে যে সকল রমণী অবস্থিতি করিতেছে, তাহারা স্বয়ং লক্ষ্মীস্বরূপিণী এবং পুরুষ সকল বিষ্ণুর অংশসমুদ্ভুত । হে পরমেশানি ! এখানে বিষ্ণু আঘাশক্তি

ଅଂଶୋନ୍ତ ପରମେଶ୍ଵାନି କଳା ପ୍ରକୃତିରପିଣୀ ।

ଦୟଃ କୈଶୋରକଂ ତତ୍ତ ନିତ୍ୟମାନନ୍ଦବିଗ୍ରହମ୍ ॥୫୮॥

ଗତିର୍ନାଟ୍ୟଃ କଥା ଗାନଂ ସ୍ଥିତବକ୍ତୁଃ ନିରନ୍ତରମ୍ ।

ଶୁଦ୍ଧସାରୈଃ ପ୍ରେମପୂର୍ଣ୍ଣଂ ଗାନବୈଷ୍ଣବନାଶ୍ରାଯୈଃ ॥୫୯॥

ପୂର୍ଣ୍ଣବ୍ରକ୍ଷମୁଖେ ମଘଃ ଶ୍ଵରନମୁର୍ତ୍ତିତତମ୍ଭୟମ୍ ।

ଗତାଦିସ୍ଥିତବକ୍ତୁଃ କୃତ୍ତଃ ଶୁଦ୍ଧସଜ୍ଜାଦିକଞ୍ଚ ସତ୍ ।

ତେବେବର୍ଦ୍ଧଃ କୁରୁତେ ରୂପଃ ସତ୍ତଃ କମଲେକ୍ଷଣେ ॥୫୦॥

ସତ୍ତୁ କୋକିଳଭୂଜାତ୍ୟଃ କୁଜ୍ଞକଲମନୋହରମ୍ ।

କପୋତଶୁକମଙ୍ଗୀତମୁଖଭାଲିସହତ୍ରକମ୍ ।

ଭୁଜୁଙ୍ଗଶକ୍ରହୃତ୍ୟାଚ୍ୟଃ ସକାନ୍ତାମୋଦବିଭଗମ୍ ॥୫୧॥

ନାନାବର୍ଣ୍ଣଚ କୁମୁଦୈଷ୍ଟଦ୍ୱନଃ ପରିପୂରିତମ୍ ।

ଶୁଖ୍ୟ ଦୁଃଖ୍ୟ ମହେଶ୍ଵାନି ପ୍ରକୃତିଃ ପରମେଶ୍ଵରୀ ॥୫୨॥

ବଲିଙ୍ଗା କୌଣ୍ଡିତ ଏବଂ ଅଂଶ ସକଳ ପ୍ରକୃତିଶ୍ଵରପ । ଶ୍ରୀହରିର ବାଲ୍ୟ-
କୈଶୋର ପ୍ରଭୃତି ବରସ ମୃଦ୍ଦିଗାନ ଆନନ୍ଦଶ୍ଵରପ ଜୀବିବେ ॥୫୪—୫୮॥

ହେ କମଲେକ୍ଷଣେ ! ବାସୁଦେବେର ଗମନ ନାଟାସଦୃଶ ଏବଂ ବାକ୍ୟାବଲୀ
ଗାନ ତୁଳ୍ୟ ଜୀବିବେ । ତୀହାର ଶ୍ରିତ ବଦନ ନିରନ୍ତର ମୃଦୁ ଶଧୁର ହାଶ
ବିଜଡ଼ିତ । ବୁନ୍ଦାରଣ୍ୟବାସୀ ଜନଗଣ ବିଶ୍ଵକ ସହଶ୍ରଣାବଲଦୀ, ପ୍ରେମିକ ଏବଂ
ପୂର୍ଣ୍ଣ-ବ୍ରକ୍ଷ-ଶୁଖମଥ । ଶ୍ରୀହରିର ଗତି, ଗାନ ଓ ସ୍ଥିତବକ୍ତୁଃ ଶୁଦ୍ଧସହସାରମନ ।
ତଦୀୟ ରୂପ ଜନମନୋମୋହନ ॥୫୯—୫୦॥ ତତ୍ରତ୍ୟ ବନହଲୀ କୋକିଳ ଓ
ଭୂତ୍ୟାଦିର ଅବ୍ୟକ୍ତମଧୁର କୁଜନେ ନିରନ୍ତର କଳକଳାୟିତ ; କପୋତ ଓ ଶୁକ-
ପକ୍ଷୀର କଳନାଦେ ମୁଖରିତ ଏବଂ ମୟୁର-ମୟୁରୀଗଣେର ନୃତ୍ୟ ଦ୍ୱାରା ଆମୋ-
ଦିତ । ନାନାବିଧ ବିଚିତ୍ର ପୁଷ୍ପରାଜି ଦ୍ୱାରା ବନହଲୀ ପରିପୂରିତ । ହେ
ମହେଶ୍ଵାନି ! ତତ୍ରତ୍ୟ କୋକିଳାଦି କୁମୁଦପରାଗ ଏବଂ ଶୁଖ ଦୁଃଖ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ

কোকিলাঞ্চাক যাঃ প্রোক্তা মধুনি কুমুমান্তকাঃ ।
 তাঃ সর্বাঃ পরমেশানি প্ৰকৃতিঃ পরমেষ্ঠৱী ।
 অতএব মহেশানি ব্ৰহ্মণঃ কারণং শিবা ॥৫৩॥
 মন্দমারতসংযুক্তং বসন্তবাতসংযুতম् ।
 পূর্ণেন্দুনিত্যাভূতদৱং সূর্যমন্দাঙ্গসেবিতম্ ॥৫৪॥
 অছুঃখং লোকবিছেদ-জরা-মৰণবজ্জিতম্ ।
 অক্রোধং গতমাৎসর্য্যমভিন্নং নিৱহঞ্চতম্ ॥৫৫॥
 পূর্ণানন্দামৃতৱনং পূৰ্ণপ্ৰেমসুধার্গবম্ ।
 গুণাতীতং মহকাম পুৱিতং পূৰ্ণশক্তিভিঃ ।
 গুহাদগুহতমং গৃঢং মধ্যবননথিতম্ ॥৫৬॥
 গোবিন্দাজ্ঞিৰজঃ স্পৰ্শাপ্রিত্যং বন্দাবনং ভূবি ।
 যস্য স্পৰ্শনমাত্ৰেণ পৃথুী ধন্তা চ ভাৱতে ॥৫৭॥

যাৰতীয় দ্রব্যসন্তার প্ৰকৃতিকুপী । স্বতৰাং হে মহেশানি ! প্ৰকৃতি
 অক্ষেরই কাৰণ ॥১—৫৩॥ এই বৃন্দাবনধাম মৃছ সঞ্চালিত বসন্তানিল
 ধাৱা সংশোধিত ; এই স্থান প্ৰত্যহই পূৰ্ণচন্দ্ৰ ধাৱা সমৃতাসিত হই-
 তেছে এবং দিনকৰ স্বীয় মন্দ কিৱণে ইহার সেৱা কৱিতেছেন ।
 এই বৃন্দাবণে ছঃখ নাই, বিষ্঵েষ নাই, জরা নাই, মৰণ নাই, ক্ৰোধ
 নাই এবং মাৎসর্য্যও নাই ; অত্যত অধিবাসী জনগণ অভিৱৰ হৃদয়
 এবং অহকাৰবিবৰ্জিত । বৃন্দাবনস্থলী পূর্ণানন্দামৃতৱনেৰ আকৱ,
 পূৰ্ণপ্ৰেম সুধাবাৰিধি, ত্ৰিগুণাতীত এবং এই মহকাম সৰ্বশক্তিসমুদ্বিত
 ও গুহাদপি গুহতম ॥৫৪—৫৫॥ বৃন্দাবনস্থলী শ্ৰীগোবিন্দেৰ পদৱেণু
 স্পৰ্শে নিৱস্তৱ পৰিত্ৰীকৃত ; বৃন্দাবনেৰ সংস্পৰ্শে ভাৱতবৰ্ষে পৃথিবী
 মুগ্ধ হইয়াছেন । এই গোবিন্দহান অব্যৱ এবং মহাকল্পতৰুৱ ছায়া

ମହାକଳୀତରଙ୍ଗାଯ়ଃ ଗୋବିନ୍ଦଶ୍ଵାନମବ୍ୟଯମ୍ ।
 ମୁକ୍ତିଷ୍ଟହନସଂପର୍ଶୀମହାପାପାଦ୍ଵିମୁଚ୍ୟତେ ।
 ତମ୍ଭାତ ସର୍ବବାଞ୍ଚନା ଦେବି ହଦିଷ୍ଟଃ କୁରୁ ତହନମ୍ ॥୫୮॥
 ଇତି ଶ୍ରୀବାମୁଦେବ-ରହଣେ ରାଧା-ତନ୍ତ୍ରେ ଦ୍ୱାଦଶः ପଟଳः ॥*॥

ସ୍ଵକ୍ରପ । ଏହି ମହେ ବନେର ସଂପର୍ଶୀ ମାନବ ମହାପାପ ହିତେ ପରିମୁକ୍ତ
 ହଇଯା ପରମ ଦୁର୍ଲଭ ମୋକ୍ଷଲାଭ କରିତେ ପାରେ । ଶୁତରାଂ ହେ ଦେବି
 ପାର୍ବତି ! ସର୍ବାନ୍ତଃକରଣେ ଏହି ବୃନ୍ଦାରଣ୍ୟକେ ହଦୟେ ଧାରଣ କର ॥୫୬—୫୮॥
 ଶ୍ରୀବାମୁଦେବ-ରହଣେ ରାଧା-ତନ୍ତ୍ରେ ଦ୍ୱାଦଶ ପଟଳ ସମାପ୍ତ ॥୧॥

ଅଯୋଦ୍ଧା ପଟ୍ଟଳଂ ।

—କଥାକଣ୍ଠରେ—

ଶ୍ରୀପାର୍ବତ୍ୟବାଚ ;—

ସଦି ହନ୍ଦାବନଂ ଦେବ ଜରାମରଣବର୍ଜିତମୁ ।

ଅଛୁଃଥଃ ଶୋକବିଛେଦମକ୍ରୋଧଃ ସଦି ଶୁଲ୍ଭୁ ॥୧॥

ତେ କଥଃ ପରମେଶାନ ପୁତନା ନିଧନଃ ଗତା ।

ବୁକାଶୁରଶ୍ଚ କେଶୀ ଚ ଶଞ୍ଚଦୂତାଦୟୋହପରେ ।

ତେ କଥଃ ପରମେଶାନ କୃଷ୍ଣଃ କ୍ରୋଧମାଣ୍ଵାନୁ ॥୨॥

ଯତୋବଃ ପରମେଶାନ ସତତଃ ବ୍ରଜମଣ୍ଡଲମୁ ।

ସର୍ବବାଧାବିନିଶ୍ଚୁତ୍ୱଃ ସର୍ବଶକ୍ତିମୟଃ ସଦା ।

ସର୍ବାନନ୍ଦମୟଃ ଦେବ କେଶପୀଠଃ ମନୋହରମୁ ॥୩॥

ତେ କଥଃ ପରମେଶାନ ଉତ୍ତପାତଃ ବ୍ରଜମଣ୍ଡଲେ ।

ଗୋପୀନାଃ ପରମେଶାନ କଥଃ କାମୋଦୁରଃ ପ୍ରଭୋ ।

କୁଷେଣ ବା ଦେବକୀପୁତ୍ରଃ ସଦା କାମୟୁତଃ କଥଃ ॥୪॥

ଶ୍ରୀପାର୍ବତୀ କହିଲେ ;—ହେ ଶୁଲ୍ଭୁ ! ହନ୍ଦାବନ ସଦି
ଜରା, ମରଣ, ଶୋକ, ଦୁଃଖ, ବିଛେଦ ଓ କ୍ରୋଧାଦି ପରିବର୍ଜିତ ହୟ, ତାହା
ହିଲେ ହେ ପରମେଶାନ ! ମେ ହାନେ ପୁତନା ବଧ ହିଲ କେନ ଏବଃ ବକା-
ଶୁର, କେଶୀ, ଶଙ୍କ ଓ ଅପରାପର ଅଶୁରଗଣଇ ବା କେନ ନିଧନପ୍ରାଣ
ହିଲ ? ପରମ୍ପରା ହନ୍ଦାବନ ସଦି କ୍ରୋଧବର୍ଜିତଇ ହୟ, ତାହା ହିଲେ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ-
ଦେବଇ ବା ମେଧାନେ କ୍ରୋଧେର ବଶବର୍ତ୍ତୀ ହିଲେନ କେନ ? ॥୧—୨॥ ହେ
ପରମେଶାନ ! ବ୍ରଜମଣ୍ଡଲ ସଦି ନିରସ୍ତର ସର୍ବବାଧାବିନିଶ୍ଚୁତ୍ୱ, ସର୍ବଶକ୍ତିମୟ,
ସର୍ବାନନ୍ଦପୂର୍ଣ୍ଣ ମନୋହର କେଶପୀଠ ହୟ, ତବେ ମେ ହାନେ ଏତ ଉତ୍ତପାତ

ସମୁନୀଆ ମହାଦେବ ଜଳକାମୃତପୂରିତମ୍ ।

ଏତକ୍ରି ସଂଶୟଂ ଛିଲି ମହାଦେବ ଦୟାନିଧେ ॥୫॥

ଶ୍ରୀମହାଦେବ ଉବାଚ ;—

ନାଥୁ ପୃଷ୍ଠଂ ଭୟା ଭଦ୍ରେ ରହସ୍ୟଂ ପରମାନ୍ତ୍ରତମ୍ ।

ରହସ୍ୟଂ ଶୃଗୁ ଦେବେଶି ଗୁହାଦଶ୍ଵତମ୍ ପରମ୍ ॥୬॥

କାର୍ଯ୍ୟକ୍ଷଣ କାରଣଂ ଦେବି ଜାଗ୍ରଦାଦିଯୁ ବର୍ତ୍ତତେ ।

ଜାଗ୍ରତ୍ସ୍ଵପ୍ନ୍ୟସ୍ତୁଷ୍ଟିକ୍ଷଣ ତୁରୀୟଂ ପରମଂ ପଦମ୍ ॥୭॥

ତୁରୀୟଂ ବ୍ରଙ୍ଗନିର୍କାଗଂ ମହାବିଷୁଃ ଶୁଚିନ୍ମିତେ ।

ସଦା ଜ୍ୟୋତିର୍ମୟଂ ଶୁଦ୍ଧଂ କାର୍ଯ୍ୟକାରଣବର୍ଜିତମ୍ ॥୮॥

ପରିଦୃଷ୍ଟ ହିତେହେ କେନ ? ପରଞ୍ଚ ହେ ପରମେଶ୍ଵର ପ୍ରତୋ ! ଗୋପରମଣୀ-
ଗଣଇ ବା କାମେର ବଶବର୍ତ୍ତୀ ହିଲ କେନ ? ଏବଂ ଦେବକୀପୁତ୍ର ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣଇ ୧
ସର୍ବଦା କାମପରତତ୍ତ୍ଵ ହିଲେନ କି ଜୟ ? ହେ ମହାଦେବ ! ସମୁନ୍ନ-ଶଲିଲ
ଅୟୁତପୂର୍ଣ୍ଣ ହିବାରଇ ବା କାରଣ କି ? ହେ ଦୟାନିଧେ ! ଆମାର ଏହି ସକଳ
ସଂଶୟ ଆପନି ବିଦୁରିତ କରନ ॥୩—୫॥

ଶ୍ରୀମହାଦେବ ବଲିଲେନ ;—ହେ ଦେବେଶ ! ତୁମି କଳ୍ପାଣୀ ; ତୁମି
ପରମାନ୍ତ୍ରତ ରହ୍ୟବିସ୍ତରକ ଉତ୍ତମ ପ୍ରଶ୍ନ କରିବାଛ । ଶୁଦ୍ଧ ହିତେଓ ଶୁଦ୍ଧତମ
ପରମ ରହ୍ୟ ତୋମାରଇ ନିକଟ ବଲିତେଛି, ଅବ୍ୟାକ୍ରମ କବ ॥୬॥ ହେ
ଶୁଚିନ୍ମିତେ ! ଜାଗ୍ରତ, ସ୍ଵପ୍ନ ଓ ସ୍ତୁଷ୍ଟି ପ୍ରାଚ୍ଛତି ଅବହାତେଦେ ଜଗତେର
କାର୍ଯ୍ୟକାରଣ ସଂଘଟିତ ହୟ ; ଜାଗ୍ରଦାଦି ଅବହାତ୍ୟ ବ୍ୟାତୀତ ଚତୁର୍ଥ
ତୁରୀୟାବହା, ଇହା ମହାବିଷୁର ପରମପଦ ; ଅର୍ଥାତ୍ ଜୀବ ଯଥନ ଚତୁର୍ଥାବହାର୍ମ
ଉତ୍ୱାତ ହୟ, ତଥନଇ ବ୍ରଙ୍ଗନିର୍କାଗ ଲାଭ କରିଯା ଧାକେ । ଧିନି ତୁରୀୟ
ଜୀବର, ତିନି ସର୍ବଦା ଜ୍ୟୋତିର୍ମୟ, ଶୁଦ୍ଧ, କାର୍ଯ୍ୟକାରଣବର୍ଜିତ, ମିରୀଇ
(ଚେଷ୍ଟାଇନ) ଓ ନିଶ୍ଚଳ (ଗତିଶୂନ୍ୟ) ; ବିଶୁଦ୍ଧାଶୀ ବାହୁଦେବର ମହାନ୍ତିଷ୍ଠିତ

ନିରୀହଂ ନିଶ୍ଚଳଃ ଦେବି ସତତଃ ବିଷୁକ୍ଳପଦ୍ମକ ।
 ବାସୁଦେବୋହପି ଦେବେଶି ବିଷ୍ଣୋରଙ୍ଶାସ୍ତ୍ରକଃ ମଦା ॥୧॥
 ତ୍ରିପୁରାଯାଃ ପ୍ରସାଦେନ ପଦ୍ମନୀସଙ୍ଗମାଗତଃ ।
 କୃଷ୍ଣରଙ୍ଗଂ ସମାଧିତ୍ୟ ବୁନ୍ଦାବନକୁଟୀରକେ ॥୧୦॥
 କୁଷିଭୂରାଚକଃ ଶଦୋ ଗଞ୍ଜ ନିର୍ବିତିବାଚକଃ ।
 ତ୍ୟୋରୈରକ୍ୟ ଯଦା ଯାତି ଶୁଦ୍ଧସତ୍ତ୍ଵାସ୍ତ୍ରକେ ହରିଃ ॥୧୧॥
 ତତ୍ତ୍ଵୈବ ସହସା ଦେବି ଅକ୍ଷଶବ୍ଦମୟଃ ସ୍ଥାତମ ।
 ଅକ୍ଷଶବ୍ଦସ୍ତ ଦେବେଶି କୃଷ୍ଣଃ ସତ୍ତ୍ଵଗୁଣାଶ୍ୱରଃ ॥୧୨॥
 ତୁରୀୟଃ ସଦି ଦେବେଶି ପ୍ରକୃତ୍ୟା ସହ ସନ୍ତତଃ ।
 ପୁରୁଷଃ କୁର୍ମରଙ୍ଗସ୍ତ କାର୍ଯ୍ୟକାରଣବର୍ଜିତଃ ॥୧୩॥
 ତ୍ୱାତ୍ ପୁରୁଷୋ ବିଷୁଃ ସଚିଦାନନ୍ଦବିଶ୍ରହଃ ।
 ପ୍ରକୃତିଃ ପରମେଶାନି କାର୍ଯ୍ୟକାରଣବିଶ୍ରହଃ ॥୧୪॥
 ନ କାର୍ଯ୍ୟଃ କାରଣଃ ଦେବି ଉତ୍ସରସ୍ତ କଦାଚନ ।
 ପ୍ରକୃତ୍ୟା ମହମୋଗେନ କାର୍ଯ୍ୟକାରଣ-ଉତ୍ସରଃ ॥୧୫॥

ଶୁଣିମାନ ଉତ୍ସର । ତିନି ପରମାପ୍ରକୃତି ତ୍ରିପୁରାଦେବୀର ପ୍ରସାଦେ ବୁନ୍ଦା-
 ବନେ କୃଷ୍ଣରଙ୍ଗ ଧାରଣ କରତ ପଦ୍ମନୀସହ ସମ୍ପଲିତ ହଇଯାଛେ । ୭—୧୦ ।
 କୁଷି ଶବ୍ଦ ଭୂମିବାଚକ, ଗକାର ଦ୍ୱାରା ନିର୍ବିତ ବୁଝାଯ ; ଏହି ଛୁଇଏଇ
 ଯୋଗେ ଶୁଦ୍ଧସତ୍ତ୍ଵାସ୍ତ୍ରକ ହରିଶବ୍ଦ ବାଚ୍ୟ “କୃଷ୍ଣ” ଏହୁ ଶବ୍ଦ ସିନ୍ଧ ହଇଯାଛେ ।
 ହେ ଦେବି ! ସତ୍ତ୍ଵଗୁଣାଶ୍ୱ କୃଷ୍ଣଇ ସାକ୍ଷାତ ବ୍ରକ୍ଷ ॥୧—୧୨॥ ହେ ଦେବେଶି !
 କାର୍ଯ୍ୟକାରଣବର୍ଜିତ କୃଟହ ତୁରୀୟ ଅକ୍ଷ ଯଥନ ପ୍ରକୃତିର ସହିତ ମିଳିତ,
 । ହନ, ତଥନଇ ତିନି କାର୍ଯ୍ୟକାରଣରମ୍ପୀ ପୁରୁଷ ବଲିଆ କଥିତ ହେବେ ;
 ଶୁତରାଃ ପରମ ପୁରୁଷ ବିଷୁ ସଚିଦାନନ୍ଦମୟ, ଆର ପ୍ରକୃତି କାର୍ଯ୍ୟକାରଣ-
 ଜ୍ଞାପିଣୀ । ହେ ଦେବି ! ଉତ୍ସର କଦାଚ କାର୍ଯ୍ୟକାରଣରମ୍ପୀ ନହେନ, ପ୍ରକୃତିର

ଦୁର୍ଦ୍ୟୋ ପରମେଶାନି ତବ ମାୟା ସନାତନୀ ।
 ତବ କେଶେଷ୍ଟବା ଦେବି ନିତ୍ୟା ବ୍ରଜପୁରୀ ସଦା ॥୧୬॥
 ସଦ୍ୟଦୁଃ୍ଖଂ ମହେଶାନି କାମକ୍ରୋଧାଦିକଂ ପ୍ରିୟେ ।
 ତୃତୀୟର୍ବଂ ପରମେଶାନି ପ୍ରକୃତିଃ ପରମେଶ୍ୱରୀ ॥୧୭॥
 ବାଞ୍ଛୁଦେବଶ୍ଵର ସଙ୍ଗମ ଶୃଗୁ ଲୋଲେହଙ୍ଗମେଧସି ।
 ତୃତୀୟର୍ବଂ ପରମେଶାନି ବିଜ୍ଞାସିଦ୍ଧେଷ କାରଣମ୍ ॥୧୮॥
 ଯମ୍ୟ ଯମ୍ୟ ଚ ଦେବେଶ ବିଜ୍ଞାସିଦ୍ଧିଃ ପ୍ରଜାଯାତେ ।
 ତମ୍ୟ ତମ୍ୟ ଚ ଦେବେଶ ଦେବଶ୍ଵର ପରମେଶ୍ୱରି ॥୧୯॥
 ଭୂଲୋକେ ପରମେଶାନି କେଶପୀଠେ ବରାନନେ ।
 କୁଳାଚାରମ୍ୟ ସିଦ୍ଧ୍ୟର୍ଥଂ ପଞ୍ଚନୀସଙ୍ଗମାଗତଃ ॥୨୦॥
 ଇତି ଶ୍ରୀବାଞ୍ଛୁଦେବ-ରହଞ୍ଚେ ରାଧା-ତନ୍ତ୍ରେ ଅଶ୍ରୋଦଶः ପଟଳଃ ॥୧॥

ସାରିଧ୍ୟବଶତଃଇ ଈଶ୍ଵର କାର୍ଯ୍ୟକାରଣେର ହେତୁ ହେସେ । ହେ ପରମେଶାନି !
 ତୋମାର ସନାତନୀ ମାୟା ଦୁର୍ଜ୍ଞେସ୍ମା । ତୋମାର କେଶଜାଳ ହିତେଇ ନିତ୍ୟ
 ବ୍ରଜପୁରୀ ଉତ୍ସୁତା ହଇଯାଛେ ॥୧୩—୧୬॥ ହେ ପ୍ରିୟତମେ ମହେଶାନି !
 ବୃଦ୍ଧାରଣ୍ୟେ କାମକ୍ରୋଧାଦିର ବିଷୟ ସାହା ତୁମି ଜିଜ୍ଞାସା କରିଯାଛୁ, ତୃତୀୟର୍ବଂ
 ସମନ୍ତରେ ପ୍ରକୃତିର କାର୍ଯ୍ୟ ॥୧୭॥ ହେ ଅଙ୍ଗମେଧସି ଚକ୍ରଲେ ! ଶ୍ରୀବନ୍ଦିନି ;
 ପରମାତ୍ମାଙ୍କପୀ ବାଞ୍ଛୁଦେବ ଯେ ପୃଥିବୀତେ ଜନ୍ମ ପରିଗ୍ରହ କରିଯାଛେନ, ତାହା
 କେବଳ ବିଜ୍ଞାସିଦ୍ଧିରିହ କାରଣ । ହେ ପରମେଶ୍ୱର ! ସାହାଦେର ବିଜ୍ଞାସିଦ୍ଧି
 ହଇଯାଛେ, ତାହାଦେର ଦେବଶ୍ଵରାପ୍ରାପ୍ତି ହଇଯାଛେ ॥୧୮—୧୯॥ ହେ ବରାନନେ
 ପରମେଶ୍ୱର ! ଏକମାତ୍ର କୁଳାଚାର ସିଦ୍ଧିର ନିର୍ମିତିହ ଶ୍ରୀହରି ମର୍ତ୍ତ୍ୟଧାରେ
 ଅବତୀର୍ଣ୍ଣ ହଇଯା ପଞ୍ଚନୀର ସହିତ ମିଲିତ ହଇଯାଛେ ॥୨୦॥*

ଶ୍ରୀବାଞ୍ଛୁଦେବ-ରହଞ୍ଚେ ରାଧା-ତନ୍ତ୍ରେ ଅଶ୍ରୋଦଶ ପଟଳ ସମାପ୍ତ ॥୧॥

* ମର୍ତ୍ତ୍ୟଧାରେ ମାଧ୍ୟକଗଣେର ହିତାର୍ଥେ ଭଗବାନ୍ ଆଜ୍ଞାମାଯାର ଅବତୀର୍ଣ୍ଣ ହଲ ଏବଂ

ଚତୁର୍ଦ୍ଦଶଂ ପଟ୍ଟଳଃ ।

୫୦-୩-୨-୨-୫୫-୮-୯-୫-୫

ଶ୍ରୀଜିତର ଉବାଚ ;—

ସହଶ୍ରପତ୍ରେ ପଦ୍ମସ୍ତ ବୃକ୍ଷାରଣ୍ୟଂ ବରାଟିକମ୍ ।
ଅକ୍ଷୟଂ ନିତ୍ୟମାନନ୍ଦଂ ଗୋବିନ୍ଦଶ୍ଵରମଦ୍ୟମ୍ ।
ସତୀକେଶାଂ ସମୁଦ୍ରତଂ ପୂର୍ଣ୍ଣପ୍ରେମଶ୍ଵରାଶ୍ୟମ୍ ॥୧॥
ଅଞ୍ଚାତ୍ୟେଷୁ ଚ ଶ୍ଵାମେଷୁ ବାଲ୍ୟପୌଗ ଶୈବନମ୍ ।
ବିନ୍ଦାରଗ୍ୟବିହାରେୟ କୃତଃଂ କୈଶୋରବିଗ୍ରହମ୍ ॥୨॥

ଶ୍ରୀଜିତର କହିଲେନ ;— ସହଶ୍ରଦଳକମଳ ମଧ୍ୟେ ବୃକ୍ଷାରଣ୍ୟାଇ ବୀଜ-
ଦୋଷ ; ଇହ ନିତ୍ୟ ଆନନ୍ଦମୟ ; ଅକ୍ଷୟ ଏବଂ ଗୋବିନ୍ଦେର ନିରାସ ଥାନ
ଅବସରଧାର । ଏହ ବୃକ୍ଷଦଳ ସତୀର କେଶ ହିତେ ଉଡ଼ୁତ ଓ ପୂର୍ଣ୍ଣପ୍ରେମ-
ରମାଏୟ ॥୧॥ ଅଞ୍ଚାତ୍ୟ ଥାନେ ଶ୍ରୀହରିର ବାଲ୍ୟ, ପୌଗ ଓ ଶୈବନକାଳ
ଅତିରାହିତ ହଇଯାଛେ ; କିନ୍ତୁ ବୃକ୍ଷଦଳବିହାର ଶ୍ରୀବ୍ରତେର କୈଶୋର-
କାଳେଇ ସମ୍ପାଦ ହଇଯାଛେ ॥୨॥

ସମ୍ପ୍ରତିକେ ଦେଇଥା ସାଧନପଥେର ପଥ ଦେଗାଇଯା ଦେନ । ମକଳ ଦେଶେର ମକଳ ଧର୍ମେର
ମକଳ ମନ୍ତ୍ରଦାୟେରଇ ଏହି ବିଧି । ଖୃଷ୍ଟୀଯାନେର ଯୀଶୁ, ମୁସଲମାନେର ଶହମ୍ମଦ ପ୍ରଭୃତି
ଅବତାର । କୁଳାଚାରସିଙ୍କିର ଅଥପ୍ରାଦର୍ଶ ହଇଯା ଭଗବାନ୍ ବ୍ରଜଧାମେ ଯେ ସାଧନସିଙ୍କି
କରିଯାଇଲେ, ତାହା ଭାଷ୍ଟିକେର କୌଳ ସାଧନ । ଏବଂ ବୈଷ୍ଣବେର ମାଧୁୟରମେର
ସାଧନ । ଏହି ସାଧନସିଙ୍କିଇ ମାନବେର ଉତ୍ତମ ଗତିଲାଭେର ଏକମାତ୍ର ଉପାୟ ବଜିଯା
ତମ୍ଭେର ଅଭିଭୂତ । ଶ୍ରୀଭଗବାନ୍ ନିଷ୍ଠଗ ଚିତ୍ତଶ୍ଵର ଥାକିଲେ ଅର୍ଥାଂ ମାନବଦେହେ
ଅବତୀର୍ଣ୍ଣ ନା ହେଲେ, ମାନୁଷେର ପୂର୍ଣ୍ଣଦର୍ଶ ଥିଲେ ନା । ତାଇ ସଥନ ଯେଜ୍ଞପ ସାଧନେର
ଅରୋଚନ, ତଥନ ଭଗବାନ ଦେଇ ସାଧନପଥ ପ୍ରଦର୍ଶନ ଜଣ୍ଠ ମର୍ତ୍ତ୍ୟଭୂମିତେ ଅବତୀର୍ଣ୍ଣ ହେଲେ ।

କାଲିନ୍ଦୀତରଣାନନ୍ଦିଭ୍ରମୋରଭମୋହିତମ् ।
 ପଞ୍ଚୋତ୍ତମାଟେଃ କୁଞ୍ଚମୈର୍ଣ୍ଣନାବର୍ଗମୁଜ୍ଜଳମ् ॥୩॥
 ଚକ୍ରବାକାଦିବିହିଗୈର୍ଣ୍ଣନାଗଞ୍ଜୁକଳମ୍ବନେଃ ।
 ଶୋଭମାନଂ ଜଳଂ ରମ୍ୟଂ ଅତୀବ ସୁମନୋହରମ୍ ॥୪॥
 ତମ୍ଭୋଭରୁଟରମ୍ୟା ଶୁଦ୍ଧକାଞ୍ଚନନିର୍ମିତା ।
 ଗନ୍ଧାକୋଟିଶୁଣଂ ପୁଣ୍ୟଂ ସତ୍ର ସ୍ପର୍ଶୀ ବରାଟକଃ ॥୫॥
 କର୍ଣ୍ଣିକା ମହିମା କିନ୍ତୁ ସତ୍ର କ୍ରୀଡ଼ାରତୋ ହରିଃ ।
 କାଲିନ୍ଦୀକର୍ଣ୍ଣିକା କୁଷମଭିନ୍ନଭାବବିଗ୍ରହମ୍ ।
 ଯୋଜାନୀୟାଂ ସ ବୈ ଧନ୍ତୋ ଦେବି ତେ କଥିତଂ ମଯା ॥୬॥
 ଶ୍ରୀପାର୍ବତ୍ୟାବାଚ ;—
 ଦେବଦେବ ମହାଦେବ ରହୟଂ ବଦ ଶକର ।
 କଃ କୁଷଃ ପରମେଶାନ କାଲିନ୍ଦୀ କା ବୃମଧ୍ୟ ॥୭॥

କାଲିନ୍ଦୀତରଣେ ଶ୍ରୀହରିର ପରମାନନ୍ଦ ଅନୁଭବ ହୁଏ । କାଲିନ୍ଦୀ-
 ସଲିଲ କମଳ-ଉତ୍ସପଳାଦି କୁଞ୍ଚମ ଦ୍ଵାରା ବିଚିତ୍ର ବର୍ଣ୍ଣ ଯମୁଜ୍ଜଳ ଓ ଶୁରଭିତ
 ଏବଂ ସନ୍ତରମାଣ ଚକ୍ରବାକାଦି ବିହିଗୈର ସୁରଧୂର ଫଳନାମେ ନିରାକ୍ଷୁର
 ମୁଖରିତ । ଏହି କାରଣେଇ କାଲିନ୍ଦୀସଲିଲ ପରମ ରମ୍ଭୀୟ ଓ ମନୋହର
 ଶୋଭାୟ ଶୋଭିତ ॥୩—୪॥ କାଲିନ୍ଦୀର ଉତ୍ତର ତଟଭୂମି ବିଶୁଦ୍ଧବାଞ୍ଚନ-
 ମଣିତ ଓ ପରମ ରମଣୀୟ ; ଉହାର ସଲିଲ ସ୍ପର୍ଶ କରିଲେ ଶୁରଧୂର ସଙ୍ଗିଳ
 ସ୍ପର୍ଶ ଅପେକ୍ଷାଓ କୋଟିଶୁଣ ଅଧିକ ଫଳାଭ ହୁଏ । କୁଞ୍ଚଲୀଲାହୁନୀ
 କାଲିନ୍ଦୀର ମାହାତ୍ୟ କର୍ଣ୍ଣିକାତୁଳ୍ୟ । ହେ ଦେବି ! ସେ ସ୍ଵର୍ଗକାଳିନ୍ଦୀ-
 କର୍ଣ୍ଣିକା ଓ କୁଷଦେହକେ ଅଭିନ୍ନ ଭାବ ବନିଯା ଜାନେ, ମେହି ସ୍ଵର୍ଗରେ ଧର୍ତ୍ତା ;
 ଇହା ଆମି ତୋମାର ନିକଟ ବଲିଲାମ ॥୫—୬॥

ଶ୍ରୀପାର୍ବତୀଦେବୀ କହିଲେନ ;—ହେ ମହାଦେବ ! ଆପଣି ଦେବତା-

କର୍ଣ୍ଣିକା କା ମହେଶାନ ବିଷ୍ଣୁରାଦ୍ଵଦ ଶକର ।

ଏ ତତ୍ତ୍ଵଂ ମହାଦେବ କୃପୀଙ୍ଗା କଥୟ ପ୍ରତୋ ॥୮॥

ଶ୍ରୀଜୀଶ୍ଵର ଉବାଚ ;—

କାଲିନ୍ଦୀ କାଲିକା ସାକ୍ଷାଂ କୃଷ୍ଣଶ୍ଵାନୁଗ୍ରହାୟ ବୈ ।

କୃଶ୍ଳାକୁତିରପେଣ ବ୍ରଜଂ ବ୍ୟାପ୍ୟ ହି ତିଷ୍ଠତି ॥୯॥

କୃଷ୍ଣଶ୍ଵର ପରମେଶାନି ପ୍ରକୃତିଃ ପୁରୁଷଃ ସଦା ।

କର୍ଣ୍ଣିକା ଜଗତାଂ ମାତା ମହାମାୟା ଜଗମୟୀ ॥୧୦॥

ଅତ୍ୟବ ମହେଶାନି ବିଷ୍ଣୁଃ କୃଷ୍ଣତ୍ୱମାଗତଃ ।

ତ୍ସ୍ତାତ୍ୱ କାଲିକା ଦେବି କାଲିନ୍ଦୀ ପରମେଶ୍ଵରୀ ॥୧୧॥

କର୍ଣ୍ଣିକା କୃଶ୍ଳା ନିତ୍ୟା କୃଷ୍ଣଃ ସତ୍ୟମୟୋ ହରିଃ ।

କୃଷ୍ଣଶ୍ଵରେ ମହେଶାନି ନିର୍ବିତେଃ ସଙ୍ଗମାତ୍ରତଃ ।

ଏ କୃଷ୍ଣ ଜାଯତେ ଦେବି ତଦା କୃଷ୍ଣ ଇତି ସ୍ମୃତଃ ॥୧୨॥

ଦିଗେରଓ ଦେବତା, ଆପନି ଜନଗଣେର ଅଙ୍ଗଲବିଧାୟକ ; ଆପନି ପରମ ଜୀଶ୍ଵର, ଆପନି ବୃଦ୍ଧବଜ ଏବଂ ଆପନିହି ଆମାର ପ୍ରଭୁ । ହେ ଦେବ ! କୃଷ୍ଣ କେ, କାଲିନ୍ଦୀ କେ ଏବଂ କର୍ଣ୍ଣିକାଇ ବା କି ;—ଏହି ସକଳ ତସ୍ତ-ରହଣ କୃପାପୂର୍ବକ ଆମାର ନିକଟ ବଲୁନ ॥୭—୮॥

ଶ୍ରୀଜୀଶ୍ଵର ବଲିଲେନ ;—ସ୍ଵର୍ଗ କାଲିକାଦେବୀ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣେର ପ୍ରତି ଅମୁଗ୍ରହ କରିଲୀ କାଲିନ୍ଦୀରୂପ ଧାରଣପୂର୍ବକ କୃଶ୍ଳାକାରେ ବ୍ରଜଧାମ ପରିବ୍ୟାପିତ କରିଲୀ ଅବହିତ କରିତେଛେନ । ହେ ପରମେଶାନି ! କୃଷ୍ଣହି ପ୍ରକୃତି-ପୁରୁଷାୟକ ବ୍ରଜ ଏବଂ ଜଗଜନନୀ ମହାମାୟା ଦେବୀଇ କର୍ଣ୍ଣିକାରପିଣୀ । ଏହି ଜଗାଇ ବିଷ୍ଣୁ କୃଷ୍ଣରୂପେ ଅବତିର୍ଣ୍ଣ ହଇଯାଛେନ ଏବଂ ପରମେଶ୍ଵରୀ କାଲିକାଦେବୀ କାଲିନ୍ଦୀରୂପେ ସଂହିତି କରିତେଛେନ । ହେ ଦେବି ! କର୍ଣ୍ଣିକା ସାକ୍ଷାଂ କୃଶ୍ଳାନୀଶ୍ଵରି, ଆର କୃଷ୍ଣ ସତ୍ୟମୟ । ସଂମାରବାସନାମ

ଶ୍ରୀପାର୍ବତ୍ୟାବାଚ ;—

ଗୋବିନ୍ଦମୁଖ କିମାଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟଂ ସୌନ୍ଦର୍ଯ୍ୟଂ ବସାକ୍ରତିଃ । ✓

ତୃତୀୟଂ ଶ୍ରୋତୁମିଛାମି କଥୟମ୍ବ ଦୟାନିଧେ ॥୧୩॥

ଶ୍ରୀଦେବ ଉବାଚ ;—

ମଧ୍ୟେ ବ୍ଲଙ୍କାବନେ ରମ୍ୟେ ମଞ୍ଜୁମନ୍ଦାରଶୋଭିତେ ।

ଯୋଜନାରୁତତଦ୍ଵାରକୈଃ ଶାଖାପଲ୍ଲବବିନ୍ଦୁତୈଃ ॥୧୪॥

ମହୃପଦଂ ମହଦ୍ଵାମ ମହାନନ୍ଦରସାଶ୍ରଯମ୍ ।

ପୁରାଣକୁଞ୍ଚମେର୍ଗ କୈର୍ମତାଲିବ୍ଲଙ୍କଦେବିତୈଃ ॥୧୫॥

ତତ୍ତ୍ଵାଧଃପେ ସିନ୍ଧୁପୀଠେ ନତୀକେଶବିନିଶ୍ଚିତେ ।

ନଷ୍ଟାବରଣକଂ ସ୍ଥାନଂ ଶ୍ରାତିମୁଗ୍ୟଂ ନିରାନ୍ତରମ୍ ॥୧୬॥

ବିନାଶ ହଇଯା ସଥଳ ଏକଜ୍ଞ ଜ୍ଞାନ' (ସର୍ବଂ ପରିଦିଃ ତ୍ରକ୍ଷଃ—ଏକ ତ୍ରକ୍ଷ ଦ୍ଵିତୀୟ ନାତି) ଜନ୍ମେ ଅର୍ଥାତ୍ ପ୍ରକୃତି-ପୁରୁଷ ଏକ ହଇଯା ଧାନ, ସାଧକେର ନିକଟ ଆର ଦୈତ ଭାବ ଥାକେ ନା, ତଥନିହ କୁଷଃ ଶ୍ରୀମଦ୍ଭାବାର୍ଗ ଉପ-
ଲକ୍ଷ ହଟିଯା ଥାକେ ॥୧—୧୨॥

ଶ୍ରୀପାର୍ବତୀଦେବୀ କହିଲେନ ;— ହେ ଦୟାନିଧେ ! ଗୋଦିନେର ସୌନ୍ଦର୍ୟ
କିନ୍ତୁ ଅଛୁତ ଏବଂ ବସ ଓ ଆକୃତି କି ପ୍ରକାର, ତୃତୀୟ ଶ୍ରବଣ
କରିତେ ଇଚ୍ଛା କରି, ସୁତରାଂ ଆପନି ତାହା କିର୍ତ୍ତନ କରନ ॥୧୩॥

ଶ୍ରୀଦେବ ବଲିତେ ଲାଗିଲେନ ;—ହେ ପାର୍ବତି ; ବ୍ଲଙ୍କାବନ ମଧ୍ୟେ ମଞ୍ଜୁ-
ମନ୍ଦାର-ଶୋଭିତ ପରମ ରମଣୀୟ ଏକଟି ସ୍ଥାନ ଆଛେ । ତାହାର ଯୋଜନ
ପରିମିତ ସ୍ଥାନ ବୁକ୍ଷେର ଶାଖାପଲ୍ଲବେର ବିନ୍ଦୁତି ଦ୍ୱାରା ଆବୃତ । ସେନ
ପାଦପକୁଳ ନଭଞ୍ଜନେ ସ୍ଥିର ଶାଖାପଲ୍ଲବ ବିନ୍ଦାର କରିଯା ଶ୍ରାମଲବିତାନା-
ଛାଦନେ ବନଶ୍ଳୀର ପରମ ରମଣୀୟତା ସମ୍ପାଦନ କରିତେଛେ । ମୋକ୍ଷପ୍ରଦ
ଶ୍ରୀ ମହଦ୍ଵାମ ମହାନନ୍ଦରସେର ଏକମାତ୍ର ଆଶ୍ରମ । ପାରିଜାତକୁଞ୍ଚମେର ଗନ୍ଧେ

তত্ত্বকুল হেমপীঠং মণিমণিতমণুপম্ ।
 তন্মধ্যে মঞ্জুরভূঁখ যোগপীঠং সমুজ্জ্বলম্ ॥১৭॥
 তদষ্টকোণনির্শাপং নানাদীপ্তিমনোহরম্ ।
 তত্ত্বাপরি চ মাণিক্যস্বর্ণসিংহাসনস্থিতম্ ॥১৮॥
 গোবিন্দস্ত প্রিয়ং স্থানং কিমস্য মহিমোচ্যতে ।
 শ্রীগোবিন্দং তত্ত্ব সংস্থং বলবীন্দ্রসেবিতম্ ॥১৯॥
 দিব্যত্রজবয়োরূপং বলবীপ্রিয়বলভূতম্ ।
 অজেন্দ্রনিরতৈশ্বর্যং ত্রজবালৈকসন্তুবম্ ॥২০॥
 যৌবনোদভিন্নকৈশোরং সুরেশাকৃতিবিগ্রহম্ ।
 সান্ত্বানন্দং পরং জ্যোতির্দলিতাঙ্গনচিকুণম্ ॥২১॥

অলিকুল মন্ত্র হইয়া ঐ স্থানে নিরস্ত্র আকুল হাদয়ে বিচরণ করিতেছে । উক্ত পরম শোভনীয় স্থানস্ত মন্দারবৃক্ষের অধোভাগে সতী কেশবিনির্শিত সিদ্ধপীঠ বিদ্যমান ; উহা সপ্তাবরণে আবরিত এবং শ্রতিও নিরস্ত্র উক্ত স্থানের মাহাত্ম্য কীর্তন করিয়া থাকেন । তথাপি মণিমণিত মণ্ডপ রহিয়াছে ; তন্মধ্যে বিশুদ্ধ স্বণপীঠ শোভা পাইতেছে । সেই হেমপীঠেগরি মনোজ্ঞ রত্নসমষ্টিত অষ্টকোণ্যুক্ত সমুজ্জ্বল দীপ্তি মনোহর যোগপীঠ বিদ্যমান রহিয়াছে ; তচ্ছপরি মাণিক্য ও স্বর্ণনির্শিত সিংহাসন শোভা পাইতেছে । শ্রীকৃষ্ণের পরম প্রিয় এই স্থানের মতিমা আর কি বলিব ? ঐ স্থানে শ্রীহরি বলবীবন্দে (গোপীগণে) পরিসেবিত হইয়া অবস্থিতি করিতেছেন । শ্রীহরি দিব্য ত্রজবালকর্ণপী, বলবীগণের প্রিয়বলভ, বৃন্দাবনের মহান् ঈশ্বর্য স্বরূপ এবং ত্রজবালকগণের পরম প্রিয় ॥১৪—২০॥ যৌবনাবস্থাতেও ঐ সুরেশাকৃতিমূর্তিতে কৈশোর রূপ প্রকটিত ; ইনি মূর্তিমান আনন্দ-

ଅନାଦିମାଦିପ୍ରାଣେଶଂ ନନ୍ଦଗୋପପ୍ରିୟାଜ୍ଞାନମ् ।

ସୁତିମଗ୍ରୟମଙ୍ଗଂ ନିତ୍ୟଂ ଗୋପୀକୁଳମନୋହରମ୍ ॥୨୨॥

ପରଂ ଧାମଂ ପରଂ ରୂପଂ ଦିତ୍ତଙ୍କଂ ଗୋପିକେଶରମ୍ ।

ବୃଦ୍ଧାବନେଶରଂ ଧ୍ୟାଯେଽ ନିର୍ଗର୍ଣ୍ଣୈକକାରଣମ୍ ॥୨୩॥

ନବୀନନୀରଦଶ୍ରେଣିଶ୍ଵରିଙ୍କଂ ମଞ୍ଜୁମଞ୍ଜୁଲମ୍ ।

ଶୁଣେନ୍ଦ୍ରୀବରସଂକାନ୍ତିଶ୍ଵରମ୍ପର୍ଣ୍ଣଂ ଶୁଖାଶ୍ରାୟମ୍ ॥୨୪॥

ଦଲିତାଞ୍ଜନପୁଞ୍ଜାଭଚିକଣଂ ଶ୍ୟାମମୋହରମ୍ ।

ଶୁନ୍ନିଙ୍କନୀଲକୁଟିଲାଶେମୌରଭକୁନ୍ତଲମ୍ ॥୨୫॥

ତନୁର୍କେ ଦକ୍ଷିଣେ ଭାଗେ ତିର୍ଯ୍ୟକଚୂଡ଼ାମନୋହରମ୍ ।

ମାନାରତ୍ନୋଜ୍ଜ୍ଵଳଂ ରାଜ୍ଞେଚୂଡ଼ାବକିମ ଶୋଭନମ୍ ॥୨୬॥

ମୟୁରପୁଛଗୁଛାଟ୍ୟଂ ଚୂଡ଼ାଚାର୍ଣ୍ଣବିଭୂଷିତମ୍ ।

କଚିଦର୍ଥଦଳଶ୍ରେଣୀମନୋଜୟକୁଟାର୍ଚିତମ୍ ॥୨୭॥

ସ୍ଵରୂପ, ଇହାର ଦେହକାନ୍ତି ଦଲିତ-ଅଞ୍ଜନବଂ ଶାମୋଜ୍ଜ୍ଵଳ ; ଇନି ସକଳେର ଆଦି, ଇହାର ଆଦିତେ କେହ ଉତ୍ତୁତ ହୟ ନାହିଁ ; ଇନି ଭୂତଗଣେର ଝେଥର ଏବଂ ନନ୍ଦଗୋପେର ପ୍ରିୟତମ ପୁନ୍ତର । ଇନି ଅଗ୍ରଜ, ଅର୍ଥଚ ଜନ୍ମରହିତ ନିତ୍ୟ ପଦାର୍ଥ,—ଅର୍ଥାତ୍ ଇହାର କ୍ଷୟୋଦୟ ନାହିଁ ; ଇନି ଗୋପୀଗଣେର ମନୋହାରୀ । ଇନି ପରମ ଧାର୍ମ, ପରମାତ୍ମାରପୀ, ଦିତ୍ତଜ, ଗୋପିକାଦିଗେର ପ୍ରଭୁ, ବୃଦ୍ଧାବନେର ଅଧିପତି ଏବଂ ତ୍ରିଶୁଣାତୀତ, ଅର୍ଥଚ ଜଗତେର ଏକମାତ୍ର କାରଣ । ଇନି ନବୀନନୀରଦମାଳାର ଶ୍ରାୟ ଶୁନ୍ନିଙ୍କ ମନୋଜ ଶାମଲପ୍ରଭ, ଇହାର ବଦନ-କମଳ ଫୁଲ ଇନ୍ଦ୍ରୀବରସଦୃଶ ଶୁଖସ୍ପର୍ଶ ଏବଂ ଶୁଖଜନକ । ଇନି ଦଲିତାଞ୍ଜନ-ପୁଞ୍ଜବଂ ମୟୁରଙ୍ଗଳ ଦ୍ଵିନ୍ଧ କୁଟିଲ ଶୁଗଙ୍କିକେଶକଳାପେ ଶୋଭିତ ; ତନୁର୍କେ ଦକ୍ଷିଣଭାଗେ ଝୟେ ବକ୍ଷିମ ମନୋହର ଚୂଡ଼ା ଏବଂ ଉତ୍ତର ଚୂଡ଼ା ମୟୁରପୁଛଗୁଛ ଦ୍ଵାରା ବିଶୁଦ୍ଧିତ ଓ ରଙ୍ଗରାଜି ଦ୍ଵାରା ସମୁଜ୍ଜଳ । ଇନି କଥମ ମୟୁରପୁଞ୍ଜ-

নানাভরণমাণিক্যকিরীটভূষিতঃ কটিম্ ।
 লোলালকাব্রতঃ রাজৈ কোচিন্দসদৃশাননম্ ॥২৮॥
 কস্তুরীতিলকং আজমঞ্জুগোরোচনাচিত্তম্ ।
 নীলেন্দীবরসুম্বিঞ্চং সুদীর্ঘদললোচনম্ ॥২৯॥
 উন্নতজ্ঞলতাশেষস্থিতসাচিনিরৌক্ষণম্ ।
 সুচারুমন্তব্যং নানাকৃপনিরূপণম্ ।
 নাসাগ্রগজমুক্তাংশমুঞ্জীকৃতজগভয়ম্ ॥৩০॥
 সিন্দুরারণসুম্বিঞ্চমোষ্ঠাধরমনোহরম্ ।
 নানারঞ্জেন্দ্রসংস্র্বর্গমকরাকৃতিকুণ্ডলম্ ॥৩১॥
 কর্ণেৎপলসুমন্দারকসুমোভমভূষিতম্ ।
 ত্রেলোক্যাক্ষুতসৌন্দর্যং ত্রির্যগ্রীবামনোহরম্ ॥৩২॥
 প্রস্ফুরন্মঞ্জুমাণিক্যকস্তুকষ্টবিভূষিতম্ ।
 শ্রীবৎসকৌষ্ঠভোরস্কং মুক্তাহারলসৎপ্রিয়ম্ ॥৩৩॥

বিমঙ্গিত মনোজ মুকুটদারী, কথন বা অণিমাণিক্যসংশোভিত
 কিরীটযুক্ত । ইহার মুখকম্বল মন্দান্দোলিত অলকাবলী দ্বারা
 শোভিত এবং কোটি শশধরবৎ মনোহর । ইহার ললাটদেশে কস্তুরী
 তিলক এবং দেহ মনোজ গোরোচনার মঙ্গিত । ইহার সুদীর্ঘ নয়ন-
 যুগল নীল ইন্দীবরের আব সুমিঞ্চ ॥২১—২৯॥ ইহার জলতা ঈষৎ
 বক্র ও উন্নত, দৃষ্টি ভঙ্গিপূর্ণ; ইহার দেহকান্তি অতীব রমণীয় ।
 ইহার নাসাগ্রে গজ-মুক্তা শোভা পাইতেছে; ঐগজ-মুক্তার সৌন্দর্যে
 ত্রিজগৎ বিমোহিত । ইহার মনোহর ওষ্ঠাধর বিশুদ্ধ সিন্দুরবৎ অঙ্গু
 বণ; ইনি কর্ণবংশে নানারঞ্জথচিত মকরাকৃতি স্বর্ণময় কুণ্ডল ধারণ
 করিষ্যাছেন এবং ইহার কর্ণপ্রদেশে কর্ণেৎপলকপে পুষ্পশ্রেষ্ঠ মন্দার

କଦମ୍ବମଞ୍ଜୁ ମନ୍ଦାରମୁନୋଦାରଭୂଷିତମ୍ ।
 କରେ କଙ୍ଗକେମୁରକିଙ୍କଣୀକଟିଶୋ ଭିତମ୍ ॥୩୪॥
 ମଞ୍ଜୁ ମଞ୍ଜୀରସୌନ୍ଦର୍ୟଶ୍ରୀମଦ୍ଭାବିରାଜିତମ୍ ।
 କପୂରାଶ୍ରୁତକନ୍ତୁ ରୀବିଲସ୍ତଚନ୍ଦନାକିତମ୍ ॥୩୫॥
 ଗୋରୋଚନାଦିସଂମିଶ୍ରଦିବ୍ୟାଙ୍ଗରାଗଚତ୍ରିତମ୍ ।
 ଗନ୍ଧୀରନାଭିକମଳଃ ଲୋମରାଜିଲତାଶ୍ରଜମ୍ ॥୩୬॥
 ଶୁଭ୍ରତଜ୍ଞାନୁଯୁଗଳଃ ପାଦପଦ୍ମମନୋହରମ୍ ।
 ଧର୍ଵବଜ୍ରାକୁଶାସ୍ତ୍ରୋଜ କରାଜ୍ଯ ତଳଶୋ ଭିତମ୍ ॥୩୭॥
 ନଥେନ୍ଦ୍ରିକିରଣଶ୍ରେଣିପୂର୍ଣ୍ଣବୈକକାରଣମ୍ ।
 ଯୋଗୀତୈତ୍ରେଃ ସନକାତୈଶ ତଦେବାକୃତି ଚିନ୍ତ୍ୟତେ ॥୩୮॥
 ତ୍ରିଭୁବନିତାଶେଷଲାବଣ୍ୟସାରନିର୍ମିତମ୍ ।
 ତିର୍ଯ୍ୟଗ୍ନ୍ରୀବଜିତାନ୍ତ୍କକୋଟିକନ୍ଦପଶୁନ୍ଦରମ୍ ॥୩୯॥

କୁମୁଦ ଶୋଭା ପାଇତେଛେ । ଇହାର ମନୋହର ଶ୍ରୀବାଦେଶ ଈସ୍ତ ବକ୍ଷିମ ;
 ମନୋହର ଅନ୍ତିଷ୍ଠ ମାଣିକ୍ୟ ଦାରୀ ଇହାର କମ୍ପୁର୍ଣ୍ଣାବା ବିଭୂଷିତ, ହଣ୍ଡେ କଙ୍କଣ
 (ବଳୟ) ଓ କେୟର (ତାଡ଼) ଏବଂ କଟିଦେଶେ କିଙ୍କିଳୀ ଶୋଭା ପାଇ-
 ତେଛେ ; ଇହାର ବର୍କ୍ଷାଦେଶ ଶ୍ରୀବଂସଚିହ୍ନଲାଖିତ ଏବଂ କୌଷତମଣି ଓ
 ବିଲାସିତ ମୁକ୍ତାହାରେ ବିଶେଷିତ । କଦମ୍ବ ଓ ମଞ୍ଜୁମନ୍ଦାରପୁଷ୍ପେ ତଦୀୟ
 ଦେହ ଶୋଭମାନ । ଇହାର ଚରଣ୍ୟଗଲ ମନୋଜ୍ଞ ନ୍ପୁର ଦାରା ଶୋଭା ପାଇ-
 ତେଛେ ; ଇନି ଶୁବସିତ କର୍ପୂର, ଅଶ୍ରୁ, କନ୍ତୁରୀ, ଚନ୍ଦନ ଓ ଗୋରୋ-
 ଚନାଦି ଅଙ୍ଗରାଗ ଦ୍ୱାରା ଚିତ୍ରିତ । ଇହାର ନାଭିକମଳ ଶୁଗଭୀର
 ଏବଂ ଲୋମରାଜିଶୋଭିତ ; ଜାନୁଷୟ ଶୁଗୋଲ, ପାଦପଦ୍ମ ମନୋହର ;
 ଇହାର କରତଳେ ଓ ଚରଣତଳେ ଧର୍ଵବଜ୍ରାକୁଶ ଚିତ୍ର ବିଦ୍ଵମାନ । ଇହାର
 ନଥଚନ୍ଦ୍ରମାର କିରଣରାଜିତେ ବୋଧ ହୟ, ଇନି ପୂର୍ଣ୍ଣବୈକକ କାରଣ ।

বামাংশা পৰ্তি সদ্গুণকুলুর কাঞ্চনকুলুলম্ ।

অপাঙ্গেন তু সম্মেরকোটি মন্ত্রমন্ত্রমন্ত্রম্ ॥৪০॥

কুঞ্জিতা-ধৰ বিন্যস্ত বংশী মণ্ডু কলম্বনৈনঃ ।

জগত্ত্যং মোহযন্তং মগ্নং প্ৰেমমুধাৰ্ণবে ॥৪১॥

শ্ৰীদেবুবাচ ;—

দেবদেব মহাদেব সংসাৱৰ্বতাৱক ।

ধ্যানং পৱনগোপ্যং হি বিষ্ণোৱ মিততেজসঃ ॥৪২॥

এতৎসৰ্বং মহাদেব বিস্তুৱাদু শকৱ ।

কৃপয়া কথয়েশান কুলাচাৱস্য সাধনম্ ॥৪৩॥

সনকাদি যোগিগণ ইহার আকৃতি চিন্তা কৰিয়া থাকেন। ইহার ত্রিভঙ্গ-ভঙ্গিম দেহ যেন বিশ-লাবণ্যমারে নির্ণিত; এবং বক্ষিম-শৌভাতঙ্গি অনন্তকোটি কলপৰে শোভাকেও বিধবস্ত কৰিয়াছে। ইহার বাম গাঁওদেশ উজ্জল হেমকুলু পরিশোভিত; ইনি অপাঙ্গ দৃষ্টি দ্বারা কোটি মন্ত্রখেড়েও মন বিমুক্ত কৰিতেছেন। ইহার কুঞ্জিতা-ধৰ-সংশ্লিষ্ট বংশীৰ মনোজ্ঞ কল * ধৰনিতে ত্ৰিজগৎ যেন প্ৰমুক্ত হইয়া প্ৰেমমুধাৰ্ণবে মগ্ন রহিয়াছে ॥৩০—৪১॥

শ্ৰীপাৰ্বতীদেবী কহিলেন ;—হে মহাদেব ! আপনি দেবতা-দিগেরও দেবতা এবং আপনিই সংসাৱ-সাগৱ-ত্রাণকাৱক । অমিত-তেজসম্পন্ন বিশুৱ ধ্যান পৱন গুহ । হে মহাদেব ! হে শক্তি ! হে জীৱান ! আপনি কৃপাপূৰ্বক তৎসমষ্ট এবং কুলাচাৱ-সাধন আমাৱ নিকট বিস্তাৱ কৰিয়া কৌৰতন কৰুন ॥৪২—৪৩॥

* কল—“কামং বামদৃশাং মনোহৰম্”। “কল” এই কামবীজকে কল ধৰি থাৰ কল গান বলিয়া শব্দাত কৰা হয়।

ଶ୍ରୀଜୀବର ଉବାଚ ;—

ନିଗଦାମି ଶୃଗୁ ପ୍ରୌଢ଼େ ବାହୁଦେବମ୍ୟ ନିର୍ଗୟମ ।

ସାଙ୍ଗୋପାଙ୍ଗେନ ସହିତଂ ନିଗଦାମି ଶୃଗୁ ପ୍ରିୟେ ॥୪୪॥

ଦ୍ଵାଂ ବିନା ପରମେଶାନି ଜଗଚ୍ଛୁଜମୟଂ ସଥା ।

ତୈଥେବ ପରମେଶାନି କୃଷ୍ଣମ୍ୟ ବରବଣିନି ।

କୁଳାଚାରନିମିତ୍ତଂ ହି ଏତ୍ ସର୍ବରଂ ବରାନନେ ॥୪୫॥

ଇତି ଶ୍ରୀବାହୁଦେବ-ରହସ୍ୟେ ରାଧା-ତନ୍ତ୍ରେ ଚତୁର୍ଦ୍ଦଶଃ ପଟଳଃ ॥*॥

ଶ୍ରୀଜୀବର ବଲିତେ ଲାଗିଲେନ ;—ହେ ପ୍ରୌଢ଼େ ! ସାଙ୍ଗୋପାଙ୍ଗେର ସହିତ
ବାହୁଦେବେର ତତ୍ତ୍ଵକଥା ବଲିତେଛି, ଶ୍ରବଣ କର । ହେ ପରମେଶାନି !
ମାଘାଦୟୀ ତୁମି ବ୍ୟାତୀତ ଏହି ଚରାଚର ବିଶ୍ୱ ଯେମନ ମାଲାର ଆୟ ଅକର୍ଷଣୀ
ଓ ନିଶ୍ଚିଷ୍ଟ ; ହେ ବରବଣିନି ! ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣେର କୁଳାଚାର ବ୍ୟାତୀତଲେ
ସମସ୍ତଇ ନିଷଫଳ ଜାନିବେ ॥୪୪—୪୫॥

ଶ୍ରୀବାହୁଦେବ-ରହସ୍ୟେ ରାଧା-ତନ୍ତ୍ରେ ଚତୁର୍ଦ୍ଦଶ ପଟଳ ସମାପ୍ତ ॥୧॥

পঞ্চদশং পঁচলং ।

ॐ আমৃতামুক্তি

শ্রীজগত উবাচ ;—

ধ্যানতত্ত্বং মহেশানি সাবধানাবধারয় ।
শরীরং হি বিনা দেবি ন হি ধ্যানং প্রজায়তে ॥১॥
শরীরং প্রকৃতেং কুপং পূর্ণব্রক্ষেককারণম্ ।
বৃন্দা লতা সমাখ্যাতা তব কেশসমুক্তবা ॥২॥
মন্দারং পরমেশানি কল্পবৃক্ষময়ং শিবে ।
সুরভিপ্রকৃতির্যা তু কল্পবৃক্ষময়ং প্রিয়ে ॥৩॥
তত্ত্ব শাখা-পঞ্জবানি মাতৃকান্তকরাণি চ ।
তত্ত্ব মত্তানি পুষ্পানি প্রকৃতিং বিন্দি সুন্দরি ॥৪॥
নিঙ্গপীঠং বরারোহে সর্বশক্তিময়ং সদা ।
সপ্তাবরণকং তত্ত্ব মাক্ষাং প্রকৃতিমুক্তমামি ॥৫॥

শ্রীজগত কহিলেন ;—হে মহেশানি ! সংমতচিত্তে ধ্যানতত্ত্ব শ্রবণ কর । দেবি ! শরীর ব্যতীত কদাচ ধ্যান হইতে পারে না ; শরীরই প্রকৃতির কুপ এবং পূর্ণব্রজের একমাত্র কারণ । তোমার কেশ-সমুক্তবা বৃন্দা লতা নামে বিখ্যাত । প্রিয়ে ! মন্দারতরু কল্পবৃক্ষসদৃশ এবং মন্দারতরুসুরভি প্রকৃতিস্বরূপ ॥১—৩॥ মন্দারবৃক্ষের শাখা-পঞ্জব সকল মাতৃকাৰ্বণ্সদৃশ । হে সুন্দরি ! তত্ত্বত্য পুষ্পসকল প্রকৃতি বলিয়া জানিবে । হে বরারোহে ! সর্বশক্তিসমন্বিত সপ্তাবরণযুক্ত সিঙ্গপীঠ প্রকৃতিস্বরূপ । হে মহেশানি ! হে বরাননে !

যোগপীঠং মহেশানি উর্জস্বলং বরাননে ।
 যদ্বজ্ঞমষ্টকোণঞ্চ ঘোনিরূপা সনাতনী ॥৬॥
 মাণিক্যরচিতং দেবি সিংহাসনমনুত্তমম্ ।
 দলমষ্টং মহেশানি তবৈব অষ্টমাগ্নিকা ॥৭॥
 গোবিন্দস্থ প্রিযং যত্ত্ব স্বখমত্যন্তমন্তুতম্ ।
 প্রিযং শ্রীভিজ্ঞহেশানি সততং শক্তিরূপিণী ॥৮॥
 বজ্রবীগোপিকাবৃন্দং কৃষ্ণকার্যকরী সদা ।
 কালীরূপা মহেশানি গোপিকা শক্তিরূপিণী ॥৯॥
 বয়োলাবণ্যরূপঞ্চ সর্ববৎ প্রকৃতিরঢ্যাতে ।
 বালপৌগণকৈশোরং সর্বং প্রকৃতিজং স্মৃতম্ ॥১০॥
 এতত্ত্ব পরমেশানি স্বযং শক্তিরভূৎ প্রিয়ে ।
 যদ্বজ্ঞং পরমেশানি দলিতাঞ্জনচিকণম্ ॥১১॥

পূর্বে যে বলবান् অষ্টকোণাদিত যোগপীঠের উল্লেখ করা হইয়াছে, সেই অষ্টকোণ ঘোনি সদৃশ জানিবে। দেবি ! মাণিক্য রচিত অত্যন্তম যে সিংহাসন, তাহার অষ্টদলই তোমার অষ্টমায়িকাস্তরপ ॥৮—৭॥ হে মহেশানি ! যে স্বর্থ গোবিন্দের প্রিয়, তাহা পরমাদ্বৃত ; সেই যে শ্রীতি তাহাও শক্তিরূপিণী । যে গোপিকাবৃন্দ নিরস্তর শ্রীকৃষ্ণের প্রিয় কার্য সাধন করিতেছেন ; সেই গোপীগণও শক্তিরূপা । শ্রীকৃষ্ণের বঁশি, লাবণ্য, রূপ—সকলই প্রকৃতি বলিয়া জানিবে। বাল্য, পৌগণ, কৈশোরাদি অবস্থাও প্রকৃতি হইতে জাত ॥৮—১০॥ হে পরমেশ্বরি ! এই সমস্তই শক্তি-স্তরপ । পূর্বে যে শ্রীহরির রূপ দলিতাঞ্জনবৎ বলা হইয়াছে, তাহাও বর্ণ-রূপিণী মহামায়া মহাকালী

ମହାକାଳୀ ମହାମାୟା ସ୍ୟଂ ବର୍ଣ୍ଣରାପିଣୀ ।
 ଅନାଦିପ୍ରକୃତିଃ ବିଜ୍ଞି ଆଦିଶ ପ୍ରକୃତିଃ ସ୍ୟମ ॥୧୨॥
 ନନ୍ଦଗୋପସ୍ୟ ଦେବେଶି କୃଷ୍ଣ ସର୍ବଦା ପ୍ରିୟ ।
 ଆତ୍ମନା ଜ୍ଞାଯତେ ସନ୍ତ ଆତ୍ମଜଃ ସ ଉଦାହତଃ ॥୧୩॥
 ପୋଷ୍ୟପୁତ୍ର ଟତି ଖ୍ୟାତୋ ନନ୍ଦସ୍ୟ ବରବର୍ଣ୍ଣି ।
 ଏତେ ସର୍ବଂ ବରାରୋହେ ଶକ୍ତିରାପଂ ମନୋହରମ ॥୧୪॥
 ମନଶ୍ଚ ପରମେଶାନି ସ୍ୟଂ ଶକ୍ତିରଭୂତ ପ୍ରିୟେ ।
 ମବୀନନୀରଦୋ ସନ୍ତ ସ ଏବ କାଲିକା-ତନୁଃ ॥୧୫॥
 ମୀ ହି କାନ୍ତିକଳା ଜ୍ୟୋ ପ୍ରକୃତିଃ ପରମା ପରା ।
 ଦଲିତାଞ୍ଜନପୁଞ୍ଜାଭଃ ସତୁକ୍ତଃ ପରମେଶ୍ୱରି ॥୧୬॥
 ଶକ୍ତିରାପା ବରାରୋହେ ସତତଂ ମୋହିନୀ କଳା ।
 ମୋହିନୀ ପ୍ରକୃତିର୍ମାୟା କଳାରୂପା ଶୁଚିଶ୍ଵିତେ ॥୧୭॥

ସ୍ଵର୍ଗପ । ଆଦି-ଅନାଦି ସମନ୍ତରୀ ପ୍ରକୃତି ବଲିଯା ଜାନିବେ ॥୧୧—୧୨॥ ହେ ଦେବେଶ ! ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ସର୍ବଦା ନନ୍ଦଗୋପେର ଅତୀବ ପ୍ରିୟ ; ଆୟା ହିତେ ଯାହା ଉତ୍ତ୍ରତ, ତାହାଇ ଆତ୍ମଜ ନାମେ ଥାତ । ଗୋବିନ୍ଦ ନନ୍ଦେର ପୋଷ୍ୟପୁତ୍ର (ପାଲକପୁତ୍ର) ବଲିଯା ବିଧ୍ୟାତ । ହେ ପ୍ରିୟେ ! ସମନ୍ତରୀ ଶକ୍ତିରାପ ଜାନିବେ । ହେ ପରମେଶାନି ! ତଦୀୟ ମନ୍ତ୍ର ଶକ୍ତିରାପ ଏବଂ ତୀହାର ମବୀନନୀରଦ ଦେହର କାଲିକାର ଦେହ ବଲିଯା ଜାନିବେ ॥୧୩—୧୫॥ ହେ ପରମେଶ୍ୱରି ! ଦଲିତାଞ୍ଜନପୁଞ୍ଜାଭ ତଦୀୟ ଦେହକାନ୍ତ ଯେ ବଲା ହଇଯାଛେ, ମେହି କାନ୍ତିଓ ପରମା ପ୍ରକୃତିରାପିଣୀ । ହେ ଶୁଚିଶ୍ଵିତେ ! ମୋହିନୀ କଳା ଶକ୍ତିରାପା, ତାହାତେଇ ବିଶ୍ୱ ବିମୋହିତ ହଇଯା ରହିଯାଛେ । ମେହି କଳା-ରୂପା ମହାମାୟାଇ ଶ୍ରୀହରିର ମନ୍ତ୍ରକୋପରି ବର୍ଜ-ଚୂଡ଼ାରୂପେ ବିରାଜ କରିତେ-ଛେନ ଏବଂ ମେହି ମାୟାମର୍ଯ୍ୟ ପ୍ରକୃତିଇ ଶ୍ରୀଗୋବିନ୍ଦେର ଦୂତୀ ହଇଯା ବିଶ-

ସା ଏବ ପରମେଶ୍ୱାନି କଳା ମାୟାନ୍ତ୍ରକପିଣୀ ।
 ତିର୍ଯ୍ୟକୃତ୍ତା ମହେଶ୍ୱାନି ସହୁକ୍ରଂ ବରବର୍ଣ୍ଣି ॥୧୮॥
 ସା ଦୃତୀ ପ୍ରକୃତିଶ୍ଵାୟା ସତତଂ ବିଶମୋହିନୀ ।
 କୁଞ୍ଗଲୀ ଶକ୍ତିସଂୟୁକ୍ତା ଯୋନିମୁଦ୍ରାସମସ୍ଥିତା ॥୧୯॥
 ସହୁକ୍ରଂ ମାଲତୀମାଳା ସା ସଦା ମାଲତୀ କଳା ।
 ତୁଡ଼ାୟା ବନ୍ଧନୀ ଯା ତୁ କୁଞ୍ଗଲୀ ସା ପ୍ରକୌର୍ତ୍ତିତା ॥୨୦॥
 ନୀଲକଠମ୍ୟ ପୁଛୁଷ୍ଟ ଯୋନିମୁଦ୍ରା ବରାନନେ ।
 ମୁକୁଟଂ ପରମେଶ୍ୱାନି ସାକ୍ଷାତ୍ ଶକ୍ତିସମ୍ବନ୍ଧପିଣୀ ॥୨୧॥
 ଲୋଲାଲକାରୁତଂ ସତ୍ୟ କୋଟିନ୍ଦୁମଦୃଶ୍ୟାନନମ୍ ।
 ସାକ୍ଷାତ୍ ଶକ୍ତିର୍ମହେଶ୍ୱାନି ଚନ୍ଦ୍ରମ୍ୟ ପରମା କଳା ॥୨୨॥
 କଳା ସୋଡଶସଂୟୁକ୍ତା ଚନ୍ଦ୍ରମା ବରବର୍ଣ୍ଣି ।
 ଅତ୍ୟବ ମହେଶ୍ୱାନି ଚନ୍ଦ୍ରମା ଶକ୍ତିକଳପିଣୀ ॥୨୩॥
 କଷ୍ଟୁରୀତିଲକଂ ସତ୍ୟ ରୋଚନା ତିଲକଂ ପ୍ରିୟେ ।
 ଦୀପ୍ତିଶକ୍ତିଂ ମହେଶ୍ୱାନି ପ୍ରକୃତଂ ପରମେଶ୍ୱରୀମ୍ ॥୨୪॥

ସଂସାର ବିମୁଖ କରିତେହେନ । ଶ୍ରୀ ଗୋବିନ୍ଦେର ନିଶ୍ଚବିମୋହିନୀ ମାୟାନ୍ତ୍ର
 ଯୋନିମୁଦ୍ରାସମସ୍ଥିତା କୁଞ୍ଗଲିନୀଶକ୍ତି ॥୧୬—୧୯॥ ପୂର୍ବେ ଯେ ମାଲତୀ-
 ମାଳାର କଦା ବଲିଆଛି, ସେଇ ମାଲତୀମାଳା ଏବଂ ତୁଡ଼ାବନ୍ଧନୀ ଭୂମାଓ
 ସାକ୍ଷାତ୍ କୁଞ୍ଗଲିନୀଶକ୍ତି ବଲିଆ କୀଟିତା ହିଁଯାଛେ । ହେ ବରାନନେ !
 ନୀଲିକଠେର (ମୟୁରେର) ପୁଛୁଷ୍ଟ ଯୋନିମୁଦ୍ରାକଳପା ଏବଂ ମୁକୁଟ ସାକ୍ଷାତ୍
 ଶକ୍ତିସମ୍ବନ୍ଧ ॥୨୦—୨୧॥ ଶ୍ରୀହରିର ଚପଳ-ଅଲକାବୃତ କୋଟିଶଶଧରମଦୃଶ୍ୟ,
 ତାହାଓ ଚନ୍ଦ୍ରେର ଶକ୍ତିକଳପା ପରମା କଳା । ହେ ବରବର୍ଣ୍ଣି ! ସୋଡଶ
 କଳାୟୁକ୍ତ ଯେ ଚନ୍ଦ୍ରମା, ତାହା ଶକ୍ତିସମ୍ବନ୍ଧ । ହେ ପ୍ରିୟେ ! ଶ୍ରୀହରିର ଭାଲ-

ନୀଲେନ୍ଦୀବରସୁ ସ୍ଵିନ୍ଧଂ ସୁଦୁକ୍ତଃ ଦୀର୍ଘଲୋଚନମ୍ ।
 କଳାମୁଫ୍କୀକୃତଃ ଦେବି ପୂର୍ବେବୋଜ୍ଞା ପରମେଶ୍ଵରି ॥୨୫॥
 କଳାମୁଫ୍କଃ ସଦା ଜେଯଂ ବ୍ରଙ୍ଗଣଃ କାରଣଃ ପରା ।
 କିମୟଦୁହଳା ଦେବି ସର୍ବିଶ୍ଵତ୍ତିମୟଂ ପ୍ରିୟେ ॥୨୬॥
 ଏତନ୍ତ ପରମେଶାନି ବିଗ୍ରହଃ ସୁଦୁନ୍ଧତମ୍ ।
 କୁର୍ବନ୍ତ ପରମେଶାନି ଗୁଣାତୌ ତମ୍ଭ ଚ ପ୍ରିୟେ ।
 ଏତନ୍ତ ପରମେଶାନି ସ୍ଵୟଂ ଶକ୍ତିରଭୂତ ପରା ॥୨୭॥
 ନିରକ୍ଷରା ମହେଶାନି କାରଣଂ ପରମେଶରୀ ।
 ବିଗ୍ରହରହିତୋ ବିଷ୍ୱର୍ଯ୍ୟଦା ଭବତି ସୁଲବି ॥୨୮॥
 ତତ୍ତ୍ଵୈବ ଅନ୍ଧରଂ ଦ୍ରଶ୍ୟ ମତତଃ ନଗନନ୍ଦିନି ।
 ସ ବିଗ୍ରହୋ ଯଦା ବିଷ୍ୱଃ ଶବ୍ଦ-ବ୍ରଙ୍ଗ ତଦା ଭବେ ।
 ସର୍ବେଯାଃ କାରଣତୈବ ଶବ୍ଦ-ବ୍ରଙ୍ଗ-ପରାଃ ପରମ୍ ॥୨୯॥

ଦେଶେ ଯେ କୁର୍ବନ୍ତା-ତିଳକ ଓ ରୋଚନା-ତିଳକ, ତାହାଓ ଦୌପିଲିକ୍ଷିତମ୍ଭା ପରମା ପ୍ରକୃତିଦ୍ଵାରା । ନୀଲ ଇନ୍ଦ୍ରୀବରସଦୃଶ ସ୍ଵିନ୍ଧ ଯେ ଆୟତଲୋଚନେର କଥା ପୂର୍ବେ ଉତ୍ତର ହଇଯାଛେ, ହେ ପରମେଶ୍ଵରି ! ତାହାଓ ବିଶ୍ଵବିମୋହନକିମ୍ଭ ପ୍ରକୃତିକ୍ରମୀ ମୋହନୀ କଳା ॥୨୨—୨୫୩ । ହେ ଦେବି ! ମୁଢକରୀ କଳା ଓ ବ୍ରଙ୍ଗରହି କାରଣ ; ହେ ପ୍ରିୟେ ! ଅଧିକ କି ବଲିବ, ସମନ୍ତରୀ ଶକ୍ତିମନ୍ଦ ଜାନିବେ । ହେ ପରମେଶାନି ! ତ୍ରିଗୁଣାତୀତ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣର ଦେହେର କଥା ଉଲ୍ଲେଖ କରିଯାଛି, ତାହା ପରାଃ ପରା ସ୍ଵୟଂ ପ୍ରକୃତି-ସଙ୍କଳପ । ହେ ସୁଲବି : ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ଦେହ ବହିତ ହଇଲେଇ ତ୍ର୍ୟକାଳେ ତିନି ନିରକ୍ଷର ବ୍ରଙ୍ଗ ବଲିଯି : ଅଭିହିତ ହନ ; ଆର ଯଥନ ତିନି ବିଗ୍ରହଧାରୀ ହନ, ତଥନ ତିନି ଆଧାରକ୍ରମୀ ଶବ୍ଦ-ବ୍ରଙ୍ଗ ବଲିଯା କୀଟିତ ହଇଯା ଥାକେନ । ହେ ନଗନନ୍ଦିନି ପରାଃ ପରା ଶବ୍ଦ-ବ୍ରଙ୍ଗରୁ ସମନ୍ତ ବିଶ୍ଵେର ଏକମାତ୍ର କାରଣ ॥୨୬—୨୯୩ ।

शब्दव्रक्षणि देवेशि परब्रह्मणि चैव हि ।
 सततं कारणं देवि परा प्रकृतिरुपी ।
 परमानन्दसन्दोहविग्रहः प्रकृतिस्तम्बुः ॥३०॥
 अतएव महेशानि विष्णुः पद्मदलेक्षणः ।
 गुणातीतं सदा देवि न हि प्राकृतमर्हिति ॥३१॥
 इति श्रीवास्तुदेव-रहस्ये राधा-तन्त्रे पञ्चदशः पटलः ॥*॥

हे देवेशि ! शब्दव्रक्ष ओ परमब्रह्म एই उभयोदये परमा प्रकृति
 रुपी । हे महेशानि ! श्रीहरिरुपी प्रकृतिरुपय देवि परमानन्दसन्दोह-
 व्रक्षण ; स्वतरां पद्मपलाशलोचन विष्णु सर्वदा गुणातीत ; तिनि
 प्राकृत देह धारण करेन ना ॥३० — ३१॥

श्रीवास्तुदेव-रहस्ये राधा-तन्त्रे पञ्चदश पटल समाप्त ॥०॥

ମୋଡ଼ଣଂ ପଟଳଂ ।

ଶ୍ରୀଦେବ୍ୟବାଚ ;—

ପରମଂ କାରଣଂ କୁକ୍ଷେ ଗୋବିନ୍ଦେତି ପରାଂପରମ ।

ବୃନ୍ଦାବନେଶ୍ୱରଂ ନିତ୍ୟଂ ନିଷ୍ଠା'ଶୈକକାରଣମ୍ ॥୧॥

ତଙ୍ଗାଦ୍ଵୁତସ ମାହାତ୍ୟଂ ସୌନ୍ଦର୍ଯ୍ୟାଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟାମେବ ଚ ।

ଦଦ୍ମ୍ସ ଦେବଦେବେଶ ଶ୍ରୋତୁମିଛାମ୍ୟହଂ ପ୍ରଭୋ ॥୨॥

ଶ୍ରୀଦେଖର ଉବାଚ ;—

ସଦଜ୍ଞୁ ନ ଥଚନ୍ଦ୍ରାଂଶୁମହିମା ନେହ ବିଦ୍ଧତେ ।

ତନ୍ମାହାତ୍ୟାଂ କିଯଦେବି ପ୍ରୋତ୍ୟତେ ତ୍ଵଂ ସଦା ଶୃଗୁ ॥୩॥

ତ୍ରେକଳାକୋଟିକୋଟିୟଂଶା ବ୍ରନ୍ଦାବିମୁଦ୍ରମହେଶ୍ୱରାଃ ।

ଶୃଷ୍ଟିଶ୍ଵରାଦିନା ଯୁକ୍ତାନ୍ତିଷ୍ଠିତ ତଙ୍ଗ ବୈଭବାଂ ॥୪॥

ଶ୍ରୀପାର୍ବତୀଦେବୀ ବଲିଲେନ ;—ପରାଂପର ଗୋବିନ୍ଦାଥ୍ୟ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ପରମ
କାରଣ ; ଇନି ବୃନ୍ଦାବନେଶ୍ୱର, ନିତା ଓ ନିଷ୍ଠା'ଶୈକ ହେତୁ । ହେ ଦେବଦେବ
ପ୍ରଭୋ ! ତୀହାର ଅନ୍ତୁତ ମାହାତ୍ୟା ଓ ପରମାଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ ସୌନ୍ଦର୍ୟ ତୁମି ବଲ,
ଆମି ଶ୍ରବଣ କରିତେ ଇଚ୍ଛା କର ॥୧—୨॥

ଶ୍ରୀଦେଖର ବଲିତେ ଲାଗିଲେନ ;—ହେ ଦେବି ! ଯାହାର ଚରଣାରବିଲେର
ନଥଚଞ୍ଜଳାର କିରଣ-ମହିମା ଇହଜଗତେ ଅତୁଳନୀୟ ; ତୀହାର ମାହାତ୍ୟ
କିଞ୍ଚିତ ବର୍ଣନ କରିତେଛି, ତୁମି ଶ୍ରବଣ କର ॥୩॥ ହେ ପାର୍ବତି ! ବ୍ରନ୍ଦା,
ବିଷ୍ଣୁ ଓ ମହେଶ୍ୱର ଯାହାର କଳାର କୋଟି କୋଟି ଅଂଶ, ଯାହାର ବୈଭବେ
ଶୁଭାରା ଶୃଷ୍ଟି, ଶ୍ରିତି ଓ ସଂହାର କାର୍ଯ୍ୟେ ନିଯୁକ୍ତ ରହିରାଛେନ, ତୀହାର ଦେହ-

ତନ୍ଦେହବିଲସେକାନ୍ତିକୋଟିକେ | ଟ୍ୟଂଶୁଚନ୍ଦ୍ରଃ ॥୫॥

ତଞ୍ଚ୍ୟାମଦେହକିରଣଃ ପରାନନ୍ଦରମାତ୍ମ ତଃ ॥୬॥

ପରମାତ୍ମା କ୍ରତ୍ଜ୍ଞାନୀ ନିଷ୍ଠାଗନ୍ତେକକାରଣମ୍ ।

ତଦଜ୍ଞିପକ୍ଷଜ୍ଞତ୍ରୀମନ୍ତ୍ରଚନ୍ଦ୍ରମପତମ୍ ।

ଆହୁଃ ପୂର୍ବ ବ୍ରକ୍ଷଣୋହପି କାରଣମ୍ ଦେବତଳ୍ ଭମ୍ ॥୭॥

ତେଷପର୍ଶ-ପୁଷ୍ପଗନ୍ଧାଦି ନାନାସୌରଭସ୍ତ୍ରବଃ ।

ତେଷପିଯା ପଦ୍ମନୀ ଦୃତୀ ରାଧିକାକୃଷ୍ଣବଲ୍ଲଭତା ।

ତେଷକଳାକୋଟିକୋଟିଟ୍ୟଂଶା ଲଲିତାତ୍ମା ବରାନନେ ॥୮॥

ଶ୍ରୀପାର୍ବତ୍ତାବାଚ ;—

ଦେବଦେବ ମହାଦେବ ଶୂଳପାନେ ପିନାକପ୍ରକ୍ରିୟା ।

ଏ ତନ୍ଦ୍ରହଶ୍ତଃ ପୂର୍ବୋକ୍ତ ବିଷ୍ଟାର୍ଯ୍ୟ କଥର ପ୍ରଭୋ ॥୯॥

କାନ୍ତି କୋଟି କୋଟି ଚନ୍ଦ୍ରମାର କାନ୍ତି-ସ୍ଵର୍ଗ ଏବଂ ତୋହାର ଶ୍ରାମଦେହେର
ଛଟା ପରମାନନ୍ଦରମାତ୍ମତ୍ସଦୃଶ ॥୪—୫॥ ନିଷ୍ଠାଗ ପରମାତ୍ମା କର୍ଯ୍ୟକାରଣ-
ବଶତଃ କଟିବ ବିଗ୍ରହଧାରୀ ହେଁନେ । ତୋହାର ପାଦ-ପଦ୍ମ-ନଥ-କାନ୍ତି ଚନ୍ଦ୍ରମାର
ଶ୍ରାଵ ସମୁଜ୍ଜଳ । ଉତ୍ତାଇ ଦେବତଳ୍ଭ ପୂର୍ବବ୍ରଙ୍ଗେର କାରଣ ବଲିଯା ଅଶ୍ଵ-
ହିତ ॥୬॥ ଶ୍ରୀହରିର ସଂପର୍ଶେ ପୁଷ୍ପମୂହ ଓ ସୌରଭୟକ୍ତ ହଇଯାଛେ । ତୋହାର
ଦୃତୀ ପଦ୍ମନୀଇ କୃଷ୍ଣ-ବଲ୍ଲଭତା ରାଧିକା । ହେ ବରାନନେ ! ଲଲିତାଦି ସର୍ଗୀ-
ସ୍ଥଳ ମେଇ ପଦ୍ମନୀର କଳାର କୋଟି କୋଟି ଅଂଶ ହଇତେ ସମ୍ମୁଦ୍ରିତ ॥୭॥

ଶ୍ରୀପାର୍ବତୀଦେବୀ କହିଲେନ ;—ଦେବଦେବ ମହାଦେବ ! ଆପନି ଚନ୍ଦ୍ର
ଶୂଳ ଓ ପିନାକ ଧାରଣ କରିଯାଛେନ, ଆପନିଇ ଆମାର ପ୍ରଭୁ । ଆପନି
ପୂର୍ବୋକ୍ତ ସମସ୍ତ ରହଶ୍ୟ ବିଷ୍ଟାରପୂର୍ବକ କୀର୍ତ୍ତନ କରୁନ ॥୮॥

ଶ୍ରୀଜ୍ଞିଶ୍ଵର ଉବାଚ ;—

କଳାବତୀ ତୁ ଯା ଦେବୀ ମାତୃକା ଯା ବରାନନେ ।

ସର୍ବଶ୍ରେଷ୍ଠା ମହାମାୟା ତ୍ରିପୁରାକଠସଂହିତା ॥୯॥

ତ୍ରିପୁରା କଠସଂସ୍ଥା ଯା ମାଲା ସୌଭାଗ୍ୟବନ୍ଦିନୀ ।

ପଦ୍ମନୀ ଚତ୍ରିନୀ ଚୈବ ହଣ୍ଡିନୀ କାମିନୀ ପରା ॥୧୦॥

ପଦ୍ମନୀ ପରମାଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟକ୍ରମଲାବଣ୍ୟଶାଲିନୀ ।

ପଦ୍ମନୀ ତୁ ମହେଶାନି ସ୍ଵଯଂ ବ୍ରଜପ୍ରକାଶିନୀ ॥୧୧॥

ବ୍ରଜଙ୍କ ପରମେଶାନି ପଦ୍ମନୀ ପରମା କଳା ।

ତ୍ରସ୍ତା ଦେବ୍ୟାଶ ପଦ୍ମିନୀ ବ୍ରକ୍ଷାଣ୍ଡା କୋଟିକୋଟିଶଙ୍କ ॥୧୨॥

ପ୍ରସାଦାଂ ପରମେଶାନି କୁନ୍ଦବିଷ୍ଣୁପିତାମହାଃ ।

ଶୁଷ୍ଟିଶ୍ରିତ୍ୟାଦିସଂହାରୈଶ୍ରିଷ୍ଟିନ୍ତି ସତତଂ ପ୍ରିୟେ ॥୧୩॥

ତଦେହବିଲ୍ସଂକାନ୍ତଃ ପରା ପ୍ରକୃତିରପିଣ୍ଡି ।

ତ୍ୱାଶ କୋଟିକୋଟିଶଶ୍ଚନ୍ଦ୍ରମା ପ୍ରକୃତିଃ ପରା ॥୧୪॥

ଶ୍ରୀଜ୍ଞିଶ୍ଵର ବଲିତେ ଲାଗିଲେନ ;— ତେ ବରାନନେ ! ଯିନି କଳାବତୀ, ଯିନି ମାତୃକାକୁପିଣୀ, ତିନି ତ୍ରିପୁରମୁନ୍ଦରୀର କଠସଂହିତା (ମାଲାକୁପିଣୀ) ସର୍ବଶ୍ରେଷ୍ଠା ମହାମାୟା । ତ୍ରିପୁରା-କଠସଂହିତା ମାଲା ଚତୁର୍ବିଦ୍ଧା ;— ପଦ୍ମନୀ, ଚତ୍ରିନୀ, ହଣ୍ଡିନୀ ଓ କାମିନୀ । ଇହାରା ସକଳେଇ ସାଧକେର ସୌଭାଗ୍ୟ-ବନ୍ଦିନୀ । ପଦ୍ମନୀମାଲା ଅତ୍ୟାଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟ କ୍ରମଲାବଣ୍ୟମୁକ୍ତ ; ଇନିଇ ସାଙ୍କାଣ ବ୍ରଜପ୍ରକାଶିନୀ ଶକ୍ତିସ୍ଵରପା ॥୯—୧୧॥ ହେ ପରମେଶାନି ! ପଦ୍ମନୀ ବ୍ରଜର ପରମା କଳା ; ଏହି ପଦ୍ମନୀ ହଇତେ କୋଟି କୋଟି ବ୍ରକ୍ଷାଣ୍ଡର ଉତ୍ପତ୍ତି ହଇଯାଛେ । ପରମ୍ପରା ହେ ପରମେଶାନି ; ଏହି ପଦ୍ମନୀର ଅନୁଗ୍ରହ-ବଶତଃଇ ପିତାମହ ବ୍ରକ୍ଷା ଚରାଚର ବିଶେର ଶୁଷ୍ଟି, ବିଷ୍ଣୁ ଶ୍ରିତି ଏବଂ କୁନ୍ଦ ମଂହାର କାର୍ଯ୍ୟ ନିଃନ୍ତର୍ଣ୍ଣ ରହିଯାଛେ ॥୧୨—୧୩॥ ତୁମାର ଦେହକାନ୍ତି

কৃষ্ণ শ্রামদেহস্ত স্বয়ং কালী জগন্ময়ী ।
 তদেহকিরণেন্দ্রিপি পরানন্দরসামুত্তৈঃ ॥১৫॥
 আহঃ পূর্ণং ব্রহ্মণোহপি কারণং দেহচুর্গমম্ ।
 কৃষ্ণস্তাঙ্গে মহেশানি সৌরভং যত্ত্বাহতম্ ।
 কলাসৌরভবিজ্ঞেয়া সাক্ষাৎ প্রকৃতিক্রিপণী ॥১৬॥
 শ্রীপার্বত্যুবাচ ;—
 আহঃ পূর্ণব্রহ্মণোহপি কারণত্বং হি চুর্গমম্ ।
 তৎকথং পরমেশান কৃষ্ণঃ পূর্ণঃ পরাংপরঃ ॥১৭॥
 বেদগম্যং মহেশান যদি ন স্ত্রাং পিনাকপ্রকৃ ।
 পরং ব্রহ্মণি বেদে চ ভেদো নাস্তি কদাচন ॥১৮॥
 যো বেদঃ স পরং ব্রহ্ম তদেব বেদক্রপপ্রকৃ ।
 বেদে ব্রহ্মণি চৈকত্বং পূর্ণব্রহ্ম ইদং স্মৃতম্ ॥১৯॥

পরমা প্রকৃতিক্রিপণী এবং তাহার কোটি কোটি অংশট চন্দ্রমা ।
 শ্রীকৃষ্ণের শ্রামদেহও সাক্ষাৎ জগন্ময়ী কালিকাব্যুক্ত । তাহার দেহ-
 কাস্তি পরমানন্দরসামৃতস্বরূপ ॥১৪—১৫॥ হে পরমেশানি ! শ্রীকৃষ্ণের
 দেহ-সৌরভ যাহা কথিত হইয়াছে, তাহাও পূর্ণব্রহ্মের কারণ এবং
 সাক্ষাৎ প্রকৃতি-স্বরূপ ॥১৬॥

শ্রীপার্বতীদেবী জিজ্ঞাসা করিলেন ;—হে পরমেশান ! পূর্ণ-
 ব্রহ্মের কার্য-কারণ যদি বড়ই ছর্বোধ্য হয়, তাহা হইলে পরাংপর
 শ্রীকৃষ্ণ কিরূপে পূর্ণব্রহ্ম হইলেন ? হে পিনাকপ্রকৃ শঙ্কর ! পরমব্রহ্ম
 যদি বেদেও ছর্বোধ্য হন, তবে পরমব্রহ্ম ও বেদ অভিন্ন বলা যাব
 কিরূপে ? এইরূপ শ্রুত আছি যে, বেদ ও পরমব্রহ্ম অভিন্ন ; ইঁহাদের
 কদাচ ভেদ নাই । যেই বেদ, সেই পরমব্রহ্ম ; পরমব্রহ্মই বেদক্রপ-

ନିରୀହୋ ନିଶ୍ଚଲୋ । ବେଦଃ ପୂର୍ଣ୍ଣବ୍ରକ୍ଷ ମନ୍ତନଃ ।

ବେଦସ୍ତ ପ୍ରକୃତିଶ୍ରାୟା ବ୍ରକ୍ଷଗଃ କାରଣଃ ପରା ॥୨୦॥

ତେ କଥଃ ପରମେଶାନ ବେଦାଗମ୍ୟଃ ପୁର୍ବାତନମ୍ ।

ଏତକ୍ରି ହୃଦୟେ ଦେବ ସଂଶୟଃ ଶଳ୍ୟମୁଦ୍ରର ॥୨୧॥

ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣର ଉବାଚ ;—

ଅକ୍ଷରଃ ନିଷ୍ଠାଗଃ ବ୍ରକ୍ଷ ପରଃ ବ୍ରକ୍ଷେତି ଗୀଯାତେ ।

ସଞ୍ଚାରଃ ସ୍ତ୍ରୀଃ ସଦା ବ୍ରକ୍ଷ ଶବ୍ଦବ୍ରକ୍ଷ ତତ୍ତ୍ଵାତ୍ୟତେ ॥୨୨॥

ଶୁଣସ୍ତ ପ୍ରକୃତିଶ୍ରାୟା ନିଷ୍ଠା ଯଦି ଜୀବେତେ ।

ତଦା ସ୍ତ୍ରୀଃ ସଞ୍ଚାରଃ ବ୍ରକ୍ଷ ଅନ୍ତଥା ନିଶ୍ଚଲଃ ସଦା ॥୨୩॥

ନିଶ୍ଚଲଃ ହି ମହେଶାନି କଷ୍ଟ ଗମ୍ୟଃ କଦା ଭବେ ।

ଗମ୍ୟେନ ପରମେଶାନି ତେନ କିଂ ଭବତି ପ୍ରାୟେ ॥୨୪॥

ଧାରୀ । ବେଦ ଓ ପରମବ୍ରକ୍ଷେତ୍ର ସେ ଏକତ୍ର, ତାହାଇ ପୂର୍ଣ୍ଣ ବ୍ରକ୍ଷ ; ଇହା କଥିତ ହିଁଯାଛେ ॥୧୭—୧୯॥ ବେଦ ନିଶ୍ଚଲ, ନିଶ୍ଚେଷ, ସଂତନ, ପୂର୍ଣ୍ଣବ୍ରକ୍ଷସ୍ଵରୂପ ; ବେଦଇ ମାୟାମୟୀ ପ୍ରକୃତିକୂର୍ପା ଏବଂ ବ୍ରକ୍ଷେତ୍ର ବାରଣ ॥୨୦॥ ସ୍ଵତରାଂ ହେ ପରମେଶାନ ! ପୂର୍ବାଗ ପୁରୁଷ କିଙ୍କରପେ ବେଦେରଭ ଅଗର୍ଯ୍ୟ ? ହେ ଦେବ ! ଆୟାର ହୃଦୟରୁ ଏହି ସଂଶୟ-ଶଳ୍ୟ ଆପନି ଉତ୍ପାଟନ କରନ ॥୨୧॥

ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣର ବଲିତେ ଲାଗିଲେ ;— ନିଷ୍ଠାଗ ବ୍ରକ୍ଷଇ ଆବାର ପରମବ୍ରକ୍ଷ ବଲିଯା କୌଣ୍ଡିତ ହିଁଯାଛେନ ଏବଂ ସଞ୍ଚାର ବ୍ରକ୍ଷ ଶବ୍ଦବ୍ରକ୍ଷ ବଲିଯା ଅଭି-ହିତ ॥୨୨॥ ମାୟାମୟୀ ପ୍ରକୃତିଇ ବ୍ରକ୍ଷେତ୍ର ଶୁଣ ; ଶୁଣମୟୀ ପ୍ରକୃତିଓ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣର ସଂଘୋଗ ହିଲେଇ ବ୍ରକ୍ଷକେ ସଞ୍ଚାର ବଲା ଯାଉ । ଅନ୍ତଥା ତିନି ସର୍ବଦା ନିଶ୍ଚଲ । ହେ ମହେଶାନି ! ନିଶ୍ଚଲ (ନିଷ୍ଠାଗ) ବ୍ରକ୍ଷ କୋଥାଯା କାହାର ଅଧି-ଗମ୍ୟ ହିଁତେ ପାରେନ ? ପ୍ରସ୍ତୁତ ତୀହାର ଉପାସନା ଓ ସନ୍ତବେ ନା ॥୨୩—୨୫॥

বেদগম্যং যদা ব্রহ্ম নিষ্ঠ'ণং সণ্গণং সদা ।
 বেদাগম্যং হি যদ্ব্রহ্ম তদেব নিশ্চলং সদা ॥২৫॥
 শব্দব্রহ্ম পরং ব্রহ্ম ব্রহ্মস্থিতিহোচ্যতে ।
 শব্দব্রহ্ম বিনা দেবি পরম্পর শব্দপবৎ ॥২৬॥
 তস্মাত্ শব্দং মহেশানি মাতৃকাক্ষরসংযুতম् ।
 মাতৃকা পরমারাধ্যা কৃষ্ণস্ত জননী পরা ॥২৭॥
 ইতি শ্রীবাস্মদেব-রহস্যে রাধা-তন্ত্রে ঘোড়শঃ পটলঃ ॥৫॥

নিষ্ঠ'ণ ব্রহ্ম বেদগম্য হইলেই সণ্গণ হয় । যিনি বেদেরও তুর্কোধ্য,
 তিনিই নামকূপবিহীন নিশ্চল পরব্রহ্ম ॥২৫॥ ব্রহ্ম দ্঵িবিধি, শব্দব্রহ্ম
 ও পরব্রহ্ম । হে দেবি ! শব্দব্রহ্ম ব্যতীত পরব্রহ্ম ও শব্দবৎ নিশ্চল ।
 সুতরাং হে মহেশানি ! মাতৃকাক্ষরসংযুক্ত শব্দই শব্দব্রহ্ম । মাতৃকা
 দেবীই পরমারাধ্যা ও শ্রীকৃষ্ণের জননী ॥২৬—২৭॥

শ্রীবাস্মদেব রহস্যে রাধা-তন্ত্রে ঘোড়শ পটল সমাপ্ত ॥০॥

সপ্তদশং পটলং ।

~~~~~

শ্রীঙ্গিৎ উবাচ ;—

পঞ্চন্তজ্যুরজঃস্পর্শাং কোটিষ্ঠিং প্রজায়তে ।

পঞ্জিনী ত্রিপুরা-দৃতী কুম্ভকার্য্যকরী সদা ॥১॥

শ্রীপার্বত্যুবাচ ;—

গোবিন্দাচরণং দেব তথা পারিষদঃ প্রভো ।

তৎসর্ববৎ বদ দেবেশ কৃপয়া পরমেশ্বর ॥২॥

শ্রীঙ্গিৎ উবাচ ;—

রাধ যা সহ গোবিন্দং রত্নসিংহাসনস্থিতম् ।

পূর্বেৰাঞ্জলপ্লাবণ্যং দিব্যস্ত্রগম্বরং প্রিয়ে ॥৩॥

শ্রীঙ্গিৎ কহিলেন ;—ত্রিপুরা-দৃতী পঞ্জিনী নিরস্ত্র শ্রীকৃষ্ণের
কার্য্য সম্পাদন করিয়া থাকেন। পঞ্জিনীদেবীর পাদপদ্মরজঃস্পর্শে
চক্রাটি কোটি ব্রহ্মাণ্ডের উভব হইয়া থাকে ॥১॥

শ্রীপার্বতীদেবী জিজ্ঞাসা করিলেন ;—হে দেব পরমেশ্বর প্রভো !
গোবিন্দের আচারিত বৃত্তান্ত এবং তাহার পারিষদবর্গের বৃত্তান্ত কৃপা-
পূর্বক আমার নিকট বলুন ॥২॥

শ্রীঙ্গিৎ বলিতে লাগিলেন ;—হে প্রিয়ে ! পূর্বকথিত কৃপ-
লাবণ্যাঞ্জল এবং দিব্য ঘালাস্ত্রধারী গোবিন্দ শ্রীমতী রাধিকার সহিত
রত্নসিংহাসনে উপবিষ্ট আছেন ॥৩॥

ତ୍ରିଭଙ୍ଗରପଞ୍ଚଶିଖଃ ଗୋପୀଲୋଚନଚାତକମ୍ ।
 ତଦ୍ସାହେ ଯୋଗପୀଠେ ଚ ରତ୍ନସିଂହାସନାବୁତେ ॥୫॥
 ପ୍ରତ୍ୟଞ୍ଚରଭସାବେଶାଃ ପ୍ରଥାନାଃ କୁଞ୍ଜବଙ୍ଗଭାଃ ।
 ଲଲିତାତ୍ମାଃ ପ୍ରକୃତ୍ୟାଷ୍ଟୌ ପଦ୍ମନୀ ରାଧିକାଦୟମ୍ ॥୫॥
 ସମ୍ମୁଖେ ଲଲିତାଦେବୀ ଶ୍ରାମା ଚ ତମ୍ଭ ଚୋତ୍ତରେ ।
 ଉତ୍ତରେ ଶ୍ରୀମତୀ ଧନ୍ତା ଝିଶାନେ ଚ ହରିପ୍ରିୟା ॥୬॥
 ବିଶାଖା ଚ ତଥା ପୂର୍ବେ କୁଞ୍ଜନ୍ତ୍ୟ ପ୍ରିୟଦୃତିକା ।
 ପଦ୍ମା ଚ ଦକ୍ଷିଣେ ଭଦ୍ରା ନିର୍ବ୍ରତ୍ତି କ୍ରମଶଃ ହିତା ।
 ଏତମ୍ଭ ପରମେଶାନି ପଦ୍ମିନ୍ତା ଅଷ୍ଟନାୟିକାଃ ॥୭॥
 ଅପରଂ ଶୃଗୁ ଚାର୍ବଞ୍ଜି କୁଳାଚାରସ୍ୟ ସାଧନମ୍ ।
 ଯୋଗପୀଠସ୍ୟ କୋଣାଗ୍ରେ ଚାରଚଞ୍ଜାବଲୀ ପ୍ରିୟେ ।
 ପ୍ରଥାନା ପ୍ରକୃତିଶାଷ୍ଟୌ କୁଞ୍ଜସ୍ୟ କାର୍ଯ୍ୟସିଦ୍ଧିଦାଃ ॥୮॥

ତଦୀୟ ଶୁଣିଥୁ ତ୍ରିଭଙ୍ଗରପ ଅବଲୋକନ କରିଯା ଗୋପିକାବୁଲ୍ଲେର
 ନୟନ-ଚକୋର ପରିତୃପ୍ତ ହୟ । ତଦ୍ସାହେ ଯୋଗପୀଠୋପରି ରତ୍ନସିଂହାସନେ
 ଜୀଡାବେଶଭୂଷିତା କୁଞ୍ଜବଙ୍ଗଭା ଲଲିତାଦି ପ୍ରଥାନା ଅଷ୍ଟସଥୀ ଏବଂ ପଦ୍ମନୀ ଓ
 ରାଧିକା ଉପବିଷ୍ଟା ରହିଥାଛେ ॥୫—୫॥ ସମ୍ମୁଖେ ଲଲିତାଦେବୀ, ତତ୍ତ୍ଵତରେ
 ଶ୍ରାମା, ତାହାର ଉତ୍ତରେ ଶ୍ରୀମତୀ ଧନ୍ତା, ଝିଶାନକୋଣେ ହରିପ୍ରିୟା, ପୂର୍ବଦିଶେ
 ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣର ପ୍ରିୟଦୃତୀ ବିଶାଖା, ଦକ୍ଷିଣଦିଶକେ ପଦ୍ମା ଏବଂ ନିର୍ବ୍ରତ୍ତି ଦିକ୍-
 ଭାଗେ ଭଦ୍ରା ଉପବିଷ୍ଟା ; ଇହାରା ଆଟ ଜନ ପଦ୍ମନୀର ପ୍ରିୟସଥୀ ॥୬—୭॥
 • ହେ ଚାର୍ବଞ୍ଜି ପାର୍ବତି ! ତୋମାର ନିକଟ ଅଗ୍ରାନ୍ତ କୁଳାଚାରସାଧନ
 ବଲିତେଛି, ଶ୍ରବଣ କର । ଯୋଗପୀଠେର କୋଣାଗ୍ରେ ମନୋଞ୍ଜା ଚଞ୍ଜାବଲୀ
 ଉପବିଷ୍ଟା ; ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣର କାର୍ଯ୍ୟସିଦ୍ଧିପ୍ରଦା ପ୍ରଥାନା ଅଷ୍ଟ ସଥୀଗଣେର ମାମ
 ବଲିତେଛି । ତ୍ରିପୁରା-ଦୂତୀ ପଦ୍ମନୀ, ଇନିଇ କୁଞ୍ଜମନୋମୋହିନୀ ରାଧା ;

ପଦ୍ମନୀ ତ୍ରିପୁରା-ଦୃତୀ ସା ରାଧା କୃଷମୋହିନୀ ।
 ଚଞ୍ଚାବଲୀ ଚଞ୍ଚରେଥା ଚିଆ ମଦନମଞ୍ଜରୀ ।
 ପ୍ରିୟମସ୍ଥୀ ମଧୁମତୀ ଶଶିରେଥା ହରିପ୍ରିୟା ॥୯॥
 ସମୁଖାଦି କ୍ରମାଦିକୁ ବିଦିକୁ ଚ ଯଥାହିତାଃ ।
 ସୋଡଶପ୍ରକୃତିଶ୍ରେଷ୍ଠାଃ ପ୍ରଧାନାଃ କୃଷ୍ଣବଲ୍ଲଭାଃ ॥୧୦॥
 ବୃନ୍ଦାବନେଷ୍ଠରୀ ରାଧା କୃଷ୍ଣ୍ୟାଭସନ୍ଧାୟିନୀ ।
 ଅଭିନ୍ନଶୁଣିଗଲାବଣ୍ୟା ସୌନ୍ଦର୍ଯ୍ୟାତୀବ ବଲଭା ।
 ମନୋହରା ଶିଙ୍କକେଶା କିଶୋରୀ ବସନୋଜ୍ଜଳା ॥୧୧॥
 ମାନାବର୍ଗବିଚିଆଭାଃ କୌଷେଯବସନୋଜ୍ଜଳାଃ ।
 ଏତାଙ୍କ ପରମେଶାନି ସୋଡଶପ୍ରମୂର୍ତ୍ତିଯଃ ।
 ଯା ପୂର୍ବେକ୍ଷଣ ସୋଡଶୈକା ମହାମାୟା ଜଗନ୍ମହିନୀ ॥୧୨॥

ଚଞ୍ଚାବଲୀ, ଚଞ୍ଚରେଥା, ଚିଆ, ମଦନମଞ୍ଜରୀ, ପ୍ରିୟମସ୍ଥୀ, ମଧୁମତୀ, ଶଶିରେଥା ଓ ହରିପ୍ରିୟା ;—ଏହି ଅଷ୍ଟସ୍ଥୀ ସମୁଖାଦିକ୍ରମେ ଦିଗ୍ଭଦିକେ ଅବହିତା ।
 ସଥୀଗଣେ ମଧ୍ୟେ ସୋଡଶପ୍ରକୃତିଇ ଶ୍ରେଷ୍ଠା ଏବଂ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣେର ବଲଭା ॥୮—୧୦॥
 ବୃନ୍ଦାବନେଷ୍ଠରୀ ଶ୍ରୀମତୀ ରାଧା ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣେର ଅଭସନ୍ଧାତୀ ; ତିନି ଶ୍ରୀହରିର
 ସହିତ ଅଭିନ୍ନଶୁଣିଗଲାବଣ୍ୟାତ୍ମକା ସୌନ୍ଦର୍ଯ୍ୟାତିଶୟେ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣେର ଅତୀବ
 ଶ୍ରୀତିପାଦା, ମନୋହରା, ଶିଙ୍କବେଶ୍ୟୁକ୍ତା, କିଶୋରୀ ଓ ବସନୋଜ୍ଜଳା ॥୧୧॥
 ସଥୀଗଣ ମାନାବର୍ଗବିଚିତ୍ରିତ କୌଷେଯବସନ ଧାରଣ କରତଃ ସମୁଜ୍ଜଳ ଶୋଭା
 ଧାରଣ କରିପାଛେ । ଏହି ସଥୀଗଣଇ ସୋଡଶପ୍ରମୂର୍ତ୍ତି ; ପୂର୍ବେ ସେ
 ଜଗନ୍ମହିନୀ ମହାମାୟାର କଥା ବଳା ହଇଯାଛେ, ତିନି ଏକାଇ ସୋଡଶପ୍ରମୂର୍ତ୍ତିକୁ
 ମୂର୍ତ୍ତିବିଶିଷ୍ଟ ॥୧୨॥ ହେ ଶୁଭେ ! ତଥାହେ ପୁରୋଭାଗେ ଗୃହମଧ୍ୟରେ ଯୋଗପାଠୀ
 ସହସ୍ର ଗୋପକଣ୍ଠ ଉପବିଷ୍ଟା । ତାହାରା ସକଳେଇ ବିଶୁଦ୍ଧ କାଳନେର ଶାୟ
 ଆଭାବିଶିଷ୍ଟା, ପ୍ରସନ୍ନବଦନା ଓ ଶୁନ୍ମନା ; ତାହାଦେର ଦେହଲାବଣ୍ୟ କୋଣ୍ଡି-

ତଥାହେ ଗୁହମଧ୍ୟକ୍ଷେ ଯୋଗପୀଠାବୁତେ ଶୁଦ୍ଧେ ।

ସୁମ୍ମୁଖେ ତତ୍ତ୍ଵ ପଦ୍ମାକ୍ଷି ଗୋପକନ୍ୟାଃ ସହତ୍ୱଃ ॥୧୩॥

ଶୁଦ୍ଧକାଞ୍ଚନବର୍ଣ୍ଣଭାଃ ଶୁଦ୍ଧସନ୍ଧାଃ ଶୁଲୋଚନାଃ ।

କୋଟିକନ୍ଦର୍ପଲାବଣ୍ୟାଃ କିଶୋରବସ୍ତ୍ରସାହିତାଃ ॥୧୪॥

ଦିବ୍ୟାଲକାରଭୂଷାଭିନାସାଙ୍ଗଜମୌତ୍ତିକାଃ ।

ବିଚିତ୍ରକେଶାଭରଣାଶ୍ଚାରଚକ୍ରଲକୁଣ୍ଡଳାଃ ॥୧୫॥

କୁଷମୁଦ୍ଧୀକୃତାକାରାଃ ସଦ୍ବୃତ୍ତି-କୁଷଲାଲମାଃ ।

କୁଷଗୁଢ଼ରହୟାନି ଗାୟତ୍ୟଃ ପ୍ରେମବିହ୍ଵଲାଃ ॥୧୬॥

ନାନାବୈଦନ୍ତିନିପୁଣା ଦିବ୍ୟବେଶଧରାହିତାଃ ।

ମୌନଦୟଶୁର୍ଯ୍ୟଲାବଣ୍ୟାଃ କଟାକ୍ଷାତିମନୋହରାଃ ॥୧୭॥

ଏକାନ୍ତାସତ୍ତ୍ଵ ଗୋବିନ୍ଦେ ତଦଙ୍ଗମ୍ପର୍ଣ୍ଣନୋଽଶୁକାଃ ।

ଲାବଣ୍ୟଲିତୋଦ୍ଦୀପ୍ତା କୁଷଧ୍ୟାନପରାୟଣାଃ ॥୧୮॥

କନ୍ଦର୍ପଗର୍ଭର୍କର୍ମକାରୀ, ଇହାରା ସକଳେଇ କିଶୋରବସ୍ତ୍ରକ୍ଷାରେ ଅଲକ୍ଷତା ଏବଂ ନାସିକାଗ୍ରେ ଗଜମୁକ୍ତାଧାରିଣୀ । ଇହାଦେର ଚାରିଚକ୍ରଲ- କୁଣ୍ଡଳ ବିଚିତ୍ର ବେଶାଭରଣେ ଅଲକ୍ଷତ । ଇହାଦେର କ୍ରପଲାବଣ୍ୟ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣର ମନୋମୁଦ୍ଧକର ; ଇହାଦେର ଚିତ୍ତବୃତ୍ତି ଓ ଉତ୍ତମ ; କେବଳମାତ୍ର କୁଷଲାଭିତାହାରେ ବାସନା । ତାହାରା ପ୍ରେମବିହ୍ଵଲଚିତ୍ରେ ଶ୍ରୀହରିର ଗୃହ ରହସ୍ୟ ସକଳ ଗାନ କରିବା ଥାକେ ॥୧୩—୧୬॥ ଇହାରା ସକଳେଇ ନାନାକ୍ରମ ଚାଁତୁର୍ଯ୍ୟ ନିପୁଣା, ଦିବ୍ୟ ବେଶଧାରିଣୀ ଓ ଅତୀବ ଲାବଣ୍ୟ ଯୁକ୍ତା ; ଇହାଦେର କଟାକ୍ଷ ଅତି ମନୋହର । ଇହାରା ଗୋବିନ୍ଦେ ଏକାନ୍ତ ଅଶୁରାଗିଣୀ ଏବଂ ଶ୍ରୀହରିର ଅଞ୍ଚମ୍ପର୍ଣ୍ଣ କରିତେ ସତତ ଉତ୍ସୁକା, ଇହାରା ଲଲିତ-ଲାବଣ୍ୟ ଦ୍ୱାରା ଉଦ୍ଦୀପ୍ତା ଓ କୁଷଧ୍ୟାନପରାୟଣା ॥୧୭—୧୮॥

ତାମାତ୍ତ ସମ୍ମୁଦ୍ରେ ଧର୍ମା ଗୋପକଞ୍ଚାଃ ସହଶ୍ରଷଃ ।
 ଶ୍ରତିକଞ୍ଚା ମହେଶାନି ସହଶ୍ରୁତସଂସୁତାଃ ॥୧୯॥
 ତୃପୁର୍ଣ୍ଣ ମୁନିକଞ୍ଚାଶ୍ଚ ସୌମ୍ୟରୂପା ମନୋହରାଃ ।
 ରାଧାଯାଃ ମଧ୍ୟମନସଃ ଶ୍ଵିତସାଚିନିରୀକ୍ଷଣାଃ ॥୨୦॥
 ମନ୍ଦିରମ୍ୟ ତତୋ ବାହେ ପ୍ରିୟପାରିଷଦାହୁତେ ।
 ତୃସମାନବର୍ଯୋକେଶାଃ ସମାନବଲପୌରୁଷାଃ ॥୨୧॥
 ସମାନକୁଳମୟାଃ ସମାନଗୁଣକର୍ମଭିଃ ।
 ସମାନସ୍ଵରମଙ୍ଗୀତ-ବେଣୁବାଦନତୃପରାଃ ।
 ସ୍ଵର୍ଗବେଢ଼କ୍ଷରଙ୍ଗେ ଚ ସ୍ଵର୍ଗଭରଣଭୂଷିତାଃ ॥୨୨॥
 ଶ୍ରୋକଃ କୃଷ୍ଣଭ୍ରତ୍ରାତ୍ମେଗୋପାଲୈରମୃତାମୃତୈଃ ।
 ଶୃଙ୍ଗବେତ୍ରବେଣୁବୀଗା-ବରୋବେଶାକୁତିସ୍ଵର୍ଗନେଃ ।
 ତତ୍ତ୍ଵଗୁଣଧ୍ୟାନନ୍ୟୁକ୍ତେଗୀୟତେ ରସବିହ୍ଵଲୈଃ ॥୨୩॥

ହେ ମହେଶାନି ! ଇହାଦେର ସମ୍ମୁଖଭାଗେ ସହଶ୍ର ଗୋପକଞ୍ଚା ଓ ସହଶ୍ରାୟୁତ-
 ସଂଧ୍ୟା ଶ୍ରତିକଞ୍ଚା ଉପବିଷ୍ଟା ଏବଂ ଉହାଦେର ପୃଷ୍ଠଭାଗେ ସୌମ୍ୟମୁଣ୍ଡି ମନୋହରା
 ମୁନିକଞ୍ଚାଗଣ ଅବସ୍ଥିତା ; ତାହାରା ମକଳେ ଶ୍ରୀମତୀ ରାଧିକାର ପ୍ରତି ଚିତ୍-
 ନିବେଶିତ କରିଯା ସହାୟବଦନେ କୁଟିଲ ଦୃଷ୍ଟିପାତ କରିତେହେ ॥୧୯—୨୦॥
 ତୃସପଞ୍ଚାତେ ମନ୍ଦିରେ ବହିର୍ଦେଶେ ସମାନବଲବିକ୍ରମଶାଲୀ, ସମାନକୁଳ-
 ମୟା, ସମାନଗୁଣକର୍ମବିଶିଷ୍ଟ ଏବଂ ସମସ୍ତରମଙ୍ଗୀତଶାଲୀ ପାରିଷଦବର୍ଗ ବଂଶୀ-
 ବାଦନପୂର୍ବକ ସ୍ଵର୍ଗଭରଣେ ଭୂଷିତ ହଇଯା ସ୍ଵର୍ଗବେଦୀ ମଧ୍ୟେ ଉପବିଷ୍ଟ ॥୨୧—୨୨॥
 ମୁଭ୍ରତ୍ରାଦି ଗୋପୀଗଣ ଗୋଗଣେ ପରିବୃତ୍ତା ହଇଯା ଶୃଙ୍ଗା ଓ ବଂଶୀ ପ୍ରଭୃତି
 ବାନ୍ଧବ ବାଦନ ପୂର୍ବକ ବିବିଧ ବେଶଭୂମାୟ ଭୂଷିତା ହଇଯା ପ୍ରେମବିହ୍ଵଲଚିତ୍ତେ
 ଶୁଦ୍ଧରସଂଘୋଗେ ହରିଗୁଣ ଗାନ କରିତେହେ, ତାହାର ବହିର୍ଭାଗେ ସ୍ଵରଭି
 ପ୍ରଭୃତି ଧେହୁବ୍ଲ ସ୍ଵ ସ୍ଵ ବଂଶଗଣେ ପରିବେଷିତା ହଇଯା ରସବିହ୍ଵଲଚିତ୍ତେ

ତଦାହେ ଶୁରଭୀର୍ବନ୍ଦେଃ ସବ୍ୟସରସ ବିଷ୍ଵଲୈଃ ।
 ଚିଆପିତେଶ ତଜ୍ଜପୈଃ ସଦାନନ୍ଦାଶ୍ରବର୍ଷିଭିଃ ॥୨୪॥
 ପୁଲକାକୁଳସର୍ବାଜୈରୋଗୀତ୍ରେରିବ ବିଶ୍ଵିତୈଃ ।
 କ୍ଷର୍ୟପଯୋଭିଗୋବିନ୍ଦେଲକ୍ଷଳକ୍ଷେତ୍ରପାତ୍ରିତୈଃ ॥୨୫॥
 ତଦାହେ ପ୍ରାଚୀରେ ଦେବି କୋଟିଶୂର୍ଯ୍ୟସମୁଜ୍ଜ୍ଵଳେ ।
 ଚତୁର୍ଦ୍ଦିକ୍ଷୁ ମହୋତ୍ସାନେ ନାନାସୌରଭମୋହିତେ ॥୨୬॥
 ପଞ୍ଚମେ ସମ୍ମୁଖେ ଶ୍ରୀମତ୍ପାରିଜାତତ୍ରମାଲରେ ।
 ତତ୍ରାଧଃସ୍ତେ ସ୍ଵର୍ଣ୍ଣପୀଠେ ସ୍ଵର୍ଣ୍ଣମନ୍ଦିରମଣିତେ ॥୨୭॥
 ତତ୍ତ୍ଵଧ୍ୟେ ମଣିମାଣିକ୍ୟରଭ୍ରମିଂହାସନୋଜ୍ଜଳମ୍ ।
 ତତ୍ରୋପରି ପରାନନ୍ଦଂ ବାହୁଦେବଂ ଜଗଦ୍ଗୁରମ୍ ॥୨୮॥
 ତ୍ରିଗୁଣାତୀତଚିଜ୍ଞପଂ ସର୍ବକାରଣକାରଣମ୍ ।
 ଇଞ୍ଜନୀଲମଣିଶ୍ରାମନୀଲକୁଞ୍ଜିତକୁଣ୍ଡଳମ୍ ॥୨୯॥

ଚିଆପିତେର ଶାର ତନ୍ଦ୍ରପ ଦେଖିତେ ଦେଖିତେ ସର୍ବଦା ଆନନ୍ଦାଶ୍ର ବର୍ଷମ କରିଅଛେ । ଏହି ଧେଉବୁନ୍ଦେର ସର୍ବାଙ୍ଗ ଶର୍ମ ପୁଲକିତ ; ତାହାରା ଯୋଗୀ-ବୁନ୍ଦେର ଶାର ବିଶ୍ଵିତଚିତ୍ତେ ଦେଖାୟମାନ ରହିଯାଛେ ; ତାହାଦେର ଶ୍ଵନ ହଇତେ ନିରସ୍ତର ପଯୋଧାରା କରିତ ହଇତେଛେ ; ତାହାରା ଶ୍ରୀହରିର ପ୍ରତି ଅର୍ପିତ-ଚିତ୍ତ ॥୨୩—୨୪॥ ତାହାର ବାହିରେ କୋଟିଶୂର୍ଯ୍ୟ-ସମୁଜ୍ଜ୍ଵଳ ପ୍ରାଚୀରଗାତ୍ରେର ଚତୁର୍ଦ୍ଦିକେ ନାନା ସୌରଭ-ମୋଦିତ ଗହୋତ୍ସାନ ସଂହିତ । ତାହାର ସମ୍ମୁଖେ ପଞ୍ଚମଦିଗ୍ଭାଗେ ପାରିଜାତ ତରୁ ବିଷ୍ଟମାନ ; ତାହାର ଅଧୋଦେଶେ ସ୍ଵର୍ଣ୍ଣ-ମଣିତମନ୍ଦିରାତ୍ୟନ୍ତରସ୍ତ ସ୍ଵର୍ଣ୍ଣପୀଠେ ମଣିମାଣିକ୍ୟାଦିରଭ୍ରମିତ ସମୁଜ୍ଜ୍ଵଳ ସିଂହାସନୋପରି ପରମାନନ୍ଦବିଶ୍ଵାହ ଜଗଦ୍ଗୁର ବାହୁଦେବ ଉପବିଷ୍ଟ ରହିଯାଛେ । ବାହୁଦେବ ତ୍ରିଗୁଣାତୀତ, ସଚ୍ଚଦାନନ୍ଦମୟ ଓ ସର୍ବକାରଣେର କାରଣ । ତନୀଯ କୁନ୍ତଳସମୁହ ଇଞ୍ଜନୀଲବ୍ୟ ଶ୍ରାମଳ ଓ କୁଞ୍ଜିତ, ନୟନ ପଦ୍ମପତ୍ରେର ଶାର

পঞ্চপত্রবিশালাক্ষং মকরাক্ততিকুণ্ডলম্ ।

চতুর্ভুজং মহকাম জ্যোতীরূপং সনাতনম् ॥৩০॥

আগ্নেষ্ট্রহিতং নিত্যং প্রধানং পুরুষেশ্বরম্ ।

শুভ্রচক্রগদাপদ্মধারিণং বনমালিনম্ ॥৩১॥

পীতাম্বরমতিন্নিষ্ঠং দিব্যভূষণভূষিতম্ ।

রঞ্জিণী সত্যভামা চ নাখজিত্যা চ লক্ষণা ॥৩২॥

মিত্রবিন্দা স্মৃনন্দা চ তথা জাস্তুবতী প্রিয়া ।

সুশীলা চাষ্টমহিষী বাসুদেবার্হতাস্ততঃ ॥৩৩॥

উদ্বাগ্নাঃ পারিষদা রূতাস্ত্রক্ষিতৎপরাঃ ।

উত্তরে দিব্য-উত্থানে হরিচন্দনচর্চিতাঃ ॥৩৪॥

ত্র্যাধন্ত স্বর্ণপীঠে মণিগুপমণিতে ।

তস্য মধ্যে তু মাণিক্যদিব্যসিংহাসনোজ্জলে ॥৩৫॥

তত্ত্বোপরি চ রেবত্যা সহিতঃ হলাযুধম্ ।

ঈশ্বরস্ত্র প্রিয়ানন্তমতিন্নিষ্ঠগুণকুপিণম্ ॥৩৬॥

বিশাল ; ইনি মকরাক্ততি কুণ্ডলধারী, চতুর্ভুজ, জ্যোতির্স্য, সনাতন ও মহকাম ॥১৭—৩০॥ ইনি আগ্নেষ্ট্রহিতীন, নিত্য ও পুরুষেশ্বর । ইনি শঙ্গ, চক্র, গদা ও পদ্মধারী ; ইনি বনমালার বিভূষিত ও পীতাম্বরধারী ; ইনি সমুজ্জল দিব্য বিভূষণে ভূষিত । রঞ্জিণী, সত্যভামা, নাখজিতী, লক্ষণা, মিত্রবিন্দা, স্মৃনন্দা, জাস্তুবতী ও সুশীলা নামী অষ্ট স্বীকণে পরিবৃত । উত্তরদিক্ষ দিব্য-উত্থানে হরিচন্দন চর্চিত হইয়া উদ্বাগ্নি ভক্ত পারিষদগণ শ্রীহরিকে বেষ্টন করিয়া রহিয়াছে ॥৩১—৩৪॥ ত্রি স্থানের অধোদেশে মণিগুণিতমণ্ডপমধ্যাস্থিত স্বর্ণপীঠে মণিমাণিক্যাদিনির্ধিত সমুজ্জল দিব্যসিংহাসনোপরি রেবতীসহ হলাযুধ বলরাম উপবিষ্ট ; ইনি ঈশ্বরের প্রিয় ও অভিন্ন গুণ-কূপী ॥৩৫—৩৬॥

ଶୁଦ୍ଧକ୍ଷଟିକସକାଶং ରଙ୍ଗାମୁଜଦଲେକ୍ଷଣମ୍ ।
 ନୀଳପଦ୍ମାମ୍ବରଧରଃ ଦିବ୍ୟଗଙ୍କାମୁଲେପନମ୍ ॥୩୭॥
 କୁଞ୍ଚିତସନ୍ଦଗଣ୍ଡଃ ଦିବ୍ୟଭୂଷାତ୍ରଗମ୍ବରମ୍ ।
 ମଧୁପାନସଦାସକ୍ତଃ ସଦା ସୂର୍ଯ୍ୟିତଲୋଚନମ୍ ॥୩୮॥
 ଜଗମ୍ଭୋହନୌନ୍ଦର୍ଯ୍ୟଃ ସାଧକଶ୍ରେଣିବେଷ୍ଟିତମ୍ ।
 ଅନିତାମୁଜପୂର୍ଣ୍ଣଭସରବିନ୍ଦଦଲେକ୍ଷଣମ୍ ।
 ଦିବ୍ୟାଲକାରଭୂଷାଟଃ ଦିବ୍ୟମାଲ୍ୟାମୁଲେପନମ୍ ॥୩୯॥
 ଜଗମୁଖୀକୃତାଶେଷନୌନ୍ଦର୍ଯ୍ୟାଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟବିଶ୍ରମ୍ ।
 ପୂର୍ବୋତ୍ଥାନେ ମହାରମ୍ୟେ ଶୁରକ୍ରମମାତ୍ରଯେ ॥୪୦॥
 ତତ୍ତ୍ଵ ମଧ୍ୟେ ହିତେ ରାଜଦିବ୍ୟସିଂହାସମୋଜ୍ଜଳେ ।
 ଶ୍ରୀମତ୍ୟା ଉଷୟା ଶ୍ରୀମଦନିରକ୍ଷଣଃ ଜଗଂପତିମ୍ ॥୪୧॥
 ସାନ୍ଧ୍ରାନନ୍ଦଃ ସନଶ୍ରାମଃ ଶୁନ୍ମିଷ୍ଠଃ ନୀଳକୁଞ୍ଚିତମ୍ ।
 ନୀଲୋଽପିଲଦଲନ୍ଧିଷ୍ଠଃ ଚାରଙ୍ଗଞ୍ଚିଲଲୋଚନମ୍ ॥୪୨॥

ଅନୁଷ୍ଠାନିକ ଦେବକାନ୍ତି ବିଶ୍ଵକ୍ରମକ୍ଷଟିକେର ଗ୍ରାମ ଶ୍ରେଷ୍ଠ, ଇହାର ନୟନ ରଙ୍ଗାମୁଜ
 ସନ୍ଦର୍ଭ, ଇନି ନୀଳାମ୍ବରଧାରୀ, ଇହାର ଦେହ ଦିବ୍ୟଗଙ୍କାମୁଲେପନେ ଅମୁଲିଷ୍ଠ ;
 କର୍ଣ୍ଣ-ବିଲହିତ କୁଞ୍ଚିତ ଗଞ୍ଜଦେଶ ସୁଶୋଭିତ, ଇନି ଭୂଷଣ ମାଲ୍ୟ ଓ ଅସ୍ତର-
 ଧାରୀ, ଇନି ସର୍ବଦା ମଧୁପାନେ ଆସକ୍ତ ଏବଂ ଇହାର ନୟନ ସର୍ବଦା ବିଦ୍ୱିତ ;
 ଇହାର ଦେହ-ଲାବଣ୍ୟ ତ୍ରିଜଗତେର ମୋହ ଉତ୍ୟାଦନ କରିତେଛେ ॥୩୭—୩୯॥
 ଶୁରକ୍ରମ (ପାରିଜାତ ବୃକ୍ଷ) ଶୋଭିତ ରମଣୀୟ ପୂର୍ବୋତ୍ଥାନେ ସମ୍ଭଜଳ ଦିବ୍ୟ
 ସିଂହାସମୋପରି ଜଗଂପତି ଅନିରକ୍ଷଣ ଶ୍ରୀମତ୍ୟ ଉଷାର ସହିତ ବିରାଜ କରିତେ-
 ଛେନ୍ଦ୍ର ଏବଂ ତଦୀୟ ଅଶେଷ କ୍ରମଲାବଣ୍ୟେ ତ୍ରିଭୁବନ ବିମୁଖୀକୃତ ॥୪୦—୪୧॥
 ଅନିରକ୍ଷଣ ମୂର୍ତ୍ତି ମୁଣ୍ଡିମାନ୍ ଆନନ୍ଦବ୍ରଜପ । ଇହାର ଦେହ-କାନ୍ତି ପ୍ରଗାଢ଼

ସୁଭ୍ରାତାଭ୍ରମ୍ବକପୋଲଂ ସୁନାସିକମ୍ ।

ସୁତ୍ରୀବଂ ସୁନ୍ଦରଂ ବକ୍ଷଃ ସୁଷ୍ଵରଂ ସୁମନୋହରମ୍ ॥୪୩॥

କିରୀଟିନଂ କୁଣ୍ଡଲିନଂ କଠଭୂଷାଦିଭୂଷଣମ୍ ।

ମଞ୍ଜୁମଞ୍ଜୀରଗାଧୁର୍ଯ୍ୟମାଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟରପଶୋଭିତମ୍ ॥୪୪॥

ତମ୍ଭୋର୍ଜେ ଚାନ୍ତରୀକ୍ଷେ ଚ ବିଷ୍ଣୁଂ ନରୈଶ୍ଵରେଶରମ୍ ।

ପୂର୍ଣ୍ଣବ୍ରଜମଦାନନ୍ଦଂ ଶୁଦ୍ଧଂ ସତ୍ତ୍ଵାତ୍ମକଂ ପ୍ରଭୁମ୍ ।

ଅନାଦିମାଦିଚିନ୍ଦପଂ ଚିଦାନନ୍ଦଂ ପରଂ ବିଭୂମ୍ ॥୪୫॥

ତ୍ରିଷ୍ଣାତୀତମବ୍ୟକ୍ତଂ ଅକ୍ଷରଂ ନିତ୍ୟମବ୍ୟଯମ୍ ।

ସମ୍ପେରପୁଞ୍ଜମାଧୁର୍ଯ୍ୟଂ ସୌନ୍ଦର୍ଯ୍ୟଂ ଶ୍ରାମବିଗ୍ରହମ୍ ॥୪୬॥

ଅରବିନ୍ଦଦଲମ୍ବିଷ୍ଠୁଦୀର୍ଘଲୋଲଲୋଚନମ୍ ।

କିରୀଟକୁଣ୍ଡଲୋକ୍ତାପି ଜଗତ୍ୟମନୋହରମ୍ ॥୪୭॥

ଚତୁର୍ବୁର୍ଜଂ ଶଞ୍ଚାଚକ୍ରଗଦାପଦ୍ମୋପଶୋଭିତମ୍ ।

କଙ୍କଣାଙ୍ଗଦକେମୂରକିଙ୍କଳୀକଟିଶୋଭିତମ୍ ॥୪୮॥

ଶ୍ରାମଳ ଓ ସୁନ୍ଦିକ୍ଷ ଏବଂ ଇହାର କେଶମୁହ ନୀଲବଣ, ଚଞ୍ଚଳ ଚାରିନୟନନ୍ଦିଯ ନୀଲୋଏପଲଦଲେର ଆୟ ସୁନ୍ଦିକ୍ଷ ॥୪୨॥ ଇହାର ଭବ୍ୟ ଉପର୍ତ୍ତ, କପୋଲ ଓ ନାସିକା ରମଣୀୟ, ଶ୍ରୀବା ଓ ବକ୍ଷଃ ସୁନ୍ଦର ଏବଂ ସ୍ଵର ମନୋହର ; ଇନି କିରୀଟ ଓ କୁଣ୍ଡଲଧାରୀ, ଇନି କଠଭୂଷଣାଦି ଭୂଷଣେ ଭୂଷିତ ଏବଂ ମନୋଜ୍ଞ ନୂପୁରଧାରୀ ॥୪୩—୪୪॥ ତାହାର ଉର୍ଧ୍ବଭାଗେ ନଭୋଦେଶେ ସର୍ବେଶ୍ଵରେଶର ପୂର୍ଣ୍ଣବ୍ରଜ ବିଷ୍ଣୁ ଉପବିଷ୍ଟ । ତିନି ଅନାଦି, ଆଦି, ଚିନ୍ଦପ, ଚିଦାନନ୍ଦମୟ, ଶୁଦ୍ଧ-ସତ୍ତ୍ଵାତ୍ମକ ପରମପୁରସ୍ତ ଜୀଖର ॥୪୫॥ ତିନି ତ୍ରିଷ୍ଣାତୀତ, ଅବ୍ୟକ୍ତ, କ୍ଷରୋଦୟ-ରହିତ, ନିତ୍ୟ ଓ ଅବ୍ୟାୟ । ତାହାର ବଦନଚନ୍ଦ୍ରମା ମନୋଜ୍ଞ ହାତେ ପରିପୂର୍ଣ୍ଣମ୍ବ ସୌନ୍ଦର୍ଯ୍ୟମୟ ଏବଂ ତାହାର ଦେହ ଶ୍ରାମଳ । ତାହାର ସୁଦୀର୍ଘ ଚଞ୍ଚଳନୟନନ୍ଦିଯ ଅରବିନ୍ଦ-ଦଲବଣ ମିକ୍କ ; ତିନି ମନ୍ତ୍ରକେ କିରୀଟ ଓ ଗଣ୍ଡଦେଶେ କୁଣ୍ଡଲ ଧାରଣ କରିଯାଛେ, ତଦୀୟ ଦେହ-ପ୍ରଭାୟ ତ୍ରିଭୂବନ ବିଶୋହିତ । ଇହାର ହର୍ଷ

ଶ୍ରୀବ୍ୟସଂ କୌଣସିଭର ରାଜଦ୍ଵନମାଲାବିଭୂଷିତମ् ।
 ମଞ୍ଚମୁକ୍ତାକଲୋଦାରହାରତୋତିତବକ୍ଷମମ् ।
 ହେମାପୁରୁଷଧରଃ ଶ୍ରୀମଦ୍ଵିନତାପୁରୁତବାହନମ् ॥୪୯॥
 ଲକ୍ଷ୍ମୀସରସ୍ଵତୀଭ୍ୟାଃ ସଂଶ୍ରିତୋଭୟପାର୍ଶ୍ଵକମ୍ ॥
 ପୂର୍ଣ୍ଣବ୍ରକ୍ଷମୁଖୈଶ୍ଵର୍ଯ୍ୟଃ ପୂର୍ଣ୍ଣନନ୍ଦରସାତ୍ରଧମ୍ ॥୫୦॥
 ମୁନୀନ୍ଦ୍ରାତୈସ୍ତୁ ଯମାନଃ ଦେବପାର୍ଶ୍ଵଦବେଷ୍ଟିତମ୍ ।
 ସର୍ବକାରଣକାର୍ଯ୍ୟେଶଃ ଶ୍ଵରେଦ୍ୟୋଗେଶ୍ଵରେଶ୍ଵରମ୍ ॥୫୧॥
 ତତ୍ରାଧୋ ଦେବି ପାତାଳେ ଆଧାରଶଙ୍କିତସଂଯୁତେ ।
 ମଣିମଣ୍ଡପମଧ୍ୟ ତୁ ମଣିସିଂହାମନୋଜ୍ଞଲେ ॥୫୨॥
 ତଥାହେ ଶ୍ଫଟିକାଦ୍ୟଚିଛଃ ପ୍ରାଚୀରାଦି-ମନୋହରୈଃ ॥
 ଚତୁର୍ଦ୍ଦିଶ୍ଵୁ ହୃତେ ଦିବ୍ୟ ପ୍ରତିବିଷସମୁଜ୍ଞଲେ ॥୫୩॥

ଚତୁର୍ଦ୍ଦିଶ୍ଵେ ଶଙ୍କ, ଚକ୍ର, ଗଦା ଓ ପଞ୍ଚ ଶୋଭା ପାଇତେଛେ । ପରମ ଇନି ହଞ୍ଜେ କଙ୍କଗ, ଅନ୍ଧଦ ଓ କ୍ରେସୁର ଏବଂ କଟିଦେଶେ କିଞ୍ଚିତ୍ତିମନ୍ତ୍ରିତ କାହିଁଣ୍ଣଣ ଧାରଣ କରିଯାଛେ । ଇହାର ବକ୍ଷଃଶ୍ଵଳ ଶ୍ରୀବ୍ୟସ, କୌଣସି ଓ ବନମାଲାର ବିଭୂଷିତ ; ଏବଂ ମନୋଜ୍ଞ ମୁକ୍ତାହାରେ ଭୂଷିତ । ଇନି ସ୍ଵର୍ଣ୍ଣପଞ୍ଚଧାରୀ ଏବଂ ଇହାର ବାହନ ବିନତାନନ୍ଦନ ଗର୍ବତ ॥୪୬—୪୯॥ ଉତ୍ସବ ପାର୍ଶ୍ଵ ଲକ୍ଷ୍ମୀ ଓ ସରସ୍ତତୀ ବିରାଜିତା । ଇନି ପୂର୍ଣ୍ଣ ବ୍ରକ୍ଷ-ମୁଖୈଶ୍ଵର୍ଯ୍ୟଶାଲୀ ଓ ପୂର୍ଣ୍ଣନନ୍ଦରସେର ଆଶ୍ରୟ । ନାରଦାଦି ମୁନିଗଣ କର୍ତ୍ତ୍ତକ ନିରସ୍ତର ସ୍ତୁଯମାନ । ଶୁରଗଣ ଇହାକେ ପାରିଷଦକୁପେ ବୈଷନ କରିଯା ରହିଯାଛେ । ସର୍ବ କାର୍ଯ୍ୟକାରଣେର ଝିଥର ଯୋଗେଶ୍ଵରେଶର ଶ୍ରୀହରିକେ ଚାରାଚର ବିଶ୍ଵ ନିରସ୍ତର ଶୁରଗ କରି-ତେଛେ ॥୫୦—୫୧॥ ଉତ୍ସବ ଅଧୋଭାଗେ ପାତାଳଦେଶେ ଆଧାରଶଙ୍କ-ସଂୟୁକ୍ତ ମଣିମଣ୍ଡପ ମଧ୍ୟ ମଣିରୟ ଉଜ୍ଜ୍ଵଳ ସିଂହାସନ ଶୋଭା ପାଇତେଛେ । ତାହାର ବହିଦେଶେ ଶ୍ଫଟିକବିନିର୍ମିତ ସମୁଚ୍ଛ ମନୋହର ପ୍ରାଚୀର ଚତୁର୍ଦ୍ଦିକ ପରିବେଷନ କରିଯା ରହିଯାଛେ, ତାହାତେ ନିଖିଲ ଦ୍ୱଯଜାତେର ପ୍ରତିବିଷ ପ୍ରତିଫଳିତ ହୁଏଥାତେ ରମଣୀୟ ଶୋଭା ଧାରଣ କରିଯାଛେ ॥୫୦—୫୧॥

ଉଦ୍‌ଗାନେ ପୁଷ୍ପସୌରଭ୍ୟମୁଦ୍ଭୀକୃତଜଗନ୍ନୟେ ।
 ଆନ୍ତେ ସୁରାଶୁରଗଣୈଃ ସିନ୍ଧୁଚାରଣ୍ସେବିତେ ॥୫୪॥
 ଦିବ୍ୟାଙ୍ଗମଙ୍ଗୁସୌନ୍ଦର୍ଯ୍ୟେ ଯଥା ଭୂମଗବାହନୈଃ ।
 ଯଥେପିତବରପ୍ରାର୍ଥେସ୍ତଦିଜ୍ଞି ଭଜନୋଽସ୍ତ୍ରକୈଃ ॥୫୫॥
 ତଦକ୍ଷିଣେ ମୁନିଗଣୈଃ ଶୁଦ୍ଧସଂଭାଷିତାତ୍ମଭିଃ ।
 ତଦକ୍ଷିଣାଧନାଧର୍ମର୍ବାଞ୍ଜ୍ୟତେ ଭକ୍ତିତ୍ୱପରୈଃ ॥୫୬॥
 ତ୍ୱପୁଷ୍ଟେ ଯୋଗମୁଖୈଶ୍ଚ ସନକାତ୍ୟର୍ମହାତ୍ମଭିଃ ।
 ଆଜ୍ଞାରାତ୍ୟେଶ୍ଚ ଚିନ୍ଦ୍ରପୈସ୍ତମ୍ଭୁ ତ୍ରିକୁଣ୍ଡିତ୍ୱପରୈଃ ॥୫୭॥
 ହଦୟାକୃତକ୍ଷ୍ଯାନୈନ୍ଦ୍ରାଜା ପ୍ରାନ୍ତକ୍ଷଳୋଚନୈଃ ।
 ସମାଧ୍ୟଗିନ୍ଦ୍ରଗଞ୍ଚବୈବଃ ସବିଦ୍ଧାଧରକିମ୍ବରୈଃ ।
 ତଦିଜ୍ଞି ଭଜନାକାମୈବବାଞ୍ଜ୍ୟତେ ହହ୍ତମାନସୈଃ ॥୫୮॥

ତମୀର ଉଦ୍‌ଗାନଜାତ ପୁଷ୍ପସୌରଭ୍ୟ ତ୍ରିଜଗଣ ବିମୋହିତ ଏବଂ ତଥାଯ ସୁର, ଅସୁର, ସିନ୍ଧ ଓ ଚାରଣଗଣ ବିରାଜମାନ ; ରମଣୀୟକାନ୍ତି ସୁରବୁନ୍ଦ ସ୍ଵ ସ୍ଵ ଅଭୀଷ୍ଟ ବରପ୍ରାଣୀ ହଇୟା ଶ୍ରୀହରିର ଚରଣ-କମଳ ଭଜନ ବାସନାଯ ସ୍ବୀଯ ସ୍ବୀଯ ଭୂମଗ-ବାହନ ସହ ତଥାଯ ଉପାହିତ ହଇତେଛେ । ତାହାର ଦକ୍ଷିଣ-ଭାଗେ ଶୁଦ୍ଧ ସଂଭାବ୍ୟକ ମୁନିଗଣ ତ୍ାହାର ଆରାଧନାର୍ଥ ଭକ୍ତିନିଷ୍ଠ ହଇୟା ସ୍ଵ ସ୍ଵ ଭକ୍ତିର ପରାକାଷ୍ଠା ପ୍ରଦର୍ଶନ କରିତେଛେ । ତ୍ାହାର ପୃଷ୍ଠଦେଶେ ଯୋଗି-ଶ୍ରେଷ୍ଠ ମହାତ୍ମା ସନକାଦି ମୁନିଗଣ ଚିନ୍ଦ୍ରପୀ ଆଜ୍ଞାରାମ ଶ୍ରୀହରିର ଚିନ୍ତାଯ ନିମିଶ ଓ ତ୍ାହାଦିଗେର ହଦୟେ ଶ୍ରୀହରିର ଚିନ୍ମୟମୁଣ୍ଡି ଶ୍ଫୁର୍ତ୍ତି ପାଇତେଛେ । ତ୍ାହାରା ହାସାଗ୍ରହଣ ଦୃଷ୍ଟିତେ ଧ୍ୟାନପରାୟଣ । ସାଧ୍ୟ, ସିନ୍ଧ, ଗନ୍ଧର୍ବ, ବିଷ୍ଣୁ ଧର ଓ କିମ୍ବରଗଣ ହହ୍ତଚିନ୍ତେ ସମାସୀନ ହଇୟା ଶ୍ରୀହରିର ପାଦପଦ୍ମ ଭଜନାର ଅଭିଲାଷୀ ହଇୟା ଧ୍ୟାନମିଶ ରହିଯାଛେ । ତାହାର ପୁରୋଭାଗେ ପଦ୍ମଦଳ, ଅବ୍ଦ, କୁମାର, ଶୁକ ଓ ଉଦ୍ଧବାଦି ବିଷ୍ଣୁ-ଭକ୍ତଗଣ ଅନ୍ତରୀକ୍ଷେ ସମାସୀନ

ତଦଗ୍ରେ ବୈଷ୍ଣବାଃ ସର୍ବେ ଚାନ୍ତରୀକ୍ଷେ ସୁଖୋସନେ ।
 ପଞ୍ଚଦଲାବଦାତ୍ମାଶ୍ଚ କୁମାର ଶୁକୁମାରବାଃ ॥୫୯॥
 ପୁଲକାକୁରମର୍ବାଟୈଃ ଶୁରୁତେ ପ୍ରେମମାକୁଲୈଃ ।
 ରହସ୍ୟାପ୍ରେମମ୍ୟ ଯୁଜୈତ୍ତବର୍ଣ୍ଣଯୁଗ୍ମାକ୍ଷରୋ ମନୁଃ ॥୬୦॥
 ମନ୍ତ୍ରଚୂଡ଼ାମଣିଃ ପ୍ରୋକ୍ତଃ ସର୍ବମନ୍ତ୍ରେକକାରଣମ୍ ।
 ସର୍ବଦେବମ୍ତ୍ର ମନ୍ତ୍ରାଣାଂ କୃଷ୍ଣମନ୍ତ୍ରମ୍ ଜୀବନମ୍ ॥୬୧॥
 ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣଃ ସର୍ବଦେବାନାଂ କୃଷ୍ଣମନ୍ତ୍ରମ୍ କାରଣମ୍ ।
 ସର୍ବେଷାଂ କୃଷ୍ଣମନ୍ତ୍ରାଣାଂ କୈଶୋରମତିହେତୁକମ୍ ॥୬୨॥
 କୈଶୋରଂ ସର୍ବମନ୍ତ୍ରାଣାଂ ହେତୁଚୂଡ଼ାମଣିଃ ମନୁଃ ।
 ମନୈବ ପ୍ରକର୍ବନ୍ତି ପୂର୍ଣ୍ଣପ୍ରେମମୁଖ୍ୟାନଃ ॥୬୩॥
 ବାଙ୍ଗନ୍ତି ତେପଦାନ୍ତୋଜଃ ନିଶ୍ଚଳଃ ପ୍ରେମନ୍ଦମନମ୍ ।
 ତଦ୍ଵାହେ ଶ୍ଫଟିକାଦ୍ୟାଟୈଃ ପ୍ରାଚୀରେ ସୁମନୋହରେ ॥୬୪॥

ରହିଯାଛେନ ଏବଂ ତୀହାଦେର ଦେହ ହରି-ପ୍ରେମ-ରସେ ବିହଳ ହେଉାତେ
 ସର୍ବଦାହି ପୁଲକ-ପୂରିତ ହିତେହେ ଏବଂ ତୀହାରା ରହସ୍ୟାପ୍ରେମମ୍ୟ ବର୍ଣ୍ଣ-
 ଦୟାଅକ ମନ୍ତ୍ର (କୁଣ୍ଡିଂ) ମନେ ମନେ ଆବଳ କରିତେହେନ ॥୫୪—୬୦॥ ଉତ୍କ
 ବର୍ଣ୍ଣଯୁଆୟକ ମନ୍ତ୍ର ସକଳ ମନ୍ତ୍ରେର ପ୍ରଧାନ ଓ ସକଳ ମନ୍ତ୍ରେର କାରଣ ; କେନ
 ନା, ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ-ମନ୍ତ୍ର ସମ୍ପଦ ଦେବମନ୍ତ୍ରେର ଜୀବନ ସ୍ଵରୂପ ॥୬୧॥ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ଯେବପ
 ସକଳ ଦେବତାର ହେତୁ, ତତ୍ତ୍ଵପ କୃଷ୍ଣ-ମନ୍ତ୍ର ଓ ନିଧିଲ ମନ୍ତ୍ରେର ହେତୁ । ପରମ
 ଯାବତୀୟ କୃଷ୍ଣ-ମନ୍ତ୍ରେର ମଧ୍ୟେ ପ୍ରାଣ୍ତକ ବର୍ଣ୍ଣଯୁଆୟକ କୈଶୋର ମନ୍ତ୍ରଈ ମନ-
 ଧିକ ଶ୍ରେଷ୍ଠ ଏବଂ ଚୂଡ଼ାମଣିସ୍ଵରୂପ । ବୈଷ୍ଣବଗଣ ପୂର୍ଣ୍ଣ-ପ୍ରେମ-ମୁଖେର ଅଭି-
 ଲାବୀ ହଇଯା ଉତ୍କ ମନ୍ତ୍ର ମନେ ମନେ ଚିନ୍ତା କରତଃ ପ୍ରେମଭକ୍ତିମାଧିନ ହରି-
 ପଦାନ୍ତୋଜ ଇଚ୍ଛା କରିତେହେନ । ତାହାର ବହିଭାଗେ ଶ୍ଫଟିକାଦି ବିନିର୍ମିତ
 ମନୋହର ଉଚ୍ଚ ପ୍ରାଚୀର ; ତାହାର ଚତୁର୍ଦିକେ ଶ୍ଵେତରଙ୍ଗାଦି ରମଣୀୟ ପୁଣ୍ୟ

পুষ্পেশ খেতরকাট্যেশচতুর্দিক্ষু সমুজ্জলে ।

শঙ্কং চতুর্ভুজং বিষ্ণুং পশ্চিমদ্বারপালকম্ ॥৬৫॥

শঙ্ক-চক্র-গদা-পদ্ম-কিরীটাদিভিরাহুতম্ ।

রতং চতুর্ভুজং বিষ্ণুং শঙ্ক-চক্র-গদাধৰম্ ॥৬৬॥

কিরীটকুণ্ডলোদ্বীপ্তং দ্বারপালকমুতরে ।

গৌরং চতুর্ভুজং বিষ্ণুং শঙ্কচক্রগদাধৰম্ ॥৬৭॥

কিরীটকুণ্ডলাট্যেশ শোভিতং বনমালিনম্ ।

পূর্বব্দারে প্রতীহারং নানাভৱণভূষিতম্ ॥৬৮॥

কৃষ্ণবর্ণং চতুর্বাহং শঙ্কচক্রাদিভূষিতম্ ।

দক্ষিণদ্বারপালস্ত শ্রীবিষ্ণুং তিষ্ঠয়েন্দ্রিম্ ॥৬৯॥

ইত্যেতৎ পরমেশানি সপ্তাবৱণমুতমম্ ।

সপ্তাবৱণসংযুক্তং রাধিকাং পঞ্চনীং পরাম্ ।

এতদ্বাবৱণং ভদ্রে সপ্তশক্তিঃ স্বযং প্রিয়ে ॥৭০॥

ইতি শ্রীবামুদ্বেব-রহস্যে রাধা-তন্ত্রে সপ্তদশঃ পটলঃ ॥*॥

সকল প্রস্ফুটিত থাকিয়া সমুজ্জল শোভা সম্পাদন করিতেছে । ঐ
সিদ্ধক্ষেত্রের পশ্চিম দ্বারে শঙ্ক, চক্র, গদা ও পদ্মধারী কিরীটাদিযুক্ত
শুভ্রবর্ণ চতুর্ভুজ বিষ্ণু দ্বারপালকর্পে বিশ্রামান ; উত্তর দ্বারে কিরীটও
কুণ্ডলোদ্বীপ্ত শঙ্ক চক্র-গদা-পদ্মধারী লোহিত বর্ণ চতুর্ভুজ বিষ্ণু এবং
পূর্ব দ্বারে শঙ্ক-চক্র-গদা-পদ্মধারী কিরীট কুণ্ডলশোভী বনমালাসমূহিত
গৌরবর্ণ চতুর্বাহ বিষ্ণু নানাভৱণে বিভূষিত হইয়া প্রতীহারীর কার্য্যে
নিযুক্ত রহিয়াছেন । দক্ষিণ দ্বারে শঙ্ক-চক্র-গদা-পদ্ম-ধারী কৃষ্ণবর্ণ
চতুর্ভুজ বিষ্ণু দৌৰারিকর্কপে অবস্থিতি করিতেছেন ॥৬২—৬৯॥

হে পরমেশানি ! এবিধি সপ্তাবৱণসুক্ত বৃদ্ধাবনধাম কেশগীঠ ও

অষ্টাদশঃ পটলঃ ।

১০-১-১-১-১-১-১-১

শ্রীপার্বতুবাচ ;—

অপরৈকং মহাবাহো পৃচ্ছামি রূষভধর্জ ।

একো বিশুর্বাহুদেব একা গ্রন্থিগ্রীষ্মী ।

তৎ কথং তস্ম নানাত্মং দৃশ্যতে পরমেশ্বর ॥১॥

শ্রীজিষ্ঠর উবাচ ;—

শুণু দেবি প্রবক্ষ্যামি রহস্যমতিগোপনম্ ।

একো বিশুর্বাহুশানি নানাত্মং গতবানু যথা ॥২॥

এবমিথ সপ্তাবরণাসংবৃক্ত। পদ্মিনী রাধিকা বিরাজিতা আছেন। হে
প্রিয়ে ! এই যে সপ্তাবরণের বিষয় উক্ত হইল, এই সপ্তাবরণও সপ্ত
শক্তি সদৃশ জানিবে ॥৭॥

শ্রীবাহুদেব-রহস্যে রাধা-তন্ত্রে সপ্তদশ পটল ॥১॥

শ্রীপার্বতীদেবী বলিলেন ;—হে বৃষভবাহন মহাবাহ মহাদেব !
আপনি আমার প্রতি অপরিসীম কৃপাবৃক্ত, তাই সাহস করিয়া পুন-
র্কার অপর একটী কথা আপনাকে জিজ্ঞাসা করিতেছি, হে
পরমেশ্বর ! মহাবিশুর্বাহুদেব এক এবং গ্রন্থিগ্রীষ্মীও এক—
অর্থাৎ ইঁহাদের দ্বিতীয় বা বহুস্মাদি কথনও সম্ভাব্য নহে ; তবে কেন
ইঁহাদের নানাত্ম দৃষ্ট হইতেছে ॥১॥

পার্বতীদেবীর দীনশ প্রশ্ন শুনিয়া শ্রীজিষ্ঠর কহিলেন ;—হে
দেবি ! শ্রবণ কর, আমি ইঁহাদের দ্বিতীয় বিষয়ক অতীব শুভ রহস্য

ବ୍ରଜାଗୁବ୍ୟାପିନୀ ସମ୍ମାନ ପ୍ରକୃତିଃ ପରମେଶ୍ଵରୀ ।
 ସ୍ତ୍ରୀ-ପୁଂଭାବେନ ଦେବେଶ ସର୍ବଂ ବାପ୍ୟ ଜ୍ଞଗନ୍ଧୀ ॥୩॥
 ସା ସ୍ତ୍ରୀ-ପୁରୁଷଙ୍କଲପେଣ ସର୍ବଂ ବାପ୍ୟ ବିଜୃଷ୍ଟିତେ ।
 ବାସୁଦେବୋ ମହାବିଷ୍ଣୁଗୁଣାତୀତଃ ପରେଶରଃ ॥୪॥
 ସତ୍ୱପଂ ବାସୁଦେବସ୍ୟ ତୃତୀୟ ସତ୍ୟଂ କମଳେକ୍ଷଣେ ।
 ସତୁକ୍ତଂ କୃଷ୍ଣପଂ ହି ବିଦ୍ଯାନିନ୍ଦେହି କାରଣମ् ॥୫॥
 ସା ରାଧା ପଦ୍ମିନୀ ଜ୍ଞେୟା ତ୍ରିପୁରାଯାଃ ଶୁଚିଶ୍ଵିତେ ।
 ଅନ୍ତାଶ୍ଚ ନାୟିକା ସାନ୍ତ୍ର ତା ଜ୍ଞେୟା ଅଷ୍ଟନାୟିକାଃ ॥୬॥
 ବାସୁଦେବୋ ମହାବିଷ୍ଣୁ ତ୍ରିପୁରାଯାଃ ପ୍ରସାଦତଃ ।
 ନାନାଦେହଧରୋ ଭୂତା ନାନା କର୍ମ ସମାଚରନ୍ ॥୭॥
 କୃଷ୍ଣମୂର୍ତ୍ତିଃ ସମାନ୍ତିତ୍ୟ ପଦ୍ମିନ୍ଦ୍ରା ସହ ଶୁଦ୍ଧରି ।
 ଜପେଦିଷ୍ଟାଃ ମହେଶାନି ମହାକାଳୀଃ ଶୁରେଶରୀମ୍ ॥୮॥

ବଲିତେଛି । ହେ ଦେବେଶ ! ପରମେଶ୍ଵରୀ ପ୍ରକୃତିଦେବୀ ସ୍ତ୍ରୀ-ପୁରୁଷଭାବେ ଏହି ଚରାଚର ବ୍ରଜାଗ୍ନେ ବ୍ୟାପ୍ତ ହିୟା ଜ୍ଞଗନ୍ଧୀଙ୍କଲପେ ଅବଶ୍ଵିତ କରିତେଛେନ । ସେଇ ନାରୀଙ୍କପଣୀ ପ୍ରକୃତିଇ ପୁରୁଷଙ୍କଲପେ ସ୍ଥାବରଜଙ୍ଗମାସ୍ତକ ବ୍ରଜାଗ୍ନେ ସକଳ ପଦ୍ମାର୍ଥ ବିଜୃଷ୍ଟି ହିତେଛେନ । ମହାବିଷ୍ଣୁ ବାସୁଦେବ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ତ୍ରିଗୁଣାତୀତ ପରମେଶ୍ଵର ॥୨—୪॥ ହେ କମଳେକ୍ଷଣେ ! ବାସୁଦେବେର ସେ ରୂପ ଦେଖିତେଛ, ତାହା କେବଳ ବିଦ୍ଯାନିନ୍ଦୀର ଜଗ୍ନ ଜାନିବେ, ଅନ୍ତର୍ଥା ତୀହାର କୋନ ଆକୃତିଇ ନାହିଁ, ଇନି ନାମରପାଦି ସର୍ଜିତ ମହାପୁରୁଷ । ହେ ଶୁଚିଶ୍ଵିତେ ! ସେ ରାଧିକାକେ ଦର୍ଶନ କରିଯାଉ, ତିନିଓ ତ୍ରିପୁରା-ଦୂତୀ ପଦ୍ମିନୀ ଏବଂ ଶ୍ରୀମତୀ ରାଧିକା ! ସେ ନାୟିକା ସକଳ ଦେଖିତେଛ, ତାହାରା ତ୍ରିପୁରାଦେବୀର ଅଷ୍ଟନାୟିକା ବଲିଙ୍ଗ ଅଭିହିତ ॥୫—୬॥ ତ୍ରିପୁରାଦେବୀର ପ୍ରସାଦାଂ ମହାବିଷ୍ଣୁ ବାସୁଦେବ ନାନା ଶୁଦ୍ଧି ଧାରଣ କରନ୍ତ; ନାନା କାର୍ଯ୍ୟ ସାଧନ କରିତେଛେ ॥୭॥ ହେ ଶୁଦ୍ଧରି

ଏବଂ ବୃନ୍ଦାବନଂ ଭଜେ ଆଶ୍ରିତ୍ୟ ସତତଂ ହରିଃ ।

ବାସୁଦେବୋ ହରିଃ ମାଙ୍କାଂ କୃଷ୍ଣହିତ୍ୱୁଂ କମଳେକ୍ଷଣଃ ॥୯॥

ଆବିଭୂର୍ଯ୍ୟ ମହାବିଶ୍ୱର୍ମଖୁରାଯାଂ ବରାନନେ ।

ଚତୁର୍ବାହ୍ୟୁତୋ ବିଶ୍ୱରାବିରାସୀଂ ସ୍ଵଯଂ ହରିଃ ॥୧୦॥

ଦ୍ୱାରେ ଦ୍ୱାରେ ତଥା ଉର୍କେ ଅଧୋଭାଗେ ଚ ପାର୍ବତି ।

ଦ୍ୱାରକାଯାଂ ବସନ୍ତ କୃଷ୍ଣସ୍ତନୁତ୍ୟାଗଂ ସଦାଚରେ ।

ବାସୁଦେବେ ମହାବିଷେଠୀ କୃଷ୍ଣତେଜୋହିବିଶତଦା ॥୧୧॥

ଅତଏବ ମହେଶାନି ବାସୁଦେବ ବିନା ପ୍ରିୟେ ।

ବ୍ରକ୍ଷତ୍ମନ୍ତଦେବେଷୁ ନ ହି ଯାତି କଦାଚନ ॥୧୨॥

ନାନାତ୍ମଂ ଭଜତେ ଦେବି ବାସୁଦେବଃ ସଦାବ୍ୟଯଃ ।

ଯତ୍କପଂ ଦୃଶ୍ୟତେ ତ୍ୟ ବାସୁଦେବନ୍ୟ ସ୍ଵନ୍ଦରି ।

ତତ୍କପଃ ସ ଗତା । ବୈ ନାନାତ୍ମଂ ଭଜତେ ହରିଃ ॥୧୩॥

ପାର୍ବତି ! ମହାବିଶ୍ୱ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ମୂର୍ତ୍ତି ଧାରଣ କରିଯା ପଦିନୀର ସହିତ ଶୁରେଖରୀ ମହାକାଲୀର ଉପାସନା କରେନ ॥୮॥ ହେ ଭଜେ ! ଏହିରପେ ଶ୍ରୀହରି ବୃନ୍ଦା-ବନଧାମ ଆଶ୍ରମ କରତଃ ବାସୁଦେବଗୃହେ କୃଷ୍ଣରପେ ଆବିଭୂତ ହଇଯାଛେ ହେ ବରାନନେ ! ମଧୁରାନଗରୀତେ ଚତୁର୍ଭ୍ରଜ ବିଶ୍ୱ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣରପେ ଆବିଭୂତ ହଇଯା ପ୍ରତି ଦ୍ୱାରେ ଦ୍ୱାରେ ଏବଂ ଉର୍କୁ ଓ ଅଧୋଭାଗେ ବିହାର କରତଃ ଦ୍ୱାରକା-ଧାରେ ଅବସ୍ଥିତ କରିଯା ସଥନ ତମ ତ୍ୟାଗ କରେନ, ତ୍ୱରାଲେ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣତେଜ ମହାବିଶ୍ୱ ବାସୁଦେବ ବିଲୟ ହଇଯା ଯାଇ ॥୯—୧୧॥ ଅତଏବ ହେ ପ୍ରିୟେ ମହେଶାନି ! ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ବ୍ୟତୀତ ଅପର ଦେବତାଗଣେ ବ୍ରକ୍ଷତ୍ ବିଦ୍ୟମାନ ନାହିଁ । ହେ ସ୍ଵନ୍ଦରି ! ଅବ୍ୟାୟ ବାସୁଦେବ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣର ଯେ ବହୁବିଧ ରୂପ ଦୃଷ୍ଟ ହଇଯା ଥାକେ, ତାହାର ଆର କୋନ ହେତୁ ନାହିଁ ; ଏକମାତ୍ର ଶ୍ରୀହରିଇ ମାନା କାର୍ଯ୍ୟ-କାରଣବଶତଃ ମାନା ରୂପ ଧାରଣ କରିଯା ଥାକେନ । ହେ ମହେଶାନି !

কায়বৃহং মহেশানি দ্বিত্তা সত্ত্বরমুচ্যতে ।
 গুহদেশং নমাশ্রিত্য ত্রিপুরাপদপূজনাং ॥১৪॥
 যদ্যত্তুক্তা মহেশানি বিষ্ণুসজ্ঞাস্তথা পরে ।
 তে সর্বে কুলশাস্ত্রজ্ঞা মন্ত্রসাধনতৎপরাঃ ॥১৫॥
 যা যা উক্তা নায়িকাস্ত্রাঃ কুলশাস্ত্রপ্রকাশিকাঃ ।
 গৌরং কৃষ্ণং তথা রক্তং শুক্রং নগনন্দিনি ।
 তে সর্বে বাস্তুদেবন্য সৌরাত্মা অংশরূপিণী ॥১৬॥
 বাস্তুদেবঃ স্বয়ং কৃষ্ণস্ত্রিপুরাপদপূজনাং ।
 রেবত্যাত্মাস্ত মাঃ প্রোক্ত্ব রংক্ষণ্যাত্তস্তকং প্রিয়ে ॥১৭॥
 যদ্যত্তুক্তং মহেশানি যাশ্চাত্মা বরবর্ণিনি ।
 তৎসর্বং পরমেশানি মাতৃন্মা বিশ্বমোহিনী ॥১৮॥

ত্রিপুরাদেবীর পদারবিন্দীচনপ্রসাদাং জনার্দন হরি স্বর্গোপ্য বিবিধ
দেহ ধারণ করতঃ নানা ক্রমে শ্রতিভাত হইতেছেন ॥১২—১৪॥

হে মহেশানি ! তোমার নিকট যে সকল বিষ্ণু ভক্তগণের কথা
বলা হইয়াছে, তাহারাও মন্ত্রসাধনতৎপর ও কুলশাস্ত্রজ্ঞ এবং যে সকল
নায়িকায়ন্দের কথা বলা হইয়াছে, তাহারাও কুলশাস্ত্রপ্রকাশিকা ।
হে নগনন্দিনি ! গৌর, কৃষ্ণ, রক্ত ও শুক্র প্রভৃতি যে সমস্ত বর্ণ বলা
হইয়াছে, তৎসমস্তই বাস্তুদেবের অংশ ॥১৫—১৬।

ত্রিপুরাদেবীর পদারবিন্দীচনপ্রসাদাং মহাবিষ্ণু বাস্তুদেব স্বয়ং
শ্রীকৃষ্ণরূপী । হে প্রিয়ে ! রেবতী প্রভৃতি প্রাণুক্ত অষ্ট রঘুণ্তি সাক্ষাৎ
প্রকৃতিরূপিণী ॥১৭॥ হে বরবর্ণিনি মহেশানি ! অপরাপর যে সকল
নায়িকার কথা বলা হইয়াছে, তাহারা সকলেও বিশ্বমোহিনী
মাতৃকারূপা । হে প্রিয়ে ! শ্রীকৃষ্ণরূপী মহাবিষ্ণু বাস্তুদেব ত্রিশূল-

ବାହୁଦେବୋ ମହାବିଷୁନ୍ଦରିଣ୍ଗଃ ସତତଂ ପ୍ରିସେ । ✓
 ସାଧୟେଦ୍ଵିବିଧାଂ ବିଦ୍ଯାଂ ପୂର୍ଣ୍ଣବ୍ରଦ୍ଧକଲିପିଣୀମ୍ ।
 ନିଶ୍ଚରିଣ୍ଗଃ ସତତଂ ବିଷୁଣ୍ଗଶତ୍ରୁପ୍ରକୃତିଃ ପରା ॥୧୯॥
 ତତ୍କଳ ସନ୍ଧଗୋ ବିଷୁଣୁଃ ପ୍ରକୃତ୍ୟାଃ ସନ୍ଧମାତ୍ରିତଃ ।
 ବାହୁଦେବୋ ମହାବିଷୁଃ ଶଞ୍ଚଚକ୍ରଗଦାଧରଃ ॥୨୦॥
 ଏତକ୍ରିତ୍ତୁଷ୍ଣଗଂ ଦେବ ବିଗ୍ରହଃ ପ୍ରକୃତେଃ ସଦା ।
 ନିରିଜ୍ଜିଯୋ ମହାବିଷୁଣ୍ଠଷ୍ଟାଂଶଃ କୃଷ୍ଣ ଏବ ଚ ॥୨୧॥

ଶ୍ରୀଦେବ୍ୟବାଚ ;—

ବ୍ରନ୍ଦାବନେଶ୍ୱରଂ ନିତ୍ୟଂ ନିଶ୍ଚରିଣ୍ଗଶୈକକାରଣମ୍ ।
 ତୋ ଦେବ ତାପସଶ୍ରେଷ୍ଠ କଥମେବଂ ଭବୀଷି ଯେ ॥୨୨॥

ଶ୍ରୀଜ୍ଞଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ଉବାଚ ;—

ନିଗଦାମି ଶୃଗୁ ପ୍ରୌଢେ ମନେହଂ ତବ ଶୁନ୍ଦରି ।
 ବ୍ରନ୍ଦାବନେଶ୍ୱରୋ ଯତ୍ତ ବିଷେଗରଙ୍ଗ ପ୍ରକାର୍ତ୍ତିତଃ ॥୨୩॥

ତୀତ ହଇଯାଓ ନିରସ୍ତର ପୂର୍ଣ୍ଣବ୍ରଦ୍ଧକଲିପି ବିଦ୍ୟାର ସାଧନା କରିଯା ଥାକେନ ।
 ମହାବିଷୁ ତ୍ରିଶୁଣାତୌତ, ଆର ପରମା ପ୍ରକୃତି ଶୁଣ୍ୟତା; ଯଥକାଳେ
 ନିଶ୍ଚରିଣ୍ଗ ବିଷୁ ପ୍ରକୃତିର ସଙ୍ଗ ଲାଭ କରେନ, ତଥନଇ ତିନି ସନ୍ଧଗ ହନ ।
 ମହାବିଷୁ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ଯେ ଶଞ୍ଚ-ଚକ୍ର-ଗଦା-ପଦ୍ମ ପ୍ରଭୃତି ଭୂଷଣ ଧାରଣ କରିଯା-
 ଛେନ, ତୁସମନ୍ତରୀ ପ୍ରକୃତିର ମୂର୍ତ୍ତି । ମହାବିଷୁ ଇଞ୍ଜିଯ-ବିହୀନ, ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ
 ତୀତର ଅଂଶ ॥୧୮—୨୧॥

* ଶ୍ରୀପାର୍ବତୀଦେବୀ କହିଲେନ ;—ହେ ତାପସଶ୍ରେଷ୍ଠ ଦେବ ! ଯଦି ବୃଦ୍ଧା-
 ବନାଧିପତି ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ନିତ୍ୟ ଓ ନିଶ୍ଚରିଣ୍ଗେର ଏକମାତ୍ର କାରଣ ହୁରେନ, ତାହା
 ହିଲେ ଆପନି ଆମାର ନିକଟ ଏକପ ବଲିତେଛେନ କେନ ? ॥୨୨॥

ଶ୍ରୀଜ୍ଞଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ;—ହେ ପ୍ରୌଢେ ଶୁନ୍ଦରି ! ଆମି ବଲିତେଛି,

শরীরং হি মহেশানি মূলপ্রকৃতিরীখরী ।
 তাজ্জ্বাচ মহাবিষ্ণুর্মনো কুদ্রো বরাননে ॥২৪॥
 কৃষ্ণদেহমিদং ভজে স্বয়ং কালীস্বরূপিনী ।
 রাধা তু পরমেশানি পদ্মিনী পরমা কলা ।
 দ্বয়োঃ সংযোগমাত্রেণ কৃষ্ণঃ পূর্ণঃ প্রাকীর্তিঃ ॥২৫॥
 কেশপীঠে মহেশানি অজে মধুবনে প্রিয়ে ।
 অতএব মহেশানি বাস্তুদেবস্তু পার্বতি ॥২৬॥
 অংশোহভূৎ পরমেশানি কৃষ্ণস্তু ভগবানু স্বয়ম্ ।
 ভগং বিনা মহেশানি অক্ষমৃষ্টৌ ন বিশ্রতে ॥২৭॥
 তব কেশনিমিত্তং হি এতৎ সর্ববিড়লনম্ ।
 তব কেশং মহেশানি বর্ণিতুং নৈব শক্যতে ॥২৮॥

শ্রবণ কর ; তোমার সন্দেহ বিদ্যুরীত হইবে । যিনি বৃন্দাবনের ঝৈখর,
 তিনি মহাবিষ্ণুর অংশ বলিয়া কীর্তিত হইয়া থাকেন । হে মহেশানি !
 তাহার শরীর মূলপ্রকৃতি ; আজ্ঞা মহাবিষ্ণু ও মন কুদ্র-স্বরূপ । হে
 প্রিয়ে ! এই যে শ্রীকৃষ্ণের দেহ দেখিতেছ, ইহা সাঙ্গাং কালিকা-
 স্বরূপ । শ্রীমতী রাধিকা পদ্মিনীর কলাস্বরূপ জানিবে । এই
 উভয়ের সংযোগবশতঃ শ্রীকৃষ্ণ পূর্ণ ব্রহ্ম ॥২৩—২৫॥ হে মহেশানি !
 শ্রীকৃষ্ণ পূর্ণ ব্রহ্ম বাস্তুদেব মধুবনে বিরাজ করিতেছেন ; অপর সমুদয়
 অংশ এবং শ্রীকৃষ্ণ স্বয়ং ভগবানু । ভগ * ব্যতীত স্থষ্টি হইতে পারে
 না ॥২৬—২৭॥ হে মহেশানি ! তোমার কেশই জগৎসংসারের মূল
 কারণ ; তত্ত্বম সমস্তই বিড়লনামাত্র । তোমার কেশের মাহাত্ম্য
 বর্ণনা করিতে কেহ সমর্থ নহে ॥২৮॥

* ভগ=ঐশ্বর্য ; জড় বা প্রকৃতি ; বহিরঙ্গ জ্ঞাব ।

ମଦୀ ବ୍ରଜନି ଦେବେଶି ତଥ କେଶବିଡୁଷନମ୍ ।
 ତଥ କେଶସୁଗନ୍ଧନ ନିଶ୍ଚଳଃ ସଚଳଃ ଭବେ ॥୨୯॥
 ଏ ତନ୍ତ୍ରାଗବତଃ ତନ୍ତ୍ରଃ ରାଧା-ତନ୍ତ୍ରମିଦଃ ଶ୍ଵତମ୍ ।
 ବାସୁଦେବଙ୍କ ଦେବେଶି ରହଞ୍ଚମତିଗୋପନମ୍ ॥୩୦॥
 ବାସୁଦେବୋ ମହାବିଶୁର୍ଭଗବାନୁ ପ୍ରକୃତିଃ ସ୍ଵଯମ୍ ।
 ପ୍ରକୃତେର୍କାଶୁଦେବଙ୍କ କୃଷ୍ଣଙ୍କଃ ଇତି କୌଣ୍ଡିତଃ ॥୩୧॥
 ଇତି ଶ୍ରୀବାସୁଦେବ-ରହଞ୍ଚେ ରାଧା-ତନ୍ତ୍ରେ ଅଷ୍ଟାଦଶଃ ପଟଳଃ ॥*॥

ତୋମାର କେଶ-ମାହାତ୍ମ୍ୟ ଏହି ଚରାଚର ବିଶ୍ୱ ବିମୁଖ ଏବଂ କେଶ-
 ସୁଗନ୍ଧ ନିଶ୍ଚଳ ବ୍ରଜ ସଚଳ ଜୀବେ ପ୍ରତିଭାବ ହିତେଛେ । ହେ ଦେବେଶି !
 ଏହି ଭାଗବତ ତନ୍ତ୍ରର ରାଧା-ତନ୍ତ୍ର ନାମେ କଥିତ ; ପରମ ବାସୁଦେବର ରହଞ୍ଚ
 ଅତୀବ ଗୋପନୀୟ । ମହାବିଶୁ ଓ ପ୍ରକୃତିର ଏକତ୍ର ସଂଘୋଗବଶତଃ
 ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣର ଆବିର୍ଭାବ ହିଇଯାଛେ । ହେ ପାର୍ବତି ! ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣକେ ବାସୁଦେବ ଓ
 ପ୍ରକୃତିର ଅଂଶ ବଲିଆ ଜାନିବେ ॥୨୯—୩୧॥

ଶ୍ରୀବାସୁଦେବ-ରହଞ୍ଚେ ରାଧା-ତନ୍ତ୍ରେ ଅଷ୍ଟାଦଶ ପଟଳ ସମାପ୍ତ ॥୩୦॥

উনবিংশং পটলুং ।

—০৫০৫০৫০৫০৫০৫০—

শ্রীঙ্গুর উবাচ ;—

কৃষ্ণ হি পরমেশানি বাসুদেবাংশসংজ্ঞকাঃ ।

কৃষ্ণ বৃন্দাবনাধীশং গৌরং বিষ্ণুং তথা প্রিয়ে ।

শুক্লং রক্তং তথা দেবি শ্রীবিষ্ণুং শুচিস্মিতে ॥১॥

বাসুদেবস্য যঃ শঙ্খঃ শুক্লো বিষ্ণুঃ স উচ্যতে ।

চক্রং বাসুদেবস্য গৌরং তৎ পরিকৌর্তিতগ্ৰ ॥২॥

যৎপদ্মং পরমেশানি রক্তেন বিষ্ণুঃ স এব হি ।

যা গদা পরমেশানি বিফোরমিততেজসঃ ।

সা চৈব পরমেশানি শ্রীবিষ্ণু র্ক্ষমোহনঃ ॥৩॥

কৃষ্ণস্ত দ্বিভুজো বিষ্ণুঃ সততং পদ্মিনীপ্রিয়ঃ ।

বাসুদেবো মহাবিষ্ণঃ শক্তিদ্বয়সমন্বিতঃ ॥৪॥

শ্রীঙ্গুর কহিলেন ;—হে পরমেশানি ! বাসুদেবের অংশসন্তুত
শ্রীকৃষ্ণ বহুবিধ জানিবে । হে শুচিস্মিতে পার্বতি ! বৃন্দাবনাধিপতি
শ্রীকৃষ্ণ গৌরবর্ণ, শুক্লবর্ণ ও রক্তবর্ণবিশিষ্ট । এই প্রকারে একই
বিষ্ণুই নানা আকার পরিগ্রহ করিয়া বহু ক্লপে প্রতিভাত হইতে-
ছেন ॥১॥ বাসুদেবের হস্তস্থিত যে শঙ্খ, তাহাই শুক্ল বর্ণ বিষ্ণু ; চক্র
গৌরবর্ণ বিষ্ণু এবং পদ্ম রক্তবর্ণ বিষ্ণু বলিয়া কীর্তিত হইয়াছেন । হে
পরমেশানি ! অমিততেজা বিষ্ণুর হস্তস্থিত যে গদা, তাহাই পীতবর্ণ
কৃষ্ণ বলিয়া অভিহিত এবং ইনি অগন্মোহন ॥২—আ দ্বিভুজবিশিষ্ট
শ্রীকৃষ্ণ পদ্মিনীর অতীব প্রিয় । বাসুদেব শ্রীহরি লক্ষ্মী ও সরস্বতী

ଲକ୍ଷ୍ମୀସରସ୍ତୀଭ୍ୟାଙ୍କ ସଂସ୍କରଣ ସରସଦୀ ହରିଃ ।

ପୂର୍ଣ୍ଣବ୍ରଜ ବାନ୍ଧୁଦେବ ଅତ୍ୟବ ବରାନନେ ॥୫॥ ✓

ବାନ୍ଧୁଦେବୋ ମହେଶାନି ସ୍ଵରଂ ପ୍ରକୃତିରୀଖରୀ ।

ଜ୍ୟୋତ୍ସ୍ନା ତୁ ପ୍ରକୃତିର୍ମାୟା ବାନ୍ଧୁଦେବଃ ସ୍ଵରଂ ହରିଃ ॥୬॥

ଆଦେବ୍ୟବାଚ ;—

ଦେବଦେବ ମହାଦେବ ଶୂଳପାଠେ ପିନାକଧକ ।

ସ୍ଵର୍ଗ ସ୍ଵର୍ତ୍ତିତଂ ମହାଦେବ ରାଧା ପଞ୍ଚବନାଶ୍ରିତା ॥୭॥ ✓

ଚଞ୍ଚାବଲୀ ତୁ ଯା ରାଧା ବ୍ରକ୍ତଭାନୁଗୃହେ ଶ୍ଥିତା ।

ତୃତୀସର୍ବଂ ପରମେଶାନ ବିଷ୍ଟାର୍ଯ୍ୟ କଥୟ ପ୍ରାତୋ ॥୮॥

କୁଫେନ ସହ ଦେବେଶ ରାଧା ସଂସର୍ଗମାଶ୍ରିତା ।

ଇମଂ ହି ସଂଶୟଂ ଦେବ ଛିନ୍ଦି ଛିନ୍ଦି କୃପାନିଧେ ॥୯॥

ଏହି ଶକ୍ତିଦୟେର ସହିତ ବିରାଜ କରିତେଛେ । ହେ ବରାନନେ ! ଏହି ଜଗତି ବାନ୍ଧୁଦେବ ପୂର୍ଣ୍ଣ ବ୍ରଜ । ହେ ମହେଶାନି ! ବାନ୍ଧୁଦେବ ସ୍ଵରଂ ଈଶ୍ଵରୀ ପ୍ରକୃତି-ସ୍ଵର୍ଗପ ; ମେହି ପ୍ରକୃତିଇ ପ୍ରଧାନା ମହାମାୟା ଏବଂ ସ୍ଵରଂ ବାନ୍ଧୁଦେବଇ ଆହରିନ୍କପେ ବିରାଜମାନ ॥୪—୬॥

ଆପାର୍ବତୀଦେବୀ ବଲିଲେନ ;—ହେ ମହାଦେବ ! ଆପନି ଶୂଳ ଓ ପିନାକଧାରୀ, ଆପନି ଦେବତାଦିଗେରେ ଦେବତା । ଆପନି ଇତଃପୁର୍ବେ ବଲିଯାଛେ ଯେ, ଶ୍ରୀମତୀ ରାଧିକା ପଞ୍ଚବନ ଆଶ୍ୟ କରିଯା ରହିଯାଛେ, ଆର ଚଞ୍ଚାବଲୀଙ୍ଗପିଣୀ ରାଧିକା ବ୍ରକ୍ତଭାନୁଗୃହେ ଅବହିତ କରତଃ କୃକ୍ଷ-ସଂସର୍ଗ ଲାଭ କରିଯାଛିଲେନ, ତାହାଓ ଶୁନିତେ ଇଚ୍ଛା ହିତେଛେ । ହେ ଦେବ ! ଆପନି କରଣ୍ଟର ସାଗର, ସୁତରାଂ ଆପନି ତୃତୀସର୍ବ ବର୍ଣନ କରିଯା ଆମାର ସଂଶୟ ଛେଦ କରନ୍ତ ॥୭—୯॥

ଶୈଳୀର ଉବାଚ ;—

ଏତନ୍ତାଗବତଂ ତନ୍ତ୍ରଂ ରାଧା-ତନ୍ତ୍ରଂ ମନୋହରମୁ ।

ଅତୀବ ସୁନ୍ଦରଂ ଶୁଦ୍ଧଂ ନିର୍ମଳଂ ପରମଂ ପଦମ୍ ॥୧୦॥

ସଜ୍ଜୁଙ୍ଗ ପରମେଶାନି ସାଧକାଃ ସୁରବିଶ୍ଵାଃ ।

ହଦୟେ ନଂପୁଟେ କୁଞ୍ଜା ନ ବାଞ୍ଛି ଷ୍ଟ୍ୟନ୍ତଦେବ ହି ॥୧୧॥

ଏତତନ୍ତ୍ରଂ ମହେଶାନି ସୁଶ୍ରାବ୍ୟଂ ସୁଖବର୍କିନମୁ ।

ଶୁଦ୍ଧାଦୁଶୁତରଂ ଭଦ୍ରେ ଶାରୀରାତରଂ ପ୍ରିୟେ ।

✓ ଏତକି ପଞ୍ଚିନୀତନ୍ତ୍ରଂ ଶ୍ରୀମନ୍ତାଗବତଂ ସ୍ମତମୁ ॥୧୨॥

ଯେମୁ ଯେମୁ ପୁରାଣେମୁ ତନ୍ଦ୍ରେମୁ ବରବର୍ଣ୍ଣିନି ।

ନାନ୍ତି ଚେତ ପୂର୍ଣ୍ଣଗ୍ରାହୀ ତଥା ଚ ପ୍ରକୃତେଷ୍ଟଣଃ ॥୧୩॥

ପଞ୍ଚବିକ୍ଷେପକ୍ରମାଖ୍ୟାନଂ ଯେମୁ ତନ୍ଦ୍ରେମୁ ଦୃଶ୍ୱତେ ।

ତନ୍ଦ୍ରୈ ଭାଗବତଂ ଶ୍ରେଷ୍ଠମନ୍ତ୍ରଚିତ୍ର ବିଡୁଷନମୁ ॥୧୪॥

ଶୈଳୀ କହିଲେନ ;—ହେ ପରମେଶାନି ! ମନୋହର ରାଧା-ତନ୍ତ୍ର ଅତୀବ ସୁନ୍ଦର, ବିଶୁଦ୍ଧ, ନିର୍ମଳ ଓ ପରମପଦସ୍ଵରୂପ ଏବଂ ଇହାଇ ଭାଗବତ-ତନ୍ତ୍ର ବଲିଆ ବିଦ୍ୟାତ । ହେ ଦେବି ! ସାଧକଙ୍କପୀ ଦେବଗଣଙ୍କ ଏହି ରାଧା-ତନ୍ତ୍ର ପ୍ରବନ୍ଦ କରିଆ ହଦୟେ ଧାରଣ କରତଃ ଅନ୍ତି କାମନା ପରିତ୍ୟାଗପୂର୍ବକ ଏକ-ମାତ୍ର ଇହାରଇ କାମନା କରିଆ ଥାକେନ । ହେ ମହେଶାନି ! ଏହି ରାଧା-ତନ୍ତ୍ର ସୁଶ୍ରାବ୍ୟ ଏବଂ ସାଧକେର ସୁଖବର୍କିକ । ଇହା ଶୁଦ୍ଧ ହଇତେବେ ଶୁହତର ଓ ଶାରୀରାତର ; ଏହି ପଞ୍ଚିନୀ ତନ୍ତ୍ରଇ ଶ୍ରୀମନ୍ତାଗବତ ତନ୍ତ୍ର ନାମେ ଅଭି-ହିତ ॥୧୦—୧୨॥ ହେ ବରବର୍ଣ୍ଣିନି ! ସେ ସକଳ ପୁରାଣ ଗ୍ରନ୍ଥେ ଓ ତନ୍ତ୍ର ଗ୍ରନ୍ଥେ ପୂର୍ଣ୍ଣ ଅକ୍ଷେର ଗାୟତ୍ରୀ, ପ୍ରକୃତିର ଗୁଣ ଓ ପଞ୍ଚ ବିଷ୍ଣୁର ଉପାଖ୍ୟାନ ବର୍ଣ୍ଣିତ ଆଛେ, ତାହାଇ ଭାଗବତଶ୍ରେଷ୍ଠ ବଲିଆ ଜାନିବେ; ତଦିତର ବିଡୁଷନାମାତ୍ର ସମ୍ମେହ ନାହିଁ ॥୧୩—୧୪॥

ବାନୁଦେବୋ ମହାବିଷୁଦ୍ଧିରାଯାଃ ବରାନନେ ।

ଆବିରାଶୀଳିମହାବିଷୁଦ୍ଧିପ୍ରିପୁରାପଦପୂଜନଃ ॥୧୫॥

ଆବିଭୂତା ମହାମାୟା ପ୍ରଥମଃ ପରମେଶ୍ୱରୀ ।

ଭାଜ୍ରେମାସ୍ୟସିତେ ପକ୍ଷେ ହରିରାବିରଭୂତ ସ୍ଵଯମ୍ ॥୧୬॥

ତଥା ଚୈତ୍ରପଦେ ମାସି ଶୁକ୍ଳପକ୍ଷେ ଚ ପଞ୍ଚିନୀ ।

ଆବିଭୂତା ମହେଶାନି ପଞ୍ଚିନୀ ପଦ୍ମଗଙ୍କିନୀ ॥୧୭॥

ବୃକ୍ତଭାନୁଗୁହରେ ଦେବି ତଥା ଚଞ୍ଚାବଲୀ ପ୍ରିୟା ॥୧୮॥

କାଲିନ୍ଦୀଗହରେ ଦେବି ନାନାପଦ୍ମମାୟତେ ।

ଶୁକ୍ଳରତୈଷ୍ଟଥା ପୌତେଃ କୃଷ୍ଣବର୍ଣ୍ଣଃ ଶୁଶ୍ରୋଭନୈଃ ॥୧୯॥

ଅନ୍ତେଶ୍ଚ ବିବିଧେଃ ପୁଷ୍ପେରାନାବର୍ଣ୍ଣଃ ଶୁବାସିତୈଃ ।

ହଂସକାରଶୁବାକୀର୍ଣ୍ଣଃ ଶୁକ୍ଳପକ୍ଷେଚ ଶୋଭିତୈଃ ॥୨୦॥

ଗନ୍ଧର୍ବାମରମଧ୍ୟେଶ ବେଷ୍ଟିତେ କମଳାନନେ ।

ମୃଦୁଙ୍ଗଶ୍ଵରୀଗାଭିର୍ନ୍ନାଦେନ ପରିପୂରିତେ ॥୨୧॥

ହେ ବରାନନେ ! ମହାବିଷୁ ବାନୁଦେବ ତ୍ରିପୁରାଦେବୀର ପାଦପଦ୍ମ-ପୂଜନ-
କାରଣ ମଥୁରା-ନଗରୀତେ ଆହୁତ୍ୱତ ହଇଯାଛିଲେନ । ପ୍ରଥମତଃ ପରମେଶ୍ୱରୀ
ମହାମାୟା ଆବିଭୂତା ହନ ; ପରେ ଭାଜ୍ରେମାସେର କୃଷ୍ଣପକ୍ଷୀୟ ଅଷ୍ଟମୀ
ତିଥିତେ ଶ୍ରୀହରି ସ୍ଵଯଂ ଆହୁତ୍ୱତ ହଇଯାଛିଲେନ । ତୃତୀୟ ହେ ମହେଶାନି !
ଚୈତ୍ର ମାସେର ଶୁକ୍ଳପକ୍ଷେ ପଦ୍ମଗଙ୍କିନୀ ପଞ୍ଚିନୀ ବୃକ୍ତଭାନୁ-ଭବନେ ଚଞ୍ଚାବଲୀ
କୁପେ ଆବିଭୂତା ହନ ॥୧୫—୧୮॥ ହେ ଦେବି ! କାଲିନ୍ଦୀଗହର ନାନା
ପଦ୍ମମାୟତ ; ତଥାଯ ସେତ, ରଙ୍ଗ, ପୌତ ଓ କୃଷ୍ଣବର୍ଣ୍ଣବିଶିଷ୍ଟ ନାନାବିଧ
ଶୁଶ୍ରୋଭନ ଶୁବାସିତ ପୁଷ୍ପ ବିକ୍ଷିତ ଏବଂ ହଂସ-କାରଶୁବାଦୀ ଜଳଚର
ପକ୍ଷିଗଣ ନିରସ୍ତର ଝୀଡ଼ାପରାୟନ ; ତତ୍ତ୍ୱ କମଳକାନନେ ଗନ୍ଧର୍ବ ଓ
ଅମ୍ବରଗଣ ପରିବେଷ୍ଟିତ ଏବଂ ମୃଦୁଙ୍ଗ, ଶଙ୍ଖ ଓ ବୀଣା ଧ୍ୱନିତେ ବନହଲୀ ପରି-

ତନ୍ମଧ୍ୟେ ରଙ୍ଗପର୍ଯ୍ୟକେ ନାନାରଙ୍ଗବିଚିତ୍ରିତେ ।

ଧର୍ମାର୍ଥକାମମୋକ୍ଷାଣାଂ ମାକ୍ଷାନ୍ତାତରି ଚିନ୍ମୟେ ॥୨୨॥

ତନ୍ମଧ୍ୟେ ପରମେଶାନି ରଙ୍ଗସିଂହାସନଂ ମହେ ।

ପଞ୍ଚାଶମାତ୍ରକାଯୁକ୍ତଂ ଚତୁର୍ବେଦ୍ୟୁତଂ ସଦା ॥୨୩॥

ନାରଦାତୈଶ୍ଵୁ'ନିଶ୍ଚୈତୈର୍ବେଷ୍ଟିତଂ ପରମେଶ୍ଵରି ।

ତତ୍ରାତ୍ମେ ପରମେଶାନି ନିତ୍ୟା କାତ୍ୟାୟନୀ ଶିବା ॥୨୪॥

କାତ୍ୟାୟନ୍ତା ବାମଭାଗେ ସିଂହମାଣ୍ଡ୍ୟ ପଦ୍ମନୀ ।

ତଦଧ୍ୟାତ୍ମେ ମହେଶାନି ଘାବ୍ କୃଷ୍ଣସମାଗମଃ ॥୨୫॥

ସଂପୂଜ୍ୟ ବିଧିବଲ୍ଲିଙ୍ଗଂ ପାର୍ଥିବଂ ପରମେଶ୍ଵରମ୍ ।

ପୂଜ୍ୟେଦ୍ଵିବିଧିଃ ପୁଷ୍ପେରୁପଚାରୈର୍ମନୋହରୈଃ ॥୨୬॥

ସଂପୂଜ୍ୟ ବିଧିବଳ୍କ୍ଷ୍ୟା ପ୍ରଜପେନ୍ଦ୍ରମୁକ୍ତମମ୍ ।

କାତ୍ୟାୟନ୍ତା ମହାମନ୍ତ୍ରଂ ଶୃଗୁଷ ନଗନନ୍ଦିନି ॥୨୭॥

ପୂରିତ । ତନ୍ମଧ୍ୟେ ନାନା ରଙ୍ଗଥିଚିତ୍ର ବିଚିତ୍ର ପର୍ଯ୍ୟକ୍ଷ ଶୋଭା ପାଇତେଛେ । ଉହା ଧର୍ମାର୍ଥକାମମୋକ୍ଷାତ୍ମକ ଚତୁର୍ବେଦଗଢ଼ିପ୍ରଦାନ । ଏ ପର୍ଯ୍ୟକ୍ଷୋପରି ପଞ୍ଚାଶ ମାତ୍ରକାଯୁକ୍ତ ଓ ଚତୁର୍ବେଦସମସ୍ତିତ ପରମ ସିଂହାସନ ଶୋଭିତ ହଇଯାଛେ । ନାରଦାଦି ଶ୍ରେଷ୍ଠ ମୁନିଗଣ ଏ ସିଂହାସନରେ ଚତୁର୍ଦ୍ଦିକ ପରିବେଷ୍ଟନ କରିଯାଇଛି । ହେ ମହେଶାନି ! ତତ୍ରୋପରି ମଙ୍ଗଳପ୍ରଦାନ ନିତ୍ୟା କାତ୍ୟାୟନୀ ଅଧିଷ୍ଠିତ କରିତେଛେ ॥୧୯—୨୪॥ କାତ୍ୟାୟନୀର ବାମଭାଗେ ପଦ୍ମନୀ ଦେବୀ ସିଂହ ଆଶ୍ରଯପୂର୍ବକ କୃଷ୍ଣସମାଗମ ଘାବ୍ ବିରାଜିତା ଛିଲେନ । ପଦ୍ମନୀଦେବୀ ପରମେଶ୍ଵରଙ୍କପୀ ପାର୍ଥିବ ଶିବଲିଙ୍ଗ ନିର୍ମାଣପୂର୍ବକ ବିବିଧ ପୁଷ୍ପ ଓ ନାନାବିଧ ମନୋହର ଉପଚାର ଦ୍ୱାରା ଭକ୍ତି ମହିକାରେ ସଥାବିଧି ତ୍ରୀହାର ଅର୍ଚଳା କରିଯାଇଥାଏ କାତ୍ୟାୟନୀର ମତ୍ତ ଜପ କରିତେ ଲାଗିଲେନ ॥୨୫—୨୬॥ ହେ ନଗେଜୁଦୁହିତେ ! ହେ ପରମେଶାନି ! କାତ୍ୟାୟନୀର ମହା ମତ୍ତ ଶ୍ରୀବନ୍ଦ କୁର ।

ଓ ହ୍ରୀଃ କାତ୍ୟାୟନି ମହାମାୟେ ମହାଯୋଗିନ୍ତଧୀଶ୍ୱରି । ✓

ନନ୍ଦଗୋପମୁତ୍ତଂ କ୍ରମଂ ପତିଂ ମେ କୁରୁ ତେ ନମଃ ।

ହ୍ରୀ ଓ ଏତନ୍ତାଗବତୀଃ ବିଦ୍ୟାଃ କାତ୍ୟାୟନ୍ତାଃ ✓

ପ୍ରତିଷ୍ଠିତାମ୍ ॥୨୬॥

ପ୍ରଜପେଣ ସତତଂ ବିଦ୍ୟାଃ ପଦ୍ମନୀ ପଦ୍ମମାଲିନୀ ॥୨୭॥

କତିଚିତ୍ ଦିବସେ ଦେବି ଆବିରାସୀଂ ଜଗମୟୀ ।

କାତ୍ୟାୟନୀ ମହାବିଦ୍ୟା ସ୍ଵର୍ଗଂ ମହିସମର୍ଦ୍ଦିନୀ ॥୨୮॥

ଆକାତ୍ୟାୟନ୍ତାଗବାଚ ;—

କା ତ୍ରଂ ମଞ୍ଜୁପଲାଶାକ୍ଷି କଥମେକାକିନୀ ପ୍ରିୟେ ।

କିମର୍ଥମାଗତା ଭଦ୍ରେ ସାମ୍ପ୍ରତଂ କଥୟ ପ୍ରିୟେ ॥୨୯॥

ଆପଦ୍ମିଲ୍ଲାବାଚ ;—

କାତ୍ୟାୟନି ମହାମାୟେ ନମକ୍ଷେ ହରବଲ୍ଲଭେ । ✓

କୁର୍ବମାତରନମସ୍ତଭ୍ୟଂ ଭୂରୋ ଭୂରୋ ନମାମ୍ୟହମ୍ ॥୩୧॥

“ଓ ହ୍ରୀଃ କାତ୍ୟାୟନି ମହାମାୟେ ମହାଯୋଗିନ୍ତଧୀଶ୍ୱରି ନନ୍ଦଗୋପମୁତ୍ତଂ
କ୍ରମଂ ପତିଂ ମେ କୁରୁ ତେ ନମଃ ଓ ହ୍ରୀଃ” ଇହାଇ କାତ୍ୟାୟନୀର ଶ୍ରେଷ୍ଠ ମନ୍ତ୍ର ।

ପଦ୍ମମାଲିନୀ ପଦ୍ମନୀ ନିରସ୍ତର ଏହି ମହାମନ୍ତ୍ର ଜପ କରିଲେନ ॥୨୭—୨୯॥
ତେ ଦେବି ! ପଦ୍ମନୀର ଉପାସନାର ଆକୃଷ୍ଟ ହଇଯା କତିପର ଦିବସେର ମଧ୍ୟେଇ
ମହିସମର୍ଦ୍ଦିନୀ ଜଗମୟୀ ମହାବିଦ୍ୟା କାତ୍ୟାୟନୀଦେବୀ ସ୍ଵର୍ଗଂ ଆବିର୍ଭୂତା
ହଇଲେନ ॥୩୦॥

“ଆକାତ୍ୟାୟନୀଦେବୀ କହିଲେମ ;—ହେ ମଞ୍ଜୁପଲାଶାକ୍ଷି ପ୍ରିୟେ ! ତୁମ
କେ ? ହେ ଭଦ୍ରେ ! ତୁମ ଏକାକିନୀଇ ବା ଏଥାନେ କି ନିମିତ୍ତ ଆସି-
ଆଛ ; ତାହା ବଲ ।

ଆପଦ୍ମିଲ୍ଲାବାଚ ବଲିଲେ ଲାଗିଲେନ ;—ହେ ମହାମାୟେ କାତ୍ୟାୟନି !

କଃ ପିତା ମମ ଦେବେଶି କମ୍ୟାହଂ ପରମେଶ୍ୱରି ।

ତ୍ରିପୁରା ଜଗତାଃ ମାତାହଂ ତମ୍ୟାଃ ପରିଚାରିକା ॥୩୩॥

ମମ ନାମ ମହେଶାନି ପଞ୍ଚିନୀ ପରମେଶ୍ୱରି ।

ବାସୁଦେବସ୍ୟ ଚାର୍ବିଙ୍ଗି କଦା ମେ ଦର୍ଶନଂ ଭବେ ॥୩୪॥

ଶ୍ରୀକାତ୍ୟାୟହୃବାଚ ;—

ମୀ ଭୟଂ କୁଳଷେ ପୁଣି କୁଳଃ ପ୍ରାପ୍ୟସି ସାମ୍ପ୍ରତମୁ ।

ହେମସ୍ତେ ଚ ସିତେ ପଞ୍ଚେ ପୌରମାସ୍ୟାଃ ଶୁଚିଶ୍ଚିତେ ।

ବାସୁଦେବେନ ଦେବେଶି ତବ ସଙ୍ଗେ ଭବିଷ୍ୟତି ॥୩୫॥

ଆକାର୍ଯ୍ୟଂ ବାସୁଦେବସ୍ୟ ତବ ସଙ୍ଗଃ ବିନା ଶ୍ରୀଯେ ।

ତବ ସଙ୍ଗାଙ୍କି ଚାର୍ବିଙ୍ଗି କୈବଲ୍ୟଃ ପରମଃ ପଦମୁ ॥୩୬॥

ତୁମି ହରିର ବନ୍ଧୁଭା, ତୁମିଇ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣେର ଜନନୀ, ତୋମାକେ ନମ୍ବକାର; ତୋମାକେ ପୁନଃପୁନଃ ନମ୍ବକାର । ହେ ପରମେଶ୍ୱରି ଦେବି ! ଆମାର ପିତା କେ, ଆମି କାହାର କଣ୍ଠା କିଛୁଇ ଆମି ଅବଗତ ନହି । ଆମି ଏହି ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ବଲିତେ ପାରି ଯେ, ତ୍ରିପୁରାଦେବୀ ତ୍ରିଭୁବନର ମାତା, ଆମି ତୀହାର ପରିଚାରିକା । ହେ ମହେଶାନି ! ହେ ପରମେଶ୍ୱରି ! ଆମାର ନାମ ପଞ୍ଚିନୀ । ହେ ଚାର୍ବିଙ୍ଗି ! କତଦିନେ ବାସୁଦେବେର ସହିତ ଆମାର ଦର୍ଶନ ହଇବେ, ତାହା ଆପନି ବଲୁନ ॥୩୧—୩୪॥

ଶ୍ରୀକାତ୍ୟାୟନୀଦେବୀ କହିଲେନ ;—ହେ ପୁଣି ପଞ୍ଚିନୀ ! ତୁମି ଭୀତା ହଇଓ ନା ; ଶୀଘ୍ରଇ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣକେ ପ୍ରାପ୍ତ ହଇବେ । ହେ ଶୁଚିଶ୍ଚିତେ ! ହେମସ୍ତ ଖତୁତେ ଶୁକ୍ଳପଞ୍ଚିଯ ପୁରିମା ତିଥିତେ ତୋମାର ସହିତ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣର ମିଳଇ ହଇବେ । ତୋମାର ସଙ୍ଗ ବ୍ୟାତୀତ ବାସୁଦେବେର କୋନ କାର୍ଯ୍ୟାଇ ନାହି—ତିନି ନିଶ୍ଚଳ କାର୍ଯ୍ୟ-କାରଣ ବହିତ । ହେ ଚାର୍ବିଙ୍ଗି ! ତୋମାର ସଙ୍ଗ ଲାଭ ହଇଲେଇ ପରମପଦ କୈବଲ୍ୟ ଲାଭ ହଇଲା ଥାକେ ॥୩୫—୩୬॥

ଭାଜ୍ରେ ମାସ୍ୟସିତେ ପକ୍ଷେ ରୋହିଣ୍ୟାମଛମୀ ତିଥେ ।

ଆବିରାସୀମ୍ବହାବିଶୁଦ୍ଧନାତ୍ମଥା ଗଦିତଃ ସମ ॥୩୭॥

ଇତ୍ୟକ୍ଷା ସା ମହାମାୟା ତତ୍ତ୍ଵେବାନ୍ତରଧୀୟତ ।

ତତୋ ହଷ୍ଟମନା ଭୂତ୍ତା ପଞ୍ଚିନୀ କମଲେକ୍ଷଣ ॥୩୮॥

ସିଂହାସନଂ ସମାଖ୍ୟିତ କାତ୍ୟାୟନ୍ୟାଃ ଶୁଚିଶ୍ଚିତେ ।

ସଂପ୍ରିତା ପଞ୍ଚିନୀ ରାଧା ସାବଦ କୃଷ୍ଣସମାଗମଃ ॥୩୯॥

ଅନ୍ୟାଭିର୍ଗେପକନ୍ୟାଭିର୍ବନ୍ଧମାନା ଗୃହେ ଗୃହେ ।

ତାଃ ସର୍ବବାଃ ପରମେଶାନି ଦେବକନ୍ୟାଃ ସହତ୍ସରଃ ॥୪୦॥

କୃଷ୍ଣସ୍ତ ଦେବକୀପୁତ୍ରୋ ନନ୍ଦଗେହେ ଚ ସୁନ୍ଦରି ।

ଦିନେ ଦିନେ ମହେଶାନି ବନ୍ଧିତେ କମଲେକ୍ଷଣେ ।

ବାଲପୌଗଣ୍ଡକୈଶୋରବୟସା କମଲେକ୍ଷଣେ ॥୪୧॥

ଇତି ଶ୍ରୀବାହୁଦେବ-ରହଞ୍ଜେ ରାଧା-ତନ୍ତ୍ରେ ଉନ୍ନବିଂଶଃ ପଟଳଃ ॥*॥

ଭାଜ୍ର ମାସେର କୃଷ୍ଣପକ୍ଷୀୟ ରୋହିଣୀନକ୍ଷତ୍ରାଶ୍ରିତ ଅଷ୍ଟମୀ ତିଥିତେ ମହା ବିଶୁଦ୍ଧ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣରୂପେ ଆବିଭୃତ ହଇଲେନ ; ଆମ ଯାହା ବଲିଲାମ, ତାହାର ଅତ୍ୟଥା ହଇବେ ନା ॥୩୭॥ ଇହା ବଲିଲା ମହାମାୟା କାତ୍ୟାୟନ୍ୟାଦେବୀ ସେଥାନ ହଇତେ ଅନ୍ତର୍ହିତା ହଇଲେନ । କମଲଲୋଚନା ପଞ୍ଚିନୀଦେବୀଓ ହଞ୍ଚିତ୍ତ ହଇଯା କାତ୍ୟାୟନୀର ସିଂହାସନ ଆଶ୍ୟପୂର୍ବକ କୃଷ୍ଣସମାଗମ ସାବଦ ଅବସ୍ଥିତା ରହିଲେନ ॥୩୮—୩୯॥ ହେ ପରମେଶାନି ! ଅଗ୍ରାନ୍ତ ଗୋପକଣ୍ଠାଗଣେର ସହିତ ସ୍ଵଗୃହେ ବୃଦ୍ଧିପ୍ରାପ୍ତ ହଇତେ ଲାଗିଲେନ । ପଞ୍ଚିନୀର ସହଚରୀଗଣ ସ୍ଵକଲେଇ ଦେବକଣ୍ଠା । ହେ ସୁନ୍ଦରି ! ହେ କମଲପତ୍ରାକ୍ଷି ମହେଶାନି ! ଦେବକୀପୁତ୍ର ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ନନ୍ଦଗୃହେ ଦିନ ଦିନ ବୃଦ୍ଧି ପ୍ରାପ୍ତ ହଇଯା ସଥାକ୍ରମେ ବାଲ୍ୟ, ପୌଗଣ୍ଡ ଓ କୈଶୋରକାଳେ ଉପନୀତ ହଇଲେନ ॥୪୦—୪୧॥

ଶ୍ରୀବାହୁଦେବ-ରହଞ୍ଜେ ରାଧା-ତନ୍ତ୍ରେ ଉନ୍ନବିଂଶ ପଟଳ ସମାପ୍ତ ॥*॥

বিংশং পাটলঃ ।

শ্রীকৃষ্ণর উবাচ ;—

রহস্যং পরমং গুহ্যং সুন্দরং সুমনোহরম্ ।
নিগদামি বরারোহে সাবধানাবধারয় ॥১॥
কৃষ্ণস্য পরমেশ্বানি পরিবারান্ত শৃণু প্রিয়ে ।
মান্যে আতা ভূবো দাস্যে বয়স্যাঃ সেবকাদয়ঃ
গোষ্ঠে সহচরাষ্ট্রে শ্রেয়স্যশ্চ পুরঃক্রমাং ॥২॥
বরিষ্ঠে অজগোষ্ঠানাং স কৃষ্ণস্য পিতামহঃ ।
বরীয়সীতি বিখ্যাতা মহীসান্যা পিতামহী ॥৩॥
মাতামহো মহোৎসাহঃ স্যাদস্য সুমুখীভিধঃ ।
খ্যাতা মাতামহী শ্রেষ্ঠা পাটলা নামধেয়তঃ ॥৪॥
পিতা অজাপিতানন্দে নন্দে ভুবনবন্দিতঃ ।
মাতা গোপবশোদাত্রী যশোদা মোদমেছুরা ॥৫॥

শ্রীকৃষ্ণর বলিতে লাগিলেন ;—হে বরারোহে ! সুন্দর ও মনোজ
পরম গুহ্য রহস্য বলিতেছি, সাবহিত চিন্তে শ্রবণ কর ॥১॥ হে প্রিয়ে
মহেশ্বানি ! শ্রীকৃষ্ণের মাতা ব্যক্তি, আতা, দাসী, বয়স্ত, সেবক, গোষ্ঠ-
সহচর, প্রেয়সী প্রভৃতি পরিবারগণের বিষয় ধথাক্রমে বলিতেছি, শ্রবণ
কর ॥২॥ যিনি অজবাসিগণের বরিষ্ঠ, তিনি শ্রীকৃষ্ণের পিতামহ, আর
যিনি ভূপঞ্চে মাত্তা, বরীয়সী ও বিখ্যাতা, তিনি মাতামহী । তাহার
মাতামহ মহোৎসাহ এবং মাতামহী সুমুখী পাটলা নামে বিখ্যাত ।

ଉପାନିଷ୍ଟୋହିତିରକ୍ଷପ ପିତୃଯୌ ପୂର୍ବର୍ଜେ ପିତୃଃ ।
 ପିତୃଯୌ ତୁ କନୀଯାଂମୌ ମାତାଃ ନନ୍ଦନନ୍ଦନୌ ॥୭॥
 ପିତୃସା ବନ୍ଦିନୀଚ ସମା ମାତୃର୍ଷଶ୍ଵିନୀ ॥୮॥
 ତାରଙ୍ଗୁ ଜଟିଲା ତେଳା କରାଳା କରବାଲିକା ।
 ସର୍ବରା ମୁଖରା ସ୍ରୋରା ସଞ୍ଚା ମାତାମହି ସମାଃ ॥୯॥
 ପିତୃଲଃ କପିଲଃ ପିତୋ ମାଠରଃ ଶୀଘ୍ରପଣ୍ଡିଶୋ ।
 ଶକରଃ ନନ୍ଦବୋ ଭୁବୋ ବିଜାତ୍ମାଃ ଜନକୋପମାଃ ॥୧୦॥
 ତରଙ୍ଗାଙ୍କି ତରପିକା ଶୁଭଦା ମାଲିକାଙ୍ଗଦା ।
 ବ୍ୟସଳା କୁଶଳା ତାଲୀ ଯେହରାତ୍ମାଃ ପ୍ରମୁପମାଃ ॥୧୧॥
 ଅସ୍ଵାଥ ଅସ୍ତିକା ଚୈବ ଧାତ୍ରକ ସୁନ୍ୟଦାୟିନୀ ।
 ଶୁଲତା ଗୋତମୀ ସାମୀ ଚଣ୍ଡିକାତ୍ମା ବିଜନ୍ମିଯଃ ॥୧୨॥

ଯିନି ବ୍ରଜବାସିଗଣେର ହଦରେ ଆନନ୍ଦ ପ୍ରଦାନ କରେନ ଏବଂ ଯିନି ଜଗନ୍ମହାତ୍ମା ବନ୍ଦିତ, ମେହାଜ୍ଞା ନନ୍ଦ ତୀହାର ପିତା; ଆର ଗୋପଗଣେର ସମ୍ପର୍କାତ୍ମକାରୀ ଓ ନିବିଡ଼ମ୍ଭେଶ୍ୱରାଙ୍କ ଯଶୋଦା ତୀହାର ମାତା । ଉପାନିଷ୍ଟ ଓ ଅତିନିଷ୍ଟ ତୀହାର ପିତୃ-ପୂର୍ବର୍ଜ, ଜ୍ୟୋତିତାତ ; ଆର ନନ୍ଦ ଓ ସନନ୍ଦନ ଖୁଲଭାବ । ପିତୃସାର ନାମ ବନ୍ଦିନୀ ଓ ମାତୃଦ୍ୱାରା ନାମ ସଶ୍ଵିନୀ । ତାରଙ୍ଗୁ, ଜଟିଲା, ତେଳା, କରାଳା, କରବାଲିକା, ସର୍ବରା, ମୁଖରା, ସ୍ରୋରା ଓ ସଞ୍ଚା ନାରୀ ରମଣୀଗଣ ଇହାରା ମାତାମହିସହୃଦୀ । ପିତୃଲ, କପିଲ, ପିତୋ, ମାଠର, ଶୀଘ୍ର, ପଣ୍ଡିଶ, ଶକର, ସନ୍ଦବ, ଭୁବ ଓ ବିଜାନ୍ଦି ବାଜିଗଣ ଜନକସତ୍ୟ ୧୦—୧୧ ॥
 ‘ତରଙ୍ଗାଙ୍କି, ତରପିକା, ଶୁଭଦା, ମାଲିକା, ଅଙ୍ଗଦ, ବ୍ୟସଳା, କୁଶଳା, ତାଲୀ ଓ ଯେହରା ପ୍ରଭୃତି ରମଣୀଗଣ ମାତୃ-ସହୃଦୀ । ଅସ୍ତା, ଅହାଲିକା, ଶୁଲତା, ଗୋତମୀ, ସାମୀ ଓ ଚଣ୍ଡିକା ନାରୀ ବିଜରମଣୀଗଣ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣକେ ପ୍ରତ୍ଯକ୍ଷ ପ୍ରଦାନ କରିଲେନ ॥୧୦—୧୧॥

ଅଗ୍ରଗାମୀ ସମୟାନାଂ ପ୍ରେସ୍ତୁତ୍ସ୍ୟ ଚାର୍ଣ୍ଣଃ ।
 ସମୁଦ୍ରଃ କୁଞ୍ଜୋ ଦଶୀ ଶଙ୍ଖଲୋମୀ ପିତୃବ୍ୟଙ୍ଗଃ ॥୧୩॥
 ବସ୍ୟାଃ କୃଷ୍ଣଚନ୍ଦ୍ର୍ସ୍ୟ ତେ ଚ ସର୍ବେ ଚତୁର୍ବିଧା ।
 ଶୁଦ୍ଧଃ ସଥା ପ୍ରିସନ୍ଥା ପ୍ରିସନର୍ମ୍ବସନ୍ଥାନ୍ତଥା ॥୧୪॥
 ଶୁଦ୍ଧଦୋ ଶଙ୍ଖଲୀ ଭଜ ଭଜବର୍କନଗୋଭଟୀଃ ।
 କୁଳବୀରୋ ମହାଭୀମୋ ଦିଵ୍ୟଶଙ୍କିଃ ଶୁରପ୍ରଭଃ ॥୧୫॥
 ବନଶ୍ରିରାଦଯୋ ଜୋଷ୍ଟକଳାଃ ସଂରକ୍ଷଣାୟ ବୈ ।
 ବିଶାଳବ୍ୟତୋ ଜହିଦେବପ୍ରଶ୍ଵବନ୍ଧବନ୍ଧପାଃ ।
 ମନ୍ଦାରକୁଞ୍ଜମାପୀଡ଼ମଣିବନ୍ଧକରାଃ ସମାଃ ॥୧୬॥
 ମନ୍ଦାରଶଚନ୍ଦ୍ରନଃ କୁଞ୍ଜଃ କଲିନ୍ଦକୁଲିକାଦୟଃ ।
 କନିଷ୍ଠକଙ୍ଗାଃ ସେବାଯାଃ ସଥାଯୋ ରିପୁନିଶାଃ ॥୧୭॥

ବସ୍ୟାଗଣେର ମଧ୍ୟେ ପ୍ରେସ୍ତୁତ ପ୍ରେସ୍ତୁତ । ସମୁଦ୍ର, କୁଞ୍ଜ, ଦଶୀ ଓ ଶଙ୍ଖଲୋମୀ ଇହାରୀ ପିତୃବ୍ୟଙ୍ଗ ଏବଂ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣର ଜୋଷ୍ଟ । ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣର ବସ୍ୟ ଚତୁର୍ବିଧ ;—ଶୁଦ୍ଧ, ସଥା, ପ୍ରିସନ୍ଥା ଓ ପ୍ରିସନର୍ମ୍ବସନ୍ଥା । ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣର ଶୁଦ୍ଧନାମ—ଶଙ୍ଖଲୀ, ଭଜ, ଭଜବର୍କନ, ଗୋଭଟ, କୁଳବୀର, ମହାଭୀମ, ଦିଵ୍ୟଶଙ୍କି, ଶୁରଶ୍ରୁତ ଓ ବନଶ୍ରି ନାମେ ଅଭିହିତ । ବିଶାଳ, ବ୍ୟତ୍ତ, ଜହି, ଦେବପ୍ରଶ୍ଵ ଓ ବନଧିପ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣର ଜୋଷ୍ଟକଳ ଏବଂ ଇହାରୀ ବନମଧ୍ୟେ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣର ରଙ୍ଗ ବିଧାନ କରିତେନ । ଇହାରୀ ସକଳେଇ ମନ୍ଦାରପୁଣ୍ୟର ମଣିବନ୍ଧ ଧାରଣ କରିଯାଛେନ । ମନ୍ଦାର, ଚନ୍ଦ୍ର, କୁଞ୍ଜ, କଲିନ୍ଦ ଓ କୁଶିକ—ଇହାରୀ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣର ରିପୁନିଶାରୀ ସଥା ଏବଂ କନିଷ୍ଠର ଶାର ସେବା କାର୍ଯ୍ୟ ନିଯୁକ୍ତ ॥୧୨—୧୬॥

अथ प्रियसदा दामसुदामवस्तुदामकाः ।
 श्रीदामाष्टाः शारा यत्र श्रीकृष्णानन्दवर्जनः ।
 समस्तमित्रसेनानां भज्जसेनश्च भूपतिः ॥१७॥
 रमयस्ति प्रियसदा श्वेतिर्भिर्विद्यरमी ।
 निषुक्तदण्डुकादिकोत्तैकरपि केशबम् ॥१८॥
 श्वलार्जुनगच्छर्ववस्तोज्जलकोकिलाः ।
 सनन्दनविद्वाभ्यां प्रियनर्मलसदाः स्मृताः ॥१९॥
 तद्रहस्यस्त मास्त्रेयते यत्तमीवां न गोचरः ।
 श्रीदामनन्दनक्त्र शोऽहनानन्दसुन्दरः ।
 विलासिशेखरो यस्त विलामनवशीकृतः ॥२०॥
 अधुमज्जलपुण्पाष्टा परिहासविद्युक्ताः ।
 विविधाः सेवकान्तस्त चैकसद्यपरायणाः ॥२१॥

दाम, स्तुदाम, वस्तुदाम ओ श्रीदाम, इहारा श्रीकृष्णेर आनन्दवर्जक सदा । भज्जसेन समस्त मित्रसेनार अधिपति । प्रियसुदामगण निरस्त्र विविध केलि ओ बुज्जादि कोत्तैक शारा श्रीहरिर श्रीति साधन करितेन । श्वल, अर्जुन ओ गदकर्त इहारा वस्तोज्जलकोकिल वलिया अभिहित एवं सनन्दन ओ विद्व—इहारा द्वै उन श्रीहरिर प्रिय केलिसदा वलिया कथित हईयाहेन । श्रीकृष्णेर एकप कोन रहस्य कार्याइ छिल मा, याहा श्रीदामादि वस्त्रगणेर अगोचर छिल । इहारा निरस्त्र श्रीकृष्णेर आनन्दवर्जन करित, श्रीकृष्ण ओ इहादेर विलासे वशीकृत हिलेन ॥१—२०॥ अधुमज्जल ओ पुण्पाष्टा नामक कठकगुलि वस्त्र श्रीकृष्णेर विद्युतकम्बलप छिल एवं इहारा निरस्त्र परिहासरहस्ये श्रीहरिर हर्षोৎपादन करित । एतद्यतीत अनेक गुलि वस्त्र छिल,

ରତ୍ନକः ପତ୍ରକः ପାତ୍ରୀ ମୁଦୁକଟ୍ଟୋ ମୁଦୁବ୍ରତଃ ।
 ତହେଣୁଶ୍ରୁତମୂରଳୀସିଷ୍ଟିପାଶାଦିଧାରିଣଃ ॥୨୩॥
 ପୃଥ୍ଵୀକାଃ ପାର୍ବତୀଃ କେଲିକଳାଲାପକୁଳାକରାଃ ।
 ପଞ୍ଜବୋ ମଙ୍ଗଳଃ ଫୁଲଃ କୋମଳଃ କପିଲାଦୟଃ ।
 ଶୁବିଲାକ୍ଷ ବିଶାଳାକ୍ଷ-ରମାଲରମଶାଲିନଃ ॥୨୪॥
 ଅନୁଭୂତାକ୍ଷ ତାତ୍ପୂର୍ବପରିକାରବିଚକ୍ଷଣାଃ ।
 ପରୋଦବାରିଦାତ୍ତାତ୍ମ ନୀରସଂକ୍ଷାରକାରିଣଃ ॥୨୫॥
 ବଞ୍ଚୋପକାରନିପୁଣାଃ ସାରଙ୍ଗକୁବଳାଦୟଃ ।
 ଶ୍ରେଷ୍ଠକନ୍ଦମହାଗଙ୍କୈରିଛୁ ମୁଦୁକଙ୍କଳାଃ ।
 ମକରଙ୍ଗାଦୟଶାମୀ ଶୃଙ୍ଗାରରମକାରିଣଃ ॥୨୬॥
 ଶୁଭନଃ କୁମୁଦୋଜାସପୁଞ୍ଜହାସହରାଦୟଃ ।
 ଗଙ୍କାଙ୍କରାଗମୋଳ୍ୟାଦି ପୁଞ୍ଜାଲଙ୍କ୍ରତକାରିଣଃ ॥୨୭॥

ତାହାରା ଶ୍ରୀହରିର ଦେବା କାର୍ଯ୍ୟ ସମ୍ପାଦନ କରିତ । ରତ୍ନକ, ପତ୍ରକ, ପାତ୍ରୀ, ମୁଦୁକଟ୍ଟ ଓ ମୁଦୁବ୍ରତ, ଇହାରା ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣର ମୂରଳୀ, ଶୃଙ୍ଗ, ଷଟ୍ଟ ଓ ପାଶାଦି ବହନ କରିତ । ପୃଥ୍ଵୀକଟି ପାର୍ବତୀର ନିରନ୍ତର କେଲିରମଞ୍ଜିନୀଆଲାପ ଦ୍ୱାରା ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣର ଚିତ୍ତବିନୋଦନ କରିତ । ପଞ୍ଜବ, ମଙ୍ଗଳ, ଫୁଲ, କୋମଳ, କପିଲ, ଶୁବିଲାକ୍ଷ ଓ ବିଶାଳାକ୍ଷ ଅଭୂତି ରମିକ ସହଚରଗଣ ଶ୍ରୀହରିର ରମସମ୍ପାଦକ ଛିଲ । ଜାନୁନମ ଅଭୂତି ସହଚରଗଣ ତାତ୍ପୂର୍ବ ପରିକାରେ ଦଶ ଛିଲ ଏବଂ ପଞ୍ଜୋବ ଓ ବାରିଦି ଅଭୂତି ସହଚରବୁନ୍ଦ ଜଳସଂକାର ଓ ସାରଙ୍ଗ କୁବଳାଦି ସହଚରଗଣ ସଜ୍ଜ ପରିକାରେ ନିପୁଣ ଛିଲ । ଶ୍ରେଷ୍ଠକନ୍ଦ, ମହାଗଙ୍କ, ଶୈରିଛୁ, ମୁଦୁକଙ୍କଳ ଓ ମକରଙ୍ଗାଦି ସହଚରଗଣ ଶ୍ରୀହରିର ଶୃଙ୍ଗାର-ରମ୍ବରକର୍ତ୍ତକ ଛିଲ ॥୨୧—୨୬॥ ଶୁଭନ, କୁମୁଦୋଜାସ, ପୁଞ୍ଜହାସ ଅଭୂତି ସହଚରବୁନ୍ଦ ଗଙ୍କାଙ୍କରାଗମୋଳ୍ୟାଦି ଦ୍ୱାରା ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣର ଅଜୟାଗ କରିଲା ପୁଣ ଓ ମାଳ୍ୟାଦି ଦ୍ୱାରା

ଦକ୍ଷା� ଶୁରସଭଜ୍ଞକପୁରକୁନ୍ତମାଦରଃ ।
 ନାପିତା� କେଶସଂକାରେ ଅର୍ଦ୍ଧନେ ଦର୍ଶନାର୍ଥେ ॥୨୭॥
 କୋଷାଧିକାରିଣଃ ସହସ୍ରଶୀତଳଶୁଣାଦରଃ ।
 ବିମଲକମଳାଦ୍ଵାଶ୍ଚ ସ୍ଥାନୀଶୀଠାଦିକାରିଣଃ ॥୨୮॥
 ଧନିଷ୍ଠା ଚନ୍ଦନକଳା ଶୁଣମାଳା ରତ୍ନପ୍ରଭତା ।
 ଭବାନୀନ୍ଦ୍ରପ୍ରଭା ଶୋଭା ରଙ୍ଗତାଃ ପରିଚାରିକାଃ ॥୨୯॥
 ଗୃହସମ୍ମାର୍ଜନେ ଦକ୍ଷା� ସର୍ବକାର୍ଯ୍ୟେଷୁ କୋବିଦାଃ ।
 ଚେଟ୍ୟଃ କୁରଙ୍ଗୀ ଭୁଙ୍ଗାରୀ ସ୍ମଲଷ୍ଟା ଲକ୍ଷିକାଦରଃ ॥୩୦॥
 ଚତୁରଶ୍ଚାରଣେ ଧୀମାନୁ ପେଶଲାଦ୍ଵାଶ୍ଚରୋତ୍ତମାଃ ।
 ଚରଣ୍ଟ ଗୋପଗୋପୀୟ ନାନାବେଶେନ ତେ ମଦା ॥୩୧॥

ତୋହାକେ ଅଗ୍ରତ କରିତ । ଶୁରସାଦି ନାପିତଗଣ କେଶସଂକାର, ଅର୍ଦ୍ଧନ ଓ ଦର୍ଶନ ପ୍ରେତାନ କାର୍ଯ୍ୟେ ନିୟୁକ୍ତ ଛିଲ ଏବଂ ଇହାରା ଏହି ସକଳ କାର୍ଯ୍ୟ ଅତ୍ୟନ୍ତ ଦକ୍ଷ ଛିଲ । ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣଙ୍କେର କୋଷାଧିକାରୀ ବସ୍ତ୍ରଗଣ ସନ୍ଦର୍ଭ-ସମ୍ପଦ ଛିଲ ଏବଂ ବିମଲ ଓ କମଳାଦି ନାମକ ବସ୍ତ୍ରଗଣ ପାକାଦି କାର୍ଯ୍ୟ ଓ ପୀଠାଦି ଆସନାଧିକାରେ ନିୟୁକ୍ତ ଛିଲ ॥୨୬—୨୮॥ ଧନିଷ୍ଠା, ଚନ୍ଦନ-କଳା, ଶୁଣମାଳା, ରତ୍ନପ୍ରଭା, ଭବାନୀ, ଇନ୍ଦ୍ରପ୍ରଭା, ଶୋଭା ଓ ରଙ୍ଗତା ନାରୀ ପରିଚାରିକାଗଣ ଗୃହସମ୍ମାର୍ଜନ କାର୍ଯ୍ୟେ ନିୟୁକ୍ତ ଛିଲ ଏବଂ ଇହାରା ମାର୍ଜନ ଉପଲେପନାଦି ଯାବତୀୟ ଗୃହସଂକାର କାର୍ଯ୍ୟେ ଅତ୍ୟନ୍ତ ଦକ୍ଷା । କୁରଙ୍ଗୀ, ଭୁଙ୍ଗାରୀ, ସ୍ମଲଷ୍ଟା ଓ ଲକ୍ଷିକା ନାରୀ ଚାରିଟା ମଥୀ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣଙ୍କ ଦାସୀତେ ଏବଂ ପେଶଲାଦି ନାମକ ଚାରିଜନ ସହଚର ଶ୍ରୀହରିର ଚରକାର୍ଯ୍ୟେ ନିୟୁକ୍ତ ଛିଲ । ଏହି ଚରଚରୁଷ ସର୍ବଦା ବହୁବିଧ ଛୟାବେଶ ଧାରଣ କରିବା ଗୋପଙ୍କରେ ପୌଦିଗେହ ନିକଟେ ବିଚରଣ କରିତ ॥୨୯—୩୧॥

হৃদ্বা হৃদ্বারিকা মেনা সুবলাত্তাঞ্চ দৃতিকাঃ ।
 কুঞ্জাদিসংক্ষি যাভিজ্ঞা হৃদ্বা তাঙ্গু বরীয়সী ॥৩২॥
 নর্তকাশ্চজ্ঞহামেন্দুহাসচন্দমুখাদযঃ ।
 সুধাকরসুধাদানসারঙ্গাত্তামুদজিনঃ ॥৩৩॥
 কালাঞ্জরে চ দেবেশি ভেরীবাদিত্ববাদকাঃ ।
 কালকঠঃ সুধাকঠঃ শুককঠাদয়োহপ্যমী ॥৩৪॥
 সর্বপ্রবক্ষনিপুণা রসজ্ঞাত্তানকারিণঃ ।
 নির্লেজকস্ত সুমুখে দুর্লভো রঞ্জনাদযঃ ॥৩৫॥
 পুণ্যপুঞ্জস্তথা ভাগ্যরাশিশেব চ ডিশিমাঃ ।
 বর্দ্ধকির্বদ্ধমানাখ্যঃ খটাদিকটকারকাঃ ॥৩৬॥

হৃদ্বা, হৃদ্বারিকা, মেনা ও সুবলা নামী রঘুগণ শ্রীকৃষ্ণের দৃতী ছিল এবং ইহারাই কুঞ্জের সংস্কারাদি কার্য করিত ; এই দৃতীদিগের স্থায়ে আবার হৃদ্বাই প্রেষ্ঠা । চজ্ঞহাস, ইন্দুহাস ও চজ্ঞমুখ প্রভৃতি ব্যক্তিগণ শ্রীহরির সম্মুখে নৃত্য করিত ; আর সুধাকর, সুধাদান ও সারঙ্গাদি নামক ব্যক্তিগণ মৃদঙ্গাদি বাজ করিত । হে দেবেশি ! হে পার্বতি ! কালকঠ, সুধাকঠ ও শুককঠ প্রভৃতি ব্যক্তিগণ কথন কখন ভেরী বাজাইত । সর্বপ্রবক্ষনিপুণ ও রসজ্ঞ নির্লেজক, সুমুখ, দুর্লভ ও রঞ্জনাখ্য ব্যক্তিগণ সঙ্গীতকালে তান ধরিত ॥৩২—৩৫॥ পুণ্যপুঞ্জ, ভাগ্যরাশি, ডিশিম, বর্দ্ধকি ও বর্দ্ধমান নামক ব্যক্তিগণ শ্রীহরিয় খটাদিশয়া রচনা কার্যে নিযুক্ত ছিল । সুচিত্র ও বিচিত্রাবশ্য ব্যক্তিদল চিরকৰ্ম এবং কুণ্ড, কঙ্গোল ও কটুক ইহারা সর্বপ্রকার কার্য সম্পাদন করিত ॥৩৬—৩৭॥

ଶୁଚିତ୍ରଶ ବିଚିତ୍ରଶ ଚିତ୍ରକର୍ମକରାବୁଡେ ।
 ସର୍ବକର୍ମକରାଃ କୁଣ୍ଡକଣ୍ଠୋଲକଟୁକାଦୟଃ ॥୩୭॥
 ଧୂମଳା ପିଙ୍ଗଳା ଗଜା ପିଶାଙ୍ଗୀ ମାନକଷ୍ଟନୀ ।
 ହଂସୀବଂଶୀତ୍ରିରେଥାତ୍ମା ବୈଚିକଯୁକ୍ତ ଶୁପ୍ରିୟାଃ ।
 ପଞ୍ଚଗଙ୍କାପିଶଙ୍କକ୍ରୟୀ ବଲୀବଙ୍କା ରତିପ୍ରିୟା ॥୩୮॥
 ଶୁରଙ୍ଗାନ୍ତଃ କୁରଙ୍ଗାନ୍ତୋ ଦଧିକୋଣାଭିଧଃ କପିଃ ।
 ବ୍ୟାଞ୍ଜିତମରକଞ୍ଚାସୌ ରାଜହଂସଃ କଳମ୍ବନଃ ॥୩୯॥
 ବୁନ୍ଦାବନଂ ମହୋତ୍ତାନଂ ଶ୍ରେୟଃ ପରମକାରଗମ୍ ।
 କୌଡାଗିରିର୍ଥଥାର୍ଥାଖ୍ୟଃ ଶ୍ରୀମାନ୍ ଗୋବର୍ଦ୍ଧନୋ ସତଃ ॥୪୦॥
 ସାଟୋ ମାନସଗଙ୍ଗାଯାଂ ପବନୋ ନାମ ବିଶ୍ରାନ୍ତଃ ।
 ଶୁବିକାଶତରା ନାମ ତରିର୍ଯ୍ୟ ବିରାଜତେ ॥୪୧॥
 ନାମ୍ନା ନନ୍ଦୀଶ୍ୱରଂ ଦେବି ମନ୍ଦିରଂ ଶୁରଦିନ୍ଦ୍ରବନ୍ ।
 ଆଶ୍ଵାଲୀମଣ୍ଡପକ୍ଷତ୍ର ଗଣ୍ଠଶୈଳଃ ନମୁଜ୍ଜ୍ଵଳଃ ।
 ଆମୋଦବର୍ଜନୋ ନାମ ପବନୋ ମୋଦବାସିତଃ ॥୪୨॥

ଧୂମଳା, ପିଙ୍ଗଳା, ଗଜା, ପିଶାଙ୍ଗୀ, ମାନକଷ୍ଟନୀ, ହଂସୀ, ବଂଶୀ, ତ୍ରିରେଥା, ବୈଚିକୀ, ପଞ୍ଚଗଙ୍କା, ପିଶଙ୍କାଙ୍କୀ, ବଲିପ୍ରିୟା ଓ ରତିପ୍ରିୟା, ଇହାରା ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣର ଅତୀବ ପ୍ରେସପାତ୍ରୀ ॥୩୮॥ ଶୁରଙ୍ଗାନ୍ତ, କୁରଙ୍ଗାନ୍ତ ଓ ଦଧିକୋଣାଖ୍ୟ କପିଗଣ ଏବଂ ବାଞ୍ଚି, ଭ୍ରମ ଓ ରାଜହଂସେର କଳମ୍ବନିତେ ବୁନ୍ଦାରଣ୍ୟ ମୁଖରିତ । ଶ୍ରୀମାନ୍ ଗୋବର୍ଦ୍ଧନଗିରି ସେଥାନେ ବିଶ୍ଵମାନ, ସେଇ ମହୋତ୍ତାନ ବୁନ୍ଦାବନ ମୋକ୍ଷେର ପ୍ରଧାନ କାରଣ । ବୁନ୍ଦାବନେ ମାନସଗଙ୍ଗାତେ ପବନ ନାମକ ଏକଟୀ ସାଟ ଆଛେ, ଏଇ ସାଟେ ‘ଶୁବିକାଶତରା’ ନାମେ ଏକଥାନି ତରି (ମୌକା) ରହିଯାଛେ । ହେ ଦେବି ପାର୍ବତି ! ଏଇ ସାଟୋପରି ନନ୍ଦୀଶ୍ୱର ନାମେ ଏକ ମନ୍ଦିର ବିରାଜମାନ ଧାକିଆ ଚନ୍ଦ୍ର ହାତ ଶୋଭା ପାଇତେଛେ

କୁଞ୍ଜାଃ କାଗମହାଭୀମମନ୍ଦାରମନିଲାଦୟଃ ।
 ଶ୍ରୋଧରାଜିତାଣ୍ଡୀରକଦସ୍ଵକଦଲୀଗଣଃ ॥୪୩॥
 ସମୁନାୟା ମହାତୀର୍ଥ ଖେଳାତୀର୍ଥମିହୋଚ୍ୟତେ ।
 ପରମଶ୍ରେଷ୍ଠୟା ସାର୍କଃ ସଦା ଯତ୍ ସୁଖେ ରତିଃ ॥୪୪॥
 ଲୀଲାପଦ୍ମଃ ସଦା ଶେରଃ ଗେଣୁକଚିତ୍ରକାରକଃ ।
 ଶିଞ୍ଜିନୀମଞ୍ଜୁଲଶରଃ ମାନବକ୍ଷାଟନୀମୁଗମ୍ ॥୪୫॥
 ବିଲାସକାଶ୍ଚକଃ ନାମ କାଶ୍ଚକଃ ଅର୍ପଚିତ୍ରିତମ୍ ।
 ମନ୍ତ୍ରଘୋଷେ ବିଷାଣୋହିନ୍ତ ବଂଶୀ ଭୁବନମୋହନଃ ॥୪୬॥
 ରାଧାକୃତ୍ତ୍ଵୀନରଡ଼ିଶୀ ମହାନନ୍ଦାଭିଧାପି ଚ ।
 ସତ୍ୱରଙ୍ଗୁବଙ୍ଗନୋ ବେଣୁଃ ଥାତୋ ମଦନବର୍କନଃ ॥୪୭॥
 ପାଣୀ ପଣ୍ଡବଶୀକାରୋ ଦୋହନ୍ତମୁତଦୋହନୀ ।
 ଅର୍ପାତି ସଂହାରାକ୍ଷା ନବରଙ୍ଗାକିତୋ ଭୁଜେ ॥୪୮॥

ଏବଂ ଐ ହାନେ ଅଳ୍ପହାନୀ ନାମକ ମଞ୍ଜୁପ (ବିଶ୍ରାମ ଗୃହ) ଓ ଆମୋଦ-
 ବର୍କନାଥ୍ୟ ଏକ ସ୍ମୃଜ୍ଜଳ ଗଞ୍ଜିଶଳ ବିରାଜିତ ରହିଯାଛେ ; ସ୍ରଗନ୍ଧବାହୀ
 ସମୀରଣ ଐ ହାନେ ନିରନ୍ତର ପ୍ରବାହିତ ହିତେଛେ । ଐ ହାନେ କଦମ୍ବ,
 ଭାଣୀର, ଶ୍ରୋଧ (ବଟ) ଓ କଦଲୀରଙ୍ଗ ବିଷ୍ଟମାନ ଥାକିଯା କୁଞ୍ଜାଈ
 ସମ୍ପାଦନ କରିତେଛେ ॥୩୯—୪୩॥ ମହାତୀର୍ଥ ସ୍ମୁନା ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣର ଜଳକେଳି
 ହାନ ; ଐ ହାନେ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ଶ୍ରୋତା ସଥୀଗଣ ସମଭିବାହାରେ ସର୍ବଦା ସୁଖେ
 ରମଣ କରିଯା ଥାକେନ । ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣର ଲୀଲାପଦ୍ମ ସର୍ବଦା ବିକଶିତ ଓ
 ଗେଣୁକ (ବାଲକେର ଖେଳନାର ଜ୍ରୟ ବିଶେଷ) ଚିତ୍ରମୟ । ଶ୍ରୀହରିର ଶ୍ରୀ-
 ଚିତ୍ରିତ ଧୂକେର ନାମ ବିଲାସକାଶ୍ଚକ ; ଉହାର ଅଥଭାଗଦସ ମନୋହର
 ମୌର୍ଯ୍ୟ ଦ୍ୱାରା ଆବଦ । ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣର ଶୃଙ୍ଗ ମଞ୍ଜକୋଷ ନାମେ ପ୍ରଥ୍ୟାତ, ତୋହାର
 ବଂଶୀ ତିଲୋକମୋହନ ; ଐ ବଂଶୀ ରାଧା ଶକ୍ତେ ମନ୍ତ୍ରଯୁକ୍ତ ବଡ଼ିଶବ୍ଦ ବିଶ-

ଅପ୍ରଦୈରଙ୍ଗଦାତିକ୍ଷେ ଚିକଣେ ନାମ କହଣେ ।
 କିକିଣୀରୁଣବକ୍ତାରମଞ୍ଜିରୌ ହଂସଗଞ୍ଜନୌ ।
 କୁରଙ୍ଗନୟନାଚିତ୍ତକୁରଙ୍ଗହରଶିଖିତୌ ॥୪୯॥
 ହାରସ୍ତାରାବଳୀ ନାମ ମଣିମାଳା ତଡ଼ିଥପ୍ରଭା ।
 ବନ୍ଦରାଧାପ୍ରତିକୁତିନିକୋ ହନ୍ଦୟମୋଦନଃ ।
 କୌଣ୍ଡଭାଖ୍ୟେ ମଣିର୍ଯ୍ୟନ ପ୍ରବିଷ୍ଟେ ହଦିଶୋଭନଃ ॥୫୦॥
 କୁଣ୍ଡଲେ ମକରାକାରେ ରତ୍ନିରାଗାଦିବର୍କନେ ।
 କିରୀଟଂ ରତ୍ନପାଖ୍ୟଂ ଚୂଡ଼ାଚାମରଭାମରମ୍ ।
 ନାନାରତ୍ନବିଚିତ୍ରାଖ୍ୟଂ ମୁକୁଟଂ ଶ୍ରୀହରେବିରଦ୍ଧଃ ॥୫୧॥
 ପତ୍ରପୁଷ୍ପମରୀ ମାଳା ବନମାଳା ପଦାବଧି ।
 ବୈଜୟନ୍ତୀ-କୁମୁଦୈଶ ପଞ୍ଚବିର୍ବିନିର୍ମିତା ॥୫୨॥

ସଂସାରକେ ଆକର୍ଷଣ କରିତେଛେ । ମହାନନ୍ଦାଧ୍ୟ ଐ ବଂଶିତେ ଛୟାଟ ରଙ୍ଗୁ
 ଏବଂ ଉହାର ଧରନି ତ୍ରିଲୋକେର କାମବର୍ଦ୍ଧକ । ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣର ପାଣିରେ ପଞ୍ଚ-
 ବଶୀକରଣକରି ଯେ ଦୋହନପାତ୍ର ବିଶ୍ଵାମୀ, ତାହା ନାନାବିଧ ରଙ୍ଗେ ମୁଦ୍ରିତ ।
 ଶ୍ରୀହରିର ଚରଣହିତ କିକିଣୀ ଓ ମୁଗ୍ଧରେର କୁଣ୍ଡଲୁ ଧରିତେ ହଂସଗଞ୍ଜିତ
 ଗତିଶୀଳା ଓ ମୁଗନୟନାଦିଗେର ଚିତ୍ତ ଆକର୍ଷିତ ହୁଏ । ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣର ଗଲଦେଶେ
 ତାରାବଳୀ ନାମକ ମଣିମଣ୍ଡିତ ହାର ଶୋଭା ପାଇତେଛେ ; ଉହା ତଡ଼ିତେର
 ଘାସ ପ୍ରଭାବିଶିଷ୍ଟ ଏବଂ ଶ୍ରୀମତୀ ରାଧାର ପ୍ରତିକୁତିସମସ୍ତିତ ଓ ହନ୍ଦୟ-
 ମୋହନ ; ଉହାତେ କୌଣ୍ଡଭମଣି ବିରାଜିତ ଥାକିଯା ହନ୍ଦୟର ଶୋଭା ସମ-
 ଧିକ ବର୍ଦ୍ଧନ କରିତେଛେ । ତୀହାର ଶ୍ରୀମୂଲଙ୍କ ମକରାକୃତି କୁଣ୍ଡଲ ରତ୍ନ-
 ରାଗ-ବର୍ଦ୍ଧକ । ତୀହାର ଶିରୋଦେଶେ ନାନାରତ୍ନବିଚିତ୍ରିତ କିରୀଟ ଶୋଭା ପାଇ-
 ତେଛେ । ଶ୍ରୀହରିର ଗଲଦେଶେ ପତ୍ରପୁଷ୍ପନିର୍ମିତ ମାଳା ଆପାଦବିଲାସିତ ହଇଲା
 ଶୋଭା ପାଇତେଛେ, ଉହା ପଞ୍ଚବର୍ଣ୍ଣ ବୈଜୟନ୍ତୀ ପୁଷ୍ପେ ବିନିର୍ମିତ ॥୪୪—୫୨॥

କଞ୍ଚିତ୍ କୁଞ୍ଜଗଣମୂଳନ୍ୟଃ ପରିବାରତମା ସୁତୀଃ ।
 ମାଙ୍ଗୀମୁଖ୍ୟଶ୍ଚ ଅକ୍ଷଣେଶେଷ୍ଟୋ ଭୁଗ୍ରାରିକାଦିକାଃ ॥୩ ୩॥
 ପୂର୍ଣ୍ଣା ବେଂସତରୀ ତୁଙ୍ଗୀ କଞ୍ଚଟୀ ନାମ କକ୍ଷ୍ଟୀ ।
 କୁରଙ୍ଗୀ ରଙ୍ଗିଲା ଥ୍ୟାତା ଚକୋରୀ ଚାରୁଚଞ୍ଜିକା ॥୫୪॥
 ଅହୋରାତ୍ରଂ ଚରିଆଣି ଲଲିତା-ବିଶ୍ଵନାଥୟୋ ।
 ମାଗରଣ୍ଡି ଚିତ୍ରଯା ବାଚୀ ଯା ଚିତ୍ରଂ କୁରୁତେ ସଥୀ ।
 ନିବହଣ୍ଟି ନିଜେ କୁଞ୍ଜେ ଶୃଦ୍ଧବେଶୁରାଧିକା ॥୫୫॥
 ଇତି ଶ୍ରୀବାହୁଦେବ-ରହଞ୍ଚେ ରାଧା-ତନ୍ତ୍ରେ ବିଂଶ: ପଟ୍ଟଳ: ॥୫॥

ଗଙ୍ଗାମୁଖୀ, ବ୍ରାହ୍ମଣୀ ଓ ଭୁଗ୍ରାରିକାଦି ଚେଟିକାଗଣ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣର ପୋଷ୍ୟ-ପରିବାର
 ମଧ୍ୟେ ଗଣନୀୟ । ପୂର୍ଣ୍ଣା, ବେଂସତରୀ, ତୁଙ୍ଗୀ, କକ୍ଷ୍ଟୀ, କକ୍ଷ୍ଟୀ,
 ରଙ୍ଗିଲୀ ଚକୋରୀ ଓ ଚଞ୍ଜିକୀ ପ୍ରଭୃତି ସଥୀଗଣ ଲଲିତବଚନେ ଅହୋରାତ୍ର
 ରାଧାକୃଷ୍ଣର ଚରିତ୍-ଗାଥା ଗାନ କରିତେଛେ ଏବଂ ରାଧାକୃଷ୍ଣର ଶ୍ରୀତି-
 ବର୍ଜନାର୍ଥ ଶ୍ରୀମତୀକେ କୁଞ୍ଜେ ଲଈସା ଯାଇତେଛେ ॥୫୩—୫୫॥

ଶ୍ରୀବାହୁଦେବ-ରହଞ୍ଚେ ରାଧା-ତନ୍ତ୍ରେ ବିଂଶ ପଟ୍ଟଳ ସମାପ୍ତ ॥୧॥

একবিংশং পটলং ।

॥১৩৩৩॥

শ্রীজ্ঞের উবাচ ;—

শৃণু দেবি পরং তত্ত্বং বাস্তুদেবস্তু যোগিনি ।
অত্যন্তমধুরং শাস্তঃ সর্বজ্ঞানোন্তমোন্তমম্ ॥১॥
মোহস্তস্ত্বাজ্ঞতা রৌক্ষং বশতা কামতা তথা ।
লোলতা মদমাংসর্যং হিংসাখেদপরিশ্রমাঃ ॥২॥
অসত্যং ক্রোধ আকাঙ্ক্ষা আশঙ্কা চিন্তবিভ্রমঃ ।
বিষমত্বং পরাপেক্ষা দোষা অষ্টাদশ স্ফুতাঃ ॥৩॥
অষ্টাদশ মহাদোষরহিতা ভগবতভুঃ ।
সর্বেবশ্র্যময়ী নিত্যা বিজ্ঞানানন্দরূপিণী ॥৪॥
ন তস্য প্রাকৃতা মৃক্ষিশাংসমেদোহস্থিসন্তবাঃ ।
যোগাচ্ছেব মহেশানি সর্কাঙ্গা নিত্যবিগ্রহম্ ॥৫॥

শ্রীজ্ঞের বলিলেন,—হে দেবি যোগিনি ! বাস্তুদেবের পরম তত্ত্ব
শ্রবণ কর ; ইহা অত্যন্ত মধুর, শাস্ত এবং সর্ববিধ শ্রেষ্ঠ স্থান হইতে ও
উত্তম ॥১॥ দোষ অষ্টাদশ প্রকার ; যথা,—মোহ, তত্ত্বাজ্ঞতা, রৌক্ষ,
বশতা, কামতা, লোলতা, মদ, মাংসর্য, হিংসা, খেদ, পরিশ্রম,
অসত্য, ক্রোধ, আকাঙ্ক্ষা, আশঙ্কা, চিন্তবিভ্রম, বিষমতা ও পরাপেক্ষা ।
ভগবানের দেহ এই অষ্টাদশ-দোষশূল এবং সর্বেশ্র্যময়, নিত্য ও
বিজ্ঞানানন্দরূপী ॥২—৪॥ হে মহেশানি ! মানব-দেহ যেক্ষণ মাংস,
মেদ ও অস্থি প্রচৃতি দ্বারা নির্মিত, ভগবানের দেহ তজ্জপ প্রাকৃত

ମୋ ବେଣ୍ଟି ଭୌତିକঁ ଦେହଂ ବାସୁଦେବସ୍ୟ ପାର୍ବତି ।
 ତଃ ଦୃଷ୍ଟି ଅଥବା ସ୍ପୃଷ୍ଟି ବ୍ରକ୍ଷହତ୍ୟାମବାପୁ ଯାଏ ॥୫॥
 ତ୍ରିବିଷ୍ଟୀର୍ଣ୍ଣ ତ୍ରିଗଭୌରଙ୍ଗ ତ୍ରିଖର୍ବଙ୍ଗ ଶ୍ଵମନୋହରମୁ ।
 ପଞ୍ଚଦୀର୍ଣ୍ଣ ପଞ୍ଚମୁକ୍ତଙ୍କ ଷଟ୍ଟତୁଳଙ୍କ ମୁଣ୍ଡ ରଜିମା ॥୬॥
 ବିଗ୍ରହେ ଲକ୍ଷଣଙ୍କ ଜ୍ଞେଯଙ୍କ ବାସୁଦେବସ୍ୟ ପାର୍ବତି ।
 ନାଭିକର୍ତ୍ତଙ୍କ କପୋଲୋ ଚ ତଥା ବକ୍ଷଶ୍ଳଳଙ୍କ ହରେଃ ॥୭॥
 ତ୍ରିବିଷ୍ଟୀର୍ଣ୍ଣ ତ୍ରିଗଭୌରଙ୍ଗ ତ୍ରିଖର୍ବଙ୍ଗ ହରେରିବିଛୁ ।
 ଥର୍ବତା ତ୍ରୟୁବିଜ୍ଞେଯା ନଥକେଶାଧରେମୁ ଚ ।
 ନାଭୋ ହଞ୍ଚେ ଚ ନେତ୍ରେ ଚ ଗାନ୍ଧୀର୍ଯ୍ୟ କବରୋରିବିଛୁ ॥୯॥
 ପାଣିପାଦୋ ଚ ହଞ୍ଚେ ଚ ନେତ୍ରୋର୍ହିନ୍ତ୍ଯୋନ୍ତ୍ଥା ।
 ଦୌର୍ବାତପଞ୍ଚ ବିଜ୍ଞେଯା ବାସୁଦେବସ୍ୟ ପାର୍ବତି ॥୧୦॥

ନହେ । ଭଗବାନ ଯୋଗପ୍ରଭାବେ ସର୍ବାଜ୍ଞରପୀ ନିତ୍ୟ ଦେହ ଧାରଣ କରିବା
 ଛେନ ॥୫॥ ହେ ପାର୍ବତି ! ସେ ବ୍ୟକ୍ତି ଭଗବାନ ବାସୁଦେବେର ଦେହ ଭୌତିକ
 ବଲିଆ ଜାନ କରେ, ତାହାକେ ଦେଖିଲେ ଅଥବା ସ୍ପର୍ଶ କରିଲେ, ବ୍ରକ୍ଷହତ୍ୟା-
 ଜନିତ ପାପେ ଲିଙ୍ଗ ହଇତେ ହୁଁ ॥୬॥ ପାର୍ବତି ! ବାସୁଦେବେର ଦେହେର
 ତିନ୍ତଟି ହାନ ବିଷ୍ଟୀର୍ଣ୍ଣ, ତିନ୍ତଟି ହାନ ଗଭୀର, ତିନ୍ତଟି ହାନ ଥର୍ବ,
 ପାଚଟା ହାନ ଦୀର୍ଘ, ପାଚଟା ହାନ ସ୍ମୃତ, ଛୟଟା ହାନ ତୁଳ (ଉତ୍ତର) ଏବଂ ମାତଟା
 ହାନ ରକ୍ତିମ ; ଭଗବାନ ବାସୁଦେବେର ଦେହେର ଈନ୍ଦ୍ରିୟ ଲକ୍ଷଣ ଜାନିବେ ।
 ପାର୍ବତି ! ବିଷ୍ଟୀର୍ଣ୍ଣ-ଗଭୀରାଦିର ବିଷୟ ସାହା କଥିତ ହଇଲ, ତାହାର
 ବିଶେଷ ବର୍ଣନା କରିତେଛି ; ଶ୍ରୀହରିର ନାଭି, କର୍ତ୍ତା, କପୋଲ, ବକ୍ଷଶ୍ଳଳ
 ଅଭୂତି ହାନସମୁହେର କୋନ ହାନଭ୍ରମ ବିଷ୍ଟୀର୍ଣ୍ଣ, କୋନ ହାନଭ୍ରମ ଗଭୀର,
 କୋନ ହାନଭ୍ରମ ଥର୍ବ ବଲିଆ ଜାନିବେ । ବାସୁଦେବେର ନଥ, କେଶ ଓ
 ଅଧର, ଥର୍ବ ଏବଂ ନାଭି, ହଞ୍ଚ ଓ ନେତ୍ର ଗଭୀର, ଇହା ଧୀମାନ ବ୍ୟକ୍ତି

ଶ୍ରୀବାଯ়ାং ମধ୍ୟଦେଶେ ତୁ ଜଞ୍ଜାଯାଂ ଦନ୍ତକୁଣ୍ଠଲେ ।

ଶ୍ରୀବାଯାଂ ପଞ୍ଚ ବିଜେଯା ବାସୁଦେବମ୍ୟ କାମିନି ॥୧୧॥

ପାଦଯୋଃ କରଯୋଗାତୌ ବକ୍ତ୍ରେ ନାସାପୁଟହୟେ ।

ନେତ୍ରଯୋଃ କରଯୋଗାତୈବ ହରେଃ ମଞ୍ଚମୁ ରତ୍ନିମା ॥୧୨॥

ନାସା-ଶ୍ରୀବା-କ୍ରକ-ବକ୍ଷଃ ଶିରଃ କଟିଷୁ ପାର୍ବତି ।

ତୁ ଦୁଃଖଂ ବାସୁଦେବମ୍ୟ ଦାତ୍ରିଂଶ୍ରେଷ୍ଠାରଳକ୍ଷଣମ୍ ।

ଶରୀରଂ ପରମେଶାନି ଏତଙ୍କ୍ଷଣମଂୟୁତମ୍ ॥୧୩॥

ଏତେ ସର୍ବଂ ବରାରୋହେ ସ୍ଥରଂ ପ୍ରକୃତିରୀଘରୀ ।

ବାସୁଦେବୋ ମହାବିଷୁଃ ପ୍ରଦୀପକଣିକା ଇବ ॥୧୪॥

ଇଦଂ ଶରୀରମାତ୍ରିତ୍ୟ ନାନାଲକ୍ଷଣମଂୟୁତମ୍ ।

ବିଷୁଣୁ ସଞ୍ଗେ ତୁଙ୍ଗା ନିଷ୍ଠାଶେଷିତି ॥୧୫॥

ବଲିଯା ଥାକେନ । ହେ ପାର୍ବତି ! ଭଗବାନ୍ ବାସୁଦେବେର ହସ୍ତ, ପଦ ଓ ଚକ୍ର ପ୍ରଭୃତି ପଞ୍ଚ ଶ୍ଲ ଦୀର୍ଘ ବଲିଯା ଜାନିବେ ॥୭—୧୦॥ ହେ ଦେବି ! ଭଗବାନେର ଶ୍ରୀବା, କଟି, ଜଜ୍ଵା, ଦନ୍ତ ଓ କୁଣ୍ଠଲ—ଏହି ପାଚଟା ଶ୍ରୀ ଏବଂ ପଦହୟ, କରବର, ନାଭି, ବକ୍ତ୍ର, ନାସାପୁଟହୟ, ଲେତାହୟ ଓ କର୍ଣ୍ଣହୟ—ଏହି ମନ୍ତ୍ରହାନ ରତ୍ନାତ । ହେ ପାର୍ବତି ! ଶ୍ରୀହରିର ନାସିକା, ଶ୍ରୀବା, କ୍ରକ, ବକ୍ଷଃ, ଶିରଃ ଓ କଟିଦେଶ ଉପରି । ହେ ପରମେଶାନି ! ବାସୁଦେବେର ଶରୀର ଦାତ୍ରିଂଶ୍ରେ ଚିଛେ ଚିହ୍ନିତ । ହେ ବରାରୋହେ ! ଏହି ସମସ୍ତଇ ସାଙ୍ଗାଂ ପ୍ରକୃତିଶରୀର । ହେ ଶୁଚିଶ୍ରିତେ ! ମହାବିଷୁ ବାସୁଦେବ ପ୍ରଦୀପକଲିକାନ ଶାରୀ ନାନାଲକ୍ଷଣମଂୟୁତ ଏହି ଶରୀର ଆଶ୍ରଯ କରତଃ ନିଷ୍ଠା ହଇବା ଓ ପ୍ରକୃତିର ସହ୍ୟୋଗବଶତଃ ସଞ୍ଗଣ ହଇବା ସର୍ବଦା କର୍ମକର୍ତ୍ତାରପେ ବିରାଜ କରିତେଛେ । ପ୍ରକୃତିର ସହ୍ୟୋଗ-ହେତୁଇ ଜଗତେର ସ୍ଥାନୀ କର୍ତ୍ତକ ଇହାତେ ଆରୋପିତ ହଇତେଛେ ; ଅନ୍ତଥା ଇମି ନିଶ୍ଚଳ । ବାସୁଦେବେର

কৰ্ম্মকর্ত্তা সদা বিশুরন্যথা নিশ্চলং সদা ।

শৱীরং কালিকা সাক্ষাৎ্বাস্তুদেবস্য মান্যথা ॥১৬॥

বৃন্দাবনরহস্যং যৎ মহামায়া স্বয়ং প্রিয়ে ।

শক্তিঃ বিনা মহেশানি পরং ব্রহ্ম শবাকৃতিঃ ॥১৭॥

কৃষ্ণস্য নথচজ্ঞাভা কোটি ব্রহ্মসমপ্রভা ।

কিমনাধ্যং মহেশানি বাস্তুদেবস্য কামিনি ।

সর্বং হি বাস্তুদেবস্য ত্রিপুরাপদপূজনাঃ ॥১৮॥

আদেব্যবাচ ;—

দেবদেব মহাদেব সংসারার্ণবত্তারক ।

কৃপয়া কথ্যতাং দেব পদ্মিনীতত্ত্বমূত্তমম্ ॥১৯॥

শৱীর সাক্ষাৎ কালিকাস্তুরূপ ॥১১—১৬॥ হে প্রিয়ে ! বৃন্দাবন-রহস্য
বাহা সন্দর্শন করিতেছ, তাহা সমস্তই মহামায়ার কার্য ; হে
মহেশানি ! শক্তিবাতীত পরমব্রহ্মও শব্দরূপ জানিবে ॥১৭॥ হে
মহেশানি ! আক্ষণ্যের নথরকাণ্ডি কোটি ব্রহ্মের সদৃশ ; হে কামিনি !
এই চৰাচৰ ব্রহ্মাণ্ডে বাস্তুদেবের অসাধ্য কিছুই নাই । বাস্তুদেবের
এই সমস্ত মাহাত্ম্য ত্রিপুরাদেবীর পূজারই ফল ॥১৮॥

শ্রীপার্বতীদেবী কহিলেন ;—হে দেবদেব মহাদেব ! আপনি
সংসারার্ণবত্তারক, আপনিই সংসার-সাগরে নিমজ্জনান জনগণকে
উক্তার করিয়া থাকেন । স্বতরাং হে দেব ! আপনি কৃপাপুরঃসর
পদ্মিনীর উত্তম তত্ত্বসমূহ বলুন ॥১৯॥

ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣର ଉବାଚ ;—

ପଦ୍ମିନୀ ରାଧିକା-ଦୂତୀ ତ୍ରିପୁରାୟାଃ ଶୁଚିଶ୍ଵିତେ ।
 ପ୍ରତ୍ୟହଂ କୁରୁତେ ଦେବି କୁଳାଚାରଂ ସୁତୁର୍ଲଭମ ॥୨୦॥
 ନାନାତନ୍ତ୍ରେସୁ ଯଚୋକ୍ତଃ କୁଳାଚାରମନୁଭମମ ।
 ତେବେବଂ ପରମେଶାନି ପଦ୍ମିନୀ ପରମାତ୍ମୁତମ ॥୨୧॥
 ବିଶ୍ଵଜ୍ୟ ବହୁଧା ମୂର୍ତ୍ତିଂ ନାୟିକାଂ ପଦ୍ମମାଲଯା ।
 କୋଟିଶସ୍ତ୍ର ମହେଶାନି ଶୃଷ୍ଟି । ବୈ ପଦ୍ମିନୀ ପ୍ରିୟେ ॥୨୨॥
 ପଦ୍ମିନୀ ପରମାଶର୍ଯ୍ୟା ରାଧିକା କୃଷ୍ଣମୋହିନୀ ।
 ହେମସ୍ତେ ପ୍ରଥମେ ମାସି ହେମାଙ୍ଗୀ ନଗନନ୍ଦିନି ॥୨୩॥
 ସଥେଚ୍ଛୟା ମହେଶାନି କୁଳାଚାରଂ କରୋତି ହି ।
 କାୟବ୍ୟହଂ ସମାନ୍ତିତ୍ୟ ପୁଣ୍ୱରୀକନିଭେକ୍ଷଣଂ ॥୨୪॥

ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣର କହିଲେନ ;—ହେ ଶୁଚିଶ୍ଵିତେ ପାର୍ବତି ! ତ୍ରିପୁରା-ଦୂତୀ
 ରାଧିକାରୁପିଣୀ ପଦ୍ମିନୀ ପ୍ରତ୍ୟହ ସୁତୁର୍ଲଭ କୁଳାଚାରେର ଅମୁଠାନ କରିଯା
 ଥାକେନ । ହେ ପରମେଶାନି ! ନାନା ତଞ୍ଚେ ସେ ସମ୍ପତ୍ତ ଅଭୁତମ କୁଳାଚାର
 ବିଧି କଥିତ ହଇଯାଛେ, ପଦ୍ମିନୀଦେବୀ ପରମାତ୍ମୁତ ସେଇ ସକଳ ଅମୁଠାନ
 କରିଯା ଥାକେନ ॥୨୦—୨୧॥ ହେ ମହେଶାନି ! ପଦ୍ମିନୀଦେବୀ ପଦ୍ମମାଲାତେ
 ସ୍ତ୍ରୀୟ ବହୁଧା ମୂର୍ତ୍ତି ପରିତ୍ୟାଗ କରିଯା କୃଷ୍ଣବିମୋହିନୀ ପରମାଶର୍ଯ୍ୟା
 ରାଧିକା ମୂର୍ତ୍ତି ହଣ୍ଡି କରିଲେନ । ହେ ନଗନନ୍ଦିନି ! ପଦ୍ମିନୀଦେବୀ ରାଧିକା
 ମୂର୍ତ୍ତି ପରିଗ୍ରହ କରିଯା ହେମସ୍ତ ଖତୁର ପ୍ରଥମ ମାସେ ସଥେଚ୍ଛକାପେ କୁଳାଚାର
 କରିତେ ଲାଗିଲେନ । ପୁଣ୍ୱରୀକାଙ୍କ ବାନ୍ଧଦେବ କାୟବ୍ୟହ ଆଶ୍ରଯପୂର୍ବକ
 ଗୋ, ଗୋପ ଓ ଗୋପିକାଗଣେର ସହିତ କ୍ରୀଡ଼ା କରିଯାଇଲେନ । କମଳ-
 ଲୋଚନ କୃଷ୍ଣ କୁଳାଚାର ସାଧନବିଷୟେ ଆଞ୍ଚାକେ ବହୁଧା ଜ୍ଞାନ କରିଲେନ
 ଏବଂ ତିନି ବହୁ କାମ ଆଶ୍ରଯପୂର୍ବକ ପୂର୍ବକଥିତ ତତ୍ତ୍ଵାନୁସାରେ ସମ୍ପତ୍ତ

রেংগে গো-গোপ-গোপীয় পদ্মিনী স্থষ্টিষ্ঠি-ক্রমাঃ ।
 কৃষ্ণেহপি বহুধা মেনে আজ্ঞানং কুলসাধনে ॥২৫॥
 বহুকামং সমাশ্রিত্য কৃষ্ণং কমললোচনঃ ।
 পূর্বোক্ততন্ত্রবৎ নববৎ কুলাচারং করোতি সঃ ॥২৬॥
 নায়িকা পরমাশৰ্য্যা পীঠাষ্টকসমন্বিতা ।
 নায়িকাপূজনাদেবি কালিকা পূজিতা ভবেৎ ॥২৭॥
 সপ্তপীঠে সপ্তলক্ষং জপ্তু । সিদ্ধীশ্বরো হরিঃ ।
 পদ্মিনীং বামভাগে তু সংস্থাপ্য বরবর্ণিনি ॥২৮॥
 কামাখ্যাভিমুখো ভূজ্বা ব্যাপকং ন্যাসমন্তুতম্ ।
 পীঠদেবীং প্রপূজ্যাথ পদ্মিন্যা দেহষষ্ঠিষ্ঠ ॥২৯॥
 যেষু যেষু চ তত্ত্বেষু যদ্যত্ত্বকং শুচিস্থিতে ।
 সংপূজ্য বিধিবদ্গক্রেণ্পচারৈর্মনোহরৈঃ ॥৩০॥
 ইষ্টদেবীং মহাকালীং সংপূজ্য বিধিবত্তদা ।
 সংপূজ্য বিধিবদ্দেবীং পদ্মিন্তা অঙ্গষষ্ঠিষ্ঠ ॥৩১॥

কুলাচার সাধন করিতে লাগিলেন । হে দেবি ! অষ্টনায়িকার অর্চনা হইলে কালিকাদেবী অর্চিতা হইয় থাকেন ; অতরাং বাস্তবে পীঠাষ্টকমুক্ত পরমাশৰ্য্যা নায়িকার অর্চনা করিলেন । হে বরবর্ণিনি ! শ্রীকৃষ্ণ পদ্মিনীকে বামভাগে স্থাপন করিয়া সপ্তপীঠে সপ্তলক্ষ জপ করিয়া সিদ্ধিলাভ করিলেন । শ্রীহরি কামাখ্যাভিমুখী হইয়া পদ্মিনীর দেহষষ্ঠিতে ব্যাপকন্যাস করতঃ পীঠদেবতাগণের অর্চনা করিলেন । পরে যে যে তর্জে যে যে প্রকার কুলাচারসাধন উক্ত হইবাছে, শ্রীহরি সেই সেই বিধি অনুসারে গুরু-পুষ্পাদি বিবিধ উপচার দ্বারা অভীষ্ট দেবী মহাকালীর পূজা করিয়া লক্ষসংখ্যক জপ করতঃ উড়ীয়ানপীঠে

ଲକ୍ଷେକଂ ତତ୍ତ୍ଵ ଜଣ୍ଠୁ । ତୁ ଉଡ଼ୀଯାନଂ ତତୋ ବିଶେ ।
 ତେଗୀଠଂ ଯୋନିମୁଦ୍ରାଥ୍ୟଂ ସଂପୂଜ୍ୟ ପ୍ରଜପେନ୍ଦ୍ରିଃ ॥୩୨॥
 ନିଜେଷ୍ଟଦେବୀଂ ସଂପୂଜ୍ୟ ଜପେନ୍ଦ୍ରିକ୍ଷଂ ସମାହିତଃ ।
 ଉଡ଼ୀଯାନକ୍ଷେରୁଗଂ କାମାଥ୍ୟା ଯୋନିମଣ୍ଡଳମ୍ ॥୩୩॥
 କାମରପଂ ତତୋ ଗଞ୍ଚା ତତ୍ତ୍ଵ କାତ୍ୟାଯନୀଂ ଶିବାମ୍ ।
 କାମରପଂ ମହେଶାନି ବ୍ରକ୍ଷଣେ ମୁଖନୁଚାତେ ।
 ତତ୍ତ୍ଵ ଲକ୍ଷଂ ମହେଶାନି ପ୍ରଜପ୍ୟ ବିଧିବନ୍ଦରିଃ ॥୩୪॥
 ତତୋ ଜାଲକ୍ଷରଂ ଗଞ୍ଚା କୃଷଃ ସଂପୂଜ୍ୟ ଈଶ୍ଵରୀମ୍ ।
 ଜାଲକ୍ଷରଂ ମହେଶାନି ସ୍ତନଦୟମୁଦ୍ରାହତମ୍ ।
 ତତ୍ରେବ ଲକ୍ଷଂ ଜଣ୍ଠୁ । ବୈ କୃଷଃ ପଦ୍ମଦଲେକ୍ଷଣଃ ॥୩୫॥
 ତତ୍ତଃ ପୂର୍ଣ୍ଣଗିରୌ ଗଞ୍ଚା ଚ ଗୌଂ ସଂପୂଜ୍ୟ ମହାରମ୍ ।
 ତତ୍ତ ଲକ୍ଷଂ ହରିରୁଜଣ୍ଠୁ । ମନ୍ତ୍ରକେ ଦରବର୍ଣ୍ଣନି ॥୩୬॥
 ମୂଲଦେବୀଂ ଅପୁଜ୍ୟାଥ ପଦ୍ମିନ୍ତା ଦେହସ୍ଥିନ୍ଦ୍ର ।
 ପ୍ରଜପ୍ୟ ପରମେଶାନି ଲକ୍ଷଂ ପରମଦୁର୍ଭାବମ୍ ॥୩୭॥

ଗମନ କରିଲେନ । ତଥାର ଯୋନିପୀଠୋପରି ନିଜ ଇଷ୍ଟଦେବୀର ଅର୍ଚନା
 କରିଯା ସମାହିତିତେ ଲକ୍ଷସଂଖ୍ୟାକ ଜପ କରିଲେନ । ଉଡ଼ୀଯାନେର ଉକ୍ତ
 ମୁଗଳ କାମାଥ୍ୟା-ଯୋନିମୁଦ୍ରାଗଲ ବଲିଆ ଭାର୍ତ୍ତନିବେ ॥୨୨—୩୩ । ହେ ମହେଶାନି ।
 କାମରପ ପରବର୍ତ୍ତେର ମୁଖସ୍ଵର୍କପ ; ତଥାଥ କାତ୍ୟାଯନୀଦେବୀର ପୂଜା କରିଯା
 ବିଧ୍ୟାମୂର୍ତ୍ତାରେ ଲକ୍ଷସଂଖ୍ୟାକ ଜପ କରତଃ ଜାଲକ୍ଷରପୀଠେ ଗମନ କରିଲେମ ।
 ଜାଲକ୍ଷରପୀଠେ ଭଗବତୀର ସ୍ତନମୁଗଳ ନିପତ୍ତିତ ହିୟାଛିଲ । ତଥାର
 ପ୍ରତ୍ୟପଲାଶଲୋଚନ ହରି ଇଷ୍ଟଦେବୀର ଅର୍ଚନା କରିଯା ଲକ୍ଷସଂଖ୍ୟାକ ଜପ କରି-
 ଲେନ । ତେପର ପୂର୍ଣ୍ଣଗିରିତେ ଗମନ କରିଯା ଚଣ୍ଡିକାଦେବୀର ଅର୍ଚନା କରତଃ
 ପଦ୍ମିନୀଦେବୀର ମନ୍ତ୍ରକେ ଲକ୍ଷସଂଖ୍ୟା ଜପ କରିଲେନ ॥୩୪—୩୬ । ଅନୁଷ୍ଠାନ

কামচক্রান্তরে পীঠে বিন্দুচক্রে ঘনোহয়ে ।
 যজ্ঞেদেবীং মহামায়াং সদা দিক্করবাগিনীম্ ॥৩৬॥
 পীঠে পীঠে মহেশানি জগ্নু । কৃষঃ সমাহিতঃ ।
 সপ্তপীঠে সপ্তলক্ষং জগ্নু । সিদ্ধীশ্বরে । হরিঃ ॥৩৭॥
 এবগেৱ প্রকারেণ সিদ্ধোহভূদ্বিৱব্যয়ঃ ।
 হেমস্তে ঋতুকালে চ কুলসাধনমাচরেৎ ॥৪০॥
 বৃন্দাবনে মহারণ্যে কুটীরে পল্লবাবৃতে ।
 যমুনোপবনেহশোকে নবপল্লবশোভিতে ॥৪১॥
 হংসকারগুবাকীর্ণে দাত্যাহগণকুজিতে ।
 মৃৱুরকোকিলাবৃতে নানাপক্ষিনমৰ্বিতে ।
 শৰচন্দ্রসহস্রেণ শোভিতে ব্রজমণ্ডলে ॥৪২॥
 ব্রজভূমিং মহেশানি শ্যামভূমিং সদা প্রিয়ে ।
 যত্র দেবী মহামায়া মহাকালী সদা স্থৃতা ।
 তত্র বৃক্ষং মহেশানি স্বয়ং কালীতমালকম্ ॥৪৩॥

পদ্মিনীদেবীৰ দেহষষ্ঠিতে মূলদেবীৰ পূজা কৱিয়া পুনৰায় পৰমছুল্লুচ্ছলসংখ্যক জপ সমাধা কৱিলেন । তৎপৰ কামচক্রান্তরস্থ ঘনোহয় বিন্দুচক্রে স্বর্যমণ্ডলবাসিনী মহামায়া কাত্যায়নীদেবীৰ অর্চনা কৱিতে প্ৰবৃত্ত হইলেন । শ্ৰীকৃষ্ণ বিবিধ পীঠে গমন কৱতঃ জপসমাপনপূৰ্বক সপ্তলক্ষ জপ কৱিয়া সিদ্ধিলাভ কৱিলেন । অব্যয় শ্ৰীকৃষ্ণ এইজন্মে সিদ্ধিলাভ কৱিয়া হেমস্তোতুৰ প্ৰথম মাসে কুলাচাৰসাধনে রত হইলেন ॥৩৭—৪০॥ বাহুদেব মহারণ্য বৃন্দাবনে নবপল্লবশোভিত-অশোকতরুবিৱাজিত যমুনাতৌৰস্থিত উপবনমধ্যবর্তী লতাপত্ৰাচ্ছান্দিত

କଦମ୍ବং ପରମେଶାନି ତ୍ରିପୁରା ବ୍ରଜମଣ୍ଡଳେ ।
 କଲ୍ପବୃକ୍ଷମମଂ ଭାଦ୍ରେ ତମାଲଂ ହି କଦମ୍ବକମ୍ ॥୪୩॥
 ତବ କେଶମୁହେନ ନିର୍ମିତଂ ବ୍ରଜମଣ୍ଡଳମ୍ ।
 ବ୍ରଜେ ବ୍ରଜମହେଶାନି ପୁଣ୍ୟରୀକନିଭେକ୍ଷଣଃ ।
 କୃତେ ସୁଦୁକରେ ଦେବୀ ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷତାଂ ଗତା ତଦା ॥୪୪॥
 କୁମୁଦ୍ର ମନ୍ତ୍ରସିଦ୍ଧିଦ୍ଵାରା ପଞ୍ଚାଦାବିରଭୂତ ପ୍ରିୟେ ।
 ବରଂ ବରଯ ରେ ପୁତ୍ର ସତ୍ତେ ମନନି ବର୍ତ୍ତତେ ॥୪୫॥

କୁଟୀରେ କୁଳାଚାର ସାଧନ କରିତେ ପ୍ରୟୁତ ହଇଲେନ । ଏହି ମନୋତ୍ତମ ଉପବନ
 ଥିଲୁ-କାରଣ୍ଡବ ପ୍ରତ୍ୱତି ବିହଗକୁଳେ ସମାକୌଣ୍ଡ, ଦାତ୍ତ୍ରାହଗଣେର କୃଜନେ ଓ
 ମୃଗମୁଖୀର କେକାରବେ ଏବଂ କୋକିଳେର ସୁନ୍ଦରେ ନିରାଶର ମୁଖସିତ ;
 ଏହି ଉପବନଭାଗ ନିରାଶର ଶର୍ଵକାଲୀନ ସହିସ୍ତ ଚନ୍ଦ୍ରର ଜୋତିଙ୍ଗାମ ସମୁ-
 ଢାମିତ । ହେ ପ୍ରିୟେ ପାର୍କତି ! ବ୍ରଜଭୂମି ସର୍ବଦା ଶ୍ରାମଲଶୋଭାୟ ଗୌରବା-
 ନ୍ତିତ । ସେ ସ୍ଥାନେ ମହାମାୟା ମହାକାଲୀଦେବୀ ସର୍ବଦା ଅବହିତ ; ମେହି
 ବ୍ରଜମଣ୍ଡଳିତ ମହାକାଲୀସନ୍ଦୂଶ ଏବଂ କଦମ୍ବବୃକ୍ଷ ତ୍ରିପୁରାତୁଳ୍ୟ ; ହେ
 ଭାଦ୍ରେ ! ତମାଲ ଓ କଦମ୍ବବୃକ୍ଷ କଲ୍ପପାଦସ୍ଵରୂପ ଜାନିବେ ॥୪୧—୪୪॥ ହେ
 ମହେଶାନି ! ତୋମାର କେଶଜାଲନିର୍ମିତ ବ୍ରଜମଣ୍ଡଳେ ପୁଣ୍ୟରୀକାଙ୍କ୍ଷ କୁମୁ-
 ଉପସ୍ଥିତ ହଇଯା ସୁତୁକର ତପଶ୍ୟ୍ୟା କରିଲେ ତ୍ରିପୁରାଦେବୀ ତଥାର ଆବି-
 ଭୂତ ହଇଲେନ ଏବଂ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣର ମନ୍ତ୍ରସିଦ୍ଧି-ପ୍ରସାଦେ ତୀହାର ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷେ ଉପ-
 ସ୍ଥିତ ହଇଯା କହିଲେନ ;—ରେ ପୁତ୍ର ! ତୋମାର ମନୋଭୀଷ୍ଟ ବର ପ୍ରାର୍ଥନା
 କର ॥୪୫—୪୬॥

শ্রীকৃষ্ণ উবাচ ;—

মম নাক্ষামহেশানি যদি স্বং পরমেশ্বরি ।

নমাম্যহং জগন্মাতশ্চরণে তে নতোহস্যহম্ ।

অসাধ্যং নাস্তি দেবেশি মম কিঞ্চিং শুচিস্থিতে ॥৪৭॥

সম্মুখে সা মহামায়া প্রত্যক্ষা পরমেশ্বরী ।

কলো তু ভারতে বর্বে তব কীর্তিভবিষ্যতি ॥৪৮॥

তদ্গুণোৎকীর্তনং বৎস প্রচরিষ্যতি নান্ধথা ।

ইত্যুক্তা সা মহামায়া তত্ত্বেবাস্ত্রধীয়ত ॥৪৯॥

ইতি শ্রীবাস্তুদেব-রহস্যে রাধা-তন্ত্রে একবিংশঃ পটলঃ ॥০॥

শ্রীকৃষ্ণ মহামায়ার জৈদৃশী কণা শ্রবণ করিয়া বলিলেন ;—হে পরমেশ্বরি ! হে মহেশানি ! তুমি কৃপাপূর্বক মৎসকাণে আবিভূতা হইয়াছ, তোমাকে নবক্ষার। হে দেবি ! তুমি ত্রিজগতের মাতা, আমি তোমার চরণপদ্মে প্রণত হইতেছি। হে শুচিস্থিতে দেবেশি ! তুমি যখন আমার সাক্ষাতে অবঠৈর্ণা হইয়াছ, তখন জগতে আমার অসাধা আর কিছুই নাই ॥৪৭॥ হে বৎস শ্রীকৃষ্ণ ! কলিকালে এই ভারতবর্যাদ্য পুণ্যাপদেশে তোমার কৌতু বিঘোষিত হইবে এবং লোকে তোমার গুণোৎকীর্তন করিবে ; ইহার অন্ধথা হইবে না। দেবী মহামায়া শ্রীকৃষ্ণকে ইহা বলিয়া সেই স্থান হইতে অন্তর্হিতা হইলেন ॥৪৮—৪৯॥

শ্রীবাস্তুদেব-রহস্যে রাধা-তন্ত্রে একবিংশ পটল সমাপ্ত ॥০॥

ଦ୍ଵାବିଂଶଠ ପଟ୍ଟଳଠ ।

ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣର ଉବାଚ ;—

ତତଃ କାଳୀ ମହାମାୟା ପଦ୍ମିନୀ ସଦୁବାଚହ ।
 ତଞ୍ଚୁ ଗୁରୁ ବରାରୋହେ ରାଧିକାତତ୍ତ୍ଵମୁତ୍ତମମ୍ ॥୧॥
 ଶୃଗୁ ପଦ୍ମିନି ମଦାକ୍ୟଂ ସମ୍ପ୍ରତଂ ସଜ୍ଜାଯାନମ୍ ।
 ହୁଏ ହି ଦୃତୀ ପ୍ରିୟେ ଶ୍ରେଷ୍ଠେ କୃଷ୍ଣକାର୍ଯ୍ୟକରୀ ସଦା ॥୨॥
 ସଦା ହୁଏ ଦୃତିକେ ରାଧେ ବ୍ରଜବାସୀ ତବ ପ୍ରବମ୍ ।
 କୃଷ୍ଣଗୋବିନ୍ଦେତି ନାମ୍ରାର୍ଥଦ୍ୱୟେ ଶକ୍ତିତ୍ସ୍ଵମେବ ହି ॥୩॥
 ତମନ୍ତ୍ରଂ ପରମେଶାନି ସାବଧାନାବଧାରୟ ।
 ନବାର୍ଣ୍ମତ୍ରୋ ଦେବେଶି କଥିତଃ କମଲେକ୍ଷଣେ ॥୪॥

ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣର ବଲିଲେନ ;— ହେ ବରାରୋହେ ! ଅତଃପର ମହାମାୟା କାଳୀ ପଦ୍ମିନୀଦେବୀକେ ଯାହା ବଲିଆଛିଲେନ, ସେଇ ଉତ୍ତମ ରାଧିକା-ତତ୍ତ୍ଵ ତୁମି ମୃଦୁକାଶେ ଶ୍ରବଣ କର ॥୧॥ କାଲିକାଦେବୀ କହିଲେନ, ହେ ପଦ୍ମିନି ! ସମ୍ପ୍ରତି ତୁମି ଆମାର ରମୟ ବାକ୍ୟ ଶ୍ରବଣ କର ; ହେ ପ୍ରିୟତମେ ! ତୁମି ଶ୍ରୀ କୃଷ୍ଣେର କାର୍ଯ୍ୟମାଧିକା ଦୃତୀ । ତୁମି ବ୍ରଜଧାରେ ଅବହିତ କର, କୃଷ୍ଣ ଓ ଗୋବିନ୍ଦ—ଏହି ଉତ୍ତମ ନାମେର ମଧ୍ୟେ ତୁମି ଶକ୍ତିକୁପିଣୀ ॥୨—ଆ ହେ ପରମେଶାନି ପାର୍କତି ! ସେଇ ଶକ୍ତିସମୟିତ କୃଷ୍ଣ-ଗୋବିନ୍ଦ ମନ୍ତ୍ର ତୋରାର ନିକଟ ବଲିତେଛି, ସାବଧାନେ ଅବଧାରଣ କର । ହେ କମଲନୟନେ ଦେବି ! “ଶୁଁ କୃଷ୍ଣ-ରାଧେ ଗୋବିନ୍ଦ ଶୁଁ”—ଏହି ନବାକ୍ଷର ମନ୍ତ୍ର କଥିତ ହିଲ । ହେ

“ଝୁକୁରାଧେ ଗୋବିନ୍ଦ ଝୁକୁ”

କୁକୁରଂ ବା ପରମେଶାନି ଗୋବିନ୍ଦଂ ବା ବରାନନେ ।
 । ନରଂ ପ୍ରକୃତିରପଂ ହି ନାନ୍ଦଥା ତୁ କଦାଚନ ॥୫॥
 ବାନ୍ଧୁଦେବତ୍ତ ଦେବେଶି ଗୋପୀସର୍ବମୁଖ୍ସଂପୂଟମ୍ ।
 ଚିତ୍ତଯେଦନିଶଂ କୁକୁରେ ରାଧା ରାଧା ପରାକ୍ଷରମ୍ ॥୬॥
 ଅନୈନୈବ ବିଧାନେ କୁକୁରଃ ସତ୍ତ୍ଵଗୁଣାଶ୍ରୟଃ ।
 ପଦ୍ମିନୀ ନହ୍ୟୋଗେନ କୁକୁରେ ବ୍ରକ୍ଷମୟୋ ଭବେ ॥୭॥
 ପଦ୍ମିନୀ ରାଧିକା ସଞ୍ଜେ ନାକ୍ଷାଂବ୍ରକ୍ଷମ୍ବଳପିଣୀ ।
 ମହାବିଦ୍ଧାମୁପାତ୍ମେବ ରାଧାକୁକୁରଃ ଶ୍ଵରେ ଶଦା ॥୮॥
 ତତ୍ତ୍ଵଦେବ ସହନୀ ଦେବି ସା ବିଦ୍ଯା ସିଦ୍ଧିଦାତ୍ରୁବଗ୍ ।
 ମହାବିଦ୍ଧାଂ ବିନା ଦେବି ସଃ ଶ୍ଵରେ କୁକୁରାଧିକାମ୍ ।
 ତତ୍ତ୍ଵ ତତ୍ତ୍ଵ ଚ ଦେବେଶି ବ୍ରକ୍ଷହତ୍ୟା ପଦେ ପଦେ ॥୯॥
 ମହାବିଦ୍ଧାଂ ମହେଶାନି ପ୍ରାଜପେତୁ ପ୍ରୟୋଗତଃ ।
 ଗୋପନୀୟାଂ ମହାବିଦ୍ଧାଂ କୁର୍ଯ୍ୟଦେବ ବରାନନେ ॥୧୦॥

ପରମେଶାନି ! ହେ ବରାନନେ ! କୁକୁର ହଟୁନ, ଆର ଗୋବିନ୍ଦହି ହଟୁନ,
 ସମସ୍ତହି ପ୍ରକୃତାୟକ ; ଇହାତେ ସନ୍ଦେହ ନାହି ॥୪—୫॥ ହେ ଦେବେଶ !
 ଗୋପିକାଗଣେର ସର୍ବମ୍ବ ବାନ୍ଧୁଦେବ ଶ୍ରୀକୁକୁର ନିରତ୍ତର “ରାଧା ରାଧା” ଏହି
 ପରମାକ୍ଷର ଚିତ୍ତା କରିଯା ଥାକେନ । ସତ୍ତ୍ଵଗୁଣାଶ୍ରୟ ଶ୍ରୀକୁକୁର ଏଇକପ ବିଧାନେ
 ପଦ୍ମିନୀର ସହ୍ୟୋଗେ ବ୍ରକ୍ଷମୟ ହଇଲେନ ॥୬—୭॥ ନାକ୍ଷାଂବ୍ରକ୍ଷମ୍ବଳପିଣୀ,
 ପଦ୍ମିନୀ ରାଧିକା, ମହାବିଦ୍ଧାର ଉପାସନା କରତଃ ନିରତ୍ତର “ରାଧାକୁକୁର”
 ଏହି ନାମ ଶ୍ଵରଣ କରିଯା ଅଟିରେ ସିଦ୍ଧିଲାଭ କରିଲେନ । ହେ ଦେବି
 ପାର୍ବତି ! ମହାବିଦ୍ଧାର ଉପାସନା ବାତୀତ ଯେ ବ୍ୟକ୍ତି “ରାଧାକୁକୁର” ଏହି
 ନାମ ଶ୍ଵରଣ କରେ, ତାହାର ପଦେ ପଦେ ବ୍ରକ୍ଷହତ୍ୟାଜନିତ ପାପ ହଇଯା
 ଥାକେ ॥୮—୯॥ ସୁତରାଂ ହେ ମହେଶାନି ! ସର୍ବପୂର୍ବକ ମହାବିଦ୍ଧାର ଉପାସନା

ରାଧାକୃଷ୍ଣ ମହେଶାନି ଶ୍ଵରେତ୍ତୁ ପ୍ରକଟୀଯ ବୈ ।
 ପ୍ରକଟିଂ ପରମେଶାନି ରାଧାକୃଷ୍ଣସହନିଶମ୍ ।
 ଶ୍ଵରଣଂ ବାସୁଦେବସ୍ତୁ ଗୋବିନ୍ଦସ୍ତୁ ଯଥା ତଥା ॥୧୧॥
 ରାମସ୍ତୁ କୃଷ୍ଣଦେବସ୍ତୁ ଶ୍ଵରଣଃ ଯଥା ତଥା ।
 ମହାବିଦ୍ଧା ମହେଶାନି ନ ପ୍ରକାଶ୍ୱାକଦାଚନ ॥୧୨॥
 ଇତି ତତ୍ତ୍ଵଂ ମହେଶାନି ଅତିଶୁଦ୍ଧଃ ମନୋହରମ୍ ।
 ଦମନଂ କାଲିଯନ୍ତ୍ରାପି ସମଲାର୍ଜ୍ଜୁନଭଞ୍ଜନମ୍ ॥୧୩॥
 ଡଙ୍ଗନଂ ଶକ୍ଟସ୍ତ୍ରାପି ତୃଣାବର୍ତ୍ତବଧସ୍ତ୍ରଥା ।
 ବକ୍ରକେଶିବିନାଶଶ୍ଚ ପର୍ବତସ୍ତୁ ଚ ଧାରଣମ୍ ॥୧୪॥
 ଦାବାନଳସ୍ତୁ ପାନଃ ସଦ୍ୟଦୟଃ ଶୁଚିଶ୍ଵିତେ ।
 କୃଷ୍ଣସ୍ତୁ ପରମେଶାନି ସଦ୍ୟ କୃତ୍ତଂ ବରାନନେ ।
 ତୃତ୍ୟବଂ ପରମେଶାନି କାଲିକାଯାଃ ପ୍ରସାଦତଃ ॥୧୫॥

କରିବେ ; ଏହି ଶୁଦ୍ଧ ବିଷୟ କୁତ୍ରାପି କାହାର ନିକଟ ପ୍ରକାଶ କରିବେ ନା । କିନ୍ତୁ ହେ ମହେଶାନି ! ରାଧାକୃଷ୍ଣଙ୍କେର ଉପାସନା ପ୍ରକାଶକ୍ରମେ କରିବେ ପାରିବେ । ବାସୁଦେବ, ଗୋବିନ୍ଦ, ରାମ ଓ କୃଷ୍ଣଙ୍କେର ଉପାସନା ଯେଥାମେ ସେଥାମେ ଯଥନ ତଥନ ପ୍ରକାଶକ୍ରମେ କରିତେ ପାରିବେ ; କିନ୍ତୁ ହେ ମହେଶାନି ! ମହାବିଦ୍ଧାର ଉପାସନା କରାଚ ପ୍ରକାଶ କରିବେ ନା ॥୯—୧୨॥ ତେ ବରାନନେ ପାର୍ବତି ! ଏହି ମନୋହର ତତ୍ତ୍ଵ ଅତୀବ ଶୁଦ୍ଧ ଜାନିବେ ଏବୁ ଶୁଚିଶ୍ଵିତେ ! କାଲୀଯଦମନ, ସମଲାର୍ଜ୍ଜୁନଭଞ୍ଜନ, ଶକ୍ଟଭଞ୍ଜନ, ତୃଣାବର୍ତ୍ତବଧ, ବକ୍ର ଓ କେଶୀ ବିନାଶ, ଗୋବର୍ଦ୍ଧନଗିରି ଧାରଣ ଓ ଦାବାନଳ ନିର୍ବାଣ ଏବଂ ଅନ୍ୟାନ୍ୟ ସେ ସମସ୍ତ କାର୍ଯ୍ୟ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ କର୍ତ୍ତ୍ରକ ସମ୍ପାଦିତ ହଇଗାଛେ, ତୃତ୍ୟବଂ ମହାମାୟା କାଲିକାଦେବୀର ପ୍ରସାଦାତ ଜାନିବେ ॥୧୩—୧୫॥

বৎসোৎসবাদিকং দেবি সর্বং কেশবজং প্রিয়ে ।

দৃশ্যাদৃশ্যং বরারোহে মহামায়াস্তুপকম্ ॥

শক্তিঃ বিনা মহেশ্বানি ন কিঞ্চিদ্বিদ্যতে প্রিয়ে ॥১৬॥

শ্রীপার্বত্যুবাচ ;—

পূর্বং যৎ স্থুচিতং দেব রাধা-চন্দ্রাবলী দ্বয়ম্ ।

তৎসর্বং জগদীশান বিস্তার্য কথয় প্রভো ॥১৭॥

শ্রীজিষ্ঠর উবাচ ;—

পদ্মিনী ত্রিপুরা-দৃতী রাধিকা কৃষ্ণমোহিনী ।

তন্ত্রা দেহসমুক্তবা রাধা চন্দ্রাবলী তথা ॥১৮॥

বৃক্তানুস্তুতা সাক্ষাৎ কমলোৎপলগঞ্জিনী ।

পদ্মিনীসচূশাকারা ক্রপলাবণ্যসংযুতা ॥১৯॥

স্থুবেশা পরমাশ্চর্য্যা ধন্ত্বা মানময়ী সদা ।

কৃষ্ণস্ত বামপার্শ্বষ্টা পদ্মিনী পদ্মমালিনী ॥২০॥

হে প্রিয়ে দেবী পার্বতি ! শ্রীকৃষ্ণারুষ্টিত বৎসোৎসবাদি দৃশ্যাদৃশ্য যাবতীয় কার্যাই মহামায়াস্তুপ । এই বিশ্বব্রহ্মাণ্ডে শক্তি ব্যাতীত কিছুই নাই ॥১৬॥

শ্রীপার্বতীদেবী কহিলেন ;—তে দেব ! হে জগদীশান ! আপনি পূর্বে যৎসকাশে যে রাধা ও চন্দ্রাবলী এই দুইটী কৃষ্ণশক্তির কথা স্মৃতিয়াছিলেন, হে প্রভো ! সম্পত্তি তৎসমস্ত বিময় আপনি বিস্তার-
পর্যন্তস্তুতন ॥১৭॥

শ্রীজিষ্ঠর বলিলেন ;—হে পার্বতি : কৃষ্ণবিমোহিনী পদ্মিনী ত্রিপুরাদৃতী ; ঈহার দেহ হইতেই রাধা ও চন্দ্রাবলী উভূতা হই-
যাছে ॥১৮॥ পদ্মিনীর গ্রাম আকৃতিবিশিষ্টা ও ক্রপলাবণ্যসংযুতা
কমলোৎপলগঞ্জা রাধা বৃক্তানুর কৃষ্ণা । এই পদ্মমালিনী রাধিকা-

ଅଞ୍ଚାଷ୍ଟ ଶୁଣୁ ଦେବେଶି ଶକ୍ତିଃ ପରମଶୂନ୍ଦରୀଃ ।
 ଚନ୍ଦ୍ରପ୍ରଭା ଚନ୍ଦ୍ରାବତୀ ଚନ୍ଦ୍ରକାନ୍ତିଃ ଶୁଚିଶ୍ଚିତେ ॥୨୧॥
 ଚନ୍ଦ୍ରା ଚନ୍ଦ୍ରକଳା ଦେବି ଚନ୍ଦ୍ରଲେଖା ଚ ପାର୍ବତି ।
 ଚନ୍ଦ୍ରାକିତା ମହେଶାନି ରୋହିଣୀ ଚ ଧନିଷ୍ଠିକା ॥୨୨॥
 ବିଶାଖା ମାଧ୍ୟମୀ ଚୈବ ମାଲତୀ ଚ ତଥା ପ୍ରିୟେ ।
 ଗୋପାଲୀ ରତ୍ନରେଖା ଚ ପରାଖ୍ୟା ଚ ବରାନନେ ॥୨୩॥
 ସୁଭଦ୍ରା ଭଦ୍ରରେଖା ଚ ସ୍ଵମୂର୍ତ୍ତି ସୁରଭିଷ୍ଠଥା ।
 କଳହଂସୀ କଳାପୀ ଚ ସମାନବସ୍ତମଃ ନଦୀ ॥୨୪॥
 ସମାନବସ୍ତମାଃ ସର୍ବା ନିତ୍ୟନୂତନବିଗ୍ରହଃ ।
 ସର୍ବାଭରଣଭୂଷାତ୍ୟା ଜପମାଲାବିଧାରିକାଃ ॥୨୫॥
 ଅନ୍ୟାଃ ଶ୍ରେଷ୍ଠତମା ନାର୍ଯ୍ୟପ୍ରତି ଶ୍ରୟଃ କୋଟିକୋଟିଶଃ ।
 ତାସାଂ ଚିତ୍ତଃ ଚରିତ୍ରଃ ନ ଜ୍ଞାନସ୍ତି ବନୌକସଃ ॥୨୬॥

କୁପିଣୀ ପଦ୍ମିନୀ ମନୋହରା ଓ ଉତ୍ତମ ବେଶ-ଭୂଷାୟ ବିଭୂଷିତା, ଇନ୍ଦ୍ରୀ, ଏବଂ ସର୍ବଦା ମାନନ୍ଦୀ, ଇନ୍ଦ୍ର ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣଙ୍କ ବାମଭାଗେ ଉପବିଷ୍ଟା ॥୧୯—୨୦॥
 ହେ ଦେବେଶ ! ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣଙ୍କ ଅପରାପର ପରମଶୂନ୍ଦରୀ ରମଣୀବୃନ୍ଦେର ବିଷୟ ବଲିତେଛି, ଶ୍ରୀବନ୍ଦ କର । ହେ ଶୁଚିଶ୍ଚିତେ ! ଚନ୍ଦ୍ରପ୍ରଭା, ଚନ୍ଦ୍ରାବତୀ, ଚନ୍ଦ୍ରକାନ୍ତି, ଚନ୍ଦ୍ରା, ଚନ୍ଦ୍ରକଳା, ଚନ୍ଦ୍ରଲେଖା, ଚନ୍ଦ୍ରାକିତା, ରୋହିଣୀ, ଧନିଷ୍ଠା, ବିଶାଖା, ମାଧ୍ୟମୀ, ମାଲତୀ, ଗୋପାଲୀ, ରତ୍ନରେଖା, ପରାଖ୍ୟା, ସୁଭଦ୍ରା, ଭଦ୍ରରେଖା, ସ୍ଵମୂର୍ତ୍ତି, ସୁରଭି, କଳହଂସୀ ଓ କଳାପୀ ଇହାରା ସକଳେଇ ରାଧିକାର ସମାନବସ୍ତମୀ ଏବଂ ଇହାରା ପ୍ରତ୍ୟହ ଅଭିନବ ମୁଣ୍ଡି ଧାରଣ କରନ୍ତଃ ବିବିଧ ଅଳକାରେ ଅଳକ୍ଷତ ହିସା ଜପମାଲା ଧାରଣ କରିବା ଥାକେନ ॥୨୧—୨୫॥
 ହେ ପାର୍ବତି ! ଏତଦ୍ୱାତୀତ ତଥାପି ରାଧିକାର ଆର କୋଟି କୋଟି ମଧ୍ୟ ଛିଲ । ତାହାଦେର ଚିତ୍ତ ଓ ଚରିତ୍ର ବୃଦ୍ଧାବନବାସୀଦେର ଅଜ୍ଞାତ ଛିଲ । ହେ

গুপ্তযন্তে বিনীয়স্তে সততং নিশিমধ্যতঃ ।
 সর্ববাঃ পত্রপলাশাক্ষচন্দ্রাচ্যা বরবর্ণিনি ॥২৭॥
 পঞ্জিনীকঠনংস্থা যা পদ্মমালা মনোহরা ।
 মালায়াঃ পরমেশানি গুণানু বক্তুং ন শক্যতে ॥২৮॥
 নিগদামি যথা জ্ঞানং তব শক্ত্যা বরাননে ।
 যথা মম মহেশানি জ্ঞানযোগসমন্বিতম্ ॥২৯॥
 যদ্যতুক্তং কুরঙ্গাক্ষি ত্রিপুরাপাদপূজনাং ।
 কিমসাধ্যং মহেশানি ত্রিপুরায়াঃ প্রসাদতঃ ॥৩০॥
 ইতি শ্রীবাস্মুদেব-রহস্যে রাধা-তন্ত্রে দ্বাবিংশঃ পটলঃ ॥*॥

বরবর্ণিনি ! ইহারা সকলেই রাত্রি মধ্যে সঞ্চাত হইয়া আবার রাত্রিতেই বিলয়প্রাপ্ত হইতেন এবং ইহারা সকলেই পদ্মপলাশনেত্রা ও চন্দ্রকান্তির গ্রাম অতীব রমণীয়া ॥২৭॥ হে পরমেশানি ! পঞ্জিনীর কঠ-দেশে যে মনোহর পদ্মমালা শোভা পাইতেছে, তাহার গুণোৎকীর্তনে আমি শক্ত নহি । একমাত্র তোমার অনুগ্রহবলেই আমি যথাসাধ্য বর্ণন করিতেছি ॥২৮—২৯॥ হে মহেশি ! আমি যে সকল রহস্য-কথা বর্ণন করিতেছি, তাহা ত্রিপুরাদেবীর চরণারবিন্দুবন্ধার্চনেরই ফল । হে কুরঙ্গাক্ষি ! ত্রিপুরাপ্রসাদাং এ জগতে কিছুই অসাধ্য নাই ॥৩০॥

শ্রীবাস্মুদেব-রহস্যে রাধা-তন্ত্রে দ্বাবিংশ পটল সমাপ্ত ॥০॥

অয়োবিংশং পটলঃ ।

—○—○—○—○—○—○—

শ্রীচৈতান্তের উবাচ ;—

নিগদামি শৃণু প্রৌঢ়ে রহস্যমতিগোপনম্ ।
 দিবসে দিবসে কৃষ্ণে গোপালৈঃ সহ পার্বতি ॥১॥
 কুলাচারং মহৎপুণ্যং মন্ত্রসিদ্ধিপ্রসাধকম্ ।
 রহস্যং সত্ততং দেবি করোতি হরিরব্যায়ঃ ।
 নিশিমধ্যে মহেশানি নাৱীভিঃ সহ পার্বতি ॥২॥
 একদা পরমেশানি হরিভুর্বনমোহনঃ ।
 নৌকামারহু দেবেশি যমুনায়া বরাননে ॥৩॥
 রাজমার্গে মহাতুর্গে বহুলোকসমাকুলে ।
 হস্ত্যশ্রবথপত্তীনাং সংকুলে পথিমধ্যতঃ ।
 সৎকৃতং পরমেশানি কৃষ্ণেন পথচক্ষুষা ॥৪॥

শ্রীচৈতান্তের কহিলেন ;—হে প্রৌঢ়ে পার্বতি ! অতীব গোপনীয়
 রহস্য-কথা বলিতেছি, প্রবণ কর । শ্রীকৃষ্ণ প্রত্যহ দিবাভাগে গোপাল
 গণের সহিত মিলিত হইয়া মহৎপুণ্যপ্রদ মন্ত্রসিদ্ধিপ্রসাধক কুলাচার
 সাধন করিতেন ; আবার রাত্রিকালে গোপরমণীদিগের সহিত মিলিত
 হইয়া কুলাচারসাধনে প্রবৃত্ত হইতেন ॥১—২॥ হে পরমেশানি !
 একদা ভূবনমোহন পদ্মপলাশলোচন হরি যমুনা-সলিলে নৌকাৱোহণ
 করিয়া এবং বহুলোকসমাকীর্ণ হস্ত্যশ্রবথপদ্মাতিসঙ্কুল রাজপথে ও
 দুর্গম বনভাগে কুলাচার সাধন করিতেন ॥৩—৪॥

ନିଗଦାମି ବରାରୋହେ ତରିଖଣ୍ଡଂ ମନୋହରମୁ ।
 ଅଦୃଶ୍ୟା ସର୍ବଜ୍ଞତନାଂ ମହାମାୟାକୁଳପିଣୀ ।
 ନାନାରତ୍ନମୟା ଶୁଦ୍ଧା ସ୍ୱର୍ଣ୍ଣଂ ପ୍ରକୃତିକୁଳପିଣୀ ॥୫॥
 ହଂସକାର ଗୁବାକୀର୍ଣ୍ଣା ଭମରୈଃ ପରିବେତିତା ।
 ନାନାକୁଳପଥରୀ ମୋଦିତା ପରମେଶ୍ୱରୀ ॥୬॥
 ନାନାକୁଳପଥରୀ ଭଦ୍ରେ ଦିବ୍ୟତ୍ରୀଗଣବେଷ୍ଟିତା ।
 ପ୍ରତିକ୍ଷଣଂ ମହେଶ୍ୱାନି ନାନାକୁଳପଥରା ସଦା ॥୭॥
 କଦାଚିତ୍ ଶୁଦ୍ଧବର୍ଣ୍ଣଭା ରତ୍ନବର୍ଣ୍ଣା କଦାପି ଚ ।
 ହରିଦ୍ଵର୍ଣ୍ଣା କଦାଚିତ୍ ସ୍ୟାଂ ଚିତ୍ରବର୍ଣ୍ଣା କଦାପି ବା ॥୮॥
 ଏବଂ ବହୁବିଧାକୁଳପା ନୌକା କାଳୀ ସ୍ୱର୍ଣ୍ଣଂ ପ୍ରିୟେ ।
 ଏବଙ୍କୁତା ତୁ ସା ନୌକା ସ୍ୱର୍ଣ୍ଣମାବିରଭୂତ ପ୍ରିୟେ ॥୯॥

ହେ ବରାରୋହେ ! ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ଯେ ନୌକାତେ ଆରୋହଣ କରିଯା କୁଳାଚାର ସାଧନ କରିଯାଛିଲେନ, ସେଇ ମନୋହାରିଣୀ ନୌକାର କଥା ବଲିତେଛି । ସେଇ ନୌକା ମହାମାୟାକୁଳପିଣୀ ଏବଂ ସର୍ବପ୍ରାଣୀର ଅଦୃଶ୍ୟା ; ଉହା ନାନାରତ୍ନ-ମୟୀ, ବିଶୁଦ୍ଧା ଓ ସାକ୍ଷାଂ ପ୍ରକୃତିକୁଳପା । ଐ ନୌକାର ଚତୁର୍ଦ୍ଦିକେ ହଂସ, କାରଣ୍ଡା ଓ ଭମରଗଣ ନିରନ୍ତର ପରିଭ୍ରମଣ କରିତେଛେ । ହେ ପରମେଶ୍ୱରି ! ଐ ତରି ବିବିଧ ସ୍ତରଙ୍କେ ଆମୋଦିତ ଓ ଦିବ୍ୟ ତ୍ରୀଗଣେ ପରିବେଷ୍ଟିତ । ଐ ନୌକା ପ୍ରତି ମୁହଁରେ ନାନା କୁଳପ ଧାରଣ କରିତ ; ଉହା କଥନ ଶୁଦ୍ଧବର୍ଣ୍ଣ, କଥନ ରତ୍ନବର୍ଣ୍ଣ, କଥନ ବା ହରିଦ୍ଵର୍ଣ୍ଣ, ଆବାର କଥନ ବା ନାନାବିଧ ବର୍ଣ୍ଣ ଚିତ୍ରିତ ହଇଯା ଶୋଭା ପାଇତ । ହେ ପ୍ରିୟେ ପାର୍କିତ ! ଏହି ପ୍ରକାର ନାନା ବର୍ଣ୍ଣକୁଳା ନୌକା ସାକ୍ଷାଂ ମହାମାୟା କାଳୀକୁଳପିଣୀ ; ସ୍ୱର୍ଣ୍ଣ କାଲିକା-ଦେବୀଇ ନୌକାକୁଳପେ ଆବିଭୂତା ହଇଯାଛିଲେନ ॥୫—୯॥

ପଞ୍ଚନୀସହିତଃ କୃଷ୍ଣ ରାତ୍ରୀ ସ୍ଵପ୍ନ ଦଦର୍ଶଃ ସଃ ।

ଆବିଭୁର୍ଯ୍ୟ ମହାମାୟା ରାତ୍ରୀ କିଞ୍ଚିଦୁବାଚ ହ ॥୧୦॥

କୃଷ୍ଣାୟ ପରମେଶାନି ରାଧିକାଟୈ ତଥା ପ୍ରିୟେ ॥୧୧॥

ଶ୍ରୀକାଲିକୋବାଚ ;—

ଶ୍ରୀ ବନ୍ଦ ମହାବାହୋ ସିଙ୍ଗୋହସି କମଳେକ୍ଷଣ ।

ନୌକାକୁପେଣ ଭୋ ବନ୍ଦ ଅହଂ କାଲୀ ନ ଚାନ୍ତଥା ॥୧୨॥

ସମୁନା ମଧ୍ୟମାର୍ଗେ ତୁ ତିଷ୍ଠାମି ତ୍ରିଦିନଂ ସ୍ଫୁରି ।

ରାଧାୟା ମହ ରେ ପୁଅ କୁରୁ କ୍ରୀଡ଼ାଂ ଜପଂ କୁରୁ ।

ତଦା ହେ ମହମା ବନ୍ଦ ପ୍ରାପ୍ନୋଷି ସୁଖମୁତମମ ॥୧୩॥

ଶ୍ରୀଉଦ୍‌ଧର ଉବାଚ ;—

ଇତୁଯଜ୍ଞା ମହମା ମାୟା କାଲୀ ବୁନ୍ଦାବନେଶ୍ଵରୀ ।

ପଞ୍ଚନୀସଙ୍ଗମେ କାଲେ ତତ୍ରେବାନ୍ତରଧୀଯତ ॥୧୪॥

ହେ ପ୍ରିୟେ ! ପଞ୍ଚନୀର ସହିତ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ରାତ୍ରିତେ ସ୍ଵପ୍ନ ଦେଖିଲେନ ଯେବେ
ମହାମାୟା ପ୍ରାତ୍ତର୍ତ୍ତ ହଇଯା, ତାହାଦିଗକେ ବକ୍ଷ୍ୟମାଣସ୍ଵରୂପ ମଧୁର କଥା
ବଲିତେଛେ ॥୧୦—୧୧॥

ଶ୍ରୀକାଲିକାଦେବୀ କହିଲେନ ;—ହେ କମଳନନ୍ଦ ମହାବାହୋ ବନ୍ଦ
କୃଷ୍ଣ ! ଶ୍ରବଣ କର । ଆମ କାଲିକାଦେବୀଇ ନୌକାକୁପେ ପ୍ରାତ୍ତର୍ତ୍ତତା
ହଇଯାଇଁ, ମନ୍ଦେହ ନାଇ । ହେ ପୁତ୍ର ! ସମୁନା-ସଲିଲଗଧ୍ୟେ ତିନ ଦିନ ଅବ
ଶ୍ରିତି କରିବ ; ତୁ ମି ଶ୍ରୀମତୀ ରାଧିକାର ସହିତ ମିଲିତ ହଇଯା, ନୌକା-
ରୋହଣପୂର୍ବକ ଜଳକ୍ରୀଡ଼ା କର ଓ ଜପ କର, ତାହା ହଇଲେ ତୁ ମି ଅଚିର-
କାଳ ମଧ୍ୟେ ପରମ ଶୁଦ୍ଧ ପ୍ରାପ୍ତ ହଇବେ ॥୧୨—୧୩।

ଶ୍ରୀଉଦ୍‌ଧର କହିଲେନ ;—ବୁନ୍ଦାବନାଧିଶ୍ଵରୀ ମହାମାୟା କାଲିକାଦେବୀ
ଇହା ବଲିଯାଇ ମେ ହାନ ହିତେ ଅନ୍ତର୍ହିତା ହଇଲେନ ॥୧୪॥

ততঃ কুফে। মহাৰাহুৰাশ্রিতোহন্তঃ শরীৱকম্ ।

✓ নন্দগোপগৃহে চান্ত্ৰ স্থষ্টি। তু প্ৰযোৰি হৱিঃ ॥১৫॥

সত্তৱং প্ৰযোৰি দেবি কুক্ষঃ পদ্মদলেক্ষণঃ ।

✓ কালীকৃপাং মহানৌকাং রাজমার্গসমীপগাম ॥১৬॥

সত্তৱং তত্ত্ব গত্বা বৈ পুণ্যৱীকনিভেক্ষণঃ ।

নমস্কৃত্য মহানৌকাং শ্রীদামাদিভিৱিতঃ ।

আৱৃহু পৱনেশানি ইষ্টবিদ্যাং জপেন্দ্ৰিঃ ॥১৭॥

মন্ত্ৰং জপ্তু। রাত্ৰিশেষে বংশীধৰ্ম বাদযন্ত হৱিঃ ।

জগত্তাং মোহিনী বংশী মহাকালী স্বযং প্ৰিয়ে ॥১৮॥

একাক্ষরেণ দেবেশি বাদযন্ত মধুৰুৰনিম্ ।

একাক্ষরং তুর্যবীজং স্তৰীণাং চিত্তমনোহৱম্ ॥১৯॥

বাদযন্ত মুৱলীং কৃক্ষণ ইষ্টবিদ্যাং জপেৎ প্ৰিয়ে ।

প্রাতঃকৃত্যং সমানাদ্য কৃক্ষণ স্বস্বগণ্যেৰ্তৎঃ ॥২০॥

অনন্তৰ মহাৰাহ পদ্মপলাশাক্ষ কৃক্ষণ নন্দভবনে একটি কুত্ৰিম
স্বীয় বিগ্ৰহ স্থাপন কৱিয়া, রাজপথসমীপস্থ কালিকাকুপিণী মহা-
নৌকাৰ নিকটে সত্তৱ প্ৰস্থান কৱিলেন। পুণ্যৱীকাক্ষ শ্ৰীহৱি
নৌকা সমীপে উপস্থিত হইয়া, মহানৌকাকে নমস্কাৰ কৱতঃ
শ্ৰীদামাদি বয়স্তগণেৰ সহিত তাহাতে আৱোহণ কৱিয়া, ইষ্টমন্ত্ৰ জপ
কৱিতে লাগিলেন ॥১৫—১৭॥ শ্ৰীহৱি অভীষ্ট মন্ত্ৰ জপ কৱিয়া
রজনীৰ শেষ ভাগে বংশীধৰনি কৱিতে লাগিলেন। তাহার ত্ৰিভুবন-
মোহনকৱী সেই বংশী সাক্ষাৎ মহাকালীস্বরূপ ॥১৮॥ শ্ৰীহৱি একা-
ক্ষর মন্ত্ৰ উচ্চারণপূৰ্বক সেই বংশীতে মধুৰ ধৰনি কৱিতে লাগিলেন,
ঐ একাক্ষর তুর্যবীজ রমণীদিগেৰ মনঃপ্ৰাণ হৱণ কৱে ॥১৯॥ হে

ଇଷ୍ଟବିଦ୍ୟାଂ ଜପିବା ବୈ ପୂର୍ଣ୍ଣକ୍ରମୟୀଂ ପ୍ରିୟେ ।
 ବାଦରନ୍ ମୁରଲୀଂ କୃଷ୍ଣଃ ଶୃଙ୍ଗଃ ବେଣୁ ତଥାପରମ ॥୨୧॥
 କାତ୍ୟାଯନୀଂ ନମସ୍କୃତ୍ୟ ହରିଃ ପଦ୍ମଦଲେକ୍ଷଣଃ ।
 ଖେଳେବିବିଧାଂ କ୍ରୀଡ଼ାଂ ତରିଜ୍ଞାଂ ବରାନନେ ॥୨୨॥
 ଏ ତଞ୍ଚିନ୍ ସମୟେ ଦେବି ରାଧା ଭୁବନମୋହିନୀ ।
 ସ୍ଥୀଗଣେନ ସହିତା ରଙ୍ଗିନୀକୁସୁମପ୍ରଭା ॥୨୩॥
 ନାନାକଟୀକ୍ଷସଂୟୁକ୍ତା ହାସ୍ତ୍ୟୁକ୍ତା ବରାନନେ ।
 ସଂପୂଜ୍ୟ ରତ୍ନଭାଣୁଂ ନା ଅମ୍ବାତେବରବର୍ଣ୍ଣିନି ॥୨୪॥
 ଜଗାମ ସମୁନାକୁଳଂ ଗବ୍ୟବିକ୍ରଯଣଚ୍ଛଳାଂ ।
 ଚଞ୍ଚାବଲୀଂ ସମାଦାୟ ଗବ୍ୟମାଦାୟ ସନ୍ତ୍ରରମ ॥୨୫॥
 ବ୍ରକଭାନୁଗୃହାଦେବି ନିର୍ଗତ୍ୟ ପଞ୍ଚିନୀ ତତଃ ।
 ଅନ୍ୟାଭିର୍ଗୋପକଞ୍ଚାଭିର୍ବେଷ୍ଟିତା ରାଧିକା ସଦା ॥୨୬॥

ପ୍ରିୟେ ପାର୍ବତି ! ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ବୟଶ୍ରଗଣେର ସହିତ ମୁରଲୀଧବନି କରିଯା, ପ୍ରାତଃ-
 କୃତ୍ୟ ସମପନାଟେ ଶ୍ଵୀର ଇଷ୍ଟମୟ୍ନ ଜପ କରିତେ ଲାଗିଲେନ । ହେ ପ୍ରିୟେ !
 ଏହି ପ୍ରକାରେ ପୂର୍ଣ୍ଣକ୍ରମୟୀ ଇଷ୍ଟବିଦ୍ୟା ଜପ କରିଯା, ଜପାଟେ ପୁନର୍ଭାର
 ମୁରଲୀ, ଶୃଙ୍ଗ, ବେଣୁ ଓ ଅଞ୍ଚାଣ୍ଟ ବାଘବାଦନେ ଅବୃତ ହଇଲେନ ॥୨୦—୨୧॥
 ଅତଃପର ପଦ୍ମଦଲେକ୍ଷଣ ଶ୍ରୀହରି କାତ୍ୟାଯନୀଦେବୀକେ ନମସ୍କାର କରତଃ
 ତରିଜ୍ଞନିତ ନାନାବିଧ କ୍ରୀଡ଼ାଯ ନିଷ୍ଠୁର ହଇଲେନ ॥୨୨॥ ହେ ଦେବି ପାର୍ବତି !
 ଏହି ସମୟେ ରଙ୍ଗିନୀପୁଞ୍ଚସନ୍ଧିଭା ଭୁବନମୋହିନୀ ଶ୍ରୀମତୀ ରାଧା ସଥୀଗଣେ
 ପରିବୃତା ହଇଯା ନାନାବିଧ କଟୀକ୍ଷନ୍ୟୁକ୍ତ ଦୃଷ୍ଟିପାତ୍ରପୂର୍ବକ ଦଧି, ଦୁଷ୍ଟ,
 ନବନୀତ ଓ କ୍ଷୀରସରପୂର୍ଣ୍ଣ ରତ୍ନଭାଣୁ ଲହିୟା ସହାୟବଦନେ ଗବ୍ୟବିକ୍ରଯାର୍ଥ
 ଅନ୍ତାନ କରିଲେନ । ଶ୍ରୀମତୀ ରାଧିକା ଚଞ୍ଚାବଲୀକେ ସଙ୍ଗେ ଲହିୟା ଗବ୍ୟ-
 ବିକ୍ରଯଣଚ୍ଛଳେ ସତ୍ତର ସମୁନାତୀରେ ଉପହିଁତ ହଇଲେନ ॥୨୩—୨୫ୋ ହେ

সর্বশৃঙ্গারবেশাট্যা শুরচকিতলোচনা ।

মুখারবিন্দগঞ্জেন তাসাং দেবি বরাননে ।

মোদিতাঃ পরমেশানি দেবগন্ধর্কিঙ্গরাঃ ॥২৭॥

তচ্ছুধ বরারোহে রহস্যমতিগোপনম্ ।

নৌকাসঙ্গিধিমাগত্য কৃষ্ণায় যদুবাচ সা ॥২৮॥

ইতি শ্রীবাস্তুদেব-রহস্যে রাধা-তন্ত্রে অয়োবিংশঃ পটলঃ ॥১০॥

দেবি ! রাধিকা এই প্রকারে অস্ত্রাত্ত গোপীগণের দ্বারা পরিবেষ্টিত হইয়া, বৃক্তামু-গৃহ হইতে বহুর্গত হইয়াছিলেন ॥২৬॥ ঈষচকঞ্জল-নমনা শ্রীমতী রাধিকা শৃঙ্গার উপযোগী * বেশভূষায় বিভূষিত হইয়া গমন করিতে প্রবৃত্ত হইলে, তাঁহার মুখারবিন্দের স্তুগক্ষে দেবতা, গন্ধর্ব ও কিন্দরগণও আমোদপ্রাপ্ত হইলেন ॥২৭॥ হে বরারোহে ! শ্রীমতী রাধিকা সর্বাগণে পরিবৃতা হইয়া যমুনাতীরবর্তী নৌকাসমীপে সমুপস্থিত হইয়া শ্রীকৃষ্ণকে যাহা কহিয়াছিলেন, সেই গোপ্য রহস্য কথা বলিতেছি, শ্রবণ কর ॥২৮॥

শ্রীবাস্তুদেব-রহস্যে রাধা-তন্ত্রে অয়োবিংশ পটল সমাপ্ত ॥১০॥

* পুংসঃ শ্রিয়াঃ শ্রিয়াঃ পুংসি সংযোগঃ অতি যা স্পৃহা, স শৃঙ্গার ইতি খ্যাতো
রতিক্রীড়াদিকারণম্ ॥ অপিচ । শৃঙ্গহি মন্ত্রোচ্ছেদস্তদাগমনহেতুকঃ । উত্তম-
প্রকৃতিপ্রায়োরসঃ শৃঙ্গার ইষ্যতে ॥

চতুর্ভিংশং পটলং

শ্রীপার্বত্যবাচ ;—

এতদ্রহস্যং পরমং কুলসাধনমুক্তমম् ।
কৃপয়া পরমেশান কথয়স্ম দয়ানিধে ॥১॥

শ্রীঙ্গিষ্ঠ উবাচ ;—

শৃণু পার্বতি বক্ষ্যামি পদ্মিনীতত্ত্বমুক্তমম্ ।
অতি শুভ্রং মহৎপুণ্যমপ্রকাশ্যং কদাচন ॥২॥
এতৎ সর্বৎ মহেশানি তব লীলা দ্঵রত্যয়া ।
তব লীলা দ্঵রাধর্ষ। কৃষ্ণপ্রেমবিবর্দিনী ॥৩॥
রাধিকা পদ্মিনী বা সা কৃষ্ণদেবস্থ বাগ্ভবা ।
বাসুদেবাংশনস্তুতঃ কৃষ্ণঃ পদ্মদলেক্ষণঃ ॥৪॥

শ্রীপার্বতীদেবী বলিলেন ;—হে পরমেশান ! আপনি দয়ার
সাগর ; কৃপা করিয়া পরম শুভ অত্যন্তম কুলসাধন আমার নিকট
বলুন ॥১॥

শ্রীঙ্গিষ্ঠ কহিলেন ;—হে পার্বতি ! অত্যন্তম পদ্মিনীতত্ত্ব
তোমাকে বলিতেছি, শ্রবণ কর ; ইহা অতি শুভ, মহাপুণ্যপ্রদ এবং
সর্বথা অপ্রকাশ্য । হে মহেশানি ! এই সমস্ত তোমারই দ্বরত্যয়া
লীলা ; তোমার এই দ্঵রাধর্ষা লীলা কৃষ্ণপ্রেমবিবর্দিনী ॥২—আ
রাধিকাকৃপণী পদ্মিনী শ্রীকৃষ্ণের বাগ্ভবা ; আর পদ্মপলাশগোচর

ପଦ୍ମନୀ ସତତଂ ତତ୍ତ୍ଵ କୃଷ୍ଣ ବାଗ୍ଭବା ପ୍ରିୟେ ।
 ଆଗତ୍ୟ ସତ୍ତରଂ ତତ୍ର ପଦ୍ମନୀ ପଦ୍ମଗଞ୍ଜିନୀ ॥୫॥
 କାତ୍ୟାୟନ୍ୟାଃ ପ୍ରସାଦେନ ବ୍ରଜବାସିମ୍ୟ ଏବ ହି ।
 ପ୍ରଜପେଦନିଶଂ କୁର୍ଚ୍ଛଂ ଚତୁର୍ବର୍ଗପ୍ରଦାଯକମ୍ ॥୬॥
 ରାଜମାର୍ଗେ ମହେଶାନି ନାନାରତ୍ନବିଭୂଷିତେ ।
 କଦମ୍ବପାଦପଢ୍ବାୟାତମାଲବନଶୋଭିତେ ॥୭॥
 କାଲିନ୍ଦୀରାଜମାର୍ଗେ ତୁ ପଦ୍ମନୀ ପଦ୍ମଗଞ୍ଜିନୀ ।
 ତତ୍ରାପଶ୍ୟନ୍ତମହେଶାନି ନୌକାଂ ରତ୍ନବିଭୂଷିତାମ୍ ॥୮॥
 ପ୍ରଣମ୍ୟ ମନ୍ମା ନୌକାଂ ରାଧା ବ୍ରଜପ୍ରବାହିନୀମ୍ ।
 ଜପେଣ୍ କୁର୍ଚ୍ଛଂ ମହାବୀଜମନିଶଂ କମଳେଙ୍କଣେ ॥୯॥
 ଏତଶ୍ଚିନ୍ତ୍ର ସମୟେ ଦେବି ଜଗନ୍ମାୟା ଜଗନ୍ମାୟୀ ।
 ତତାନ ମୋହିନୀଂ ମାଯାଂ ପ୍ରାକ୍ତତତ୍ତ୍ଵେବ ପାର୍ବତି ॥୧୦॥

ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ବାସୁଦେବେର ଅଂଶସତ୍ତ୍ଵ । କୃଷ୍ଣବାଗ୍ଭବା ପଦ୍ମଗଞ୍ଜିନୀ ପଦ୍ମନୀ
 ସତ୍ତର ତରଣୀ ସମୀପେ ଆଗମନ କରିଲେନ ॥୪—୫॥ ବ୍ରଜବାସିନୀ ରମଣୀଗଣ
 କାତ୍ୟାୟନୀଦେବୀର ପ୍ରସାଦେ ଅର୍ହନିଶ ଚତୁର୍ବର୍ଗଫଳପାଦ କୁର୍ଚ୍ଛ ବୀଜ (ଛଂ)
 ଜପ କରିଯା ଥାକେନ ॥୬॥ ହେ ମହେଶାନି ! କାଲିନ୍ଦୀତୀରବର୍ତ୍ତୀ ରାଜପଥ
 ନାନା ରତ୍ନେ ବିଭୂଷିତ, ତମାଲବନଶୋଭିତ ଏବଂ କଦମ୍ବତରକର ଛାୟାମ୍ବ
 ସୁନ୍ଦିକ । ପଦ୍ମଗଞ୍ଜିନୀ ପଦ୍ମନୀ ତଥାଯ ଉପଶ୍ରିତ ହଇଯା ଦେଖିଲେନ, ଯମୁନା-
 ସଲିଲେ ବିବିଧରତ୍ନବିଭୂଷିତ ନୌକା ଶୋଭା ପାଇତେଛେ ॥୭—୮॥ ହେ
 କମଳେଙ୍କଣେ ପାର୍ବତି ! ତଥନ ଶ୍ରୀମତୀ ରାଧିକା ବ୍ରଜପ୍ରବାହିନୀ ସେଇ
 ନୌକାକେ ମନେ ମନେ ପ୍ରଣାମ କରିଯା କୁର୍ଚ୍ଛବୀଜ (ଛଂ) ଜପ କରିତେ
 ପ୍ରବୃତ୍ତ ହଇଲେନ ॥୯॥ ହେ ପାର୍ବତି ଦେବି ! ଏଇ ସମୟେ ଜଗନ୍ମାୟୀ ମହାମାୟୀ
 ପ୍ରକୃତବଂ ଏକ ମୋହିନୀ ମାୟା ବିଷ୍ଟାର କରିଲେନ ॥୧୦॥

ଶ୍ରୀପଦ୍ମିଲ୍ୟବାଚ ;—

ଭୋ କୃଷ୍ଣ ନନ୍ଦପୁତ୍ରସ୍ତ୍ରଂ ସତ୍ତରଂ ଶୃଗୁ ମଦ୍ରଚଃ ।

ଆଗତାହଂ ମହାବାହେ ଗୋକୁଳାତ୍ୟଶୋଦାସ୍ତ୍ରତ ।

ପାରଂ ପାରଯ ଭଜଂ ତେ ଶୀତ୍ରଂ ମେ ଗୋପନନ୍ଦନ ॥୧୧॥

ଶ୍ରୀଜିଶର ଉବାଚ ;—

ଆଗଛ ମୃଗଶାବାକ୍ଷି କୁତ୍ର ଯାନ୍ତ୍ରସି ତଦ୍ଵଦ ।

ରତ୍ନଭାଣ୍ଡେସୁ କିଂ ଦ୍ରବ୍ୟଂ ଦ୍ଵଧି ଦୁର୍ଖଂ ସ୍ଵତଂ ତଥା ॥୧୨॥

ତତ୍ତ୍ଵୁଜ୍ଞା ସତ୍ତରଂ କୁକେଣ ରାଧାମାତ୍ରମ୍ ପାର୍ବତି ।

ତତଃ କୁକେଣ ମହାବାହତ୍ତାତ୍ମାଃ ସର୍ବର୍ଷ ଗୋପିକାଃ ॥୧୩॥

ନୌକାଯାଂ ପ୍ରାବିଶତ୍ତୁର୍ଗଂ ରାଧିକାଂ କମଲେକ୍ଷଣେ ।

ଶୃଗୁ ପ୍ରାତେ ମମ ବଚୋ ଦାନଂ ଦେହି ମୟ ପ୍ରିୟେ ।

ଦାନଂ ବିନା କଦାଚିତ୍ତୁ ନହି ପାରଂ କରୋମାତ୍ମମ୍ ॥୧୪॥

ଶ୍ରୀପଦ୍ମିଲ୍ୟଦେବୀ କହିଲେନ ;—ହେ କୃଷ୍ଣ ! ତୁ ମି ନନ୍ଦଗୋପେର ପୁତ୍ର,
ତୁ ମି ସତ୍ତର ଆମାର ବାକ୍ୟ ଶ୍ରବଣ କର । ହେ ଯଶୋଦାସ୍ତ୍ରତ ମହାବାହେ
କୃଷ୍ଣ ! ଆମି ଗୋକୁଳ ହିତେ ଆସିଯାଛି, ଆମାକେ ଶୀତ୍ର ନଦୀ ପାର
କରିଯା ଦାଓ, ତୋମାର କଳ୍ୟାନ ହିତ୍ତକ ॥୧୧॥

ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ବଲିଲେନ ;—ହେ ମୃଗନୟନେ ! ଆହୁସ, କୋପାୟ ଯାଇବେ
ତାହା ବଲ । ତୋମାର କରହିତ ରତ୍ନଭାଣ୍ଡେ ଦ୍ଵଧି, ଦୁର୍ଖ, ଘର୍ତ୍ତାଦି ଦ୍ରବ୍ୟ
ଦେଖିତେ ପାଇତେଛି କେନ ? ॥୧୨॥ ହେ କମଳନୟନେ ପାର୍ବତି ! ମହା-
ଦାହ କୃଷ୍ଣ ଏହି ବଲିଯା ମେହି ସମ୍ମତ ଦ୍ରବ୍ୟ ଭଙ୍ଗ କରତଃ ରାଧିକା ଓ
ଅନ୍ତାନ୍ତ ଗୋପରମଣୀଦିଗକେ ଆକର୍ଷଣପୂର୍ବକ ସତ୍ତର ନୌକାର ଉପର
ଆରୋହଣ କରିଯା ରାଧିକାକେ ବଲିତେ ଲାଗିଲେନ ;—ହେ ପ୍ରାତେ !
ଆମାର ବାକ୍ୟ ଶ୍ରବଣ କର, ଆମାକେ ନୌକାର ଦାନ (ମାତ୍ରଳ) ପ୍ରଦାନ କର,
ଦାନ ବ୍ୟତୀତ ଆମି କଦାଚ ପାର କରିଯା ଦିତେ ପାରିବ ନା ॥୧୩—୧୪॥

শ্রীরাধিকোবাচ ;—

শূণু কৃষ্ণ মহাবাহো কস্তু দানং বদন্ত মে ।

নায়কস্তং কদা প্রাপ্তং কস্মাদ্বা কমলেক্ষণে ॥১৫॥

শ্রীকৃষ্ণ উবাচ ;—

নায়কস্তং যদা প্রাপ্তং যস্মাদ্বা তব তেন কিম্ ।

নৃপত্তেঃ কংসরাজস্ত অহং দানী স্বনিশ্চিতম্ ।

অতএব কুরঙ্গাক্ষি অহং দানী ন চান্তথা ॥১৬॥

ক্ষয়ে বিক্রয়ণে চৈব গমনাগমনে তথা ।

যমুনাজলপানে চ পারে বা রোহণে তথা ।

অহং দানী সদা ভদ্রে যৌবনস্য তথা প্রিয়ে ॥১৭॥

শ্রীরাধিকা কহিলেন ;—হে মহাবাহো কৃষ্ণ ! শ্রবণ কর,
কাহাকে দান দিব, তাহা তুমি বল । হে কমললোচন ! তুমি
নায়কস্ত কবে প্রাপ্ত হইয়াছ ? এবং তুমি কাহার কর গ্রহণেই বা
নিয়োজিত হইয়াছ ? ॥১৫॥

শ্রীকৃষ্ণ রাধিকাকে কহিলেন ;—আমি নায়কস্ত কবে প্রাপ্ত
হইয়াছি এবং কাহার কর্তৃক দান গ্রহণে নিয়োজিত হইয়াছি,
তাহাতে তোমার কি প্রয়োজন ? আমি কংসনৃপতির কর গ্রহণ
করি, ইহা স্বনিশ্চিত জানিবে । স্বতরাং হে কুরঙ্গাক্ষি ! আমি
ব্যতীত করগ্রহীতা অন্ত কেহ নাই ॥১৬॥ হে ভদ্রে ! ক্রম-বিক্রয়ে,
গমনাগমনে, যমুনাজল পান করিলে, পারে গমন করিলে অথবা
নৌকারোহণ করিলে, আমিই সর্বদা দান (কর) গ্রহণ করিয়া
থাকি । হে প্রিয়ে ! আমি যৌবন ব্যতীত অন্ত দান গ্রহণ করি না ।
সামাঞ্চ যৌবন দান করিলেই আমি কোটি স্বর্ণ লাভ বিবেচনা করি ।

ସାମାନ୍ୟ ଯୌବନେ ଚୈବ କୋଟିଶ୍ଵରଂ ହରାମ୍ୟହମ୍ ।

ଯୌବନଂ ତତ୍ତ୍ଵ ସଦୃଷ୍ଟଂ ତୈଲୋକ୍ୟ ଚାତିଦୁର୍ଭଵମ୍ ॥୧୮॥

ଶ୍ରୀଜ୍ଞାବଳୀ ଉବାଚ ;—

ଶୁଣୁ କୃଷ୍ଣ ମହାବାହୋ ପାରଂ କୁରୁ ଯଥୋଚିତମ୍ ।

ଦାନଂ ନାନ୍ତି ବ୍ରଜେ ଭଦ୍ର ନନ୍ଦଗୋପସ୍ୟ ଶାସନାଂ ॥୧୯॥

ନନ୍ଦୋ ମହାତ୍ମା ଗୋପାଲ ପିତା ତେ ଶ୍ରାମସୁନ୍ଦର ।

ଧର୍ମାତ୍ମା ସତ୍ୟବାଦୀ ଚ ସର୍ବଧର୍ମୟ ତୃତୀପରଃ ॥୨୦॥

ତବ ମାତା ଯଶୋଦା ଚ ଏତଙ୍କୁତ୍ତା ବଚନ୍ତବ ।

ପ୍ରହାରେଃ କରଜନୈଶ୍ଚ କୃଷ୍ଣ ଭାଂ ତାଡ଼ିଯିଷ୍ୟତି ।

ପାରଂ କୁରୁ ହରାମ୍ୟାନୁ ଭୋ ସଦିଚ୍ଛେଷ କ୍ଷେମମାତ୍ରନଃ ॥୨୧॥

ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ଉବାଚ ;—

ଦାନଂ ଦେହି କୁରଙ୍ଗାକ୍ଷି ଗୋ-ରମସ୍ୟ ଜନେ ଜନେ ।

ଯୌବନସା ତ୍ୱା ଦାନଂ ଦ୍ରତ୍ତଂ ଦେହି ପୃଥକ୍ ପୃଥକ୍ ॥୨୨॥

ହେ ମୃଗଶାବାକ୍ଷି ! ତୋମା ମେ ଯୌବନ ଦୃଷ୍ଟ ହଇତେଛେ, ଇହା ତ୍ରିଭୁବନେ
ଅତି ଦୁର୍ଲଭ । ୧୭—୧୮॥

ଶ୍ରୀଜ୍ଞାବଳୀ କହିଲେ ;— ହେ ମହାବାହୋ କୃଷ୍ଣ ! ତୁମି ଆମାର
କଥୀ ଶୁଣ ; ଗୋପଶ୍ରେଷ୍ଠ ମହାତ୍ମା ନନ୍ଦରାଜେର ଶାସନେ ବ୍ରଜଧାରେ କର
ଆମାନେର ପ୍ରଥା ନାହି ; ଶୁତରାଂ ତୁମି ଆମାଦିଗକେ ପାର କରିଯା ଦାଓ ।
ହେ ଗୋପାଲ ! ହେ ଶ୍ରାମସୁନ୍ଦର ! ତୋମାର ପିତା ନନ୍ଦ ମହାତ୍ମା ବାକ୍ତି
ଏବଂ ଧର୍ମାତ୍ମା ଓ ସତ୍ୟବାଦୀ ଏବଂ ତିନି ଧର୍ମାମୁଢାନେ ମତତ ତୃତୀପର ।
ତୋମାର ମାତା ଯଶୋଦା ଏହି କଥା ଶୁଣିଲେ, ତୋମାକେ କରପ୍ରହାରେ
ତାଡ଼ନା କରିବେନ ; ଶୁତରାଂ ହେ କୃଷ୍ଣ ! ସଦି ତୁମି ତୋମାର ଶୁଭ ଇଚ୍ଛା
କର, ତାହା ହଇଲେ ଆମାଦିଗକେ ପାର କରିଯା ଦାଓ ॥୧୯—୨୧॥

ଅନ୍ତାନି ଗୁହରଙ୍ଗାନି ବର୍ତ୍ତତେ ହଦି ଯତ୍ତବ ।
 ଚୌରାସି ହୁଏ କୁରଙ୍ଗାକ୍ଷି କୁତୋ ଯାନ୍ୟସି ମେପୁରଃ ।
 କସ୍ୟାହୃତ୍ୟ ଧନଂ ଭଦ୍ରେ ବଜ୍ରମୂଳ୍ୟ ମନୋହରମ୍ ॥୨୩॥
 ମନୋ ସେ ଦୂୟତେ ଭଦ୍ରେ ଦୃଷ୍ଟି ହୃଦୟମଂଶ୍ଵିତମ୍ ।
 ହୃଦୟେ ତବ ସ୍ତ୍ରେଭ୍ରଂସ ତତ୍ତ୍ଵ ତୈଲୋକ୍ୟମୋହନମ୍ ॥୨୪॥
 ଏତତ୍ରେଭ୍ରଂସ ସମାଲୋକ୍ୟ କନ୍ୟ ଚିତ୍ତଂ ନ ଦୂୟତେ ।
 ହଦି ଧର୍ଵବିଦ୍ୟତେ ଭଦ୍ରେ ପଦ୍ମରାଗମମପ୍ରଭମ୍ ।
 ଏତତ୍ରେଭ୍ରଂସ କୁତୋ ଲକ୍ଷ ମଥୁରାଂ ଯାନ୍ୟସି ପ୍ରିୟେ ॥୨୫॥
 ସ୍ତ୍ରେଭ୍ରଂସ ପଦ୍ମରାଗାଦି ଗନ୍ଧାରୀନଂ ମଦା ସଥି ।
 ମହଦ୍ଵାରାଯୁତଂ ରତ୍ନଂ ହୃଦୟେ ତବ ମଂଶ୍ଵିତମ୍ ॥୨୬॥

ଆକୁଣ୍ଡ କହିଲେନ ;—ହେ କୁରଙ୍ଗାକ୍ଷି ! ତୋମାର ପ୍ରତ୍ୟେକେ ସ୍ଵତଞ୍ଜ୍ଞ
 ସ୍ଵତଞ୍ଜନପେ ଦଧି-ଦୁଷ୍ଟାଦି ଗୋରସେର ଦାନ ଦାଓ ଏବଂ (କରିବାରପେ) ମହର
 ସ୍ଵ ସ୍ଵ ଯୌବନ ଦାନ କର । ତେ କୁରଙ୍ଗଲୋଚନେ ! ତୋମାର ହୃଦୟଦେଶେ
 ଅନ୍ତାତ୍ ଗୁହ ରତ୍ନ ଶୋଭା ପାଇତେଛେ ; ଐ ସମ୍ମତ ରତ୍ନ ଚୂରି କରିଯା ଆମାର
 ନିକଟ ହଇତେ କୋଥାଯି ଯାଇବେ ? ହେ ଭଦ୍ରେ ! ଏହି ବଜ୍ରମୂଳ୍ୟ ମନୋହର
 ରତ୍ନ-ସଂକାର କାହାର ନିକଟ ହଇତେ ଅପହରଣ କରିଯାଇ ? ॥୨୨—୨୩॥
 ହେ ଭଦ୍ରେ ! ତୋମାର ବକ୍ଷ-ଶ୍ଳଷ୍ଟିତ ରତ୍ନ ଦେଖିଯା ଆମାର ମନେ କଷ୍ଟ ହଇ-
 ତେଛେ । ତୋମାର ହୃଦୟଶ୍ଵିତ ତୈଲୋକ୍ୟମୋହନ ଉତ୍ତର ରତ୍ନ ଦର୍ଶନେ କାହାର
 ଚିତ୍ତ ନା ବ୍ୟଥିତ ହୟ ? ହେ ଭଦ୍ରେ ! ପଦ୍ମରାଗମମପ୍ରଭ ସେ ରତ୍ନ ତୋମାର
 ହୃଦୟେ ଶୋଭା ପାଇତେଛେ, ଉହା କୋଥାଯି ଆପ୍ନ ହଇଯା ମଥୁରାଯି ଯାଇ-
 ତେଛ ॥ ୨୪—୨୫ ॥ ପଦ୍ମରାଗାଦି ରତ୍ନ ସର୍ବଦା ଗନ୍ଧାରୀ, କିନ୍ତୁ ତୁମି ସେ
 ରତ୍ନ ହୃଦୟେ ଧାରଣ କରିଯାଇ, ତାହା ଅତୀବ ସୌରଭ୍ୟ ॥୨୬॥ ହେ ଶୁନ୍ଦରି !
 ତୋମାର ବକ୍ଷୋବିରାଜିତ ଏହି ରତ୍ନ କାମବର୍ଦ୍ଧକ ଓ ଦ୍ରିଭୁବନବିଦୋହନ

କାମସନ୍ଦିପନଂ ନାମ ରତ୍ନଂ ତୈଲୋକ୍ୟମୋହନ୍ୟ ।
 ନାନାପୁଷ୍ପଶୁଗଙ୍କେନ ମୋଦିତଂ ତବ ଶୁନ୍ଦରି ॥୨୭॥

କଦମ୍ବକୋରକାକାରଂ ହଦୟେ ତବ ବର୍ଣ୍ଣତେ ।
 ଆଛାଦ୍ୟ ବହୁଯତ୍ରେନ ସଂପୁଷ୍ଟଂ ଦୃଢ଼ବନ୍ଧନୈଃ ॥୨୮॥

କୁତୋ ଲକ୍ଷ୍ମୀଦି କନ୍ୟାପି ଚୌରାଷ୍ଟେ ନିଶ୍ଚିତା ମତିଃ ।
 ଅଦ୍ୟ ସର୍ବଂ ପ୍ରଣେଷ୍ୟାମି ବହୁରତ୍ନାଦିକଞ୍ଚ ଯେ ।
 ଚୌରପ୍ରାୟା ନିରୀକ୍ଷ୍ୟକ୍ଷେ ଏତାଃ ସର୍ବାଶ୍ଚ ଯୋଷିତଃ ॥୨୯॥

ଏତଚୁତ୍ତା ବଚନ୍ତ୍ଵା ପଦ୍ମନୀ ପଦ୍ମଗଞ୍ଜନୀ ।
 ମନ୍ଦଷ୍ଟୋଷ୍ଟପୁଟା କୁନ୍ଦା କିରାତାକ୍ୟମୁଖାଚ ହ ॥୩୦॥

ଇତି ଶ୍ରୀବାହୁଦେବ-ରହଞ୍ଚେ ରାଧା-ତନ୍ତ୍ରେ ଚତୁର୍ବିଂଶଃ ପଟଳଃ ॥*॥

ଏବଂ ନାନାବିଧ ପୁଷ୍ପମୌରଭେ ଆମୋଦିତ । କଦମ୍ବକୋରକ ସଦୃଶ ଏହି ରତ୍ନ ହଦୟଦେଶେଷାପନ କରତଃ ସର୍ବପୂର୍ବକ ଦୃଢ଼ରାପେ କରପୁଟେ ଆଛାଦନ କରିଯା ରାଖିଯାଇ ॥୨୭—୨୮॥ ଏହି ରତ୍ନ କୋଥାର ପାଇଯାଇ ? ତୋମରା ନିଶ୍ଚମନୀ ଚୌର, ଇହା ଆମାର ମନେ ହଇତେଛେ । ଐ ଦେଖ, ଏହି ସକଳ ରମଣୀଗଣ ଚୌରେର ଆୟ ଇତ୍ତତଃ ଦୃଷ୍ଟି ପଦ୍ମାଲନ କରିତେଛେ । ଆଜ ଆମି ଏହି ସକଳ ରତ୍ନ ହରଣ କରିବ ॥୨୯॥ ପଦ୍ମଗଞ୍ଜନୀ ପଦ୍ମନୀ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣଙ୍କ ଏହି ସକଳ ବାକ୍ୟ ଶ୍ରବଣ କରିଯା କ୍ରୋଧଭରେ ଓଷ୍ଠପୁଟ ଦଂଶନ କରିତେ କରିତେ ବଲିତେ ଲାଗିଲେନ ॥୩୦॥

ଶ୍ରୀବାହୁଦେବ-ରହଞ୍ଚେ ରାଧା-ତନ୍ତ୍ରେ ଚତୁର୍ବିଂଶ ପଟଳ ସମାପ୍ତ ॥୦॥

ପଞ୍ଚବିଂଶଃ ପଟ୍ଟଳଃ ।

—( ) : * : ( ) —

ଶ୍ରୀପାର୍ବତ୍ୟବାଚ ;—

କୁଷନ୍ୟୋକ୍ତିଃ ତତଃ ଶ୍ରଦ୍ଧା ପଦ୍ମିନୀ କିମକରୋତ୍ସଦା ।

ଏତେ ସ୍ଵତୀକ୍ଷଣ ଦେବେଶ ରହସ୍ୟଂ କୃପଯା ବଦ ॥୧॥

ଶ୍ରୀଉଦ୍‌ଧର ଉବାଚ ;—

ଶୃଗୁ ପାର୍ବତି ବକ୍ଷାମି ସତ୍ତ୍ଵଙ୍କ ପଦ୍ମିନୀ ପୁରୀ ।

କୁଷତାଯ ନିଷ୍ଠୁରଂ ବାକ୍ୟଂ ଲୋଲମଧ୍ୟ ବରାନନେ ॥୨॥

ଶ୍ରୀପଦ୍ମିନୀଦେବାଚ ;—

ଶୃଗୁ ଭଜ ନନ୍ଦସ୍ତ୍ରନୋ ଯଶୋଦାନନ୍ଦବନ୍ଧନ ।

ହୀନଃ ସତତଃ ଅଂ ହି ଜନ୍ମ ଗୋପଗୃହେ ଯତଃ ॥୩॥

ନନ୍ଦସ୍ଯ ପୋଷ୍ୟପୁତ୍ରସ୍ତ୍ରଂ ଗବ୍ୟଚୌରୋ ଭବାନ୍ ସଦା ।

ସଦାନନ୍ଦମୟସ୍ତ୍ରଂ ହି ସ୍ଵ-କର୍ମରହିତଃ ସଦା ॥୪॥

ଶ୍ରୀପାର୍ବତୀଦେବୀ କହିଲେନ ;—ହେ ଦେବେଶ ! ପଦ୍ମିନୀଦେବୀ ଶ୍ରୀକୁଷ୍ଣେର
ଅତାଶୀ ଉକ୍ତି ଶ୍ରବଣ କରିଯା କି କରିଲେନ, ସେଇ ସ୍ଵତୀକ୍ଷଣ ରହସ୍ୟ
ଆପନି କୃପା କରିଯା ବଲୁନ ॥୧॥

ଶ୍ରୀଉଦ୍‌ଧର ବଲିଲେନ ;—ହେ ଲୋଲମଧ୍ୟ ପାର୍ବତି ! ହେ ବରାନନେ !
ପଦ୍ମିନୀଦେବୀ ଶ୍ରୀକୁଷ୍ଣକେ ସେ ନିଷ୍ଠୁର ବାକ୍ୟ କହିଯାଇଲେନ, ତାହା ବଲି-
ତେଛି, ଶ୍ରବଣ କର ॥୨॥

ଶ୍ରୀକୁଷ୍ଣେର ବାକ୍ୟ ଶ୍ରବଣସ୍ତର ଶ୍ରୀପଦ୍ମିନୀଦେବୀ କହିଲେନ ;—
ହେ ମନ୍ଦ-ପୁତ୍ର ! ଶ୍ରବଣ କର, ତୁମି ଯଶୋଦାର ଆନନ୍ଦବନ୍ଧକ । ତୁମି ଗୋପ-

ନ ମାତା ନ ପିତା ବନ୍ଦୁଃ ସ୍ଵକୀୟଃ ପରମେବ ବା ।
 ଆଦ୍ୟସ୍ତରହିତମ୍ୟାପି ନ ଲଜ୍ଜା ତବ ବିଦ୍ୟତେ ॥୫॥
 ନିର୍ଲଜ୍ଜସ୍ତ୍ରଃ ନଦା ମୃଦୁଃ ପରାଶ୍ରୀଯପରଃ ନଦା ।
 ପରଦାରରତ୍ସଂ ହି ପରଦ୍ରବ୍ୟପରାୟଣଃ ॥୬॥
 ପରଦ୍ରୋହୀ ନଦା ଗୋପ ପରବେଶୟୁତଃ ନଦା ।
 ଗୋପ୍ରଚାରୀ ନଦା ଗୋପୀସଙ୍ଗତ୍ସଂ ହି ଶାସ୍ତ୍ରତଃ ॥୭॥
 ଗୋଦେହନରତେ ନିତ୍ୟଂ ଗବ୍ୟଚୌରୋ ଗବାନ୍ ଯତଃ ।
 ଗୋହନ୍ତା ପଞ୍ଚିହନ୍ତା ଚ ଶ୍ରୀଘାର୍ତ୍ତା ଅନୁପାତକୀ ।
 ଗୋପାଲୋ ହି ଯତ୍ସଂ ହି ବତ୍ କିଂ କଥ୍ୟାମି ତେ ॥୮॥

ଶୁଣେ ଭାବପରିଗତ କରିଯାଇଁ, ସୁତରାଂ ତୁମି ଶ୍ରୀହୀନ ହଇଯାଇ । ତୁମି ନନ୍ଦରାଜେର ପୋଷ୍ୟପୁରୁଷ, ତୁମି ସର୍ବଦା ଦଧି, ଦୁଷ୍ଟ, ନବନୀତାଦି ଅପହରଣ କରିଯା ଥାକ, ତୁମି ନିରାଶର ଆନନ୍ଦୟୁକ୍ତ ଏବଂ ଦୁଃକର୍ମବିରହିତ (ଅନ୍ତ ପକ୍ଷ—ସ୍ଵର୍ଗ କର୍ମରହିତ) । ତୋମାର ମାତା ନାହିଁ, ପିତା ନାହିଁ, ବନ୍ଦୁ ନାହିଁ ; ତୋମାର ସ୍ଵକୀୟ ବା ପରକୀୟ ଜ୍ଞାନ ନାହିଁ, ତୋମାର ଆଦି ନାହିଁ, ଅନ୍ତ ନାହିଁ, ତୋମାର କୋନକପ ଲଜ୍ଜାଓ ନାହିଁ । ତୁମି ନିତାନ୍ତ ନିର୍ଲଜ୍ଜ, ତୁମି ମୃଦୁ ବା ବିଶା ରହିତ, ସର୍ବଦା ପରାବସଥଶ୍ରୀ, ପରଦାରପରାୟଣ ଓ ପରଦ୍ରବ୍ୟାଭିଲାଖୀ । ତୁମି ପରେର ଅନିଷ୍ଟାଚରଣେ ଦୃଢ଼ିତ ନାହିଁ, ପରବେଶେହୀ ତୁମି ସର୍ବଦା ବିଚରଣ କରିଯା ଥାକ । ତୁମି ସର୍ବଦା ଗୋଚାରଣ କରିଯା ବେଡ଼ାଓ, ଗୋପୀସଙ୍ଗଟ ତୋମାର ଶ୍ରେଷ୍ଠ ସଙ୍ଗ ଏବଂ ତୁମି ନିତ୍ୟ ଗୋଦୋହନ କର ଓ ଗବା ଚୁରି କରିଯା ଥାକ । ଗୋହତ୍ୟା, ପଞ୍ଚିହତ୍ୟା ଓ ଶ୍ରୀହତ୍ୟ ପ୍ରଭୃତି ଅନ୍ତପାତକ ତୁମି ଶାହାଇ କର ନା । ତୁମି ଗୋ-ରଙ୍ଗକ, ସୁତରାଂ ଅଧିକ ଆର ତୋନାକେ କି ବଲିବ ? ॥୨—୮॥

ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ଉବାଚ ;—

ସେ କଥାଯିଲି ତେ ସତ୍ୟଂ ନାନ୍ୟଥା ବଚନଂ ତବ ।

ଦାନଂ ଦେହି କୁରଙ୍ଗାକ୍ଷି ନ ତ୍ୟକ୍ଷ୍ୟାଗି କଦାଚନ ॥୯॥

ଶ୍ରୀପଞ୍ଜିଲୁବାଚ ;—

ଅଞ୍ଜିନ୍ ଦେଶେ ମହୀପାଳ କଂସଃ ସତ୍ୟପରାୟଣଃ ।

ବିଷ୍ଟମାନେ ମହୀପାଲେ କଂସେ ସତ୍ୟପରାକ୍ରମେ ।

କଦାଚିଦପି କଷ୍ଟେଚିନ୍ ଦାନଂ ପ୍ରଦାମ୍ୟହମ୍ ॥୧୦॥

ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ଉବାଚ ;—

ଚକ୍ରବର୍ତ୍ତୀ ନୃପଶ୍ରେଷ୍ଠଃ କଂସଃ ସର୍ବଶୁଣ୍ଣାଶ୍ରମଃ ।

ତନ୍ତ୍ରାଧିକାରେ ମତତମହଂ ଦାନୀ ସୁନିଶ୍ଚିତଃ ॥୧୧॥

ଛଦି ତେ ମୃଗଶାବାକ୍ଷି ଶ୍ଵରସୌଦାମିନୀପ୍ରଭମ୍ ।

ପଞ୍ଚାମି ତବ ସତ୍ୱରୁଂ ଦାନାର୍ଥଂ ଦେହି ସତ୍ୱରମ୍ ॥୧୨॥

ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ କହିଲେନ ;—ହେ କୁରଙ୍ଗାକ୍ଷି ! ତୁ ଯେ ସମସ୍ତ କଥା ବଲିଲେ
ତାହା ସକଳାଇ ସତ୍ୟ ; ତୋମାର ବାକ୍ୟ କିଛୁଇ ମିଥ୍ୟା ନହେ । ଏଥିମ
ଆମାକେ ଦାନ (କର) ପ୍ରଦାନ କର, ଅତ୍ୟଥା ତୋମାକେ କଦାଚ ଛାଡ଼ିବା
ଦିତେ ପାରି ନା ॥୧୩॥

ଶ୍ରୀପଞ୍ଜିଲୀଦେବୀ ବଲିଲେନ ;—ସତ୍ୟପରାୟଣ କଂସ ଆମାଦେର ଏହି
ଦେଶେର ରାଜ୍ଞୀ ; ମେହି ସତ୍ୟପରାକ୍ରମ ମହୀପାଳ କଂସ ବର୍ତ୍ତମାନ ଥାକିତେ
କଦାଚ ଅନ୍ତ ବ୍ୟକ୍ତିକେ କର ପ୍ରଦାନ କରିବ ନା ॥୧୦॥

ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ କହିଲେନ ;—ରାଜ୍ଞୀଚକ୍ରବର୍ତ୍ତୀ ନୃପଶ୍ରେଷ୍ଠ ସର୍ବଶୁଣ୍ଣାଧାର କଂସେର
ଅଧିକାରେଇ ଆମ ଦାନ ଗ୍ରହଣେ ନିୟୁକ୍ତ ହିଁଯାଛି । ହେ ମୃଗଶାବାକ୍ଷି !
ତୋମାର ହଦ୍ୟଦେଶେ ଶ୍ଵରସୌଦାମିନୀର ଶ୍ରାଵ୍ୟ ଆଭାବିଶିଷ୍ଟ ଯେ ରହ ଦୃଷ୍ଟ
ହିଁତେହେ, ସତ୍ୱର ଉହା ଆମାକେ ଦାନାର୍ଥ ପ୍ରଦାନ କର । ହେ କୁରଙ୍ଗାକ୍ଷି :

ଦାନଂ ଦସ୍ତା କୁରଙ୍ଗ । କି ମଥୁରାଂ ଗଛ ଶୁନ୍ଦରି ।

ଅନ୍ତଥା ସଂହରିଷ୍ୟାମି ରତ୍ନଙ୍କ ସପରିଚ୍ଛଦମ୍ ॥୧୩॥

ଶ୍ରୀରାଧିକୋବାଚ ;—

ଗୋପାଳ ବହବୋ ଦୋଷୋ ବିଦ୍ୟନେ ସତତଂ ତବ ।

ଶୃଗୁ ଗୋପାଳରଭାନ୍ତଂ ମମ ରତ୍ନମ୍ଭ ସାମ୍ପ୍ରତମ୍ ॥୧୪॥

ହଦୟମ୍ଭଂ ଯଦେତତୁ ରତ୍ନଂ ତୈଲୋକ୍ୟମୋହନମ୍ ।

ସ୍ତନ୍ତ୍ର ସ୍ତବକାକାରଂ ପରଂ ବ୍ରକ୍ଷମ୍ଭରୂପକମ୍ ॥୧୫॥

ନାମାଗ୍ରେ ମମ ଗୋପାଳ ମୌକ୍ତିକଂ ଯଚ୍ଛ କୌଣ୍ଡଭମ୍ ।

ହଦୟେ ମମ ଗୋପାଳ ସତ୍ତଂ ପଶ୍ଚାନ୍ତି ତଚ୍ଛଗୁ ॥୧୬॥

ଶ୍ରୀଚନ୍ଦ୍ରାବଲୀ ଉବାଚ ;—

ଶୃଗୁ କୃଷ୍ଣ ମହାମୃତ ପଞ୍ଜିନୀ ରାଧିକା ସ୍ଵଯମ୍ ।

ଏତନ୍ତାଃ କଠନ୍ତୁ ସ୍ତା ଯା ମାଲା ନାମା କଲାବତୀ ॥୧୭॥

ଶୁନ୍ଦରି ! କର ପାଦାନ କରିଯା ମଥୁରାଯ ଗମନ କର । ଅନ୍ତଥା ତୋମାର ସପରିଚ୍ଛଦ ତ୍ରୀ ରତ୍ନ ଆମି ଅପହରଣ କରିବ ॥୧—୧୩॥

ଶ୍ରୀରାଧିକା କହିଲେନ ;—ହେ ଗୋପାଳ ! ତୁ ମି ସତତ ବହ ଦୋଷେର ଆକର । ସାହା ହଟୁକ, ଦସ୍ତତି ଆମାର ରହେର ବୃତ୍ତାନ୍ତ ବଲିତେଛି, ଶ୍ରବଣ କର ॥୧୪॥ ଆମାର ବନ୍ଧୁଙ୍କୁ ହଲେ ଏହି ତୈଲୋକ୍ୟମୋହନ ରତ୍ନ ଦେଖି-ତେଛ, ଏହି ସ୍ତବକାକାର ସ୍ତନକୁପ ରତ୍ନ ପରବ୍ରକ୍ଷମ୍ଭରୂପ । ହେ ଗୋପାଳ ! ଆମାର ନାସିକାଗ୍ରେ ସେ ଦୋହଳ୍ୟମାନ ମୁକ୍ତା ଏବଂ ବନ୍ଧୁଙ୍କୁ ସେ କୌଣ୍ଡଭ-ମଣି ଦେଖିତେ ପାଇତେଛ, ଇହାର ବୃତ୍ତାନ୍ତ ବଲିତେଛି, ଶୁନ ॥୧୫—୧୬॥

ଶ୍ରୀଚନ୍ଦ୍ରାବଲୀ ବଲିଲେନ ;—ହେ କୃଷ୍ଣ ! ତୁ ମି ମହାମୂର୍ତ୍ତ, ରାଧିକା ସ୍ଵଯଂ ପଞ୍ଜିନୀ ; ଇହାର କର୍ତ୍ତଦେଶେ ସେ ମାଲା ଶୋଭା ପାଇତେଛ, ଉହାରଇ ନାମ

এতাঃ সর্বাঃ গোপকন্তাঃ কুমার্য্যাঃ পরিচারিকাঃ

আত্মানং নৈব জানাসি অতস্তে চপলা মডি ॥১৮॥

চপলস্ত্রং সদা কৃষ্ণ পরনারীরতঃ সদা ।

এতা মৃঢ়া মন্দভাগ্যস্ত্রব সঙ্গরতাঃ সদা ॥১৯॥

শ্রীকৃষ্ণ উবাচ ;—

পদ্মনেত্রে শ্রিতমুখি একং পৃছামি পদ্মিনি ।

নাসাগ্রসংশ্লিতাং মুক্তাং শ্রীরসৌদামিনীপ্রভাম् ।

কামসন্দীপনীং মুক্তাং নাসায়াং তব তিষ্ঠতি ॥২০॥

ইতি শ্রীবাস্তুদেব-রহস্যে রাধা-তন্ত্রে পঞ্চবিংশঃ পটলঃ ॥*॥

কলাবত্তী । এই সমস্ত গোপকন্তাগণ ঐ কুমারীরই পরিচারিকা ,
তুমি অতান্ত চপল, স্তুতরাং আত্মবিশৃত হইয়াছ । হে কৃষ্ণ ! তুমি
সর্বদা চপল ও পরনারীরত ; এই সকল মন্দভাগ মৃঢ় রমণীগণ
সর্বদা তোমারই সঙ্গরত ॥১৭—১৯॥

শ্রীকৃষ্ণ কহিলেন ;—হে পদ্মনেত্রে পদ্মিনি ! হে শ্রিতমুখি !
তোমাকে একটি কথা জিজ্ঞাসা করিতেছি । তোমার নাসাপ্রে
শ্রীরসৌদামিনীপ্রভ কামবিবর্দ্ধক ঐ যে মুক্তা শোভা পাইতেছে,
উহার বিষয় কিছু বল ॥২০॥

শ্রীবাস্তুদেব-রহস্যে রাধা-তন্ত্রে পঞ্চবিংশ পটল সমাপ্ত ॥০॥

ষড়বিংশং পটলঃ ।

—০—০—০—০—০—০—০—০—০—

শ্রীরাধিকোবাচ ;—

মুক্তাফলমিদং কৃষ্ণ ত্রেলোক্যবীজস্তুপকম্ ।

মুক্তাফলস্তু মাহাত্ম্যং বর্ণিতুং ন হি শক্যতে ॥১॥

ইদং মুক্তাফলং কৃষ্ণ মহামায়া স্বস্তুপকম্ ।

অশ্বিনু মুক্তাফলে বিশ্বং তিষ্ঠন্তি কোটিকোটিশঃ ॥২॥

বহুভাগ্যেন গোপেন্দ্র লক্ষং মুক্তাফলং হরে ।

মুক্তাফলং ময়া লক্ষং ত্রিপুরাপাদপূজনাত ॥৩॥

শ্রীকৃষ্ণ উবাচ ;—

রাধিকে শৃণু মদ্বাক্যং কৃপয়া বদ কামিনি ।

ইদং মুক্তাফলং ভদ্রে মদনস্তু চ মন্দিরম্ ॥৪॥

তব নামা বরারোহে মদনস্তোষুধিঃ সদা ।

সুতীক্ষ্ণং তব নেত্রাস্তং মম কর্মনিক্রমনম্ ॥৫॥

শ্রীরাধিকা কহিলেন ;— হে কৃষ্ণ ! এই মুক্তাফলই ত্রেলোকের বীজস্তুপ ; এই মুক্তাফলের মাহাত্ম্য কেহ বর্ণন করিতে শক্ত নহে । এই মুক্তাফলই মহামায়াস্তুপ ; এই মুক্তাফলে কোটি কোটি বিশ্ব প্রতিষ্ঠিত রহিয়াছে । হে গোপেন্দ্র ! হে হরে ! ত্রিপুরাদেবীর পাদ-পদ্ম অর্চনা করিয়া বহু ভাগ্যফলে ইহা আমি প্রাপ্ত হইয়াছি ॥১—৩॥

শ্রীকৃষ্ণ কহিলেন ;— হে রাধিকে ! কৃপাপূর্বক আমার কথা শ্রবণ কর । হে ভদ্রে ! তোমার নামাগ্রন্থিত এই মুক্তাফল অনঙ্গ-দেবের মন্দির, তোমার নামিকা কামদেবের ইষুধি (তুণ) এবং

ତବାନ୍ଦର୍ଶନং ଭଦ୍ରେ ସର୍ବବ୍ୟାଧିବିନାଶନମ् ।

ଶୁଧା-ରସମମଂ ଭଦ୍ରେ ବିଗ୍ରହଂ କାମବର୍କନମ् ॥୫॥

ନଥଚନ୍ଦ୍ରପ୍ରଭା ଭଦ୍ରେ ପୂର୍ଣ୍ଣଚନ୍ଦ୍ରମା ତବ ।

ଆଲିଙ୍ଗନଂ ଦେହି ଭଦ୍ରେ ପତିତଂ ମାଂ ଶୁନ୍ଦର ।

ପାପାର୍ଣ୍ଵାଏ ଆହି ଭଦ୍ରେ ଦାନୋହିହଂ ତବ ଶୁନ୍ଦରି ॥୬॥

ଶ୍ରୀରାଧିକୋବାଚ ;—

ଶୂଳୁ କୃଷ୍ଣ ମହାବାହୋ ବଚନଂ ମମ ଶୁନ୍ଦର ।

ଶିବାର୍ଚନଂ କୁରୁ କ୍ଷିପଂ ତଥା କାତ୍ୟାୟନୀଂ ଶିବାମ୍ ॥୮॥

ତଦତ୍ତେ ପୁରୁଷଶ୍ରେଷ୍ଠ ଇଷ୍ଟବିଦ୍ଧାଂ ସନାତନୀମ୍ ।

ପୂର୍ଣ୍ଣରୂପାଂ ମହାକାଳୀଂ ଧ୍ୟାତ୍ମା ନିର୍ଦ୍ଦିଗବାପ୍ୟନି ॥୯॥

ଶ୍ରୀଈଶ୍ୱର ଉବାଚ ;—

ତମ୍ୟାନ୍ତୁଷ୍ଠଚନଂ ଶ୍ରୁତା କୃଷ୍ଣଃ ପଦ୍ମଦଲେକ୍ଷଣଃ ।

ସଂପୂଜ୍ୟ ପାର୍ଥିବଂ ଲିଙ୍ଗଂ ତତଃ କାତ୍ୟାୟନୀଂ ସଙ୍କ୍ରେ ॥୧୦॥

ତୋମାର କଟାକ୍ଷ ଆମାର ମର୍ମଚେଦ୍ଵୀ କାମବାଣ । ହେ କାମିନି ! ତୋମାର ଅଞ୍ଚ ଦର୍ଶନ କରିଲେ ସର୍ବ ବ୍ୟାଧି ବିନଷ୍ଟ ହୟ ଏବଂ ତୋମାର କମନୀୟ ମୂର୍ଖ ଶୀଘ୍ରମନ୍ଦୃତ ଓ କାମବର୍ଦ୍ଧକ । ତୋମାର ନଥରକାନ୍ତି ପୂର୍ଣ୍ଣକ୍ରେତ୍ର ଶ୍ରାଵ ପ୍ରଭା-ବିଶିଷ୍ଟ । ହେ ଭଦ୍ରେ ! ତୁମି ଆମାକେ ଆଲିଙ୍ଗନ ପ୍ରଦାନ କରିଯା ପାପାର୍ଣ୍ଵା ହଇତେ ଉଦ୍‌ବାର କର ; ହେ ଶୁନ୍ଦରି ! ଆମି ତୋମାର ଦାସ ॥୮—୭॥

ଶ୍ରୀରାଧିକା ବଲିଲେନ ;—ହେ ମହାବାହୋ କୃଷ୍ଣ ! ଆମାର ବଚନ ଶ୍ରବଣ କର । ହେ ଶୁନ୍ଦର ! ତୁମି ଶୀଘ୍ର ଶିବ ଓ ଶିବା କାତ୍ୟାୟନୀଦେବୀର ଅର୍ଚନା କର ! ହେ ପୁରୁଷଶ୍ରେଷ୍ଠ ! ପରେ ଇଷ୍ଟବିଦ୍ଧାନ୍ତକପିଣୀ ସନାତନୀ ପୂର୍ଣ୍ଣରୂପା ମହା-କାଳୀକେ ଧ୍ୟାନ କରିବେ ; ତାହା ହଇଲେଇ ତୁମି ଅଭୀଷ୍ଟ ବଞ୍ଚ ଲାଭ କରିତେ ପାରିବେ ॥୮—୯॥

ଶ୍ରୀଈଶ୍ୱର କହିଲେନ ;—ପଦ୍ମପଲାଶଲୋଚନ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ରାଧିକାର । ଏହି

ଅଥ ପ୍ରସନ୍ନା ସା ଦେବୀ ଜଗନ୍ମାତା ଜଗନ୍ମହୀ ।

ଆବିରାସୀଏ ସ୍ଵରଂ ଦେବୀ କୃଷ୍ଣଯ ହିତକାରିଣୀ ॥୧୧॥

ଶୁଣୁ କୃଷ୍ଣ ମହାବାହୋ ବରଂ ବରଯ ରେ ଶୁତ ।

ବରଂ ଦଦାମି ତେ ଭଦ୍ରଂ ଭବିଷ୍ୟତି ଶୁନିଶ୍ଚିତମ୍ ॥୧୨॥

ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ଉବାଚ ;—

ବରଂ ଦେହି ମହାମାୟେ ନମଞ୍ଚେ ଶକରପ୍ରିୟେ ।

ମନଃ ସିଦ୍ଧିଂ ଦେହି ଦେବି କାଳି ବ୍ରଙ୍ଗମୟି ସଦା ॥୧୩॥

ଶ୍ରୀକାତ୍ୟାୟମ୍ଭ୍ୟବାଚ ;—

ଏବମେବ ଭବେଣ କୃଷ୍ଣ ରାଧାସଙ୍ଗମବାପ୍ତୁ ହି ।

ବହୁଯତ୍ରେନ ଭୋ କୃଷ୍ଣ ରାଧାବାଦ୍ୟଂ ନମାଚର ।

ରାଧାସଙ୍ଗେନ ଭୋ କୃଷ୍ଣ ପୁଞ୍ଜୁଣପାଦଯ ଫ୍ରବମ୍ ॥୧୪॥

କଥା ଶ୍ରୀବନ୍ଦ କରିଯା ପାର୍ଥିବ ଶିବଲିଙ୍ଗ ନିର୍ମାଣ କରନ୍ତଃ ମହେଶ୍ୱରେର ଅର୍ଚନା କରିଯା ପରେ କାତ୍ୟାୟନୀଦେବୀର ପୂଜା କରିଲେନ । ତଥନ ଜଗନ୍ମହୀ ଜଗ-ଜ୍ଵନୀ କାତ୍ୟାୟନୀଦେବୀ ଶ୍ରୀହରିର ହିତୈତ୍ଥିଗୀରିପେ ତଥାଯ ଆବିଭୂତା ହଇଯା ପ୍ରସରିତେ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣଙ୍କେ କହିଲେନ ;—ହେ ମହାବାହୋ କୃଷ୍ଣ ! ତୁ ମି ବର ପ୍ରାର୍ଥନା କର, ଆମି ତୋମାକେ ବର ଦାନ କରିବ, ନିଶ୍ଚଯିତ୍ର ତୋମାର କଳ୍ୟାଣ ହଇବେ ॥୧୦—୧୨॥

ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ କହିଲେନ ;—ହେ ମହାମାୟେ ! ତୁ ମି ଶକ୍ତରେର ପ୍ରେସତମା, ତୋମାକେ ନମଙ୍କାର ; ତୁ ମି ଆମାକେ ବର ପ୍ରଦାନ କର । ହେ ବ୍ରଙ୍ଗମୟୀ କାଳି ! ଯାହାତେ ଆମାର ମନୋଭୌଷିଷ ସିଦ୍ଧି ହସ, ତାହା କର ॥୧୫॥

ଶ୍ରୀକାତ୍ୟାୟନୀଦେବୀ କହିଲେନ ;—ହେ କୃଷ୍ଣ ! ଏଇକପଇ ହଉକ, ରାଧାର ସହିତ ତୋମାର ଘିଲନ ହଇବେ । ତୁ ମି ବିଶେଷ ଯତ୍ନମହକାରେ ରାଧାର ବାକ୍ୟାହୁମାରେ କାର୍ଯ୍ୟ କରିଓ । ହେ କୃଷ୍ଣ ! ତୁ ମି ଶ୍ରୀମତୀ

পুঞ্জং ত্রিবিধং কৃষ্ণ কুণ্ডগোলং পরাঃপরম্ ।
 স্বয়স্তুং তথা রম্যং নানাশুখবিবর্দ্ধনম্ ॥১৫॥
 ধর্মদং কামদাঁক্ষৈব অর্থদং মোক্ষদং তথা ।
 চতুর্বর্গপ্রদং পুঞ্জং রাধাসঙ্গেন জায়তে ॥১৬॥
 তেন পুঞ্জেন হে কৃষ্ণ জপ পূজ্জাং সমাচর ।
 ইষ্টদেব্যাঃ স্তুরশ্রেষ্ঠ সততং রাধয়া সহ ॥১৭॥
 এতদ্রহণ্যং পরমং ব্রহ্মদীনামগোচরম্ ।
 যদ্যদন্তমহাবাহো শৃণোতু পদ্মিনীমুখ্যাং ॥১৮॥
 কুলব্রতং বিনা চৈতন্নহি সিদ্ধিঃ প্রজায়তে ।
 ইত্যুক্তা সা মহামায়া তত্ত্বেবাস্তুরধীয়ত ॥১৯॥
 ইতি শ্রীবাস্তুদেব-রহস্যে রাধা-তন্ত্রে ষড়বিংশঃ পটলঃ ॥*॥

রাধিকার সহিত কৃষ্ণ গোল ও স্বয়স্তু নামক ত্রিবিধি পুঞ্জ উৎপাদন কর । পরাঃপর সেই স্বয়স্তু পুঞ্জ অতীব রমণীয় ও নানাবিধি সুখবর্দ্ধক ; পরম্পরা ইহা ধর্মার্থকামমোক্ষস্বরূপ চতুর্বর্গ প্রদান করে । হে স্তুরশ্রেষ্ঠ কৃষ্ণ ! তুমি রাধিকার সহিত মিলিত হইয়া সেই পুঞ্জ দ্বারা ইষ্টদেবীর জপপূজা কর ॥১৪—১৭॥ হে মহাবাহো ! এই পরম রহস্য ব্রহ্মাদি দেবগণেরও অগোচর ! অন্ত্য সমস্ত বিষয় পদ্মিনীর অমুখ্যাং শ্রবণ করিবে । কুলাচার ব্যতীত তাদৃশী সিদ্ধির সম্ভব নাই । ইহা বলিয়া মহামায়া সেই স্থান হইতে অস্তর্হিতা হইলেন ॥১৮—১৯॥
 শ্রীবাস্তুদেব-রহস্যে রাধা-তন্ত্রে ষড়বিংশ পটল সমাপ্ত ॥০॥

• সপ্তবিংশং পটলং

শ্রীপদ্মিল্যবাচ ;—

গোপবেশধরকৃষ্ণ শৃঙ্গ বাক্যং মহৎপদম্ ।

ইদং শ্যামশরীরং হি সর্বাভরণসংযুতম্ ।

কুতো লক্ষং মহাবাহেং বদ সত্যং হি কেশব ॥১॥

শ্রীকৃষ্ণ উবাচ ;—

শৃঙ্গ রাধে কুরঙ্গাক্ষি বাক্যং পরমকারণম্ ।

শরীরং মম চার্বঙ্গি সর্ববেশবিভূষিতম্ ॥২॥

দলিতাঞ্জনপুঞ্জাভং যদেতদ্বিভূমং মম ।

এতৎ সর্বং কুরঙ্গাক্ষি ত্রিপুরাপদপূজন্মাত্ ॥৩॥

এষ যে বিগ্রহং সাক্ষাৎ কালী শব্দস্বরূপিণী ।

শরীরং হি বিনা ভদ্রে পরং ব্রহ্ম শবাকৃতিঃ ॥৪॥

শ্রীপদ্মিল্যবী কহিলেন ;—হে গোপবেশধারি-কৃষ্ণ ! আমার মহাবক্য শ্রবণ কর । হে মহাবাহো কেশব ! সর্বাভরণসংযুক্ত তোমার এই শ্যাম-দেহ কোথায় প্রাপ্ত হইয়াছ, সত্য করিয়া বল ॥১॥

শ্রীকৃষ্ণ বলিলেন ;—হে কুরঙ্গাক্ষি রাধে ! পরম কারণ আমার বাক্য শ্রবণ কর । হে চার্বঙ্গি ! সর্ববেশবিভূষিত দলিতাঞ্জনপুঞ্জাভ আমার এই যে শরীর দেখিতেছ, ত্রিপুরাদেবীর চরণার্চনপ্রসাদেই ইহা আমি প্রাপ্ত হইয়াছি ॥২—আ এই যে আমার মৃষ্টি দেখিতেছ, ইহা সাক্ষাৎ কালীস্বরূপা ; হে ভদ্রে ! শক্ত্যাত্মক এই শরীর ব্যতীত

ତ୍ରିପୁରାପୂଜନାତ୍ମକ୍ୟ । ଶରୀରଃ ପ୍ରାପ୍ତୁଯାମୀଦଃ ।
 ଅସାଧ୍ୟଃ ନାତ୍ତି କିଞ୍ଚିନ୍ମେ ତ୍ରିପୁରାପଦପୂଜନାଽ ॥୫॥
 ଶରୀରମ୍ଭଃ ସଦେତଚ ଧବଜବଜ୍ରାଙ୍ଗୁଶାଦିକମ୍ ।
 ଏତ୍ୟ ସର୍ବଃ ବରାରୋହେ ମହାମାୟାସ୍ଵରପକମ୍ ॥୬॥
 ଚୂଡା ଚ କୁଣ୍ଡଲକୈକ ନାନାଗ୍ରହିତମୌତ୍ତିକମ୍ ।
 କେୟୁରମଞ୍ଜଦଃ ହାରଃ ମୁରଲୀବେଣୁମେବ ଚ ॥୭॥
 ଏତ୍ୟ ସର୍ବଃ କୁରଙ୍ଗାକ୍ଷି ମହାମାୟା ଜଗନ୍ମହୀ ।
 ଅହମେବ କୁରଙ୍ଗାକ୍ଷି ନଦୀ ଇନ୍ଦ୍ରିୟବର୍ଜିତ ॥୮॥
 ଏତକ୍ରମଃ କୁରଙ୍ଗାକ୍ଷି ପ୍ରକୃତିଃ ପରମେଶ୍ଵରୀ ।
 ଆଲିଙ୍ଗନଃ ଦେହି ଭଦ୍ରେ ମନ୍ମଥେନାକୁଳସ୍ତହମ୍ ॥୯॥

ପରମ ବ୍ରକ୍ଷଓ ଶବ୍ଦରେ ନିଶ୍ଚଳ । ଆମି ଭକ୍ତିପୂର୍ବକ ତ୍ରିପୁରାର ଅର୍ଚନା କରିଯାଇ ଏହି ଶରୀର ପ୍ରାପ୍ତ ହଇଯାଛି ଏବଂ ତ୍ରିପୁରାଦେବୀର ଚରଣାର୍ଚନ-ପ୍ରସାଦେ ତ୍ରିଭୁବନେ ଆମାର କିଛୁ ଅସାଧ୍ୟତଃ ନାହିଁ ॥୫—୫ । ହେ ବଦ୍ରାରୋହେ ! ଆମାର ଶରୀରେ ଏହି ଯେ ଧବଜ-ବଜ୍ରାଙ୍ଗୁଶାଦି ଚିହ୍ନ ଦେଖିତେଛ, ତିହାଓ ମହାମାୟାସ୍ଵରପ । ପରମ୍ଭ ହେ କୁରଙ୍ଗାକ୍ଷି ! ଏହି ସେ ଚୂଡା, କୁଣ୍ଡଲ, ନାନାଗ୍ରହିତ ମୁଜ୍ଜାଫଳ, କେୟୁର, ଅଞ୍ଜଦ, ହାର, ମୁରଲୀ ଓ ବେଣୁ ପ୍ରକୃତି ଦେଖିତେଛ, ଏହି ସମ୍ଭାବ ଜଗନ୍ମହୀ ମହାମାୟାସ୍ଵରପ । ହେ କୁରଙ୍ଗାକ୍ଷି ! ଆମି ସର୍ବ ଇନ୍ଦ୍ରିୟବିହୀନ । ଆମାର ଏହି ରୂପତଃ ପରମେଶ୍ଵରୀ ପ୍ରକୃତି-ସ୍ଵରପ । ହେ ଭଦ୍ରେ ! ଆମି ମନ୍ମଥଶରେ ଆକୁଳ ହଇଯାଛି, ଆମାକେ ଆଲିଙ୍ଗନ ପ୍ରଦାନ କର ॥୬—୯॥

ଶ୍ରୀରାଧିକୋବାଚ ;—

ଶୃଗୁ କୃଷ୍ଣ ମହାବାହୋ ଗୋପାଳ ନରଙ୍ଗପଦ୍ମକ ।

ନରଙ୍ଗପେଣ ମେ ସଙ୍ଗେ ନହିଁ ସାତି କଦାଚନ ॥୧୦॥

ଶ୍ରୀଜିଶ୍ଵର ଉବାଚ ;—

ରହସ୍ୟଂ ପରମଂ ଗୁହଂ କୃଷ୍ଣାୟ ଯତୁବାଚ ସା ।

ତଞ୍ଛି ଶୃଗୁ ମହାଭାଗେ ମାବଧାନାବଧାରୟ ॥୧୧॥

ଶ୍ରୀରାଧିକୋବାଚ ;—

ଅୟୁତ ରତ୍ନପାତ୍ରଙ୍ଗଂ ପାନଂ କୁରୁ ମହାମତେ ।

ଅୟୁତଂ ହି ବିନା କୃଷ୍ଣ ଯେ ଜପେ କାଲିକାଂ ପରାମ୍ ।

ତସ୍ୟ ସର୍ବାର୍ଥହାନିଃ ସ୍ୟାଂ ତଦସ୍ତେ କୁପିତୋ ମନୁଃ ॥୧୨॥

ପଞ୍ଚ କୃଷ୍ଣ ମହାବାହୋ ଦାନୀଶ୍ୱରଂ ଗତୋହଧୁନା ।

ମମ ମୁକ୍ତା-ପ୍ରଭାବକ୍ଷଣ ପଞ୍ଚ ତ୍ଵଂ କମଳେକ୍ଷଣ ॥୧୩॥

ଶ୍ରୀରାଧିକା ବଲିଲେନ ;—ହେ ମହାବାହୋ କୃଷ୍ଣ ! ତୁମି ନରଙ୍ଗପଦ୍ମାରୀ ଗୋପବାଲକ ; ନରଙ୍ଗପେ କଦାଚ ଆମାର ସଙ୍ଗ ଲାଭ ହଇବେ ନା ॥୧୦॥

ଶ୍ରୀଜିଶ୍ଵର କହିଲେନ ;—ହେ ମହାଭାଗେ ପାର୍ବତି ! ଶ୍ରୀମତୀ ରାଧିକା ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣଙ୍କେ ଯେ ପରମ ଗୁହ ରହଣ୍ଡ ବଲିଆଛିଲେନ, ତାହା ବଲିତେଛି, ସଂସତଚିନ୍ତେ ଶ୍ରୀବନ୍ଦ କର ॥୧୧॥

ଶ୍ରୀରାଧିକା କହିଲେନ !—ହେ ମହାମତେ କୃଷ୍ଣ ! ରତ୍ନଭାଣୁଷ ଅୟୁତ ପାନ କର ; ଅୟୁତ ପାନ ନା କରିଯା ଯେ ବ୍ୟକ୍ତି ପରମା କାଲିକାବିଦ୍ୟା ଜପ କରେ, ତାହାର ସର୍ବାର୍ଥହାନି ହୟ ଏବଂ ତୃପ୍ରତି ମନ୍ତ୍ର କୁପିତ ହଇଯା ଥାକେ ॥୧୨॥ ହେ କମଳୋଚନ କୃଷ୍ଣ ! ଅଧୁନା ତୋମାର କରଗ୍ରାହିତ୍ୱ ବିଗତ ହଇଯାଛେ, ଝୁତରାଂ ଆମାର ମୁକ୍ତାଫଲେର ପ୍ରଭାବ ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷ କର ॥୧୩॥

শ্রীজগ্নির উবাচ ;—

এতশ্চিন্ম সময়ে রাধা পদ্মিনী পদ্মগঙ্কিনী ।

প্রণম্য শিরসা কালীং সুন্দরীং ব্রহ্মাতৃকাম্ ।

জগ্নুঃ স্তুত্বা মোক্ষদাত্রীং সুন্দরীং কৃষ্ণমাতৃরম্ ॥১৩॥

পশ্য পশ্য মহাবাহো মুক্তায়ঃ পরমং পদম্ ।

তন্মিনু ডিষ্টে মহেশানি কোটিশঃ কৃষ্ণরাশয়ঃ ।

তং দৃষ্ট্বা পরমেশানি কৃষ্ণে বিশ্঵য়মাগতঃ ॥১৫॥

পদ্মিনী তু ততো দেবী তং ডিষ্টং তৎক্ষণাং প্রিয়ে ।

সংহার্য্য বিশ্বং সা রাধা মুক্তায়ঃ বিলীয়তে ॥১৬॥

এবমেব প্রাকারেণ কোটি ডিষ্টং বরাননে ।

দর্শয়ামান কৃষ্ণায় ত্রিপুরাপদপূজনাং ॥১৭॥

শ্রীজগ্নির বলিলেন ;— হে পার্বতি ! এই সময়ে পদ্মগঙ্কিনী পদ্মিনীরপিণী রাধিকা ব্রহ্মাতৃকা কালিকাদেবীকে আনতমস্তকে প্রণাম করিয়া কৃষ্ণমাতা মোক্ষদাত্রী কালিকাদেবীর মন্ত্র জপ করতঃ স্তব পাঠ করিয়া কৃষ্ণকে কহিলেন ;— হে মহাবাহো কৃষ্ণ ! আমার মুক্তার পরম পদ দর্শন কর । হে মহেশানি ! রাধিকা এই কথা বলিবামাত্র সেই ডিষ্টে (মুক্তাফলে) কোটি কোটি কৃষ্ণ দৃষ্ট হইতে লাগিল । হে পরমেশানি ! তদৰ্শনে কৃষ্ণ বিশ্বিত হইলেন ॥১৪—১৫॥ অতঃপর পদ্মিনীদেবী তৎক্ষণাং এই চরাচর বিশ্ব সংহার করতঃ সেই ডিষ্টে (মুক্তাফলে) বিলীন করিয়া ফেলিলেন ॥১৬॥ হে বরাননে ! রাধিকা এইজন্মে ত্রিপুরাপদপূজনপ্রসাদাং শ্রীকৃষ্ণকে কোটি কোটি ডিষ্ট প্রদর্শন করিলেন । হে প্রিয়ে ! শ্রীহরি সেই মুক্তাডিষ্টে অগ্রাঞ্জ

ଅପଶ୍ମଦନ୍ତଦାଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟଂ ମୁଜ୍ଜାଯାଃ ତେକ୍ଷଣାଂ ହରିଃ ।
 କୋଟିମୁଜ୍ଜାଫଳଂ ତତ୍ତ ଜୀଯତେ ତେକ୍ଷଣାଂ ପ୍ରିୟେ ॥୧୮॥
 ଦୃଷ୍ଟିଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟଂ ମହାତ୍ମ କୃଷ୍ଣ ବରବର୍ଣ୍ଣି ।
 ଆଜ୍ଞାନଂ ଦର୍ଶଯାମାସ ହରିଃ ପଦ୍ମଦଲେକ୍ଷଣଃ ॥୧୯॥
 ଦୃଷ୍ଟିଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟମୟଂ ଦେବି କୃଷ୍ଣ ଉଦ୍‌ଦେଖତାମିଯାଂ ।
 ଆଜ୍ଞାନଂ ଗର୍ହଯାମାସ ଦୃଷ୍ଟିଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟମନୁଭମମ୍ ॥୨୦॥
 ପ୍ରଜପେଣ ପରମାଂ ବିଦ୍ୟାଂ ମହାକାଳୀଂ ମନୋହରମ୍ ।
 ନିରୀକ୍ଷ୍ୟ ରାଧିକାବକ୍ତ୍ରଂ ପ୍ରଜପେଣ କାଲିକାମନୁମ୍ ॥୨୧॥
 ଇତି ଶ୍ରୀବାଞ୍ଜୁଦେବ-ରହଞ୍ଚେ ରାଧା-ତନ୍ତ୍ରେ ସଂପ୍ରବିଂଶଃ ପଟଳଃ ॥*॥

ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟକୁପ ସନ୍ଦର୍ଶନ କରିଲେନ । ପରାତ୍ମ ମୁଜ୍ଜାଡ଼ିଷ୍ଟ ହିତେ ତେ-
 କ୍ଷଣାଂ କୋଟି କୋଟି ମୁଜ୍ଜାଫଳ ଉତ୍ସୂତ ହିତେ ଲାଗିଲ ॥୧୭—୧୮॥ ହେ
 ବରବର୍ଣ୍ଣି ! ପଦ୍ମନୀପ୍ରଦଶିତ ମୁଜ୍ଜାଡ଼ିଷ୍ଟେ ପରମାତ୍ମାତ୍ମ କୁପ ନିରୀକ୍ଷଣ
 କରିଯା ପଦ୍ମପଲାଶଲୋଚନ ହରି ରାଧିକାକେ ସ୍ଵୀଯ କୁପ ଦେଖାଇଲେନ । ହେ
 ଦେବି ! କୁପ ମୁଜ୍ଜାଡ଼ିଷ୍ଟେ ପରମାଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟମୟ କୁପ ଦର୍ଶନ କରିଯା ଉଦ୍‌ଦେଖ-
 ଚିତ୍ତେ ଆପନାକେ ଧିକ୍କାର ଦିତେ ଲାଗିଲେନ ॥୧୯—୨୦॥ ଅତଃପର
 ଶ୍ରୀହରି ରାଧିକାର ବଦନ ନିରୀକ୍ଷଣ କରତଃ ମହାବିଦ୍ୟା ମହାକାଳୀର ମହା-
 ମନ୍ତ୍ର ଜ୍ପ କରିତେ ଆରଣ୍ୟ କରିଲେନ ॥୨୧॥

ଶ୍ରୀବାଞ୍ଜୁଦେବ-ରହଞ୍ଚେ ରାଧା-ତନ୍ତ୍ରେ ସଂପ୍ରବିଂଶ ପଟଳ ସମାପ୍ତ ॥୩॥

অষ্টাবিংশং পটলঃ ।

শ্রীজিশ্বর উবাচ ;—

অনেনৈব বিধানেন কৃষ্ণস্য কুল-সাধনম্ ।

কুণ্ডগোলকপুষ্পস্য সাধনায় শুচিস্থিতে ।

যদুজ্ঞা পঞ্জিনী রাধা কৃষ্ণায় নিগদামিতে ॥১॥

শ্রীরাধিকোবাচ ;—

শৃঙ্গ কৃষ্ণ মহাবাহো বচনং হিতকারকম্ ।

বাস্তুদেব পরং অঙ্গ মম জ্ঞানেন যুজ্যতে ॥২॥

বাস্তুদেবশরীরং অং শঙ্কোধি যদি চেন্দে ।

মহতী চ তদা কৃষ্ণ মম শ্রীতির্হি জায়তে ॥৩॥

তন্দেব সহসা কৃষ্ণ শঙ্খারং প্রদদাম্যহম্ ।

অন্তথা পুণ্ডরীকাঙ্ক্ষ মনুষ্যস্ত্রং হি মে মতিঃ ।

মনুষ্যেষু বরাকেষু নাস্তি সঙ্গঃ কদাচনঃ ॥৪॥

শ্রীজিশ্বর কহিলেন ;—হে শুচিস্থিতে ! এই প্রকার বিধানে
শ্রীকৃষ্ণ কুলসাধন করিয়াছিলেন । পঞ্জিনীঝর্পণী রাধিকা কুণ্ড-
গোলকপুষ্পসাধনার্থ শ্রীকৃষ্ণকে যাহা বলিয়াছিলেন, তাহা তোমার
নিকট বলিতেছি ॥১॥

শ্রীরাধিকা কহিলেন ;—হে মহাবাহো কৃষ্ণ ! হিতগর্ভ বাক্য
শ্রবণ কর । আমার জ্ঞানে বাস্তুদেবই পরম ব্রহ্ম । হে হরে ! যদি
তুমি বাস্তুদেবের শরীরধারণে সক্ষম হও, তাহা হইলে আমার মহতী
শ্রীতি জন্মিবে ॥২—৩॥ হে কৃষ্ণ ! তাহা হইলে আমি তৎক্ষণাং

ଯଦି ମେ ପୁଣ୍ୟକାଙ୍କ ମହୁଷ୍ୟେ ସଙ୍ଗତୋ ଭବେ ।
 ତତ୍ତ୍ଵଦେବ ସହୀନ ତୁଙ୍କା ତ୍ରିପୁରା ମାତୃକା ମମ ।
 ଭ୍ରମନାଥ ତ୍ରୈକ୍ଷଣାଥ ମାତ୍ର କରିଷ୍ୟତି ନ ଚାନ୍ତଥା ॥୫॥
 ଏତଚୂର୍ବୁ ବଚନ୍ତୁମ୍ଭ୍ୟାଃ କୃଷ୍ଣଃ ପଞ୍ଚଦଲେକ୍ଷଣଃ ।
 ମନୋ ନିବେଶ୍ୟ ଦେବେଶିଃ କାଲିକା ପଦପକ୍ଷଜେ ।
 ପ୍ରଜପତ୍ୟ ପରମାଂ ବିଦ୍ୟାଂ ନିଜରୂପମବାପୁର୍ଯ୍ୟାଃ ॥୬॥
 ଶ୍ରୀବାସୁଦେବ ଉବାଚ ;—
 ଶୃଗୁ ପଞ୍ଚନୀ ମହାକ୍ୟଂ ତବ ସଂ କଥୟାମୟହମ् ।
 ସଂ କୃଷ୍ଣେ ବାସୁଦେବୋହିହଂ ଗହାବିଷ୍ଣୁରହଂ ପ୍ରିୟେ ॥୭॥
 ସଙ୍ଗୋପନାର୍ଥଂ ଚାର୍ବିଙ୍ଗି ଦିଭୁଜୋହିହଂ ନ ଚାନ୍ତଥା ।
 ଅନ୍ତର୍ଥଂ ହି ମହେଶାନି ତପନ୍ତୁଷ୍ଟଂ ଶ୍ରଦ୍ଧାରଣମ୍ ॥୮॥

ତୋମାର ପ୍ରାର୍ଥନା ପୂର୍ଣ୍ଣ କରିବ । ଅନ୍ତଥା ହେ ପୁଣ୍ୟକାଙ୍କ ! ତୁମି ମହୁଷ୍ୟ
 ବଲିଯାଇ ଆମାର ଧାରଣା । କୁନ୍ତ ମାନବେର ସହିତ କଦାଚ ଆମାର ସଙ୍ଗ
 ହଇତେ ପାରେ ନା ॥୫॥ ହେ ପୁଣ୍ୟକନିଭେକ୍ଷଣ ! ମହୁଷ୍ୟେର ସହିତ ଯଦି
 ଆମାର ମିଳନ ହୟ, ତାହା ହିଲେ ଜନନୀ ତ୍ରିପୁରାଦେବୀ ତ୍ରୈକ୍ଷଣାଥ
 ଆମାର ପ୍ରତି ତୁଙ୍କା ହଇଯା ଆମାକେ ଭ୍ରମୀଭୂତ କରିଯା ଫେଲିବେନ ;
 ଇହା ଅନ୍ତଥା ହଇବେ ନା ॥୬॥ ହେ ଦେବେଶି ପାର୍ବତି ! ପଞ୍ଚପଲାଶଲୋଚନ
 ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ରାଧିକାର ଝିନ୍ଦ୍ରି କଥା ଶ୍ରବଣ କରିଯା ମହାମାୟା କାଲିକାଦେବୀର
 ପାଦପଦ୍ମେ ଚିତ୍ତାପର୍ଣ୍ଣ କରନ୍ତଃ ପରମା ବିଦ୍ୟା ଜପ କରିତେ ଆରଣ୍ୟ କରି-
 ଲେନ ଏବଂ ମେହି ଜପେର ଫଳେ ଅଚିରେ ସ୍ତ୍ରୀଙ୍କ ରୂପ ପ୍ରାପ୍ତ ହଇଲେନ ॥୭॥

ଶ୍ରୀବାସୁଦେବ କହିଲେନ ;—ହେ ପ୍ରିୟେ ପଞ୍ଚନୀ ! ଆମି ଯାହା ବଲି-
 ତେଛି, ତାହା ଶୁଣ । ଆମିହି ମହାବିଷ୍ଣୁ ବାସୁଦେବ କୃଷ୍ଣରାପେ ଆବିଭୂତ
 ହଇଯାଛି । ହେ ଚାର୍ବିଙ୍ଗି ! ଆମି ଜନମଙ୍ଗୋପନାର୍ଥି ଦିଭୁଜ ମୁଣ୍ଡି ଧାରଣ

তেন সত্যেন ধর্ষেণ পঞ্চনীসঙ্গমেব চ ।

তব সঙ্গং বিনা রাধে বিষ্ণাসিঙ্গিঃ কথং ভবেৎ ।

আজ্ঞাং দেহি পুনর্ভজ্জে নরদেহং অজাম্যহম্ ॥৯॥

শ্রীপঞ্চল্লাবাচ ;—

বাস্তুদেব মহাবাহো মনুষ্যত্বং অজাধুনা ।

প্রাসন্নাহং তব বিতো পশ্চাতি তপসঃ ফলম্ ॥১০॥

তস্মাস্তুচনং শ্রুত্বা মনুষ্যত্বং গতো হরিঃ ॥১১॥

শৃণু কৃষ্ণ মহাবাহো বাস্তুদেব অমেব চ ।

শিবস্ত্রে নিশ্চয়ং দেব শ্রামস্তুন্দরদেহভাক্ ॥১২॥

যত্তে শ্রান্তদেহস্ত তদেব কালিকাতনুঃ ।

শৃণু কৃষ্ণ মহাবাহো রহস্যমতিগোপনম্ ॥১৩॥

করিয়াছি, সন্দেহ নাই। পরস্ত তোমার সঙ্গলাভের জগ্নই আমি
সুন্দরণ তপস্থা করিতেছি। সেই তপস্থার ফলেই আমার পঞ্চনী-
সঙ্গ লাভ হইবে। হে রাধে ! তোমার সঙ্গ ব্যতীত কিরূপে বিষ্ণা-
সিঙ্গি হইতে পারে ? হে ভদ্রে ! তুমি অনুমতি কর, আমি পুনর্বার
নরদেহ ধারণ করিয়া বিচরণ করি ॥৭—৯॥

শ্রীপঞ্চনী কহিলেন ;—হে মহাবাহো বাস্তুদেব ! তোমার
তপস্থার প্রভাব দর্শন করিয়া আমি পরিতৃষ্ঠা হইয়াছি ; তুমি এক্ষণে
নরদেহ ধারণ কর ॥১০॥ শ্রীমতী রাধিকার এই কথা শুনিয়া শ্রীহরি
তৎক্ষণাং নরকূপ ধারণ করিলেন ॥১১॥ তখন শ্রীমতী রাধিকা
পুনর্বার কহিতে লাগিলেন ;—হে মহাবাহো কৃষ্ণ ! তুমিই বাস্তু-
দেব ; হে শ্রামস্তুন্দর ! নিশ্চয়ই তোমার কল্যাণ হইবে। তোমার
শ্রামদেহই কালিকাদেহ। হে মহাবাহো কৃষ্ণ ! অতীব গোপ্য রহস্য
শ্রবণ কর ॥১২॥ হে পুণ্ডরীকাঙ্ক্ষ ! আমি ত্রিপুরা-দৃতী পঞ্চনী,

ତ୍ରିପୁରାୟା� ସଦା ତୃତୀ ପଦ୍ମିନୀ ପରମା କଳା ।
 ସଦା ଯେ ପୁଣ୍ୟକାଙ୍କ୍ଷ ସୋନିଶ୍ଚକ୍ଷତରପିଣୀ ।
 ମମ ସୋନୌ ମହାବାହେ ରେତଃପାତଂ ନଚାଚରେ ॥୧୫॥
 ଶ୍ରୀଜ୍ଞିଶ୍ଵର ଉବାଚ ;—
 ତସ୍ମାତ୍ ବଚନଂ ଶ୍ରୁତା କୃଷ୍ଣାତ୍ମାମୁଖାଚ ହ ।
 ଶୃଗୁଭ୍ରତ୍ତ ବରାରୋହେ ଦାସୋହହ୍ ତବ ଶୁନ୍ଦରି ॥୧୬॥
 କୃଷ୍ଣାତ୍ ବଚନଂ ଶ୍ରୁତା ତୁଷ୍ଟା ସା ପଦ୍ମିନୀ ପରା ।
 କୃଷ୍ଣାତ୍ ବାମପାର୍ଶ୍ଵା ପୌର୍ଣ୍ମାସି ନିଶାତ୍ ଚ ॥୧୭॥
 କାର୍ତ୍ତିକ୍ୟାଂ ସମ୍ବନ୍ଧାକୁଲେ ପଦ୍ମିନୀ ପଦ୍ମଗନ୍ଧିନୀ ।
 ନାନାଶ୍ରଦ୍ଧାରବେଶାତ୍ୟ ରତିରପା ମନୋହରା ॥୧୮॥
 ରାଧା ପରମବୈଦ୍ୟା ଶୃଙ୍ଗାରଣପଣ୍ଡତା ।
 କନ୍ଦର୍ପନଦୃଶଃ କୃଷ୍ଣେ ବାନୁଦେବଶ ପାର୍ବତି ।
 ଉଭ୍ୟାର୍ମେଲନଂ ଦେବି ଶୃଙ୍ଗେ ଲୌଦାମିନୀ ଯଥା ॥୧୯॥

ଆମି ତ୍ରିପୁରାଦେବୀର ପରମା କଳା ; ଆମାର ଗର୍ଭଦାର ଅକ୍ଷତ । ହେ
 ମହାବାହେ ! ତାହା ବୀଜାଧାନେର ଉପ୍ୟୁକ୍ତ ନହେ ॥୧୩—୧୪॥

ଶ୍ରୀଜ୍ଞିଶ୍ଵର କହିଲେନ ;—ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ରାଧିକାର ଏହି ବାକ୍ୟ ଶ୍ରବଣ କରିଯା
 କହିଲେନ ;—ହେ ବରାରୋହେ ! ହେ ଶୁନ୍ଦରି ! ଶୁନ, ଆମି ତୋମାର
 ଦାସ ॥୧୫॥ ହେ ପାର୍ବତି ! ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣେର ଏହି କଥା ଶୁଣିଯା ପଦ୍ମିନୀ ପରି-
 ତୃତୀ ହଇଲେନ । କାର୍ତ୍ତିକ ମାସେର ପୂର୍ଣ୍ଣିମା ତିଥିତେ ରଜନୀଯୋଗେ ସମ୍ବନ୍ଧ-
 ତୀରେ ବିବିଧ ଶୃଙ୍ଗାରବେଶ ବିଭୂଷିତା ହଇଯା ପଦ୍ମଗନ୍ଧିନୀ ପଦ୍ମିନୀ
 ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣେର ବାମପାର୍ଶ୍ଵ ଉପବିଷ୍ଟା ହଇଲେନ । ହେ ପାର୍ବତି ! ଶ୍ରୀମତୀ
 ରାଧିକା ରତିର ଶ୍ରଦ୍ଧା ମନୋହାରିନୀ, ପରମବୈଦ୍ୟା ଓ ଶୃଙ୍ଗାର-ରଣ-ନିପୁଣା ।
 ଆର ବାନୁଦେବ କୃଷ୍ଣ କନ୍ଦର୍ପ-ମଦୃଶ । ଶୁତରାଂ ଇହାଦେର ଉଭ୍ୟେର ମିଳନ

উভয়োর্ষেলনং দেবি ঘনসৌদামিনী সমমু ।

ক্রফ্রে মারকতঃ শৈলো রাধাশ্চিরতড়িৎপ্রভা ॥১৯॥

পৌর্ণমাস্তাং নিশামধ্যে কাঞ্চিক্যাং তরি-মধ্যতঃ ।

সংপূজ্যবিবিধের্ভোগৈঃ কালীং ভববিমোচিনীমু ॥২০॥

প্রজপ্য মনসা বিষ্টাং শৃঙ্গারসপূরিতামু ।

আলিঙ্গনাদিকং সর্বং তন্ত্রোক্তং কমলেক্ষণে ॥২১॥

সংপূজ্য মদনাগারং গঙ্গপুষ্পাদিভিঃ প্রিয়ে ।

রাধায়া মদনাগারং কুমওসৌভাগ্যবর্জনমু ।

সমারভ্য নিশীথে চ রাত্রিশেষে পরিত্যজেৎ ॥২২॥

তত্ত্ব পঞ্জিনী রাধা তত্ত্বেবান্তরধীয়ত ।

প্রণম্য মনসা কালীং স্বস্থানং সহসা গতা ॥২৩॥

পর্বত-শৃঙ্গে ঘনসৌদামিনীর গ্রাম মনোহর । হে দেবি ! শ্রীকৃষ্ণ
মরকত শৈলসমূহ এবং শ্রীমতী রাধিকা শ্চিরসৌদামিনীর প্রভা-
বিশিষ্টা ॥১৬—১৯॥ হে কমলেক্ষণে ! কাঞ্চিক মাসের পূর্ণিমা তিথিতে
রাত্রিকালে নৌকা-মধ্যে বিবিধ উপচার দ্বারা ভবপাশবিমোচিনী
কালিকাদেবীর অর্চনা করিয়া মনে মনে শৃঙ্গার-সন্স-পূরিতা বিষ্টা
(মন্ত্র) জপ করতঃ তন্ত্রোক্ত আলিঙ্গনাদি যাবতীয় কর্ম নির্বাহপূর্বক
গঙ্গপুষ্পাদি দ্বারা রাধিকার মদনাগার পূজা করিলেন । রাধিকার ঐ
মদনাগার শ্রীকৃষ্ণের সৌভাগ্যবর্জক । হে প্রিয়ে ! নিশীথকালে
কুলাচারে প্রবৃত্ত হইয়া রাত্রিশেষে রাধিকাকে পরিত্যাগ করিলে,
পঞ্জিনীরূপিণী সেই রাধিকা মনে মনে মহামায়া কালিকাদেবীকে
প্রণাম করতঃ সহসা সেই স্থান হইতে অস্তর্হিতা হইলেন । ইত্যব-

ଏତକ୍ଷିଣୁ ମମୟେ ଦେବୀ କାଳୀ ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷତାଂ ଗତା ।

କୃଷ୍ଣାଁ ପରମେଶ୍ଵାନି ମହାମାୟା ଜଗନ୍ମାୟୀ ॥୨୪॥

ଆକାଲିକୋବାଚ ;—

ଶୃଗୁ କୃଷ୍ଣ ମହାବାହୋ ସିଦ୍ଧୋହିସି ବହୁତ୍ତତ୍ତ୍ଵଃ ।

ପଞ୍ଚିନୀ ପରମା ଧତ୍ତା ତ୍ରିପୁରାପଦପୂଜନାଂ ॥୨୫॥

କୁଣ୍ଡସିଦ୍ଧିଃ ଯୋନିସିଦ୍ଧିଃ ସ୍ଵୟଭୂତଃ ତଥା ଭୂତ ।

ସର୍ବଂ ପ୍ରାପ୍ତଂ ଭୂତଶ୍ରେଷ୍ଠ ବହୁତ୍ତ୍ଵେନ ନିଶ୍ଚିତମ୍ ॥୨୬॥

ଶେଷଂ ବିଲାସଂ ରେ ପୁତ୍ର ଗୋପୀଭିଃ ସହ ସାମ୍ପ୍ରତମ୍ ।

କୁରୁ ତଂ ବିବିଧାଲାପଂ ଘନେଚ୍ଛାବିହାରିଗମ୍ ।

ଇତ୍ୟଜ୍ଞା ସା ମହାମାୟା ତତ୍ତ୍ଵେବାକ୍ଷରଧୀଯତ ॥୨୭॥

ଇତି ଆବାସୁଦେବ-ରହଞ୍ଚେ ରାଧା-ତତ୍ତ୍ଵେ ଅଷ୍ଟାବିଂଶଃ ପଟଳଃ ॥*॥

ମରେ ଜଗଜନନୀ କାଲିକାଦେବୀ ତଥାଯ ପ୍ରତ୍ୟକ୍ଷକୁପେ ଆବିଭୂତା ହଇଯା
ଆକୃଷଣକେ ବଲିତେ ଲାଗିଲେନ ॥୨୦—୨୪॥

ଆକାଲିକାଦେବୀ କହିଲେନ ;—ହେ ମହାବାହୋ କୃଷ୍ଣ ! ଶ୍ରବନ କର ।
ବହୁ ଯଜ୍ଞେ ତୁମି ସଫଳକାମ ହଇଯାଇଁ ; ପଞ୍ଚିନୀଦେବୀଓ ତ୍ରିପୁରାଦେବୀର
ପଦାଚନ ପ୍ରସାଦେ ପରମ ଧତ୍ତା ହଇଯାଇଛେ ॥୨୫॥ ହେ ଭୂତଶ୍ରେଷ୍ଠ ! କୁଣ୍ଡସିଦ୍ଧି,
ଯୋନିସିଦ୍ଧି ଓ ସ୍ଵୟଭୂତିସିଦ୍ଧି—ବହୁ ଯଜ୍ଞେ ଏହି ତ୍ରିବିଧ ସିଦ୍ଧିଇ ପ୍ରାପ୍ତ ହଇ-
ଯାଇ ; ଇହାତେ ସନ୍ଦେହ ନାହିଁ ॥୨୬॥ ହେ ପୁତ୍ର ! ସମ୍ପାଦିତ ତୁମି ଗୋପିକା-
ଦିଗେର ମହିତ ଶେଷ ବିଲାସ କର ; ତୁମି ତାହାଦେର ମହିତ ସ୍ଵୀଯ ଇଚ୍ଛାନ୍ତ-
ମାରେ ବିହାର କରତଃ ବିବିଧ ରହଣ୍ଡାଲାପ କର । ଏହି ବଲିଯା ମହାମାୟା
କାଲିକାଦେବୀ ସେଇ ଶ୍ଥାନ ହଇତେ ଅନ୍ତହିତା ହଇଲେନ ॥୨୭॥

ଆବାସୁଦେବ ରହଞ୍ଚେ ରାଧା-ତତ୍ତ୍ଵେ ଅଷ୍ଟାବିଂଶ ପଟଳ ସମାପ୍ତ ॥୧॥

উন্ত্রিংশং পটলং ।

***

শ্রীজ্ঞান উবাচ ;—

ততঃ কুষে মহাবাহু^র ষ্ঠো গোপগৃহং গতঃ ।
 সংস্কৃত্য বহুকায়ংশ্চ স্বয়মেব জনাদ্দিনঃ ॥১॥
 দিনে দিনে মহেশানি কৈশোরজনিতাংশ্চ তানু ।
 আলিঙ্গনং তথা হাস্তং যোনিতাড়নমেব চ ॥২॥
 সর্বাভির্গোপনারীভিঃ সহ ক্রীড়াং বরাননে ।
 দিবসে দিবসে কৃষ্ণঃ কুরতে স্বজনৈঃ সহ ॥৩॥
 কালিন্দীতীরমানাত্ত কৃষ্ণঃ পদ্মদলেক্ষণঃ ।
 শৃঙ্খবেণুং তথা বংশীং বাস্তুদেবঃ স্বয়ং হরিঃ ॥৪॥
 আপূর্য ধরণীং কুষে রাধা-রাধেতি বাদয়নু ।
 ক গতাসি প্রিয়ে রাধে তর্তুহং তব সুন্দরি ॥৫॥

শ্রীজ্ঞান কহিলেন ;— অতঃপর মহাবাহু কৃষ্ণ অগ্রান্ত বহুকায় সংহরণ করিয়া ছষ্টচিত্তে গোপভবনে প্রস্থান করিলেন ॥১॥ হে মহেশানি ! শ্রীকৃষ্ণ গোপরমণীগণের সহিত দিনে দিনে আলিঙ্গন, হাস্ত, অঙ্গতাড়ন প্রভৃতি কৈশোরজনিত নানাবিধি ক্রীড়াকৌতুকে দিন অতিবাহিত করিতে লাগিলেন ॥২—৩॥ পদ্মপলাশলোচন কৃষ্ণ কালিন্দীকূলে উপস্থিত হইয়া শৃঙ্খ, বেণু, বংশীবাদনে প্রবৃত্ত হইলেন । শ্রীহরি বংশীধ্বনিতে বনভূমি আপূরিত করিয়া বংশীস্থরে ‘রাধা রাধা’ শব্দ উচ্চারণপূর্বক বলিতে লাগিলেন ;— হে রাধে ! তুমি কোথারে

ଦୁଃଖିଂ ଦେହି ପୁନର୍ଭଦ୍ରେ ନୀରଜାୟତଲୋଚନେ ।
 କାମସିନ୍ଦୀପନେ ବଙ୍ଗେ ନିମଜ୍ୟ କ ଗତା ପ୍ରିୟେ ॥୬॥
 ବହିସାଗରଯୋର୍ଧ୍ଵେ ମାଂ ନିକିପ୍ୟ କୁଟୋ ଗତା ।
 ଏବଂ ବହୁବିଧାଲାପୈ ସ୍ଵଜନୈଃ ସହ କେଶବଃ ।
 ସମୁନୋପବନେଶୋକବନପଞ୍ଜବଥଣୁତେ ॥୭॥
 କୃବଳଃ ପଦ୍ମପଲାଶାକ୍ଷେତ୍ରେ ବ୍ୟହରଦ୍ଵାଜମୁଲେ ।
 ନିହତ୍ୟ ଦୈତ୍ୟାନ୍ତ କଂସାଦୀନ୍ତ ମଥୁରାଯାଂ ବରାନନେ ।
 ତତୋ ଦ୍ଵାରାବତୀଂ ଦେବି ସ୍ଵର୍ଣ୍ଣଂ ମହିୟମଦିନୌମ୍ ॥୮॥
 ଶତଯୋଜନବିଷ୍ଟୀର୍ଣ୍ଣଂ ପୁରୀଂ କାଞ୍ଚନନିର୍ମିତାମ୍ ।
 ସମୁଦ୍ରପରିଥି ଯତ୍ର ନାକ୍ଷାଂ କୁଣ୍ଡଲିନୀ ସ୍ଵର୍ଗମ୍ ॥୯॥
 ନବଲକ୍ଷଗୃହଃ ଯତ୍ର ସ୍ଵର୍ଣ୍ଣାରକଚିତ୍ରିତମ୍ ।
 ନବରତ୍ନପ୍ରଭାକାରୀ ପୁରୀ ସର୍ବମୁଶୋଭନା ॥୧୦॥

ଯାଇତେଛ ? ହେ ସୁନ୍ଦରି ! ଆମି ତୋମାର ଭର୍ତ୍ତା । ହେ ପଦ୍ମପତ୍ରାୟତାଙ୍ଗି !
 ଆମାକେ ପୁନର୍ବାର ଦର୍ଶନ ଦାଓ, ହେ କଳାଣି ! ଆମାକେ କାନ୍ଦୋତ୍ତେଜନା-
 ବର୍ଦ୍ଧକ ବହିତେ ନିକ୍ଷେପ କରିଯା କୋଥାର ଯାଇତେଛ ? ତେ ପ୍ରିୟେ ! ବକ୍ଷି
 ଓ ସାଗରଗର୍ଭେ ନିକ୍ଷେପ କରିଯା କୋଥାର ଯାଇତେଛ ? କେଶବ ଏବିଷ୍ଠ
 ବହୁ ବିଲାପ କରିଯା ସ୍ଵଜନଗଣମହ ଯମ୍ନାତୀରସ୍ତ ନବପଞ୍ଜବାୟିତ୍ତ ଅଶୋକୋପ-
 ସନେ ଭରଣ କରିତେ ଲାଗିଲେନ । ହେ ବରାନନେ ! ପଦ୍ମପଲାଶାକ୍ଷ
 ଏଇରପେ ବ୍ରଜଧାମେ ବିଚରଣପୂର୍ବିକ ମଥୁରାତେ ଯାଇଯା କଂସାଦୀ ଦୈତ୍ୟ-
 ଦିଗକେ ନିହତ କରତଃ ମାତ୍ରାଂ ମହିୟମଦିନୀକପିଣ୍ଡୀ ଦ୍ଵାରାବତୀତେ ଗମନ
 କରିଲେନ ॥୪—୮॥ ଐ ଦ୍ଵାରାବତୀ ନଗରୀ ଶତଯୋଜନ ବିଷ୍ଟୀର୍ଣ୍ଣ ଏବଂ
 ପୁରୀ କାଞ୍ଚନନିର୍ମିତ । ସମୁଦ୍ରକପିଣ୍ଡୀ ମାତ୍ରାଂ କୁଣ୍ଡଲିନୀ ଶକ୍ତି ପରିଥ-
 କ୍ରମେ ଐ ପୁରୀକେ ବୈଟନ କରିଯା ରହିଯାଛେ ॥୯॥ ମୁଶୋଭନା ପୁରୀ ନବ-

প্রাচীরশতশো যুক্তা শুদ্ধহাটকনির্মিতা ।

অপরোভিঃ সমাকীর্ণা দেবগঙ্কবর্বসেবিতা ॥১১॥

তত্ত্ব তিষ্ঠতি দেবেশি দ্বারকায়ং শুচিস্থিতে ।

সর্বশক্তিময়ী দেবি পুরীদ্বারাবতী শুভা ॥১২॥

প্রাচীরশতমধ্যে তু পুরীগঙ্কবিলাসিনী ।

দশযোজনবিস্তীর্ণা নানাগঙ্কবিলাসিনী ॥১৩॥

তন্মধ্যে পরমেশানি পঞ্চযোজনমুক্তমম্ ।

তন্মধ্যে তু মহেশানি যোজনত্রয়মুক্তমম্ ॥১৪॥

পদ্মরাগমণিপ্রথ্যং নানাচিত্রবিচ্চিত্রিতম্ ।

তন্মধ্যে পরমেশানি চন্দ্রচন্দ্রাতপং প্রিয়ে ॥১৫॥

চন্দ্রাতপং বরারোহে মুক্তাদামবিভূষিতম্ ।

শ্বেতচামরনংযুক্তং চতুর্দিক্ষু সহস্রশং ।

চন্দ্রাতপং মহেশানি কোটিচন্দ্রাংশুনংযুক্তম্ ॥১৬॥

রত্ন প্রভায় উদ্ভাসিতা ; স্বর্ণ ও হীরবচিত্রিত নব লক্ষ শৃঙ্খল তথায়
বিরাজিত রহিয়াছে । বিশুদ্ধ স্বর্ণবিনির্মিত শত শত প্রাচীর দ্বারা
ঐ পুরী বেষ্টিত ; ঐ পুরী দেব, গঙ্কর্ব ও অপরোগমে সমাকীর্ণ ।
হে শুচিস্থিতে ! দ্বারকায় দ্বারাবতী নামে সর্বশক্তিময়ী শুভপ্রদা পুরী
বিষ্ণুমান । শত প্রাচীর মধ্যে ঐ পুরী শোভা পাইতেছে ; উহা
দশযোজন বিস্তীর্ণ এবং নানা সুগন্ধে আমোদিত । হে পরমেশানি !
ঐ দশযোজন বিস্তীর্ণ স্থান মধ্যে পঞ্চযোজন পরিমিত স্থান উভয়
এবং সেই পঞ্চযোজন মধ্যে আবার যোজনত্রয় পরিমিত স্থান সর্বো-
ক্তম । হে মহেশানি ! ঐ যোজনত্রয়মিত স্থান পদ্মরাগমণিতে থচিত
ও নানা চিত্রে বিচ্চিত্রিত । হে পরমেশানি ! তন্মধ্যে মুক্তাদামবিভূষিত

ଯୋଜନତ୍ରୟମଧ୍ୟ ତୁ ଯୋଜନେକଂ ମହେପଦମ୍ ।
 ନିତ୍ୟାନନ୍ଦମୟଃ ତତ୍ତ୍ଵ ଶିବଶକ୍ତିୟୁତଃ ସଦା ॥୧୭॥
 ତତ୍ତ୍ଵ ତିଷ୍ଠତି ଗୋବିନ୍ଦୋ ନାନାଭରଣଭୂଷିତ ।
 କୌଞ୍ଚଭୋ ହି ମଣିସ୍ତସ୍ତ ହୃଦୟେ ଶୋଭତେ ସଦା ॥୧୮॥
 ଚୂଡ଼ା ମନୋହରା ରମ୍ୟା ନାଗରୀ-ଚିତ୍ତକର୍ବିଣୀ ।
 ମହାବିଦ୍ଧା ମୁଣ୍ଡିମୟୀ ଚୂଡ଼ା ଯା ତବ ତିଷ୍ଠତି ॥୧୯॥
 ନୀଲକଟ୍ଟନ୍ତ ପୁଛେନ ଶୋଭିତଃ ପରମାଦୃତମ୍ ।
 ଚୂଡ଼ାଯା ବନ୍ଧନଃ ରଙ୍ଜୁଃ ଶ୍ରିରମୌଦାମିନୀମୟମ୍ ॥୨୦॥
 ନୀଲକଟ୍ଟପୁଷ୍ପଗଧ୍ୟ ନାଗରୀ-ମୋହିନୀ ପ୍ରଭା ।
 ଯୋନିରପା ମହାମାୟା ପ୍ରକୃତିଃ ପରମା କଳା ॥୨୧॥
 ଏବ୍ରୁତୋ ମହାବିଷୁଦ୍ଧରକାର୍ଯ୍ୟମୁଖାସ ହ ।
 ସର୍ବାଭରଣବେଶାଟାଃ ସର୍ବମାରୀମୟଃ ସଦା ॥୨୨॥

ଚଞ୍ଚାତପ ଶୋଭା ପାଇତେଛେ । ଐ ଚଞ୍ଚାତପ କୋଟି ଚଞ୍ଚମାର ଅଂଶୁମାଳାମ୍ବ
 ମୟୁଷ୍ଟାସିତ ଏବଂ ଉହାର ଚତୁର୍ଦ୍ଦିକେ ସହସ୍ର ସହସ୍ର ଶେତଚାମର ଶୋଭିତ
 ରହିଥାଏ । ମେହି ଯୋଜନତ୍ରୟ ମଧ୍ୟେ ଏକ ଯୋଜନ ପରିମିତ ସ୍ଥାନ ମହେ
 ପଦ ; ଉହା ସର୍ବଦା ଆନନ୍ଦମୟ ଏବଂ ଶିବଶକ୍ତିୟୁତ ॥୧୦—୧୧ । ତଥାଯ
 ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ନାନା ଆଭରଣେ ବିଭୂଷିତ ହଇଥା ଅବସ୍ଥିତ କରିତେ ଲାଗି-
 ଲେନ । ତୀହାର ବକ୍ଷଃହଳେ କୌଞ୍ଚଭମଣି ଶୋଭା ପାଇତେଛେ, ତୀହାର ଶିର-
 ଦେଶେ ନାଗରୀ-ଚିତ୍ତାକର୍ବିଣୀ ମନୋହାରିଣୀ ଚୂଡ଼ା ;—ଐ ଚୂଡ଼ା ମୁଣ୍ଡିମୟୀ ମହା
 ବିଦ୍ୟାସ୍ରକପା ; ଚୂଡ଼ାର ବନ୍ଧନରଙ୍ଜୁ ଶ୍ରିରମୌଦାମିନୀପ୍ରଭ ଏବଂ ମୟୁରପୁଛେର
 ଦ୍ୱାରା ଉହା ଆଶ୍ରଯାକ୍ରମେ ଶୋଭିତ । ମୟୁରପୁଛେର ମଧ୍ୟେ ନାଗରୀଚିତ୍ତ-
 ହାରିଣୀ ପରମା କଳା ଯୋନିରପା (ମୂଲତତ୍ତ୍ଵ-ସ୍ଵରୂପା) ମହାମାୟା ପ୍ରକୃତି
 ବିରାଜମାନା ॥୧୮—୨୧ ॥ ଏବ୍ରୁତ ମହାବିଷୁଦ୍ଧ କୃଷ୍ଣ ସର୍ବାଭରଣେ ବିଭୂଷିତ
 ଓ ନାରୀଗଣେ ପରିବୃତ ହଇଥା ଦ୍ୱାରକାମ୍ବ ବାସ କରିତେ ଲାଗିଲେନ ॥୨୨॥

এতশ্চিন্নস্তরে দেবি রাধারামেতি বীণয়া ।

গীর্যমানো মুনিশ্রেষ্ঠো নারদঃ সম্পাগতঃ ॥২৩॥

প্রণম্য শিরসা দেবং প্রচ্ছ দিজসন্তগঃ ।

মৎপ্রশং দেবদেবেশ ক্রহি অং জগদীশ্বরঃ ॥২৪॥

এতচ্ছড়া কৃতো লক্ষ বিশ্বন্য মোহিনী সদা ।

অর্বাচিত্রজনারীভিঃ কিশোরীভিঃ স্বশোভিতা ॥২৫॥

কৃগুলং শ্রবণোপেতং তব যদ্য শ্যাতে হরে ।

এতত্ পরমার্চর্যাং কৃগুলীবিগ্রহং প্রতো ॥২৬॥

নাসাগ্রসংস্থিতা মুক্তা তড়িৎপুঞ্জসম্প্রভা ।

নানাগ্রসংস্থিতা যন্তে কলা সা বিশ্বমোহিনী ॥২৭॥

অঙ্গদং বলয়ং কৃষ্ণ নৃপুরং লক্ষবান् কৃতঃ ।

বেণু-শৃঙ্গে কৃতোলক্ষে কস্তুরীত্তিলকং কৃতঃ ॥২৮॥

হে দেবি ! এমন সময়ে মুনিশ্রেষ্ঠ নারদ বীণায় ‘রাধা রাধা’ নাম গান্ধি করিতে করিতে সেই স্থানে আসিয়া উপস্থিত হইলেন ॥২৩॥ সেই দিজশ্রেষ্ঠ নারদ আনন্দস্তকে শ্রীকৃষ্ণকে প্রণাম করিয়া জিজ্ঞাসা করিলেন ;—তে দেব ! আপনি দেবগণের অধিপতি এবং জগতের ঈশ্বর । আমি আপনাকে যে প্রশ্ন করিতেছি, তাহার উত্তর প্রদান করুন ॥২৪॥ হে হরে ! সমস্ত কিশোরী ভজনারীগণ কর্তৃক যাহার শ্রী বর্দ্ধিত হইতেছে, সেই বিশ্ববিমোহিনী চৃড়া আপনি কোথায় পাইলেন ? পরন্তু আপনার শ্রুতিবৃগলে যে কৃগুলদ্বয় শোভা পাইতেছে, উহা পরমাদ্ভুত কৃগুলীমুদ্রিস্তরূপ । আপনার নাসাগ্রে যে মুক্তা বিরাজিত রহিয়াছে, উহা বিহুৎ পুঁজের ঘায় প্রভাবিশ্রষ্ট এবং বিশ্বমোহিনী কলাস্তরূপা । হে কৃষ্ণ ! এই সমস্ত এবং আপনার অঙ্গে,

ରାତ୍ରିଗଂ ଶାତଧା କୃଷ୍ଣ ଅତ୍ୟନ୍ତଜନଗୋହନମ୍ ।
 ଏଥା ଶ୍ରୀତଥଟୀ କୃଷ୍ଣ କୁଞ୍ଜଲୀ ପ୍ରକୃତିଃ ପରା ।
 କିଞ୍ଚିତ୍ତିରବନ୍ୟୁକ୍ତା ବିଚିତ୍ରମଣିନିର୍ମିତା ॥୨୯॥
 ଏତେଶ୍ୱାମଶରୀରଂ ହି ସବ୍ଜ-ସବ୍ଜାଦିନ୍ୟୁତମ୍ ।
 କୁତୋ ଲକ୍ଷଂ ସହଶ୍ରେଷ୍ଠ ସଦାବିଶ୍ଵବନ୍ଧିତ ॥୩୦॥
 ଦଲିତାଞ୍ଜନପୁଞ୍ଜାଭଂ ଚିକୁରଂ ବିଶମୋହନମ୍ ।
 ସ ଏମ ବିଶ୍ଵହଃ କୃଷ୍ଣ ସ୍ଵରଂ କାଳୀ ସଦୃଦ୍ଵହ ।
 ସତୋ ନିରଞ୍ଜନସ୍ତଃ ହି ତଃ କଥଂ ଶ୍ରୀମନ୍ୟଂ ସଦା ॥୩୧॥
 ଜ୍ଞାତୁଂ ସମାଗତୋ ନାମ କୁଲାଚାରଙ୍କ ଶାଖତମ୍ ।
 କୁଲାଚାରଂ ବିନା ଦେବ ବ୍ରହ୍ମବ୍ରଂ ନ ହି ଜୀବତେ ॥୩୨॥

ଅଞ୍ଜନ, ବନ୍ଦର, ନୃପତି ପ୍ରାଚୀତି ସର୍ଦ୍ଦିଜନବିମୋହନ ଯାଚା ଦୃଷ୍ଟ ହଇତେବେ, ଇହା
 କୋଥାର ପାଇଲେନ ? ପରମ୍ପରା ଏହି ଦେବେ, ଶ୍ରୀଓ କନ୍ଦୁରୀ-ତିଲକ ଦେଖି-
 ତୋଛ, ଇହାଇ ବା କୋଥାର ପାଇଲେନ ? ହେ କୃଷ୍ଣ ! ଏହି ମେ କଟିଦେଶେ
 ପରମା ପ୍ରକୃତି କୁଞ୍ଜଲିନୀରପା, କିଞ୍ଚିତ୍ତିରବନ୍ୟୁକ୍ତା, ବିଚିତ୍ର-ମଣି-
 ନିର୍ମିତା ପୌତ୍ରଟୀ ଦୃଷ୍ଟ ହଇତେବେ, ଇହା କୋଥାର ଆପ୍ତ ହଟିଲେନ ? ହେ
 ସହଶ୍ରେଷ୍ଠ ! ଆପନି ସର୍ଦ୍ଦା ଅମୃତ ହଇଥାଓ ସବଜବଜାନ୍ତରାଦି ଚିନ୍ତ୍ୟକ ଏହି
 ଶ୍ରାମଦେହ କୋଥା ହଇତେ ଆପ୍ତ ହଟିଲେନ ? ୧୫—୩୦ । ଆପନାର ଏହି
 ବିଶ୍ଵବିମୋହନ କେଶକଲାପ ଦଲିତାଞ୍ଜନପୁଞ୍ଜେନ ଶ୍ରାମ କୃଷ୍ଣାଭ । ହେ କୃଷ୍ଣ !
 ଆପନାର ମୁଣ୍ଡି କାଳୀଶକପ ! ହେ ସଦୃଦ୍ଵହ ! ଆପନି ନିରଞ୍ଜନ ; ସୁତରାଂ
 ଆପନି କେନ ଶ୍ରୀଗଣେ ବେଣ୍ଟି ହଇଯା ବହିଯାଇନ ? ହେ ଲାଘ । ଆମି
 ଶାଖତ କୁଲାଚାର ଜ୍ଞାତ ହଇବାର ଜନ୍ମ ଏଥାନେ ଦୟାଖତ ହଇଯାଛି । କ୍ଷେତ୍ର
 ଦେବ ! କୁଲାଚାର ବ୍ୟତୀତ କନ୍ଦାଚ ବ୍ରହ୍ମବ୍ରଂ ଦୟେ, ନ ॥୩୨—୩୩॥

শ্রীকৃষ্ণ উবাচ ;—

শুণু বিপ্রেন্দ্র বক্ষ্যামি যদুভং মম সংবিধৌ ॥
 যত্যাপি বিজশার্দুল দৃষ্টং মে বিগ্রহং কিল ।
 সর্বং হি প্রকৃতিং বিক্রি নান্থথা বিজনন্দন ॥৩৩॥
 ততো বহুবিধৈঃ পুস্পেরতিগৈক্ষের্মনোহরৈঃ ।
 অতিপ্রযত্নতো ভজ্যা পুজয়ামাস কালিকাম ॥৩৪॥
 ততস্তু মহামায়া স্বযং মহিষর্দিনী ।
 কৃষ্ণ কৃষ্ণ মহাবাহো শুণু মে পরমং বচঃ ॥৩৫॥
 ন ভযং কৃত্ব পশ্যামি কুলাচার-প্রভাবতঃ ।
 গচ্ছ কৃষ্ণ মহাবাহো সত্ত্বরং রত্নমন্দিরম্ ।
 মন্দিরস্য প্রভাবেন সর্বং তব ভবিষ্যতি ॥৩৬॥

শ্রীকৃষ্ণ কহিলেন ;—হে বিপ্রেন্দ্র নারদ ! তুমি আমার নিকট
 যাহা বলিলে, তাহাৰ উত্তৰ দিতেছি, শ্রবণ কর । হে বিজশার্দুল !
 এই যে আমার বিগ্রহ দেখিতেছ, ইহা সমস্তই প্রকৃতি বলিয়া
 জানিবে । হে বিজনন্দন ! ইহার অন্থথা মনে করিও না ॥৩৩॥
 শ্রীহরি দেবৰ্ষি নারদকে ইহা বলিয়া, বল্দিধ পৃষ্ঠ ও মনোহর গুরু-
 চন্দনমূর্তি ভজ্যি সহিত প্রফুল্লতাসহকারে কালিকাদেবীর পূজা করি-
 লেন । তখন মহিষর্দিনী মহামায়া কালী সন্তুষ্ট হইয়া তথায় আগমন
 করতঃ কৃষ্ণকে কহিলেন ;—হে কৃষ্ণ ! হে মহাবাহো কৃষ্ণ !
 আমার সারগর্ভ বাক্য শ্রবণ কর । কুলাচারপ্রভাবে কুত্রাপি আমি
 তুম দেখিতেছি না । হে মহাবাহো কৃষ্ণ ! তুমি সত্ত্বর রত্নমন্দিরে
 প্রবেশ কর ; সেই মন্দিরপ্রভাবে তোমার সকল অভীষ্ট সিক
 ঝাঁকিবে ॥৩৪—৩৬॥

ଶ୍ରୀଗ୍ରାମ ଶିରସା ଦେବୀଂ ପ୍ରବିବେଶ ପୁରଂ ତତ୍ତଃ ।

ଦୁଷ୍ଟୀଂ ପୁରଂ ମହଞ୍ଜମ୍ୟଂ ସମୁଦ୍ରପରିଥାରତମ୍ ।

ନବରତ୍ନସମୁହେମ ପୁରିତଂ ସର୍ବତୋ ଗୃହମ୍ ॥୩୭॥

ତତ୍ତଃ କତିଦିନାଦୁର୍ଲିଙ୍ଗ ରଙ୍ଗକ୍ରିଣ୍ୟାତ୍ମା ବରତ୍ତ୍ରିଯଃ ।

ବିବାହମକରୋଽ କୃଷେଣ ରଙ୍ଗକ୍ରିଣୀପ୍ରଭୃତିତ୍ରିଯଃ ॥୩୮॥

ଅତିଗୁହ୍ୟଂ ଶ୍ରୀ ପ୍ରୌଢ଼େ ଉଦିଷ୍ଟଂ ନଗନନ୍ଦିନି ।

ଯେନ କୃଷେଣ ମହାବାହ୍ୟ ସିଦ୍ଧୋତ୍ତୁଂ କମଳେକ୍ଷଣଃ ॥୩୯॥

ରଙ୍ଗକ୍ରିଣୀ ସତ୍ୟଭାମା ଚ ଶୈବ୍ୟା ଜ୍ଞାନସତ୍ୱ ତ୍ରଥା ।

କାଲିନ୍ଦୀ ଲକ୍ଷଣା ଜ୍ଞେୟା ମିତ୍ରବିକ୍ରାଚ ସମ୍ପଦୀ ॥୪୦॥

ନାଗଜିତ୍ୟା ମହେଶାନି ଅଷ୍ଟେଂ ପ୍ରକୁଳମ୍ୟଃ ସ୍ଵତାଃ ।

ତତ୍ତଃ କୃଷେଣ ମହାବାହ୍ୟରତ୍ନମକରୋଽ ପ୍ରଭୃଃ ॥୪୧॥

କୃତ୍ତା ବିବାହମେତାନାଂ ବହୁଯତ୍ରେମ ମାପଦଃ ।

ଅନ୍ୟାନି ଚ ମହେଶାନି ସହ୍ୟାନି ଚ ମୋଡ଼ଶ ॥୪୨॥

ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ମହିଯଗନ୍ଦିନୀଦେବୀ କର୍ତ୍ତ୍ରକ ଏଇରୂପ ଆନିଷ୍ଟ ହଟୀଆ, ତୀତାକେ
ଅବନତ ଗନ୍ଧକେ ନରକାର କରତଃ ପୁରମଧୋ ପ୍ରବିଷ୍ଟ ହଇଲେନ । ଦେଖି-
ଲେନ, ସେଇ ରମାପୁର ସମୁଦ୍ର-ପରିଥାୟ ବୈଷ୍ଟିତ ଏବଂ ତତ୍ତା ଗୃହ ସକଳ ନବ-
ରତ୍ନସମୁହେ ପ୍ରପୁରିତ ॥୩୭॥ ଏଇରୂପେ କିମ୍ୟାଦିନ ଅନ୍ତିତ ହଇଲେ, ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ
ରଙ୍ଗକ୍ରିଣୀ ପ୍ରଭୃତି ବରାଙ୍ଗନାଦିଗକେ ବିବାହ କରିଲେନ ॥୩୮॥ ହେ ପ୍ରୌଢ଼େ
ନଗନନ୍ଦିନି ! ଅତଃପର କମଳେକ୍ଷଣ ମହାବାହ୍ୟ କୃଷ୍ଣ ମେରାପେ ସିରିଲାଭ
କରିଲେନ, ସେଇ ଗୁହ୍ୟ ବୃତ୍ତାନ୍ତ ତୋମାର ନିକଟ ବଲିତେଛି, ଶ୍ରବଣ କରିଯା
ହୃଦୟେ ଧାରଣ କର ॥୩୯॥ ହେ ମହେଶାନି ! ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣର ଅଷ୍ଟମ-ପ୍ରକତି ;—
ରଙ୍ଗକ୍ରିଣୀ, ସତ୍ୟଭାମା, ଶୈବ୍ୟା, ଜ୍ଞାନସତ୍ୱ, କାଲିନ୍ଦୀ, ଲକ୍ଷଣା, ମିତ୍ରବିକ୍ରାଚ ଓ
ନାଗଜିତ୍ୟା । ହେ ମହେଶ ! ମହାବାହ୍ୟ ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ବହୁ ଯତ୍ନେ ଇହାଦିଗକେ ବିବାହ
କରିଯା, ଆର ଷୋଡ଼ଶ ସହ୍ୱର୍ତ୍ତ ନାରୀର ପାଣି ଗ୍ରହଣ କରିଲେନ ॥୪୦—୪୨॥

ଶ୍ରୀଗାଂ ଶତାନି ଚାର୍ବିଙ୍ଗି ନାନାକୁପାଦିତାନି ଚ ।
 ଏ ତାଃ କୃଷ୍ଣୟ ଦେବେଶ ଭାର୍ଯ୍ୟାଃ ସାରବିଲୋଚନାଃ ।
 ଅଧାନାତ୍ମା ମହିଷ୍ୟୋହିଷ୍ଟୌ କୁଞ୍ଜିଣ୍ୟାତ୍ମା ବରାନନେ ॥୪୩॥
 ପୁରୋତ୍ତମ ମହେଶାନି କଥ୍ୟାମାନ ତତ୍ତ୍ଵଃ ।
 କୃଷ୍ଣୟ ବଚନଂ ଶ୍ରୀଜ୍ଵା ବିଶ୍ୱଯଂ ଗତବାନ୍ ଦିଜଃ ॥୪୪॥
 ନମଶ୍କରୋମ୍ୟହଂ ଦେବୀଃ ପ୍ରକୃତିଃ ପରମେଶ୍ୱରୀମ୍ ।
 ସମ୍ୟାଃ କଟାକ୍ଷମାତ୍ରେଣ ନିଶ୍ଚିପୋହିପି ଶୁଣୀ ଭବେ ॥୪୫॥
 ଶ୍ରୀ କୃଷ୍ଣ ମହାବାହୋ ମୃତ୍ୟୁରାଂ ଗଛ ସତ୍ତରମ୍ ।
 ବୈକୁଞ୍ଚଲ୍ସଦୃଶାକାରାଂ ରତ୍ନମାଲାବିତୁମିତାମ୍ ।
 ଦ୍ୱାରକା ପ୍ରକୃତିର୍ମାସା ମହାସିଦ୍ଧିପ୍ରଦାୟିଣୀ ॥୪୬॥
 ତବ ଯୋଗ୍ୟ ସତ୍ତ୍ଵଶ୍ରେଷ୍ଠ ନାନ୍ୟଥା କମଳେକ୍ଷଣ ।
 ଅଷ୍ଟାଭିନାୟିକାଭିଶ୍ଚ ସହିତଃ ସର୍ବଦା ବିଭୋ ॥୪୭॥

ଏହି ଯୋଡ଼ଶ ମହ୍ୟ ରମଣୀର ମଧ୍ୟେ କୁପଣ୍ଟଗୁରୁତ୍ୱ ବିଶାଳନନ୍ଦନା ଶତ ନାରୀଙ୍କ
 କୃଷ୍ଣେର ପ୍ରୀତି-ପ୍ରାଦା, ତ୍ରାଦ୍ୟେ ଆବାର କୁଞ୍ଜିଣ୍ୟାଦି ପୁରୋତ୍ତମ ଅଷ୍ଟ ମହିୟୀ
 ପ୍ରଦାନା ॥୪୮॥ ହେ ମହେଶାନି ! ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ ଦେଖିବ ନିକଟ ପୂର୍ବ କଥାତ୍
 ସମସ୍ତ ତତ୍ତ୍ଵକଥା ପ୍ରକାଶ କରିଲେନ । ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣେର ଏହି ସମସ୍ତ ସାକ୍ୟ ଶ୍ରବନ
 କରିଯା ଦେବ୍ୟ ବିଶ୍ୱିତ ହିଲେନ ॥୪୯॥ ତନେନସ୍ତର ଦେବ୍ୟ ନାରଦ କହି-
 ଲେନ ; ଯାହାର କଟାକ୍ଷମାତ୍ରେ ନିଶ୍ଚିପ୍ତ ମଣ୍ଗଳ ହୟ, ଦେଇ ପରମେଶ୍ୱରୀ-
 ପ୍ରକୃତିଦେବୀକେ ଆମ ନମଶ୍କାର କରି ॥୫୦॥ ହେ ମହାବାହୋ କୃଷ୍ଣ !
 ତୁମ ଆମାର କଥା ଶୁଣ, ଶୀଘ୍ର ତୁମ ମୃତ୍ୟୁରାର ଗମନ କର । ବିବିଧ ରୁତ୍-
 ମାଲାୟ ପରିଶୋଭିତା ଦ୍ୱାରକାପୁରୀ ବୈକୁଞ୍ଚଲ୍ସଦୃଶୀ ଏବଂ ମହାସିଦ୍ଧିପ୍ରଦା ଓ
 ମାଯାମୟୀ ପ୍ରକୃତିଷ୍ଵର୍ଗପା ॥୫୧॥ ହେ ସତ୍ତ୍ଵକୁଳଶ୍ରେଷ୍ଠ କମଳଲୋଚନ କୃଷ୍ଣ ! ଏହି
 ଦ୍ୱାରକାପୁରୀଇ ତୋମାର ଉପଧୂତ ସନ୍ଦେହ ନାହିଁ । ହେ ବିଭୋ ! ଏହି ସ୍ଥାନେ
 ଅଷ୍ଟ ନାୟିକାର ସହିତ ସର୍ବଦା ମହାମୟା ବିରାଜିତା ରହିଯାଛେ ॥୫୨॥

ଗଞ୍ଜ ଗଞ୍ଜ ମହାବାହେ ସତ୍ତରଂ ମଥୁରାପୁରୀମ ।
 ତବ ଯୋଗ୍ୟଂ ନ ପଶ୍ୟାମି ଶ୍ଵାନମନ୍ତ୍ରଦୃଦୃଷ୍ଟିଃ ॥୪୮॥
 ତତ୍ର ଗଞ୍ଜ ମହାଦେବୀମୀଶ୍ଵରୀଃ ଭବନାଶିନୀମ ।
 ଅଂପୂଜ୍ୟ ବିଧିବନ୍ତକ୍ଷ୍ୟା ଉପଚାରୈର୍ମନୋହରୈଃ ।
 ତଦୈବ ସହନା କୃଷ୍ଣ ନିଶ୍ଚିତାଂ ସିଙ୍ଗିମାପ୍ଲୁଯାଃ ॥୪୯॥
 କୃତଂ ଗଞ୍ଜ ମହାବାହେ ଦ୍ଵାରକାଃ ପ୍ରକୃତିଃ ପରାମର୍ମ ।
 ଇତୁଯୁଜ୍ଞା ପ୍ରଯର୍ଷୀ ବିଶ୍ରାଂତିଃ ସଦା ସ୍ଵେଚ୍ଛାମନ୍ୟୋ ଦିଜଃ ॥୫୦॥
 ତତଃ କୃଷ୍ଣେ ମହାବାହୁର୍ବହୁନାଦାୟ ସତ୍ତରମ ।
 ନିହତ୍ୟ ଅମୁରାନୁ କୃଷ୍ଣଃ କଂସାଦୀନ୍ ବରବର୍ଣ୍ଣିନି ।
 ଦ୍ଵାରକାଃ ପ୍ରଯର୍ଷୀ ଶୌଭ୍ରଂ ସତ୍ରାନ୍ତେ ପରମେଶ୍ୱରି ॥୫୧॥

ହେ ମହାବାହେ ! ତୁ ମି ଉଦ୍‌ଦୃଶୀ ମାଯାପୁରୀତେ ସତ୍ତର ଗମନ କର, ଆମି ପୁନର୍ବୀର ବଲିତେଛି, ତୁ ମି ସତ୍ତର ତଥାଯ ଘାଓ ; ତୋମାର ବାସୋପଯୁକ୍ତ ଅଞ୍ଚଳାନ ଆମି ଦେଖିତେ ପାଇତେଛି ନା ॥୪୮॥ ହେ ଯତକୁଳଶ୍ରେଷ୍ଠ କୃଷ୍ଣ ! ତୁ ମି ଦ୍ଵାରକାୟ ଯାଇୟା ଭକ୍ତିପୂର୍ବକ ମନୋତ୍ତର ବିବିଧ ଉପଚାର ଦ୍ଵାରା ଭବବନ୍ଧନ-ମାଶିନୀ ଉଦ୍‌ଦୃଶୀ ମହାଦେବୀର ଅଳ୍ପନା କର ; ତବେହ ଅଚିରେ ସିଙ୍ଗି ଲାଭ କରିବେ, ଇହା ଧ୍ରୁବ । ତୁ ମି ପରମା ପ୍ରକୃତିରାପିଣୀ ଦ୍ଵାରକାପୁରୀତେ ଶୀଘ୍ର ଗମନ କର । ଇହା ବଲିଯା ସ୍ଵେଚ୍ଛାମୟ ମହିଷି ନାରଦ ତଥା ତହିତେ ଅଶ୍ଵାନ କରିଲେନ ॥୪୯—୫୦॥ ହେ ବରବର୍ଣ୍ଣିନି ପାର୍ବତି ! ଅତଃପର ମହାବାହୁ କୃଷ୍ଣ ବହୁ ବସ୍ତ୍ରଗଣ ପରିବୃତ୍ତ ତଟୀୟା ମଥୁରାତେ କଂସାଦି ଅମୁର ସକଳ ନିଧନ କରତଃ ଯେଥାନେ ପରମେଶ୍ୱରୀ ସମାତନୀୟ ମହାମାୟା ଯୋଗନିଦ୍ରାଦେବୀ ବିରାଜିତ ରହିଯାଇଛେ, ମେହି ଦ୍ଵାରକାପୁରୀତେ ସତ୍ତର ଗମନ କରିଲେନ ॥୫୧॥

যদ্বাক্ষে মহাত্মী মায়া যোগনিদ্রা সনাতনী ।

প্রণম্য শিরসা দেবীং স্তুত্বা যুক্তেন যোষিতা ॥৫২॥

বক্তুভিঃ সহ চার্বিঙ্গি কৃষ্ণস্তু ভগবান্মুহূর্ম্ ।

পূজ্যন্ম বিবিধৈভোগৈঃ সন্দৰ্ভতপরায়ণঃ ॥৫৩॥

দিবসে দিবসে রাত্রো নিশীথে কমলেক্ষণে ।

রত্নমন্দিরগঃ কৃষ্ণস্তুষ্ট-প্রকৃতিভিঃ সহ ।

পূজ্যন্ম বিবিধৈভোগৈঃ পরমান্ত্রেঃ সুশোভনেঃ ॥৫৪॥

অষ্টতঙ্গলদুর্বাভিঃ পূজ্যন্ম পরমেশ্বরীম্ ।

দশাক্ষরীং মহাবিষ্টাং প্রাজপৎ কমলেক্ষণঃ ॥৫৫॥

এবং নিত্যক্রিয়াং কৃত্বা দ্বারকায়াং যদ্বিহঃ ।

অনিমাত্ষষ্ঠিসিদ্ধীনাং সিদ্ধোহভূদ্বরীশ্বরঃ ॥৫৬॥

ইত্যেতৎ কথিতং তত্ত্বং কেশবস্তু বরাননে ।

এতৎ কেশবতত্ত্বস্তু গৰ্বতত্ত্বমোত্তমম্ ॥৫৭॥

তথাপি স্তীগগমসহ উপস্থিত হইয়া দেবীকে অবনতমস্তকে প্রণাম করতঃ তাঁহার স্তব করিয়া, বক্তুগণের সহিত মিলিত হইয়া, সদাত্মত প্রায়ণ ভগবান্মুহূর্ম বিবিধভোগোপচারে তাঁহার অর্চনা করিলেন ॥৫২—৫৩॥ হে কমলেক্ষণে ! তিনি প্রতিদিন নিশীথ-সময়ে কৃক্ষিণ্যাদি অষ্ট প্রকৃতির সহিত মিলিত হইয়া রত্নমন্দিরে গমনপূর্বক সুশোভন পরমান্ত্র, বিবিধ উপচার ও তঙ্গলদুর্বাদি দ্বারা পরমেশ্বরীর অর্চনা করতঃ দশাক্ষরী মহাবিষ্টা জপ করিতে আগিলেন ॥৫৪—৫৫॥ যদ্বকুলশ্রেষ্ঠ কৃষ্ণ দ্বারকাতে এইরূপ নিত্যক্রিয়ার অনুষ্ঠান করিয়া অনিমাদি অষ্টসিদ্ধির অধীশ্বর হইলেন ॥৫৬॥ হে বরাননে ! এই আমি তোমার নিকট কেশবের তত্ত্ব কীর্তন করিলাম । এই কেশব-তত্ত্ব

ଅଜ୍ଞାତ୍ବା ବୈଷ୍ଣବଂ ତତ୍ତ୍ଵଂ ପୂଜ୍ୟେଦ୍ୟକ୍ଷ୍ମ ପାର୍ବତି ।

ବିଷ୍ଣୁଂ ବା ପୂଜ୍ୟେଦ୍ୟକ୍ଷ୍ମ କ୍ରପତଃ ପରମେଶ୍ୱରି ।

ସର୍ବଂ ତତ୍ତ୍ଵ ବ୍ରଥା ଦେବି ହାନିଃ ଶାନ୍ତିଭରୋତ୍ତରମ् ॥୫୮॥

ଅତିଗୁହ୍ଣଂ ବରାରୋହେ ଶୃଣୁ ତତ୍ତ୍ଵଂ ମନୋହରମ୍ ।

ରାଧାକୃଷ୍ଣ ତତ୍ତ୍ଵଂ ଶ୍ରଦ୍ଧଂ ଶ୍ରଦ୍ଧମୁଖ୍ୟଂ ପ୍ରିୟେ ॥୩୯॥

ଶ୍ରୀପାର୍ବତୀବାଚ ;—

ଯତୁତ୍ତଂ ମନ୍ଦିରଂ ଦେବ ବିସ୍ତାର୍ଯ୍ୟ କଥୟ ପ୍ରଭୋ ।

କ୍ରପୟା କଥୟେଶାନ ମୃତ୍ୟୁଙ୍ଗୟ ସନାତନ ॥୬୦॥

ଶ୍ରୀଈଶ୍ୱର ଉବାଚ ;—

ମନ୍ଦିରଂ ପରମେଶ୍ୱାନି ସର୍ବରଙ୍ଗବିନିର୍ମିତମ୍ ।

ସତ୍ୱବର୍ଗସଂୟୁତଂ ଦେବି ନିତ୍ୟକ୍ରପମକୃତ୍ରିମମ୍ ॥୬୧॥

ସର୍ବତତ୍ତ୍ଵ ଅପେକ୍ଷା ଉତ୍ତମ ॥୫୭॥ ହେ ପାର୍ବତି ! ସେ ସ୍ଵତଃ କେଶବତତ୍ତ୍ଵ ଜ୍ଞାତ ନା ହଇୟା ବିଷ୍ଣୁର ଅଥେବା ପରମେଶ୍ୱରୀର ଅର୍ଚନା କରେ, ହେ ଦେବି ! ତାହାର ଅନୁଷ୍ଠିତ ଯାବତୀୟ କାର୍ଯ୍ୟ ବିଫଳ ହୁଏ ଏବଂ ଉତ୍ତରୋତ୍ତର ତାହାର ହାନି ହଇୟା ଥାକେ ॥୫୮॥ ହେ ବରାରୋହେ ! ମନୋହର ପରନ ଶୁଦ୍ଧ ତତ୍ତ୍ଵ ଶ୍ରବଣ କର ; ହେ ଶ୍ରୀଯେ ! ରାଧାକୃଷ୍ଣେର ତତ୍ତ୍ଵକଥ୍ୟ ଶ୍ରଦ୍ଧର ନିକଟ ଶ୍ରବଣ କରିବେ ॥୫୯॥

ଶ୍ରୀପାର୍ବତୀଦେବୀ କହିଲେନ ;—ହେ ପ୍ରଭୋ ! ଆପନି ସନାତନ, (କ୍ଷୟୋଦୟବର୍ହିତ), ଆପନି ମୃତ୍ୟୁକେ ଜୟ କରିବାଛେନ ; ହେ ଈଶାନ ! ଆପନି ବେ ମନ୍ଦିରେର କଥା ବଲିଲେନ, କ୍ରପାପୂର୍ବକ ତାହା ସବିତାରେ କୀର୍ତ୍ତନ କରନ ॥୬୦॥

ଶ୍ରୀଈଶ୍ୱର କହିଲେନ ;—ହେ ପରମେଶ୍ୱାନି ! ମୃକଥିତ ମେଇ ମନ୍ଦିର ସର୍ବରଙ୍ଗନିର୍ମିତ, ସତ୍ୱବର୍ଗସଂୟୁକ୍ତ, ନିତ୍ୟକ୍ରପ ଓ ଅକୃତ୍ରିଗ ॥୬୧॥

তত্ত্ব কুণ্ডলিনী দেবী বৌলিকী নিত্যমুক্তমা ।
জননী কল্পনক্ষয় দেবমাতৃ-স্বরূপিণী ॥৬২॥
কদাপিনা শুল্ববর্ণা কদাচিদ্ভক্তাং ভজেৎ ।
ক্রমেণ ধতে ষড়বর্ণং ভদ্রে পরমস্মৃদ্ধরম্ ।
সহস্রসূর্যসঙ্কাশং মণিনা নির্মিতং সদা ॥৬৩॥
ঋতবং পরমেশানি বসন্তাদ্যাশ পার্বতি ।
তত্ত্ব সন্তি বরারোহে সদা বিশ্রাহধারিণঃ ॥৬৪॥
অষ্টদ্বারসমাযুক্তমণিমাদিস্মূলেবিতম্ ।
অঙ্গনা বিশ্বত্তে কোটি-কোটিশো বরবর্ণিনি ।
শ্঵েতচামরহস্তাভির্বৈজ্যতে মন্দিরং সদা ॥৬৫॥
গৃহস্য তস্য দশমু নন্তি দিক্ষু বরাননে ।
দিক্ষুপালাঃ পরমেশানি স্তন্ত্রকুপা চ বৈ প্রিয়ে ॥৬৬॥

ঐ স্থানে কল্পনক্ষয় জননী দেবমাতৃ-স্বরূপা কুলদেবতা কুণ্ডলিনী-শক্তি বিরাজিতা রহিয়াছেন ॥৬২॥ ঐ মন্দির কখন শ্঵েতবর্ণ, কখন শা লোহিতবর্ণ ধারণ করে। হে ভদ্রে ! এইরূপে পরম স্মৃদ্ধর ঐ মন্দির ষড়-বিধি বর্ণে পরিবর্তিত হইয়া থাকে। ঐ মন্দির সহস্রাদিতা-সঙ্কাশ এবং রংগময় ॥৬৩॥ হে পরমেশানি পার্বতি ! বসন্তাদি ষড়-ঋতু মুর্দ্ধিমান হইয়া নিরন্তর ঐ মন্দিরে বিরাজ করিতেছে ॥৬৪॥ ঐ মন্দিরের আটদিকে আটটি দ্বার ; উহা অণিমাদি অষ্টসিদ্ধি দ্বারা স্মূলেবিত। কোটি কোটি রমণী শ্঵েতচামর হস্তে সর্বদা ঐ মন্দির ব্যজন করিতেছে ॥৬৫॥ হে বরবর্ণিনি ! ঐ মন্দিরের দশদিকে ইঙ্গাছি দশদিক্ষুপাল স্তন্ত্রকুপে বিশ্বমান রহিয়াছে ॥৬৬॥

ବହୁକୁପମିବାଭାତି ମନ୍ଦିରଂ ନଗନନ୍ଦିନି ।
 ସର୍ବଗଂ ସର୍ବଦଂ ଦେବି ଚତୁର୍ବର୍ଗଶ୍ଚ ମୃତ୍ତିମାନ୍ ॥୬୭॥
 କୈବଲ୍ୟଃ ପରମେଶାନି ସଦା ବ୍ରଙ୍ଗମୁଖାମ୍ପଦମ୍ ।
 ସହନା କିମିହୋକ୍ତେନ ନର୍ବେ ଦେବାଃ ନଦା ଯଥା ।
 ମହାବକ୍ତ୍ରୀ ବ୍ରଙ୍ଗା ଚ ଯତ୍ରାଣ୍ତେ ନଗନନ୍ଦିନି ॥୬୮॥
 ସମ୍ପିନ୍ନ ଗେହେ ମହେଶାନି କୋଟିଶୋହୁଶ୍ଵରାଶୟଃ ।
 ତିଷ୍ଠଷ୍ଠି ସତତଂ ଦେବି ତନ୍ତ୍ର କା ଗଣନା ପ୍ରିୟେ ॥୬୯॥
 ବ୍ରଙ୍ଗା ବିଶୁଦ୍ଧ ରକ୍ତଶ୍ଚ ଯତ୍ରାଣ୍ତେ କୋଟିକୋଟିଶଃ ।
 ସର୍ବବତୀର୍ଥମୟଃ ଦେବି ପଞ୍ଚଶତ୍-ପୌଠନ୍ୟୁତମ୍ ॥୭୦॥
 ତ୍ରିପୁରା-ମନ୍ଦିରଂ କୁକୋଣ ଦୃଷ୍ଟି ମୋହମବାଫୁ ଯାଏ ।
 ସନ୍ତ ଶ୍ରୀମନ୍ଦିରଂ ଭଦ୍ରେ ଅସ୍ତ୍ରେ ତ୍ରିପୁରମୁନ୍ଦରୀ ॥୭୧॥
 ଏବଂ ମୁଣ୍ଡିଗୃହଃ ପ୍ରାପ୍ୟ କୃଷଃ ପଦ୍ମଲେଙ୍କଣଃ ।
 ସାଧ୍ୟେଽ କିଂ ନ ଦେବେଶି ତ୍ରିପୁରାପଦପୂଜନାଏ ॥୭୨॥

ହେ ନଗନନ୍ଦିନି ! ଐ ମନ୍ଦିର ବହୁମୀର ଶାସ୍ତ୍ର ଶୋଭା ପାଇତେହେ ;
 ପରମ ଉହା ସର୍ବଗ, ସର୍ବାଭୀଷ୍ଟପ୍ରଦ ଓ ମୃତ୍ତିମାନ୍ ଚତୁର୍ବର୍ଗଶ୍ଵରପ ॥୬୭॥ ହେ
 ପରମେଶାନି ! ଐ ମନ୍ଦିର କୈବଲ୍ୟଶ୍ଵରପ ଓ ବ୍ରଙ୍ଗମୁଖାମ୍ପଦ । ହେ ପର୍ବତ-
 ପୁତ୍ର ! ଅଧିକ ଆର କି ବଲିବ, ଐ ମନ୍ଦିରେ ଇନ୍ଦ୍ରାଦି ଦେବଗଣ, ସହାର-
 ବକ୍ତୁ ଅନୁଷ୍ଠାନ ଓ ବ୍ରଙ୍ଗା ବିରାଜ କରିତେହେ ॥୬୮॥ ହେ ମହେଶାନି ! ହେ
 ମନ୍ଦିରେ କୋଟି କୋଟି ବ୍ରଙ୍ଗାଙ୍ଗ ବିଷ୍ଟମାନ ରହିଯାଛେ, ତାହାର ଗଣନା
 କିମ୍ବାପେ କରିବ ॥୬୯॥ ଐ ମନ୍ଦିରେ କୋଟି କୋଟି ବ୍ରଙ୍ଗା, ବିଶୁ ଓ ରକ୍ତ
 ବିଷ୍ଟମାନ ; ଉହା ସର୍ବବତୀର୍ଥମୟ ଓ ପଞ୍ଚଶତ୍-ପୌଠନ୍ୟୁତ ॥୭୦॥ ଈମୃଶ
 ତ୍ରିପୁରାମନ୍ଦିର ଦର୍ଶନ କରିଯା କୃଷ ମୋହପ୍ରାପ୍ତ ହିଲେନ । ହେ ଭଦ୍ରେ !
 ଐ ମନ୍ଦିର ସାକ୍ଷାତ ତ୍ରିପୁରମୁନ୍ଦରୀଶ୍ଵରପ ॥୭୧॥ ହେ ଦେବେଶି ! ପଦ୍ମପଲାଶ-

কৃষ্ণে মোক্ষগুহঃ প্রাপ্য ক্রীযোডশসহস্রকম্ ।
 শতমষ্টোভ্রষ্টৈব রেমে পরমযন্তঃ ॥৭০॥
 কৃষ্ণস্তৈব মহেশানি ত্রিপুরাপদপূজনাং ।
 প্রতিকল্পে ভবেদেবি দ্বারকামন্দিরং প্রিয়ে ॥৭৪॥
 ইতি শ্রীবাস্মদেব-রহস্যে রাধা-তন্ত্রে উন্ত্রিংশৎ পটলঃ ॥*॥

লোচন শ্রীকৃষ্ণ এইরূপ মুক্তি-মন্দির প্রাপ্ত হইয়া ত্রিপুরাচরণার্জন-
 অসাদে কোন্ কর্ম না সিদ্ধ করিয়াছিলেন ? ॥৭২॥ শ্রীকৃষ্ণ এই
 মোক্ষ-মন্দির এবং ষোড়শ সহস্র সাধারণ ঋষণী ও অষ্টোভ্রষ্ট শত
 অধানা ঋষণী প্রাপ্ত হইয়া পরম যত্নে ক্রীড়া করিয়াছিলেন ॥৭৩॥ হে
 মহেশানি ! শ্রীকৃষ্ণের ত্রিপুরাচরণপূজাঅসাদাং প্রতিকল্পে এইরূপ
 দ্বারকা-মন্দির লাভ হইয়া থাকে ॥৭৪॥

শ্রীবাস্মদেব-রহস্যে রাধা-তন্ত্রে উন্ত্রিংশৎ পটল সমাপ্ত ॥

ତ୍ରିଂଶୁ ପଟ୍ଟଳଂ ।

ଶ୍ରୀଦେବୁବାଚ ;—

କିଞ୍ଚିଦନ୍ତମହେଶାନ ପୁଛାମି ଯଦି ରୋଚତେ ।

ପଞ୍ଚିଲ୍ଲାଃ ପରମେଶାନ ସତ୍ତ୍ଵଣେ ପୂଜନେ ବିଧିଃ ॥୧॥

କୃପଯା ପରମେଶାନ ଶୂଳପାଣେ ପିନାକଷ୍ଟକ ।

ଯଦି ନୋ କଥ୍ୟତେ ଦେବ ବିମୁଖାମି ତଦାତମୁମ ॥୨॥

ଶ୍ରୀଈଶ୍ଵର ଉବାଚ ;—

ଉପବିଷ୍ଟା ମହେଶାନି ପଞ୍ଚିନୀ ରାଧିକା ପ୍ରିୟେ ।

ଉପବିଷ୍ଟା-କ୍ରମେନୈବ କଥ୍ୟାମି ବରାନନେ ॥୩॥

ସଥା ଚ ବିଜୟା-ମନ୍ତ୍ରଃ ଜୟା-ମନ୍ତ୍ରଃ ତଥା ପ୍ରିୟେ ।

ସଥାପରାଜିତାମନ୍ତ୍ରଃ ସଥା ତାମପରାଜିତାମ ॥୪॥

ଶ୍ରୀପର୍ବତୀଦେବୀ କହିଲେନ ;—ହେ ମହେଶାନ ! ଅତଃପର ଆମି ଆର କିଞ୍ଚିତ ଜିଜ୍ଞାସା କରିତେଛି ; ଯଦି ଇଚ୍ଛା ହୁଏ, ତବେ ତାହାର ଉତ୍ତର ଅନ୍ତାନ କରନ । ହେ ଶୂଳପାଣେ ! ପଞ୍ଚିନୀର ପୂଜାବିଧି କି ପ୍ରକାର, ତାହା ଆପନି କୃପାପୂର୍ବକ ଆମାର ନିକଟ କୀର୍ତ୍ତନ କରନ । ହେ ପିନାକ-ଷ୍ଟକ ଦେବ ! ଯଦି ଆପନି ଇହା ନା ବଲେନ, ତାହା ହଇଲେ ଆମି ମେହେ ପରିତ୍ୟାଗ କରିବ ॥୧—୨॥

ଶ୍ରୀଈଶ୍ଵର କହିଲେନ ;—ହେ ମହେଶାନି ! ପଞ୍ଚିନୀ ରାଧିକା ଉପବିଷ୍ଟା ।
ଉପବିଷ୍ଟାକ୍ରମେ ଆମି ତୋମାର ଜିଜ୍ଞାସାବିଷୟେର ଉତ୍ତର ଅନ୍ତାନ କରି-
ତେଛି ॥୩॥ ହେ ପ୍ରିୟେ ! ବିଜୟା-ମନ୍ତ୍ର ସେନ୍ଦ୍ରପ, ଜୟାମନ୍ତ୍ରଓ ତଜ୍ଜପ ;

রাধামন্ত্রং তথা দেবি কবচেন যুক্তং সদা ।
 স্তোত্রং সহস্রনামাখ্যং রাধায়া নিগদান্তি তে ।
 শ্লামাদিরহিতং মন্ত্রং সাবধানাবধারয় ॥৫॥
 আদৌ ছন্দস্তো মন্ত্রং কবচস্ত ততঃ শৃণু ।
 শৃণু মন্ত্রং প্রবক্ষ্যামি রাধিকায়া বরাননে ॥৬॥
 কামবীজং সমুদ্ভূত্য বাগ্ভবং তদনন্তরম্ ।
 রাধাপদং চতুর্থ্যন্তমুক্তরেবরবর্ণিনি ।
 পূর্ববীজস্থয়ং ভদ্রে যত্নতঃ পুনরুদ্ধরেৎ ॥৭॥
 ইদমষ্টাক্ষরং প্রোক্তং রাধায়াঃ কমলেক্ষণে ।
 শৃণু দেবেশি রাধায়া মনুমেকাক্ষরং পরম ॥৮॥
 রঙ্গনীবীজমুদ্ভূত্য বনবীজযুতং কৃতঃ ।
 বিন্দুদ্বন্দনংযুতং কৃত্বা পরমেকাক্ষরী প্রিয়ে ॥৯॥

অপরাজিতা-মন্ত্র ধেক্ষপ, কবচযুক্ত রাধা-মন্ত্রও সেইরূপ। রাধিকার সহস্র নাম স্তোত্র বলিব; একগে শ্লামাদিরহিত মন্ত্র সাবধানে শ্রবণ কর ॥৪—৫॥ প্রথমতঃ ছন্দঃ, তৎপর মন্ত্র, তদনন্তর কবচ শুনিবে। হে বরাননে! একশণ রাধিকার মন্ত্র বলিতেছি, শ্রবণ কর ॥৬॥ হে বরবর্ণিনি! প্রথমে কামবীজ, পরে বাগ্ভববীজ, অনন্তর চতুর্থ-বিভক্তিযুক্ত রাধাপদ উক্তার করিয়া পুনর্কার যত্নপূর্বক পূর্ববীজস্থ উক্তার করিবে। হে কমলেক্ষণে! ইহা স্বারা “ক্লীং ঐং রাধিকায়ে ক্লীং ঐং” এই অষ্টাক্ষর মন্ত্র কথিত হইল ॥৭॥ হে দেবেশি! অতঃপর রাধিকার একাক্ষর শ্রেষ্ঠ মন্ত্র শ্রবণ কর। হে প্রিয়ে! অগ্রে রঙ্গনী-বীজ উদ্ভূত করিয়া তৎসহ বনবীজ যুক্ত করতঃ তাহার সহিত নাম-বিন্দু যোগ করিবে। ইহাতে ‘ক্লীং’ এই একাক্ষর মন্ত্র উক্ত হইল।

ଇଯମେକାଙ୍କରୀ ବିଜ୍ଞା ରାଧାହଦୟମଂଶିତା ।

ପରମେକଃ ମହେଶାନି ରାଧାମନ୍ତରଃ ଶୁଣ ପ୍ରିୟେ ॥୧୦॥

ମନ୍ମଥଦୟମୁଦ୍ରତ୍ୟ ବାଗ୍ଭବଦୟମୁଦ୍ରରେ ।

ମାୟାଦୟଃ ସମୁଦ୍ରତ୍ୟ ରାଧାଶକ୍ତି ଭେଦୁତମ୍ ।

ପୂର୍ବବୀଜାନି ଚୋନ୍ଦ୍ରତ୍ୟ କିଶୋରୀ ଷୋଡ଼ଶୀ ପ୍ରିୟେ ॥୧୧॥

ଅଣେ ମାୟାଃ ସମାଦାୟ ସଡକ୍ଷରମିଦଃ ପ୍ରିୟେ ॥୧୨॥

ଅଣେ ପୂର୍ବମୁଦ୍ରତ୍ୟ କୁର୍ଚ୍ଛବୀଜଦୟଃ ତତଃ ।

ରାଧାଶକ୍ତି ଭେଦୁତମ୍ ପୂର୍ବବୀଜାନି ଚୋନ୍ଦରେ ।

ଏଥା ଦଶାକ୍ଷରୀ ବିଜ୍ଞା ପଞ୍ଚିତ୍ୟାଃ କମଲେକ୍ଷଣେ ॥୧୩॥

ହେ ପ୍ରିୟେ ! ଏହି ଏକାଙ୍କରୀ ବିଜ୍ଞା ରାଧାର ହଦୟମଂଶିତ । ହେ ମହେଶାନି !
 ଅନୁତ୍ତର ରାଧାର ଅପର ଏକ ମସ୍ତ୍ର ପ୍ରବନ୍ଧ କର । ପ୍ରଥମେ ଦୁଇଟି ମନ୍ମଥବୀଜ
 ଉନ୍ନାର କରିଯା ପରେ ଦୁଇଟି ବାଗ୍ଭବବୀଜ ଉନ୍ନାର କରିବେ ; ତୃତୀୟ
 ମାୟାବୀଜଦୟ ଉନ୍ନତ କରିଯା ପରେ ମଚ୍ଛରୀ ରାଧାପଦ ଷୋଗ କରିଯା ପୁନ୍ର-
 ର୍ବାର ପୁରୋତ୍ତ ବୀଜାବଳୀ ବିତ୍ତନ୍ତ କରିବେ । ଇହା ଦ୍ୱାରା “କ୍ଲୀଂ କ୍ଲୀଂ
 ଝିଂ ଝିଂ ଝିଂ ଝିଂ ରାଧିକାଟେ ଝିଂ କ୍ଲୀଂ କ୍ଲୀଂ ଝିଂ ଝିଂ ଝିଂ ଝିଂ” ଏହି
 ଷୋଡ଼ଶାକ୍ଷର ମନ୍ତ୍ର ଉନ୍ନତ ହଇଲ ॥୧—୧୧॥ ହେ ପ୍ରିୟେ ! ପ୍ରଥମତଃ ଅଣେ,
 ପରେ ଚତୁର୍ଥୀଯୁଦ୍ଧ ରାଧାଶକ୍ତି, ତୃତୀୟ ମାୟାବୀଜ ଷୋଗ କରିଲେଇ ସଡକ୍ଷର
 ଅପର ଏକଟି ମନ୍ତ୍ର ଉନ୍ନତ ହଇଲ । ଯଥା—“ତୁ ରାଧିକାଟେ ଝିଂ ।”
 ହେ କମଲେକ୍ଷଣେ ! ଦଶାକ୍ଷରୀ ଆଜି ଏକଟି ବିଜ୍ଞା ବଲିତେଛି, ଶୁଣ ।
 ପ୍ରଥମେ ଅଣେ, ପରେ କୁର୍ଚ୍ଛବୀଜଦୟ, ତୃତୀୟ ମଚ୍ଛରୀ ରାଧାପଦ, ଅନୁତ୍ତର
 ପୁରୋତ୍ତ ବୀଜ ସକଳ ଯୁଦ୍ଧ କରିବେ । ହେ ପ୍ରିୟେ ! ଇହା ଦ୍ୱାରା “ଓ ହଁ
 ହଁ ରାଧିକାଟେ ଓ ହଁ ହଁ ଏହି ଦଶାକ୍ଷର ମନ୍ତ୍ର ଉନ୍ନତ ହଇଲ ॥୧—୧୩॥

শ্রীদেবুবাচ ;—

দেবদেব মহাদেব কৃপয়া বদ ভোঃ প্রভো ।

জয়াদি মন্ত্রসর্বস্বং শ্রোতুং কৌতুহলং গম ॥১৪॥

শ্রীজগ্নির উবাচ ;—

শৃণু পার্বতি বক্ষ্যামি জয়ামন্ত্রং বরাননে ।

প্রসঙ্গাং পরমেশানি কথয়ামি তবানঘে ॥১৫॥

বাগ্ভবং বীজমুদ্ধৃত্য মায়াবীজং সমুদ্ধরেৎ ।

জয়াশঙ্কং চতুর্থ্যষ্টং পূর্ববীজং সমুদ্ধরেৎ ।

এষা অষ্টাক্ষরী বিদ্যা জয়ায়াঃ কমলেক্ষণে ॥১৬॥

শিববীজং সমুদ্ধৃত্য বনবীজযুতং কুরু ।

বিন্দবন্ধুচন্দ্রসংযুক্তমেকাক্ষরমিদং স্মতম্ ॥১৭॥

শ্রীপার্বতীদেবী বলিলেন ;—হে দেবদেব মহাদেব ! জয়াদি মন্ত্র শ্রবণ করিতে আমার কৌতুহল হইয়াছে, হে প্রভো ! আপনি কৃপাপূর্বক আমার নিকট তাহা বলুন ॥১৪॥

শ্রীজগ্নির কহিলেন ;—হে অনঘে পার্বতি ! জয়ামন্ত্র শ্রবণ কর । হে বরাননে ! আমি প্রসঙ্গক্রমে তোমার নিকট বলিতেছি ॥১৫॥ হে মহেশানি ! প্রথমে বাগ্ভববীজ, পরে মায়াবীজ, তৎপরে চতুর্থ্য-বিভক্তিযুক্ত জয়াশঙ্ক, অনন্তর পূর্বোক্ত বাগ্ভববীজ ও মায়াবীজ উদ্ধৃত করিবে । হে কমলেক্ষণে ! ইহা দ্বারা জয়াদেবীর “ঞ্চং হীং জয়াদেবৈৰ্য ঞ্চং হীং” এই অষ্টাক্ষর মন্ত্র উদ্ধৃত হইল ॥১৬॥ হে পর্বত-পুত্রি ! প্রথমতঃ শিববীজ উদ্বার করিয়া পরে নাদবিলুপ্তক বনবীজ উদ্ধৃত করিলেই “হং” এই একাক্ষর মন্ত্র হইবে ॥১৭॥

ପ୍ରଣବଦୟମୁଦ୍ରତ୍ୟ ଜୟାଶନ୍ଦଂ ତତ୍ତ୍ଵପରମ୍ ।
 ଭେଷୁତଂ କୁଳ ସତ୍ତ୍ଵନ ପୁନଃ ପ୍ରଣବମୁଦ୍ରରେ ।
 ଏଥା ସଡ଼କ୍ଷରୀ ବିଦ୍ଯା ଜୟାୟା ନଗନନ୍ଦିନି ॥୧୮॥
 ମାୟାଦୟଂ ମମୁଦ୍ରତ୍ୟ କୃଚ୍ଛୟୁଥମତ୍ତ୍ଵପରମ୍ ।
 ବାଗ୍ଭବତଃ ତତୋ ଦେବି ମୁଗଲକ୍ଷେତ୍ରରେ ପ୍ରିୟେ ॥୧୯॥
 ଚତୁର୍ଥ୍ୟନ୍ତଃ ଜୟାଶନ୍ଦଂ କୁଳ ସତ୍ତ୍ଵନ ଯୋଗିନି ।
 ପୂର୍ବବୀଜାନି ଚୋଦ୍ରତ୍ୟ ଅସ୍ତେ ପ୍ରଣବମୁଦ୍ରରେ ॥୨୦॥
 ଷୋଡ଼ଶୀ ପରମେଶାନି କାଳୀ ଭୁବନମୋହିନୀ ।
 ଏଥା ତୁ ଷୋଡ଼ଶୀ ବିଦ୍ଯା କିଶୋରୀ ବୟନୀ ତବ ॥୨୧॥
 ମାୟାଦୟଂ ମମୁଦ୍ରତ୍ୟ ଜୟାଶନ୍ଦଂ ତଥା ପ୍ରିୟେ ।
 ଚତୁର୍ଥ୍ୟନ୍ତଃ ତତ୍ତ୍ଵ କୃତ୍ତା ବୀଜଦୟମତ୍ତ୍ଵପରମ୍ ।
 ଇମଗଟ୍ଟାକ୍ଷରୀ ବିଦ୍ଯା ସର୍ବତତ୍ତ୍ଵେ ଗୋପିତା ॥୨୨॥

ହେ ନଗନନ୍ଦିନି ! ଅଶ୍ରେ ପ୍ରଣବଦୟ ଉଦ୍ଧରିତ କରିଯା ଚତୁର୍ଥ୍ୟନ୍ତ ଜୟାଶନ୍ଦ
 ଯୋଗ କରତଃ ପୁନର୍ବୀର ଏକଟୀ ପ୍ରଣବ ସଂସ୍କୃତ କରିବେ । ଇହା ଦ୍ୱାରା “ଞ୍ଚ
 ଞ୍ଚ ଜୟାଯୈ ଞ୍ଚ” ଏହି ସଡ଼କ୍ଷର ଜୟାମତ୍ୱ ଉଦ୍ଧରିତ ହଇଲ ॥୧୮॥ ହେ ପ୍ରିୟେ !
 ଅଥମେ ମାୟାବୀଜଦୟ ପରେ କୃତ୍ତବୀଜଦୟ, ତ୍ରୟପର ବାଗ୍ଭବବୀଜଦୟ ଉଦ୍ଧରିତ
 କରିଯା ପରେ ଚତୁର୍ଥ୍ୟନ୍ତ ଜୟାଶନ୍ଦ ଯୋଗ କରତଃ ପୁନର୍ବୀର ପୂର୍ବୋକ୍ତ ବୀଜ
 ସକଳ ସଂସ୍କୃତ କରିଯା ସର୍ବଶେଷେ ପ୍ରଣବ ଯୋଗ କରିବେ । ହେ ଯୋଗିନି !
 ଇହା ଦ୍ୱାରା “ହୀଂ ହୀଂ ହୁଁ ହୁଁ ଐଂ ଐଂ ଜୟାଯୈ ହୀଂ ହୀଂ ହୁଁ ହୁଁ ଐଂ ଐଂ
 ଞ୍ଚ” ଏହି ଯୋଡ଼ଶାକ୍ଷର ଅନ୍ତର ଉଦ୍ଧରିତ ହଇଲ । ତେ ପରମେଶାନି ! ଏହି
 ଷୋଡ଼ଶୀ ବିଦ୍ଯା ଭୁବନମୋହିନୀ କାଲିକାଶ୍ଵରପା ଏବଂ ତୋମାରଇ କିଶୋରୀ
 ବସ୍ତ୍ରକା ॥୧୯—୨୧॥ ହେ ପ୍ରିୟେ ! ଅଶ୍ରେ ମାୟାବୀଜଦୟ, ତ୍ରୟପରେ ଚତୁର୍ଥ୍ୟନ୍ତ
 ଜୟାଶନ୍ଦ ଏବଂ ତ୍ରୟପର ମାୟାବୀଜଦୟ ଯୋଗ କରିଲେଇ “ହୀଂ ହୀଂ ଜୟା-

আঢ়স্তে প্রণবং কৃষ্ণা দশাক্ষরমিদং স্মৃতম্ ।
 অনেনৈব বিধানেন বিজয়াদিশু কামিনি ॥২৩॥
 পদ্মাস্তু পরমেশ্বানি তথা পদ্মাবতীশু চ ।
 আঢ়স্তে বৌজমুদ্ভুত্য নামানি ভেষুভানি চ ॥২৪॥
 এতস্তে কথিতং তত্ত্বং দৃতীতত্ত্বং শুচিশ্চিতে ।
 দৃতীতত্ত্বং বিনা দেবি পূজয়েদ্যস্তু পার্বতি ।
 বিকলা তস্তু সা পূজা সকলা ন কদাচন ॥২৫॥
 পদ্মিন্তাদিশু দেবেশি শ্রাসাদি নৈব কারয়েৎ ।
 উপবিষ্টাস্তু সর্বাস্তু শ্রাসো নাস্তি বরাননে ॥২৬॥
 ভুতশুক্রিং বিধায়াথ মাতৃকান্যাসপূর্বকম্ ।
 শ্যানং কুর্য্যাস্ততো দেবি কৃষ্ণা ছন্দো বরাননে ॥২৭॥

দেবৈ হীং হীং” এই অষ্টাক্ষরী বিঞ্চি (মন্ত্র) উদ্ভৃত হইল, এই বিঞ্চা সকল তন্ত্রে গোপনীয় ॥২৩॥ উক্ত মন্ত্রের আঢ়স্তে প্রণব যোগ করিলেই “ওঁ হীং হীং জগাদেবৈ হীং হীং ওঁ” এই দশাক্ষর মন্ত্র হইবে। হে কামিনি! এইরূপ বিধানেই বিজয়াদি মন্ত্র উক্তার করিতে হইবে ॥২৩॥ হে পরমেশ্বানি! চতুর্থস্তু পদ্মা ও পদ্মাবতী শব্দের আঢ়স্তে প্রণব যোগ করিলেই “ওঁ পদ্মায়ে ওঁ” এবং “ওঁ পদ্মাবতৈ ওঁ” এই পদ্মা ও পদ্মাবতী মন্ত্র উদ্ভৃত হইবে ॥২৪॥ হে শুচিশ্চিতে পার্বতি! এই আমি তোমার নিকট দৃতীতত্ত্ব কীর্তন করিলাম; হে দেবি! দৃতীতত্ত্ব অজ্ঞাত ধাকিয়া যে ব্যক্তি জপ-পূজাদি করে, তাহার সেই জপ-পূজা বিফল হয় ॥২৫॥ হে দেবেশি! পদ্মিনী প্রভৃতি দেবতার পূজাতে শ্রাসাদি করিতে হয় না; কারণ, সমস্ত উপবিষ্টার পূজাতেই শ্রাস নিষিদ্ধ হইয়াছে ॥২৬॥ হে বরাননে,

ଧ୍ୟାନং ବକ୍ଷ୍ୟାମি ଦେବେଶି ରାଧାୟାঃ ଶୁଣୁ ସାଦରମ୍ ।

ଉପାସିତାକ୍ରମେଣେବ ନିଗଦାମି ବରାନନେ ॥୨୮॥

ରଙ୍ଗିଣୀକୁମୁଦାକାରା ପଦ୍ମିନୀ ପରମା କଳା ।

ଚମରୀବାଲକୁଟିଲା ନିର୍ମଳଶ୍ଵାମକେଶିନୀ ॥୨୯॥

ଦେବି ! ରାଧିକାର ପୂଜାୟ ଅଥେ ଭୃତଶୁଦ୍ଧି * କରିଯା ତୃତୀପରେ ମାତୃକା-
ଜ୍ଞାନ + କରିବେ, ଅତଃପର ଖ୍ୟାଦିତ୍ଥାନ କରିଯା ଧ୍ୟାନ କରିବେ ॥୨୭॥

* ଭୃତଶୁଦ୍ଧି ଯଥା ;—‘ର’ ଇତି ଜଳଧାରାର ବହିପ୍ରାକାରଂ ବିଚିନ୍ତ୍ୟ ମୂଳ-
ଅନ୍ତେଣ ଦେହଂ ସମ୍ମାର୍ଜ୍ଜା, ହଦି ହଣ୍ଡି ଦୟା । “ଓ ଆଂ ହୁଏ ଫୁଟ ସାହା” ଇତି ଆଜ୍ଞା-
ରଙ୍ଗଃ ବିଧାର ପ୍ରାଗରାମଂ କୃତା ଭୃତଶୁଦ୍ଧିକୁ କୁର୍ଯ୍ୟାଇ । ତଦ୍ସଥା,—ସାଙ୍କେ ଉତ୍ତାନ୍
କରୋ କହା ମୋହମିତି ଜୀବାଜ୍ଞାନଂ ହନ୍ଦୟନ୍ତଃ ଦୀପକଲିକାକାରଂ ମୂଳାଧାରହିତ
କୁଳକୁଣ୍ଡିତା ମହ ହୁମ୍ବା ବର୍ଜନା ମୂଳାଧାରାର ବିଧାରିତିନାହିଁ ଶୁଦ୍ଧାଜ୍ଞାନ୍-
ବର୍ଚକ୍ରାନ୍ତି ଭିତ୍ତା, ଶିରୋବହିତାଧୋମୁଖ-ସହଶ୍ରଦ୍ଧନ କମଳକର୍ଣ୍ଣାର୍ଥଗତ
ମଧ୍ୟୋଜ୍ଞା, ତତ୍ତ୍ଵେବ ପୃଥିବୀପ୍ରତ୍ଯେକାକଶଗକ୍ରମରକ୍ରମ ଶର୍ଣ୍ଣଦନା ସିକାଜିହ୍ଵ
ଚକ୍ରତ୍ରକପଣିପାଦପାୟୁଷପ୍ରତିମନୋବ୍ରକ୍ଷାହକାରଙ୍ଗପତ୍ରୁର୍ବିଂଶତିତ୍ରାନି ବିଜୀ-
ବାନି ବିଭାବ୍ୟ ; ସମିତି ବାୟୁବୀଜଂ ଧ୍ୱରବର୍ଣ୍ଣ ବାମନାମାପୁଟେ ବିଚିନ୍ତା, ତତ୍ତ୍ଵ
ବୋଡ଼ଶବାରଜପେନ ବାୟୁନା ଦେହମାପୂର୍ଯ୍ୟ, ନାମାପୁଟୋ ଧୂହା, ତତ୍ତ୍ଵ ଚତୁଃମ୍ଭିତ୍ତାବାରଜପେନ
କୁନ୍ତକଂ କୃତା, ବାମକୁଣ୍ଠକୁଣ୍ଠବର୍ଣ୍ଣପପୁରୁଷେ ମହ ଦେହ ମଂଶୋଧ୍ୟ ତତ୍ତ୍ଵ ଦ୍ୱାତ୍ରିଶ-
ବାରଜପେନ ଦକ୍ଷିଣନାମୟା ବାୟୁଂ ରେଚେନ୍ । ଦକ୍ଷିଣନାମାପୁଟେ ରମିତ ବହିବୀଭବ
ରକ୍ତବର୍ଣ୍ଣ ଧ୍ୱାତ୍ରା, ତତ୍ତ୍ଵ ସୋଡ଼ଶବାରଜପେନ ବାୟୁନା ଦେହମାପୂର୍ଯ୍ୟ ନାମାପୁଟୋ ଧୂହା ତତ୍ତ୍ଵ
ଚତୁଃମ୍ଭିତ୍ତାବାରଜପେନ କୁନ୍ତକଂ କୃତା, ପାପପ୍ରକ୍ରମେ ମହ ଦେହ ମୂଳାଧାରହିତବହିନୀ
ଦକ୍ଷିଣାମୟା, ତତ୍ତ୍ଵ ଦ୍ୱାତ୍ରିଶବାରଜପେନ ବାମନନାମୟା ତତ୍ତ୍ଵନା ମହ ବାୟୁଂ ରେଚେନ୍ । ଠମିତି
ଚନ୍ଦ୍ରବୀଜଂ ଶୁକ୍ଳବର୍ଣ୍ଣ ବାମନନାମୟାଃ ଧ୍ୟାହା ତତ୍ତ୍ଵ ସୋଡ଼ଶବାରଜପେନ ଲାଲାଟେ ଚନ୍ଦ୍ରଃ
ଶୀତ୍ତଳ, ନାମାପୁଟୋ ଧୂହା, ରମିତ ବର୍କନ୍-ବୀଜନ୍ ଚତୁଃମ୍ଭିତ୍ତାବାରଜପେନ ତତ୍ତ୍ଵାଲାଟେ-
ଚନ୍ଦ୍ରାଦ୍ଗଲିତମ୍ଭଦ୍ରା ମାତୃକାବର୍ଣ୍ଣାର୍ଥିକହା ମମନ୍ତଦେହ ବିରଚର୍ଯ୍ୟ, ଲମିତି ପୃଥ୍ବୀବୀଜନ୍
ଦ୍ୱାତ୍ରିଶବାରଜପେନ ଦେହ ମୁଦୃଂ ବିଚିନ୍ତା, ଦକ୍ଷିଣେ ବାୟୁଂ ରେଚେନ୍ । ଇତି
କୃତଶୁଦ୍ଧିଃ ॥

+ ମାତୃକାଶ୍ତାନ ଯଥା,—“ଅନ୍ତ ମାତୃକାମନ୍ତର ବ୍ରଜକର୍ମିଗାୟତ୍ରୀଛନ୍ଦେ ।
ମାତୃକାମନ୍ତରବ୍ରତୀଦେବତା ତଳୋ ବୀଜାନି, ଖରାଃ ଶତ୍ରଯଃ, ଅବାଦଃ କୀଳକଃ
ମାତୃକାଶ୍ତାନ ବିରିହୋଗଃ । ଶିରମି ବ୍ରଜଣେ ଖ୍ୟରେ ନମଃ ; ମୁଖେ
ଶାତ୍ରିଚଲସେ ନମଃ ; ହଦି ମାତୃକାମନ୍ତରବ୍ରତୀ ଦେବତାତୈ ନମଃ ; ଓହେ

ସୂର୍ଯ୍ୟକାଣ୍ଡେଶୁକାନ୍ତାଚ୍ୟ-ଶର୍ଷାନ୍ତ-କଠିଭୂଷଣ ।

ଦୀଜପୂରଶ୍ଵରଦୀଜଦନ୍ତପଂକ୍ରିବୁନ୍ତମା ॥୩୦॥

କାମକୋଦ ଗୁକୋ-ସୁଗ୍ରୀଜକଟାଙ୍କପ୍ରମର୍ପିଣୀ ।

ମାତଙ୍ଗକୁଞ୍ଜବକ୍ଷୋଜା ଲସ୍-କୋକନଦେଶଣ ॥୩୧॥

ମନୋଜଶ୍ରୀକର୍ଣ୍ଣା ହଂସୀଗତିବିରାହିନୀ ।

ନାନାମଣିପରିଛିନ୍ଦ୍ରକାଞ୍ଚନକଙ୍କଣ ॥୩୨॥

ହେ ଦେବେଶ ! ରାଧିକାର ଧ୍ୟାନ ବଲିତେଛି, ସତ୍ତ୍ଵପୂର୍ବକ ଶ୍ରବଣ କର । ହେ ବରାନନେ ! କ୍ରମଶଃ ଉପବିଷ୍ଟାର ଧ୍ୟାନଓ ବଲିବ ॥୨୮॥ ଧ୍ୟାନ ଯଥା,—
“ରାଧିକାର ବର୍ଣ୍ଣ ଶତମୂଳୀ ପୁଷ୍ପେର ଶାସ୍ର, ଇନିହି ପରମା କଳା ପଞ୍ଚିନୀ,
ଇହାର କୁନ୍ତଲରାଶି ଚମରୀର କେଶେର ଶାସ୍ର କୁଟଳ, ନିର୍ମଳ ଓ ଶ୍ରାମବର୍ଣ୍ଣ ।
ଇହାର କଠେ ସୂର୍ଯ୍ୟକାନ୍ତ ଓ ଚଞ୍ଚକାନ୍ତ ମଣି ଶୋଭା ପାଇତେଛେ; ଇହାର
ଜନ୍ମପଂକ୍ରି ଦାଢ଼ିଦ୍ଵୀଜେର ଶାଶ୍ର ମନୋହର । ଇହାର ଜ୍ଞାନପତ୍ର କାମଦେବେର
ଧରୁକେର ଘାୟ ବର୍ଜ, ତାହାତେ ମନୋହର କଟାଙ୍କ ବଧିତ ହଇତେଛେ; ଇହାର
ଜନ୍ମପର ହନ୍ତିକୁନ୍ତସଦୃଶ, ନୟନୟୁଗଳ କୋକନଦୁଲ୍ୟ, ଅତିଯୁଗଳ ଅତୀବ
ମନୋହର; ଇହାର ପତି ମରାଣପତିକେଓ ତିରନ୍ତତ କରିଯାଇଛେ । ଇନି
ବହୁବିଧ ମଣିକୁଞ୍ଜ ବର୍ଜ ଓ ଅର୍ଦ୍ଧନିର୍ଦ୍ଧିତ କଙ୍କନଧାରିଣୀ, ଇନି ହସ୍ତଦୟେ ହଞ୍ଜି-

ହଲେଭୋ ବୀଜେଭୋ ନମଃ; ପାଦମୋଃ ବ୍ୟରେଭୋ ଶକ୍ତିଭୋ ନମଃ; ସର୍ବାଜ୍ଞେ
ଅବ୍ୟାକ୍ରମିତକାର ନମଃ । ତତଃ କରାନ୍ତାମୋ;—ଆଏ କଃ ଥଃ ଗଃ ସଃ ଉଃ ଆଏ
ଅଶୁଠାଭାଃ ନମଃ । ଇଃ ଚଃ ଛଃ ଅଃ ଏଃ ଈଃ ତର୍ଜନୀଭାଃ ଶାହ । ଉଃ ଟଃ
ଠଃ ଡଃ ଗଃ ଉଃ ମଧ୍ୟମାଭ୍ୟାଃ ବସ୍ତ । ଏଂ ତଃ ଥଃ ଦଃ ଧଃ ନଃ ଏ ଅନାମିକାଭ୍ୟାଃ
ଛଃ । ଓ ପଃ କଃ ବଃ ଭଃ ସଃ ଶୁଃ କନିଠାଭ୍ୟାଃ ବୌରଟ । ଅଃ ସଃ ରଃ ଲଃ ବଃ ଶଃ
ବଃ ମଃ ହଃ ଲଃ ଅଃ କରତଳପୃଷ୍ଠାଭ୍ୟାଃ ଅତ୍ରାର ଫଟ । ଏବଃ ହୃଦୟାଦି—ଆଏ କଃ
ଥଃ ଗଃ ସଃ ଉଃ ଆଏ ହୃଦୟାର ନମଃ ଇତ୍ୟାଦି ।

ବାଗେଜ୍ଞଦସ୍ତନିର୍ମାଣବଲୟାକ୍ଷିତପାଣିନୀ ।
 ଶୀତଙ୍କଳା କଦାଚିତ୍ ସା କଦାଚିତ୍ କୃଷ୍ଣଲପିଣୀ ॥୩୩॥
 କର୍ପୁରାଶୁରକଣ୍ଠୁରୀ-କୁକୁମଦ୍ରମଲେପିକା ।
 ବହୁରପମୟୀ ରାଧା ପ୍ରହରେ ପ୍ରହରେ ଶ୍ରୀଯେ ॥୩୪॥
 ଏବଂ ଧ୍ୟାକ୍ଷା ଯଜ୍ଞେଦେବୀଃ ଚତୁର୍ବର୍ଗପ୍ରାଦାଯିନୀମ୍ ।
 ସତତଃ ପଞ୍ଚନୀ ରାଧା ତ୍ରିପୁରାନିକଟେ ଶ୍ରିତା ॥୩୫॥
 ଏତତେ କଥିତଃ ଦେବି ଧ୍ୟାନତତ୍ତ୍ଵଂ ମନୋହରମ୍ ।
 ଅପରକ୍ଷ ପ୍ରବକ୍ଷ୍ୟାମି କବଚଃ ରାଧିକାମତମ୍ ॥୩୬॥
 ଯଦୁକ୍ତଃ ପରମେଶାନି କବଚଃ ନିଗଦାମି ତେ ।
 ତୈଲୋକ୍ୟମୋହନଃ ନାମ କବଚଃ ମୟୁଖୋଦିତମ୍ ॥୩୭॥
 କବଚଃ ପରମେଶାନି ପଞ୍ଚନୀବଶକାରକମ୍ ।
 ଏତତେ କବଚଃ ଦେବି ଉପବିଷ୍ଟାଶୁ ଛର୍ଲଭମ୍ ॥୩୮॥

‘ଦୁଷ୍ଟନିର୍ମିତ ବଲର ଧାରଣ କରିଯାଛେ । ଇନି କଥନ ଶୀତବର୍ଣ୍ଣ, କଥନ ବା କୃଷ୍ଣବର୍ଣ୍ଣ ଧାରଣ କରେନ । ଇହାର ଦେହ କର୍ପୁର, ଅଶୁର, କଣ୍ଠୁରୀ ଓ କୁକୁମ ଧାରା ବିଲେପିତେ; ଇନି ପ୍ରହରେ ପ୍ରହରେ ବହୁବିଧ କ୍ରମ ଧାରଣ କରେନ । ଏଇକ୍ରପେ ଚତୁର୍ବର୍ଗପ୍ରାଦାଯିନୀ ରାଧିକାର ଧ୍ୟାନ କରିବେ । ଏହି ପଞ୍ଚନୀଲପିଣୀ ରାଧିକା ନିରାଶର ତ୍ରିପୁରାଦେବୀର ନିକଟେ ଅବଶ୍ରିତ କରେନ ॥୨୯—୩୫॥ ହେ ଦେବି ! ଏହି ଆମି ତୋମାର ନିକଟ ମନୋହର ଧ୍ୟାନତତ୍ତ୍ଵ ବଲିଲାମ ; ଅତଃପର ରାଧିକାର ଶ୍ରୀତିପ୍ରାଦ କବଚ ବଲିତେଛି ॥୩୬॥ ହେ ପରମେଶାନି ! ଏହି କବଚ କୋନ ତଙ୍କେହି କଥିତ ହୁଏ ନାହିଁ, ମୟୁଖନିର୍ଗତ ତୈଲୋକ୍ୟ-

যত্ত তত্ত বিনির্দিষ্ট। উপবিষ্টা বরাননে ।

তাস্তাঃ সর্বা মহেশানি কবচেন চ বর্জিতাঃ ॥৩৯॥

ইতি শ্রীবামুদেব-রহস্যে রাধা-তন্ত্রে ত্রিংশৎ পটলঃ ॥৫॥

মোহনাথা এই কবচ পদ্মনীবশকারক । হে দোব ! উপবিষ্টামধে
এই সকল অতীব দুর্লভ ॥৩৭—৩৮। হে বরাননে ! যে যে এই
উপবিষ্টা বিনির্দিষ্ট হইয়াছে, সেই সকলই কবচবর্জিত ॥৩৯॥

শ্রীবামুদেব-রহস্যে রাধা-তন্ত্রে ত্রিংশৎ পটল সমাপ্ত ॥১॥

• একত্রিংশতি-পাটলঃ ।

—○—○—○—

শ্রীদেবুবাচ ;—

দেবদেব মহাদেব সৃষ্টিস্থিত্যন্তকারক ।
রাধিকা-কবচং দেব কথযন্ত্ব দয়ানিধি ॥১॥

শ্রীঙ্গুর উবাচ ;—

শৃণু দেবি বরারোহে কবচং জনমোহনম् ।
গোপিতং সর্ববত্স্রেষ্য ইদানীং প্রকটীকৃতম্ ॥২॥
যা রাধা ত্রিপুরা-দৃতী উপবিষ্ঠা সদা তু সা ।
উপবিষ্ঠ-ক্রমাদেবি কবচং শৃণু পার্বতি ॥৩॥

শ্রীপার্বতীদেবী কহিলেন ;—হে মহাদেব ! আপনি দেবতা-
দিগেরও দেবতা ; আপনিই এই চরাচর বিখ্য সৃষ্টি করিয়া পালন
করিতেছেন, আবার আপনিই প্রলয়কালে বিখ্য সংহার করিতে-
ছেন । হে দেব ! আপনি দয়ার সাগর । স্বতরাং আমার প্রতি
অমৃগ্রহ করিয়া, রাধিকার কবচ প্রকাশ করুন ॥১॥

শ্রীঙ্গুর কহিলেন ;—হে বরারোহে দেবি ! জনমোহন কবচ
শ্রবণ কর ; এই কবচ এতাবৎকাল পর্যন্ত সমস্ত তত্ত্বেই গোপ্য
ছিল ; ইদানীং একমাত্র তোমার আগ্রহেই প্রকাশ করিতেছি ॥২॥
হে পার্বতি ! যিনি ত্রিপুরাদৃতী রাধিকা, তিনিই উপবিষ্ঠা ; হে
দেবি ! উপবিষ্ঠাক্রমেই এই কবচ বলিতেছি, শ্রবণ কর ॥৩॥

জগপূজাবিধানস্ত ফলং সর্বমুদ্বিদং ।

ন বক্তব্যং হি কবচং গোপিতং হি পরমং মহৎ ॥৪॥

ভক্তিহীনায় দেবেশি দ্বিজনিন্দাপরায় চ ।

ন শূদ্রযাজিবিপ্রায় বক্তব্যং পরমেশ্বরি ॥৫॥

শিষ্যায় ভক্তিযুক্তায় শক্তিদীক্ষারতায় চ ।

বৈষ্ণবায় বিশেষেণ গুরুভক্তিপরায় চ ।

বক্তব্যং পরমেশ্বানি অম বাক্যং ন চান্তথা ॥৬॥

অস্ত শ্রীরাধাজনমোহনকবচস্ত গোপিকা ঋষি-
রন্ধুষ্টপৃচ্ছন্দঃ শ্রীরাধিকা দেবতা মহাবিষ্ঠাসাধনগোপাষ্ঠে
বিনিয়োগঃ ॥ক॥

ওঁ পূর্বে চ পাতু না দেবী রঞ্জিণী শুভদ্বায়নী ।

ঙ্গীঁ পশ্চিমে পাতু সত্যা সর্বকামপ্রপূরণী ॥৭॥

বিধানক্রমে জগপূজাদি করিয়া এই কবচ পাঠ করিলে সকলাই সুসিদ্ধ
হয় । হে দেবেশি ! এই কবচ সেখানে সেখানে বলিবে না, সর্বদা
গোপন রাখিবে । যে ব্যক্তি ভক্তিহীন, যে ব্যক্তি ত্রাঙ্গণনিন্দক এবং
যে ত্রাঙ্গণ শূদ্রযাজী, কদাচ তাহাদের নিকট এই কবচ প্রকাশ করিবে
না ; হে পরমেশ্বানি ! শক্তিদীক্ষায় দীক্ষিত ভক্তিযুক্ত শিষ্য এবং
ভক্তিপরায়ণ বৈষ্ণবের নিকট ইহা ব্যক্ত করিবে । হে পরমেশ্বরি,
আমার আদেশের অন্তর্থাচরণ করিও না ॥৭॥

এই শ্রীরাধাজনমোহন নামক কবচের ঋষি গোপিকা, ছন্দঃ
অনুষ্টুপ, দেবতা শ্রীরাধিকা, গোপিকাদিগের মহাবিষ্ঠাসানার্থ ইহার
বিনিয়োগ ॥ক॥

শুভদ্বায়নী রঞ্জিণীদেবী আমার পূর্খদিক্ রক্ষা করন, সর্ব-

ବାମ୍ୟାଂ ହୀଂ ଜାମୁବତୀ ପାତୁ ସର୍ବକାମକଳପ୍ରଦା ।

ଉତ୍ତରେ ପାତୁ ଭଦ୍ରା ହୀଂ ଭଦ୍ରଶକ୍ତିସମସ୍ତିତା ॥୮॥

ଉର୍ଦ୍ଧେ ପାତୁ ମହାଦେବୀ କୁଞ୍ଚପ୍ରିୟା ସମସ୍ତିନୀ ।

ଅଧରେ ରାଧିକା ପାତୁ ଏଂ ପାତୁ ହଦୟଂ ମମ ।

ନମଃ ପାତୁ ଚ ସର୍ବାଙ୍ଗଂ ଭେଷ୍ଟା ଚ ପୁନଃପୁନଃ ।

ସର୍ବତ୍ର ପାତୁ ଯେ ଦେବୀ ଈଶ୍ଵରୀ ଭୁବନେଶ୍ଵରୀ ॥୧୦॥

ଏଂ ହୀଂ ରାଧିକାଯୈ ହୀଂ ଏଂ ଶିରଃ ପାତୁ ମାଂ କୁଣ୍ଡିଂ
ରୀଂ ରାଧିକାଯୈ କୁଣ୍ଡିଂ ଦକ୍ଷବାହଂ ରକ୍ଷତୁ ମମ । ହୀଂ
ରାଧିକାଯୈ ହୀଂ ହୀଂ ବାମାଙ୍ଗଂ ରକ୍ଷତୁ ପଦ୍ମିନୀ ପଦ୍ମ-
ଗଞ୍ଜିନୀ । ଏଂ ହୀଂ ରାଧିକାଯୈ ଏଂ ଏଂ ଦକ୍ଷପାଦଂ ରକ୍ଷତୁ
ମମ । କୁଣ୍ଡିଂ କୁଣ୍ଡିଂ ଏଂ ଏଂ ରାଧିକାଯୈ ହୀଂ ହୀଂ ଏଂ ଏଂ
କୁଣ୍ଡିଂ କୁଣ୍ଡିଂ ଓ ସର୍ବାଙ୍ଗଂ ମମ ରକ୍ଷତୁ । କୁଣ୍ଡିଂ ରାଧିକାଯୈ କୁଣ୍ଡିଂ

କାମପୂର୍ଣ୍ଣି ହୀଂ ସତ୍ୟଭାମାଦେବୀ ଆମାର ପଶ୍ଚମଦିକ, ସର୍ବକାମକଳ-
ପ୍ରଦା ହୀଂ ଜାମୁବତୀ ଆମାର ଦକ୍ଷିଣଦିକ, ଭଦ୍ରଶକ୍ତିସମସ୍ତିତା ହୀଂ ଭଦ୍ରା
ଉତ୍ତରଦିକ, କୁଞ୍ଚପ୍ରିୟା ସମସ୍ତିନୀ କୁଣ୍ଡିଂ ମହାଦେବୀ ଆମାର ଉର୍ଦ୍ଧ୍ଵଦିକ ଏବଂ
ପାତାଲବାସିନୀ ଏଂ ଦେବୀ ଆମାର ଅଧୋଦେଶ ରକ୍ଷା କରନ ॥୭—୯॥
ରାଧିକାଦେବୀ ଆମାର ଅଧର, ଏଂ ବୀଜ ଆମାର ହଦୟ, ନମଃ ଶବ୍ଦ ଆମାର
ସର୍ବାଙ୍ଗ ଓ ଈଶ୍ଵରୀ ଭୁବନେଶ୍ଵରୀଦେବୀ ଆମାର ସମସ୍ତ ସ୍ଥାନ ରକ୍ଷା କରନ ॥୧୦॥

ଏଂ ହୀଂ ରାଧିକାଯୈ ହୀଂ ଏଂ ଏହି ମସ୍ତ୍ର ଆମାର ବୟକ୍ତ ମଙ୍ଗା କରନ ।
କୁଣ୍ଡିଂ କୁଣ୍ଡିଂ ରାଧିକାଯୈ କୁଣ୍ଡିଂ କୁଣ୍ଡିଂ ଏହି ମସ୍ତ୍ର ଆମାର ଦକ୍ଷିଣ ଲମ୍ବ, ହୀଂ ହୀଂ
ରାଧିକାଯୈ ହୀଂ ହୀଂ—ଏହି ମନ୍ତ୍ରାୟକ ପଦ୍ମଗଞ୍ଜିନୀ ପଦ୍ମିନୀ ଆମାର
ବାମାଙ୍ଗ, ଏଂ ହୀଂ ରାଧିକାଯୈ ଏଂ ଏଂ—ଏହି ମସ୍ତ୍ର ଆମାର ଦକ୍ଷିଣ ଚରଣ,

বামপাদং রক্ষতু সদা পঞ্চিনী । হৌঁ রাধিকায়ে হৌঁ
অক্ষযুগ্মং রক্ষতু মম । ঐঁ রাধিকায়ে ঐঁ কর্মযুগ্মং
সদা রক্ষতু মম । হৌঁ রাধিকায়ে হৌঁ নাসাযুগ্মং সদা
রক্ষতু মম । ওঁ হৌঁ রাধিকায়ে হৌঁ ওঁ দন্তপংক্তিং সদা
পাতু সরস্ততী । হৌঁ ভুবনেশ্বরী ললাটং পাতু হৌঁ
কালী মে মুখমণ্ডলং সদা পাতু । হৌঁ হৌঁ হৌঁ মহিষ-
মদ্দিত্যে হৌঁ হৌঁ মহিষমদ্দিনী দ্বারকাবাসিনী সহস্রারং
রক্ষতু সদা মম । ঐঁ হৌঁ ঐঁ মাতঙ্গী হৃদয়ং সদা মম
রক্ষতু । হৌঁ ঐঁ হৌঁ উগ্রাতারা নাভিপদ্মং সদা রক্ষতু
মম । ক্লীঁ ঐঁ ক্লীঁ সুন্দরী ক্লীঁ ঐঁ ক্লীঁ স্বাধিষ্ঠানং
লিঙ্গমূলং রক্ষতু মম । ক্লীঁ ঐঁ লং পৃথিবী গুদমণ্ডলং
রক্ষতু মম । ঐঁ ঐঁ ঐঁ বগলা ঐঁ ঐঁ স্তনদয়ং

ক্লীঁ ক্লীঁ ঐঁ ঐঁ রাধিকায়ে হৌঁ হৌঁ ঐঁ ক্লীঁ ক্লীঁ শঁ—এই
মন্ত্র আমার সর্বাঙ্গ, ক্লীঁ রাধিকায়ে ক্লীঁ—এই মন্ত্রাঙ্গক পঞ্চিনী
সর্বদা আমার বাম চৰণ, হৌঁ রাধিকায়ে হৌঁ—এই মন্ত্র আমার
নয়নদয়, ঐঁ রাধিকায়ে ঐঁ—এই মন্ত্র সর্বদা আমার শ্রতিযুগ্ম,
হৌঁ রাধিকায়ে হৌঁ—এই মন্ত্র সর্বদা আমার নাসাযুগ্ম, ওঁ হৌঁ
রাধিকায়ে হৌঁ শঁ—এই মন্ত্রাঙ্গক সরস্ততীদেবী সর্বদা আমার দন্ত-
পংক্তি, হৌঁ ভুবনেশ্বরী আমার ললাট, হৌঁ কালী আমার মুখমণ্ডল,
হৌঁ হৌঁ হৌঁ মহিষমদ্দিত্যে হৌঁ হৌঁ এতমন্ত্রাঙ্গক দ্বারকাবাসিনী
মহিষমদ্দিনীদেবী সর্বদা আমার সহস্রার, ঐঁ হৌঁ ঐঁ মাতঙ্গীদেবী
আমার হৃদয়, হৌঁ ঐঁ হৌঁ উগ্রাতারাদেবী আমার নাভিপদ্ম, ক্লীঁ ঐঁ
ক্লীঁ সুন্দরী ক্লীঁ ঐঁ লিঙ্গমূল, ক্লীঁ ঐঁ লং পৃথিবী আমার শুভ্-

ରକ୍ଷତୁ ମମ । ହେଁଁଃ ତୈରବୀ ସେହୋଃ ଶ୍ରଦ୍ଧାଦୟଂ ରକ୍ଷତୁ ମମ ।
ହୀଃ ଅମ୍ବପୂର୍ଣ୍ଣା ହୀଃ ସଂଗ୍ଠାଃ ରକ୍ଷତୁ ମମ । ଏଂ ହୀଃ ଏଂ ବୀଜ-
ତ୍ରୟଃ ସଦା ପାତୁ ପୃଷ୍ଠଦେଶଃ ମମ । ଓ ମହାଦେବଃ ପାତୁ
ସର୍ବବାଙ୍ଗଃ ମେ ଓ ନାରାୟଣଃ ପାତୁ ସର୍ବବାଙ୍ଗଃ ସଦା ମମ । ଓ
ଓ କୁଷଃ ପାତୁ ସଦା ଗୋତ୍ରଂ କୁଞ୍ଜିଣିନାଥଃ ॥୧୧॥

କୁଞ୍ଜିଣି ସତ୍ୟଭାଗୀ ଚ ଶୈବୀ ଜାପ୍ତବତୀ ତଥା ।

ଲକ୍ଷଣା ମିତ୍ରବିନ୍ଦା ଚ ଭଦ୍ରା ନାଗଜିତୀ ତଥା ।

ଏତାଃ ସର୍ବା ଯୁବତ୍ୟଃ ଶୋଭନାସ୍ତ୍ରାଃ ସ୍ତଲୋଚନାଃ ॥୧୨॥

ରକ୍ଷେଯୁର୍ମାର୍ଗଃ ସଦା ଦିକ୍ଷୁ ସତତଃ ଶ୍ରୀଭଦ୍ରଶନାଃ ।

ଓ ନାରାୟଣଶ୍ଚ ଗୋବିନ୍ଦଃ ଶିରଃ ପଦ୍ମଦଲେକ୍ଷଣଃ ।

ସର୍ବବାଙ୍ଗଃ ମେ ସଦା ରକ୍ଷେ କେଶବଃ କେଶିହା ହରିଃ ॥୧୩

ଦେଶ, ଏଂ ଏଂ ଏଂ ବଗଳା, ଏଂ ଏଂ ଏଂ—ଏହି ମନ୍ତ୍ର ଆମାର ଶ୍ରଦ୍ଧା,
ହେଁଁଃ ତୈରବୀ ସେହୋଃ—ଏହି ମନ୍ତ୍ର ଆମାର ଅକ୍ଷଦୟ, ହୀଃ ଅମ୍ବପୂର୍ଣ୍ଣା ହୀଃ—
ଏହି ମନ୍ତ୍ର ଆମାର ସଂଗ୍ଠା (ପୃଷ୍ଠାଥିଶେଷ ଉପରିଭାଗ ଘାଡ଼) ଏଂ ହୀଃ ଏଂ—
ଏହି ବୀଜତ୍ରୟ ସକଳା ଆମାର ପୃଷ୍ଠଦେଶ, ଓ ମହାଦେବ ଆମାର ସର୍ବବାଙ୍ଗ, ଓ
ନାରାୟଣ ଆମାର ସରଦେହ ଏବଂ କୁଞ୍ଜିଣିନାଥ ଓ ଓ କୁଷ ମର୍ଦନ ଆମାର
ଗୋତ୍ର ରଙ୍ଗା କରୁନ । ୧୧ ॥

କୁଞ୍ଜିଣି, ସତ୍ୟଭାଗୀ, ଶୈବୀ, ଜାପ୍ତବତୀ, ଲକ୍ଷଣା, ମିତ୍ରବିନ୍ଦା ଓ
ନାଗଜିତୀ—ଇହାରେ ଶ୍ରୀ ଓ ନନ୍ଦନ ପଦ୍ମମ ଦୟାଗୀୟ ଏବଂ ଇହାରୀ ଯୁବତୀ
ଓ ଶ୍ରୀଭଦ୍ରଃ, ଉଦ୍‌ଦେଶ ମର୍ଦନ ଆମାର ଦୟଦିକ୍ ରକ୍ଷା କରୁନ ।
ନାରାୟଣ ପଦ୍ମଦଳେକ୍ଷଣ ଗୋବିନ୍ଦ ଆମାର ଶିରୋଦେଶେ ରକ୍ଷା କରୁନ ।
କେଶିନିଷ୍ଠଦନ ହରି ଆମାର ମର୍ଦନଙ୍କ ରକ୍ଷା କରୁନ । ୧୩—୧୭ ॥

ଉଦିତଂ କବଚଂ ଭଦ୍ରେ ତୈଲୋକାଜନମୋହନମ୍ ।
 ପଞ୍ଚିଷ୍ଠାଃ ପରମେଶାନି ଉପବିଦ୍ୟାମୁ ସନ୍ଦତମ୍ ॥୧୫॥
 ସଃ ପଠେତେ ପାଠୟେଦ୍ଵାପି ସତ୍ତଂ ଭକ୍ତିତ୍ୱପରଃ ।
 ନିରାହାରୋ ଜଳତ୍ୟାଗୀ ଅୟୁତେ ବୃଦ୍ଧରେ ସଦା ।
 ତତ୍ତ୍ଵେବ ପରମେଶାନି ପଞ୍ଚିନୀ ବଶତ୍ତମିଯାଏ ॥୧୬॥
 ଏତଭେ କଥିତଂ ଦେବି କବଚଂ ଭୂବି ଦୁର୍ଲଭମ୍ ।
 ଫଳମୂଳଜଳଂ ତ୍ୟଙ୍କା ପଠେତେ ସଂବ୍ରଦ୍ଧରଂ ଯଦି ।
 ପଞ୍ଚିନୀ ବଶମାୟାତି ତଦେବ ଅଗନନ୍ଦିନି ॥୧୭॥
 ଅନେନୈବ ବିଧାନେନ ସଃ ପଠେତେ କବଚଂ ପରମ୍ ।
 ବିଶୁଦ୍ଧଲୋକମବାପ୍ନୋତି ନାନ୍ଦଥା ବଚନଂ ମଗ ॥୧୮॥
 ସଂଗୋପ୍ୟ ପୂଜ୍ୟେହିଦ୍ୟାଃ ମହାବିଦ୍ୟାଃ ବରନିନେ ।
 ପ୍ରକଟାର୍ଥମିଦଂ ଦେବି କବଚଂ ପ୍ରପଠେତେ ସଦା ॥୧୯॥

ହେ ଭଦ୍ରେ ପାର୍ବତି ! ପଞ୍ଚିନୀଦେବୀର ତୈଲୋକାଜନମୋହନ ନାମକ
 ଶୁଭଗୋଦ ଏହି କବଚ କଥିତ ହିଲ ; ମେ ବ୍ୟକ୍ତି ଭକ୍ତିଯକ୍ର ହିୟା ନିରମ୍ଭ
 ଅବସ୍ଥାର ଉପଧାସୀ ଥାକିଯା ଦଶ ବର୍ଷ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ପ୍ରତାହ ଏହି କବଚ ପାଠ
 କରେ ବା ଶ୍ରବଣ କରେ, ପଞ୍ଚିନୀଦେବୀ ତାହାର ବଣ୍ଡା ହନ ॥୧୫—୧୬॥ ହେ
 ଦେବି ଅଗନନ୍ଦିନି ! ଏହି ଦେବଦୁର୍ଲଭ କବଚ କଥିତ ହିଲ ; ଫଳମୂଳ ଭକ୍ଷଣ
 ଓ ଜଳପାନ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ନା କରିଯା ସଂବ୍ରଦ୍ଧର ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଏହି କବଚ ପାଠ
 କରିଲେ ପଞ୍ଚିନୀଦେବୀ ସାଧକେର ଆଞ୍ଚାକାରିଣୀ ତନ ॥୧୬॥ ହେ ଦେବି !
 ଅଥକଥିତ ଏହି ବିଧାନ ଅନୁମାରେ ଯେ ବାକ୍ତି ଏହି ପରମ ଦୁର୍ଲଭ କବଚ ପାଠ
 କରେ, ମେ ବ୍ୟକ୍ତି ଅନ୍ତେ ବିଶୁଦ୍ଧଲୋକେ ଗମନ କରିଯା ଥାକେ ; ଆମାର ଏହି
 ଥାକ୍ୟେବ ଅନ୍ତଥା ହିୟେ ନା ॥୧୭॥ ହେ ଦେବି ! ମହାବିଦ୍ୟାକେ (ମସ୍ତକ)
 ପ୍ରାପନ, ରାଧିକା ଦେବୀର ପୂଜ୍ୟା କରିବେ, ବିଜ୍ଞାନ ପ୍ରକାଶାର୍ଥ ସର୍ବଦା ଏହି

ନହାବିଦ୍ଧାং ବିନା ଭଦ୍ରେ ସଃ ପଠେଣ୍ ବଚଃ ପ୍ରିୟେ ।
 ତତ୍ତ୍ଵୈବ ସହମା ଭଦ୍ରେ କୁଞ୍ଜୀପାକେ ଅଜ୍ଞେଣ ଫ୍ରବମ୍ ॥୧୯॥
 ଇତି ଶ୍ରୀବାହୁଦେବ-ରହ୍ୟେ ରାଧା-ତନ୍ତ୍ରେ ଏକତ୍ରିଂଶ୍ଚ ପଟ୍ଟଳଃ ॥୫॥

କବଚ ପାଠ କରିବେ । ହେ ପ୍ରିୟେ ! ନହାବିଦ୍ଧା ଜ୍ଞାତ ନ ହଇଯା ଯେ ବ୍ୟକ୍ତି
 ଏହି କବଚ ପାଠ କରେ, ମେ କୁଞ୍ଜୀପାକ ନାମକ ନାମକେ ଗୁରୁ କରିଯା
 ଥାକେ ॥୧୮—୧୯॥

ଶ୍ରୀବାହୁଦେବ-ରହ୍ୟେ ରାଧା-ତନ୍ତ୍ରେ ଏକତ୍ରିଂଶ୍ଚ ପଟ୍ଟଳ ସମାପ୍ତ ॥୧୦॥

ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ-ପଟ୍ଟଳେ ।

॥ ୧୦୨-୧୦୩-୧୦୪-୧୦୫-୧୦୬-୧୦୭ ॥

ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣର ଉବାଚ ;—

ଇତି ତେ କଥିତଂ ଦେବି କିମନ୍ତୁଃ କଥ୍ୟାମି ତେ ।

ଶ୍ରୋତ୍ରୀ ତଃ ପରମେଶ୍ଵାନି ଅହଂ ବଞ୍ଚା ଚ ଶାଶ୍ଵତଃ ॥୧॥

ଶ୍ରୀଦେବୁବାଚ ;—

କିଯଦିଗ୍ଭାଦେବ ପୃଜ୍ଞାମି ସଦି ରୋଚତେ ।

ହୃଦୟେ ତବ ଦେବେଶ ନାନାତନ୍ତ୍ରାଣି ସନ୍ତି ଲୈ ॥୨॥

ନାନାତନ୍ତ୍ରାଣି ମନ୍ତ୍ରାଣି ରହସ୍ୟାନି ପୃଥକ୍ ପୃଥକ୍ ।

ବହୁନି ତବ ଦେବେଶ ହୃଦୟେ ଦେବ ଶୁଦ୍ଧତ ।

କୃପଯା ପରମେଶ୍ଵାନ କଥରମ୍ବ ଦୟାନିଧି ॥୩॥

ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣର କହିଲେ ;— ହେ ଦେବି ! ଏହି ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ବଲା ହଇଲ, ଏଥିଲ
କି ବଲିବ ବଳ ; ହେ ପରମେଶ୍ଵାନି ! ଆମି ବଞ୍ଚା ଏବଂ ତୁମି ଶ୍ରୋତ୍ରୀ,
ଇହା ଏବ ସତା ॥୧॥

ଶ୍ରୀପାର୍ବତୀଦେବୀ କହିଲେ ;— ହେ ମହାଦେବ ! ଆମି ଆର କିଞ୍ଚିତ୍
ଆପନାକେ ଜିଜ୍ଞାସା କରିତେଛି । ହେ ଦେବେଶ ! ଆପନାର ହୃଦୟ
ନାନା ତଞ୍ଚ, ନାନା ମନ୍ତ୍ର ଓ ରହସ୍ୟ ଏକଳ ପୃଥକ୍ ପୃଥକ୍ ବିଶ୍ଵମାନ ରହିଯାଛେ;
ହେ ଦେବ ଶୁଦ୍ଧତ ! ଆପନି ଦୟାର ମାଗଦ, ଆପନି ଅନୁଗ୍ରହପୂର୍ବକ ଆର
କିଛୁ ବଲୁନ ॥୨—୩॥

ଶ୍ରୀକୃଷ୍ଣ କହିଲେ ;— ହେ ଶୁଦ୍ଧତି ହେ ପରମେଶ୍ଵାନି ! ପଦ୍ମନୀଦେବୀର
ଆର କୋନ ନାହିଁ, କୋନାକେ ଆମି ସମସ୍ତାଇ ବଲିଯାଛି । ପଦ୍ମନୀ-

ଶ୍ରୀଜୀଶ୍ଵର ଉବାଚ ;—

ପଦ୍ମିନ୍ତାଃ ପରମେଶାନି ରହଞ୍ଚଂ ନାନ୍ତି ମୁଳଦିରି ।

ଯଦି ସର୍ବଂ ମହେଶାନି କଥିତଂ ପରମେଶାନି ॥୫॥

କିଞ୍ଚିଦନ୍ତମହେଶାନି ନାନ୍ତି ମେ ଗୋଚରେ ପ୍ରିରେ ।

ସଦ୍ୟଦନ୍ତି ମହେଶାନି ରହଞ୍ଚଂ କଥିତଂ ମୟା ॥୬॥

ଶ୍ରୀଦେବ୍ୟବାଚ ;—

ପଦ୍ମିନ୍ତାଃ ପରମେଶାନି ରହଞ୍ଚଂ କଥମ ପ୍ରଭୋ ।

ସଦି ନୋ କଥ୍ୟତେ ଦେବ ଭ୍ୟାଜାମି ବିଶ୍ଵାହଂ ତଦା ॥୭॥

ଶ୍ରୀଜୀଶ୍ଵର ଉବାଚ ;—

ଶ୍ରୁଣୁ ପ୍ରୌଢେ କୁରଙ୍ଗାଙ୍କି ଏତେ ପ୍ରୌଢଂ କଥଂ ତବ ।

ପ୍ରୌଢଙ୍କଂ ସଦି ଚାର୍ବଙ୍ଗି ରହଞ୍ଚଂ କଥ୍ୟାମି ତେ ॥୮॥

ରହଞ୍ଚଂ ଶ୍ରୁଣୁ ଚାର୍ବଙ୍ଗି ସ୍ତୋତ୍ର ପରମତ୍ତମିତମ୍ ।

ସ୍ତୋତ୍ରଂ ନହଅନାମାଞ୍ଚ୍ୟ-ମୁପବିଷ୍ଟାମୁ ନମ୍ବତମ୍ ॥୯॥

ମସଙ୍କେ ଆର କିଛୁଇ ଆମାର ଜାନା ନାହିଁ ; ସେ ସେ ରହଞ୍ଚ ଆମାର ଜାନା ଛିଲ, ତାହା ତୋମାକେ ବଲିଆଛି ॥୯—୧୦॥

ଶ୍ରୀପାର୍ବତୀଦେବୀ କହିଲେନ ;—ହେ ପରମେଶାନ ! ପଦ୍ମିନୀର ରହଞ୍ଚ ଆପନି ବଲୁମ ; ହେ ଦେବ ! ସଦି ଆପନି ପଦ୍ମିନୀର ବହଞ୍ଚ ପ୍ରକାଶ ନା କରେନ, ତବେ ଆମି ଆପନାର ସକାଶେ ଏଥନ୍ତି ତତ୍ତ୍ଵାଗ କରିବ ॥୧୦॥

ଶ୍ରୀଜୀଶ୍ଵର କହିଲେନ ;—ହେ କୁରଙ୍ଗାଙ୍କି ପାର୍ବତି ! ଶୁନ, ତୁମି ପ୍ରୌଢାବନ୍ଧୀ ଉପନୀତା ହଇରାଇ, ତୋମାର ଏହି ପ୍ରୌଢକ କେଳ ? ତୋମାର ପ୍ରୌଢତତ୍ତ୍ଵବିଷୟକ ରହଞ୍ଚ ବଲିତେଛି, ଶ୍ରବନ କର । ସମସ୍ତ ଉପ ବିଦ୍ୟାମୟ୍ୟ ସହଅନାମାଞ୍ଚ୍ୟକ ପରମତ୍ତମିତମ୍ ; ହେ ମହେଶାନି ! ଅତ୍ୟନ୍ତ ଶୋପନୀୟ ମନୋହର ଏହି ସ୍ତୋତ୍ର ପଦ୍ମିନୀଦେବୀର ଅଭିପ୍ରେତ

উপবিষ্টাস্ম দেবেশি অতিশুহং মনোহরম্ ।

এতৎ স্তোত্রং মহেশানি পদ্মিনীসম্ভূতং সদা ॥৯॥

এতত্ত্ব পদ্মিনীস্তোত্রমাশৰ্য্যং পরমান্তুতম্ ।

যমোক্তং সর্ববত্ত্বেষু তব ভজ্যা প্রকাশিতম্ ॥১০॥

অস্ত শ্রীপদ্মিনীসহস্রনামস্তোত্রস্য শ্রীকৃষ্ণবিশ্বামিষ-
মদ্বিন্যাধিষ্ঠাত্রীদেবতা গায়ত্রীচন্দে মহাবিষ্টাসিঙ্কার্থে
বিনিয়োগঃ । ওঁ হ্রীং ঐং পদ্মিন্যে রাধিকায়ে ॥ রাধা
রমণীয়রূপা নিকৃপমুকুপবতী কৃপধন্যা বশ্যা বামা রঙ্গে-
গুণা ॥১১॥

রক্তাঙ্গী রক্তপুষ্পাভা রাধ্যা রাসপরায়ণা ।

রস্তাবতী কৃপশীলা রজনী রঞ্জনী রতিঃ ॥১২॥

রতিপ্রিয়া রমণীয়া রসপুঞ্জা রসায়না ।

রাসমধ্যে রাসরূপা রসবেশা রসোৎস্ফুকা ॥১৩॥

আনিবে ॥৭—৯॥ পরমাশৰ্য্য ও পরমান্তুত এই পদ্মিনীস্তোত্র সমস্ত
তত্ত্বেই অপ্রকাশ ছিল ; একমাত্র তোমার ঐকাস্তিকী ভক্তিতে
আকৃষ্ট হইয়া প্রকাশ করিতেছি ॥১০॥

শ্রীপদ্মিনীদেবীর সহস্রনামাখ্য এই স্তোত্রের ঋষি শ্রীকৃষ্ণ, মহিষ-
মদ্বিনী ইহার অধিষ্ঠাত্রী দেবতা, গায়ত্রী ইহার ছন্দ, মহাবিষ্টা-সিঙ্কার্থে
ইহার বিনিয়োগ । “ঐং হ্রীং ওঁ পদ্মিন্যে রাধিকায়ে” ইহা রাধিকার
একটা মন্ত্র । রাধিকা রমণীয়রূপব্যুত্তা ও অনুপমুকুপবতী ; ইনি কৃপ
বিমুক্তে ধন্তা, ইনি সাধকের বশ্যা ; ইনি বামা ও রঞ্জোগুণযুক্তা ॥১৪॥

ରସବତୀ ରସୋଜ୍ଜାଲା ରନିକା ରସଭୂଷଣା ।
 ରସମଳାଧରୀ ରଙ୍ଗୀ ରଙ୍ଗପଟ୍ଟପରିଚ୍ଛଦା ॥୧୪॥
 କମଳା କଲ୍ପଲତିକା କୁଳବ୍ରତପାରାଯଣା ।
 କାମିନୀ କମଳା କୁଞ୍ଚି କଲିକଲେଖାଲନାଶିନୀ ॥୧୫॥
 କୁଲୀନା କୁଳବତୀ କାଲୀ କାମସନ୍ଦୀପନୀ ତଥା ।
 କୌମାରୀ କୃଷ୍ଣବନିତା କାମାର୍ତ୍ତା କାମରୂପନୀ ॥୧୬॥
 କାମୁକୀ କଲୁମସ୍ତ୍ରୀ ଚ କୁଳଜ୍ଞା କୁଳପଣ୍ଡିତା ।
 କୃଷ୍ଣବଣୀ କୃଷ୍ଣାଙ୍ଗୀ ଚ କୃଷ୍ଣବସ୍ତ୍ରପରିଚ୍ଛଦା ॥୧୭॥
 କାନ୍ତା କାମସରପା ଚ କାମରୂପା କୃପାବତୀ ।
 କ୍ଷେତ୍ରା କ୍ଷମବତୀ ଚୈବ ଖେଳନ୍ଦନଗାମିନୀ ॥୧୮॥
 ଅନ୍ତା ଅଗା ଅଗନ୍ତୁତ୍ରୀ ଅଗନ୍ତୁ ବିହାରିନୀ ।
 ଗରିଷ୍ଠା ଗରିମା ଗଙ୍ଗା ଗଯା ଗୋଦାବିରୀ ଗତିଃ ॥୧୯॥
 ଗାନ୍ଧାରୀ ଗୁଣିନୀ ଗୌତ୍ମୀ ଗଙ୍ଗା ଗୋକୁଳବାସିନୀ ।
 ଗାନ୍ଧକୀ ଗାନ୍ଧକୁଶଲା ଗୁଣା ଗୁଣ୍ଠବିଲାସିନୀ ॥୨୦॥
 ସର୍ଵରା ସର୍ପଦା ସର୍ପା ସନ୍ତ୍ଵା ସନ୍ତ୍ଵା ସନ୍ତ୍ଵାସିନୀ ।
 ସୁଣା ସୁଧାବତୀ ସୋରା ସୋରକର୍ମବିରଜିତା ॥୨୧॥
 ଚନ୍ଦ୍ରୀ ଚନ୍ଦ୍ରପ୍ରଭା ଚୈବ ଚନ୍ଦ୍ରମୃତିପରିଦା ।
 ଚନ୍ଦ୍ରରୂପା ଚ ଚନ୍ଦ୍ରାଖ୍ୟା ଚନ୍ଦ୍ରଲା ଚାରିଭୂଷଣା ॥୨୨॥
 ଚତୁରା ଚାରିଶୀଳା ଚ ଚମ୍ପା ଚମ୍ପାବତୀ ତଥା
 ଚନ୍ଦ୍ରରେଖା ଚନ୍ଦ୍ରକଳା ଚରବେଶା ବିନୋଦିନୀ ॥୨୩॥
 ଚନ୍ଦ୍ରଚନ୍ଦନଭୂଷାଙ୍ଗୀ ଚାରିବଙ୍ଗୀ ଚନ୍ଦ୍ରଭୂଷଣା ।
 ଚିତ୍ରଗୀ ଚିତ୍ରରୂପା ଚ ଚିତ୍ରମୃତିଧରା ନଦୀ ॥୨୪॥

ছদ্মকুপা ছদ্মবেশী ছত্রশ্বেতবিধারিণী ।
 ছত্রাতপা চ ছত্রাঙ্গী ছত্রস্তৌ ছত্রপালিনী ॥২৪॥
 চুরিতামৃতবারোধা ছদ্মবেশনিবাসিনী ।
 ছটীকৃতগুলোধা ছটীকৃতনিজামৃতা ॥২৫॥
 জয়ন্তী চ জগন্মাতা জননী জন্মদায়িনী ।
 জয়া জৈত্রী চ জরতী জীবনী জগদধিকা ॥২৬॥
 জীবা জীবদ্মকুপা চ জাড়যথিবংসকারিণী ।
 জগদ্ধৈৰনিজৰ্জনক্ষেষ্ট । জগদ্ধেকতুজ্জগন্ময়ী ॥২৭॥
 জগদানন্দজীবনী জনয়িত্রী জনসন্দান ।
 ঝক্কারবাহিনী ঝঝঝা ঝৰ্খৰী নিৰ্বৰ্বাবতী ॥২৮॥
 টক্কারটক্কিনী টক্কা টক্কিতা টক্কুপিণী ।
 ডম্বুরা ডম্বুরা ডম্বা ডমডম্বা চ ডম্বুরা ॥২৯॥
 ঢোকিতাশেমনিহোয়া ঢলচোলিতলোচনা ।
 তপিনী ত্রিপুণা তীর্থবারিণী ত্রিদশেশ্বরী ॥৩০॥
 ত্রিলোকত্রিমী ত্রৈলোক্যত্রণী ত্ববৎে তরঃ ।
 তাপহঙ্কী তপা তাপা তপনীয়া তপাৰতী ॥৩১॥
 তাপিনী ত্রিপুরা দেবী ত্রিপুরাজ্ঞাকরী সদা ।
 ত্রিলক্ষ্মা তারণী তারা তারানায়কমোহিনী ॥৩২॥
 ত্রৈলোক্যগমনা তীর্ণা তুষ্টিদা অরিতা স্বরা ।
 তৃষ্ণা তুরঙ্গণী তীর্থী ত্রিবিজ্ঞমবিহারিণী ॥৩৩॥
 তমোগঁয়ী তামসী চ তপস্তা তপসঃ ফলমু ।
 ত্রৈলোক্যব্যাপিনী তুষ্টা তুষ্টিঃ স্তুতিস্তুলা তথা ॥৩৪॥

ତୈଲୋକ୍ୟମୋହିନୀ ତୁଣୀ । ତୈଲୋକ୍ୟବିଭବପ୍ରକା ।
 ତ୍ରିପଦୀ ଚ ତଥା ତଥ୍ୟା । ତମିରଥ୍ସଂଚଞ୍ଜିକା ॥୩୫॥
 ତେଜୋରୂପା । ତମଃପାରା । ତ୍ରିପୁରା । ତ୍ରିପଦଷ୍ଠିତା ।
 ଅୟୀ ତ୍ରୟୀ ତାପହରା । ତାପନାଙ୍ଗଜବାହିନୀ ॥୩୬॥
 ତରିଞ୍ଚରଣିଷ୍ଟାକ୍ରମ୍ୟ । ତପିତା । ତରଣୀପ୍ରିୟା ।
 ତୌତ୍ରପାପହରା ଭୁଲ୍ୟା । ତୁଣପାପତନୂନପାଏ ॥୩୭॥
 ଦାରିଦ୍ର୍ୟନାଶିନୀ ଦାତ୍ରୀ ଦସ୍ତା ଦୟା ଦୟାବତୀ ।
 ଦିବ୍ୟା ଦିବ୍ୟସ୍ଵରୂପା । ଚ ଦୀକ୍ଷା ଦସ୍ତା ଦୟା ଦୟା ॥୩୮॥
 ଦିବ୍ୟରୂପା । ଦିବ୍ୟମୂଳିତୈତ୍ୟତ୍ରପ୍ରାଣନାଶିନୀ ।
 ଦ୍ରତା । ଚ ଦ୍ରତରୂପା । ଚ ଦ୍ଵରଶୂକବିନାଶିନୀ ॥୩୯॥
 ଦୁର୍ବରା । ଦୟାଦ୍ୱାତ୍ମା । ଚ ଦେବକାର୍ଯ୍ୟକରୀ ସଦା ।
 ଦେବପ୍ରିୟା । ଦେବଯାଜ୍ୟା । ଦୈବା । ଦୈବଧିଯା ସଦା ॥୪୦॥
 ଦିକ୍କପାଲପଦଦାତ୍ରୀ । ଚ ଦୀର୍ଘାଙ୍ଗୀ । ଦୀର୍ଘଲୋଚନା ।
 ଦୁଷ୍ଟଦେବୀ କାମଦୁଷ୍ଟା ଦୋଷ୍ଟୁ ଦୂରଣ୍ବଦ୍ଧିତା ॥୪୧॥
 ଦୁଷ୍ଟା ଦୁଃସଦୃଶାଭାଗୀ । ଦିବ୍ୟା । ଦିବ୍ୟପତିପ୍ରିୟା ।
 ଦୁଃନଦୀ ଦୌନଶରଣା । ଦିବ୍ୟଦେହବିହାରିନୀ ॥୪୨॥
 ଦୁର୍ଗମା ଦରିଘା । ଦାମା ଦୂରଙ୍ଗୀ ଦୂରର୍ଥାସିନୀ ।
 ଦୁର୍ବିଗାହା । ଦୟାଧାରା । ଦୂରମୁକ୍ତାପନାଶିନୀ ॥୪୩॥
 ଦୂରାଶୟା । ଦୂରାଧାରା । ଦ୍ରାବିନୀ ଦ୍ରହିନଷ୍ଟତା ।
 ଦୈତ୍ୟଶୁଦ୍ଧିକରୀ ଦେବୀ ସଦା । ଦାନବସିଦ୍ଧିଦା ॥୪୪॥
 ଦୁର୍ବୁଦ୍ଧିନାଶିନୀ ଦେବୀ ସତତ ଦାନଦାୟିନୀ ।
 ଦାନଦାତ୍ରୀ । ଚ ଦେବେଶି ଶାବାତୁମିବିଶାହିନୀ ॥୪୫॥

দৃষ্টিদা দৃষ্টি ফলদা দেবতাগৃহসংশ্লিষ্টা ।
 দীর্ঘত্বকরী দীর্ঘা দীর্ঘসম্মা দয়াবতী ॥৪৩॥
 দণ্ডনী দণ্ডনীতিশ দীপ্তি ওধরার্চিতা ।
 দানার্চিতা দ্রবদ্রব্যা দ্রবেকনিয়মা পর। ॥৪৪॥
 দৃষ্টসন্তাপশ্রামা চ দাত্রী দবথুরোধিনী ।
 দেবী দিব্যবলবতী দান্তা দান্তজনপ্রিয়া ॥৪৫॥
 দারিজ্যাদিতটা দুর্গা দুর্গা দৈনাপ্রচারিনী ।
 ধর্মকুপা ধর্মধূরা ধেন্তুরুণা প্রতিক্রিয়া ॥৪৬॥
 ধেনুদানা ধ্রবস্পর্শা ধর্মকামার্থমোক্ষদা ।
 ধম্ভিণী ধর্মগাত্তা চ ধর্মধাত্রী ধনুকরা ॥৪৭॥
 ধাত্রী ধ্যেয়া ধরা ধারা ধারিণী প্রতকল্পী ।
 ধনদা ধর্মদা ধন্যা ধান্যদা ধন্যদা ধনা ॥৪৮॥
 ধন্যা ধান্যাধিরূপা চ ধরিণী ধনপূরিত ।
 ধাৰণা ধনকুপা চ ধর্মা ধর্মপ্রচারিণী ॥৪৯॥
 ধম্ভিণী ধর্ম তন্ত্রাখ্যা ধম্ভিঙ্গামলকেশিনী ।
 ধর্মপ্রচারণিতা ধর্মকুপা ধূরঞ্জরী ॥৫০॥
 ধনুর্ক্ষিতাধরী ধাত্রী ধনুর্বিদ্যা-বিশারদা ।
 নিরানন্দা নিরীহা চ নির্বিদ্যাধৰারসংশ্লিষ্টা ॥৫১॥
 নির্বাণপদদাত্রী চ নন্দিনী নাক-নায়িকা ।
 নারায়ণী নিষিদ্ধলী নিজকুপপ্রকাশিনী ॥৫২॥
 নমস্তা নিষ্ক্রিয়া নন্দনতা নৃতনকুপিণী ।
 নির্মলা নির্মলাভাসা নিরুত্থ্যা নিরুপত্রপা ॥৫৩॥

ନିତ୍ୟାନନ୍ଦମୟୀ ନିତ୍ୟା ନିତ୍ୟା ନୃତ୍ୟବିଗ୍ରହ ।
 ନିର୍ମିନ୍ଦା ନୀତିଦୈର୍ଘ୍ୟା ଚ ନିର୍ବାଣପଦଦୀପିକା ॥୧୮॥
 ନିଃଶକ୍ତା ଚ ନିରାତଙ୍କା ନିର୍ଗଣିତମହାମନାଃ ।
 ନିର୍ମଳା ନନ୍ଦଜନନୀ ନିର୍ମଳଶ୍ୟାମକେଶିନୀ ॥୧୯॥
 ନିରବତ୍ତକୁଳଶ୍ରେଷ୍ଠୀ ନିତ୍ୟାନନ୍ଦସ୍ଵରପିଣୀ ।
 ନିର୍ଗୟା ନିର୍ଗୟଶ୍ରୀ ନିରିଦ୍ଵକର୍ମବର୍ଜିତ ॥୨୦॥
 ନିତ୍ୟୋନସବା ନିତ୍ୟତୁଷ୍ଟା ନମକ୍ଷାର୍ଥ୍ୟା ନିରଞ୍ଜନା ।
 ନିଷ୍ଠାବତୀ ନିରାତଙ୍କା ନିର୍ଲେପା ନିଶ୍ଚଳାଞ୍ଚିକା ॥୨୧॥
 ନିରବତ୍ତା ନିରାଶା ଚ ନିରଞ୍ଜନପୁରସ୍ତ୍ରିତା ।
 ପୁଣ୍ୟଅଦା ପୁଣ୍ୟକରୌ ପୁଣ୍ୟଗଭା ପୁରାତନୀ ॥୨୨॥
 ପୁଣ୍ୟରୂପା ପୁଣ୍ୟଦେହା ପୁଣ୍ୟଗୀତା ଚ ପାବନା ।
 ପୁଜ୍ୟା ପବିତ୍ରା ପରମା ପରା ପୁଣ୍ୟବିଭୂମଣା ॥୨୩॥
 ପୁଣ୍ୟଦାତ୍ରୀ ପୁଣ୍ୟଧରା ପୁଣ୍ୟା ପୁଣ୍ୟପ୍ରବାହିନୀ ।
 ପୁଣ୍ୟଦେଶୀ ପୁଣ୍ୟବତୀ ପୁର୍ଣ୍ଣମା ପୂର୍ଣ୍ଣଚନ୍ଦ୍ରମାଃ ॥୨୪॥
 ପୌର୍ଣ୍ଣମାନୀ ପରା ପଦ୍ମା ପଥଜା ପଦ୍ମଗକ୍ଷିନୀ ।
 ପଦ୍ମନୀ ପଦ୍ମବନ୍ଧ୍ରା ଚ ପଦ୍ମମାଲାଧରା ସଦା ॥୨୫॥
 ପଦ୍ମୋଦ୍ଭ୍ରବା ପରାଖ୍ୟା ଚ ପରମାନନ୍ଦରୂପିଣୀ ।
 ପ୍ରକାଶ୍ୟା ପରମାର୍ଘ୍ୟା ପଦ୍ମଗର୍ଭନିବାଲିନୀ ॥୨୬॥
 ପାବନୀ ଚ ତଥା ପୃତା ପବିତ୍ରା ପରମା ।
 ପଦ୍ମାଚିତ୍ତା ପଦ୍ମଦଂଷ୍ଟା ପଦ୍ମମାତା ପୁରାତନୀ ॥୨୭॥
 ପଦ୍ମାସନଗତା ନିତ୍ୟା ପଦ୍ମାସନପରିଚନ୍ଦନ ।
 ଶୁନ୍ନପଦ୍ମାସନଗତା ରତ୍ନପଦ୍ମାସନା ତଥା ॥୨୮॥

ପଦାର୍ଥଦାୟିନୀ ପଦ୍ମବନବାନପରାୟଣା ।
 ଅକାଶିନୀ ପ୍ରଗନ୍ଧୀ ଚ ପୁଣ୍ୟଶ୍ଳୋକା ଚ ପାବନୀ ॥୬୯॥
 ଫଲହସ୍ତୀ ଫଲହରା ଫଲିନୀ ଫଲରାପିନୀ ।
 ଫୁଲେନ୍ଦୀଲୋଚନା ଫୁଲା ଫୁଲକୋରକଗଞ୍ଜିନୀ ॥୭୦॥
 ଫଲିନୀ ଫାଲିନୀ ଫେନା ଫୁଲାଛୁଟିତପାତକା ।
 ବିଶ୍ଵମାତା ଚ ବିଶ୍ଵେଶୀ ବିଶ୍ଵା ବିଶ୍ଵବରପ୍ରିୟା ॥୭୧॥
 ବ୍ରଙ୍ଗଣ୍ୟା ବ୍ରାନ୍ତିଶୀ ବ୍ରାନ୍ତି ବ୍ରଙ୍ଗଜ୍ଞା ବିମଳାମଳା ।
 ବହୁଲା ବାହୁଲା ବଜୀ ବଜୀରୀ ବନଦାୟିନୀ ॥୭୨॥
 ବିକ୍ରାନ୍ତୀ ବିକ୍ରମୀ ମାଳା ବହୁଭାଗ୍ୟବିଲୋଚନା ।
 ବିଶ୍ଵାମିତ୍ରା ବିଶ୍ଵୁସଥୀ ବୈଷ୍ଣବୀ ବିଶ୍ଵୁବଲ୍ଲଭା ॥୭୩॥
 ବିରୂପାକ୍ଷପ୍ରିୟା ଦେବୀ ବିଭୂତିରିବିଶ୍ଵତୋମୁଖୀ ।
 ବେଢା ବେଦରତା ବାଣୀ ବେଦାକ୍ଷରମନ୍ତ୍ରିତା ॥୭୪॥
 ବିଦ୍ୟା ବିଦ୍ୟାବତୀ ବନ୍ଦ୍ୟା ସ୍ଵହତୀ ବ୍ରଙ୍ଗବାଦିନୀ ।
 ବରଦା ବିପ୍ରହଷ୍ଟା ଚ ବରିଷ୍ଠା ଚ ବିଶୋଧିନୀ ॥୭୫॥
 ବିଦ୍ୟାଧରୀ ବନ୍ଦୁମତୀ ବିପ୍ରବନ୍ଦା ବିଶୋଧିତା ।
 ବ୍ୟୋମହାନାବତୀ ବାମା ବିଧାତ୍ରୀ ବିବୁଧପ୍ରିୟା ॥୭୬॥
 ବିବୁଦ୍ଧିନାଶିନୀ ବିଭ୍ରା ବ୍ରଙ୍ଗରପବରାନନା ।
 ବାସିନୀ ବ୍ରଙ୍ଗଜନନୀ ବ୍ରଙ୍ଗହତ୍ୟାପହାରିନୀ ॥୭୭॥
 ବ୍ରଙ୍ଗବିଶୁଷ୍ଟରପା ଚ ସନ୍ଦା ବିଭବବର୍ଦ୍ଧିନୀ ।
 ବିଭାବିଗ୍ନି ବ୍ୟାପିନୀ ଚ ବ୍ୟାପିକା ପରିଚାରିକା ॥୭୮॥
 ବିପନ୍ନାର୍ତ୍ତିହରା ବେଦୀ ବିନୟବ୍ରତଚାରିନୀ ।
 ବିପନ୍ନଶୋକସଂହନ୍ତୀ ବିପଞ୍ଚୀ ବାଦ୍ୟତ୍ତପରା ॥୭୯॥

ବେଣୁବାଦ୍ୟପରା ଦେବୀ ବେଣୁଶ୍ରତିପରାଯଣା ।
 ବର୍ଚ୍ଛ୍ଵନୀ ବଲକରୀ ବଲମୂଳା ବିବସ୍ତତୀ ॥୮୦॥
 ବିପନ୍ନା ବିଶିଥା ଚୈବ ବିକଳ୍ପପରିବର୍ଜିତା ।
 ବୃଦ୍ଧିଦା ବୁଝତୀ ବେଦୀ ବିଧିବିଚ୍ଛିନ୍ନମଂଶ୍ୟା ॥୮୧॥
 ବିଚିତ୍ରାଙ୍ଗୀ ବିଚିତ୍ରାଭା ବିଶ୍ଵା ବିଭବବନ୍ଧିନୀ ।
 ବିଜୟା ବିନ୍ୟା ବଞ୍ଚ୍ୟା ବାଣଦେବୀ ବରପ୍ରଦା ॥୮୨॥
 ବିଷୟୀ ଚ ବିଶାଳାଙ୍କ୍ଷା ବିଜ୍ଞାନବିନ୍ଦମାନିନୀ ।
 ଭୋଗବତୀ ଭୋଗବତୀ ଭୋଗବତୀ ଭୋଗବତୀ ଭୋଗବତୀ ॥୮୩॥
 ଭୂତଥାତ୍ରୀ ଭୟହରୀ ଭ୍ରମବଣ୍ଠା ଭୟାପହା ।
 ଭକ୍ତିଦା ଭୟହୀ ଭେରୀ ଭକ୍ତତୁର୍ଗପ୍ରଦାଯିନୀ ॥୮୪॥
 ଭାଗୀରଥୀ ଭାନୁମତୀ ଭାଗ୍ୟଦା ଭଗନିର୍ହିତା ।
 ଭବପ୍ରିୟା ଭୂତଭୂଷିତ ଭୂତିଦା ଭୂତଭୂମଣା ॥୮୫॥
 ଭୋଗବତୀ ଭୂତିମତୀ ଭୟକ୍ରମା ଭମିଦ୍ରମା ।
 ଭୂରିଦା ଭକ୍ତିଶୁଲଭା ଭାଗ୍ୟବନ୍ଦିକରୀ ସଦ ॥୮୬॥
 ଭିକ୍ଷୁମାତା ଭିକ୍ଷୁଭଭ୍ୟା ଭୟା ଭାବସ୍ଵରୂପିନୀ ।
 ମହାମାୟା ମାତୃପ୍ରିୟା ମହାନନ୍ଦା ମହୋଦରୀ ॥୮୭॥
 ମତିମୁଦ୍ରିତମୋଜା ଚ ମହାମଙ୍ଗଳଦାଯିନୀ ।
 ମହା-ପୁଣ୍ୟ ମହାଦାତ୍ରୀ ମୈୟୁନପ୍ରିୟଲାଲନୀ ॥୮୮॥
 ମନୋଜା ମାଲିନୀ ମାନ୍ୟ ମଣିମାତିକ୍ୟଧାରିଣୀ ।
 ମୁନିଷ୍ଟତା ମୋହକରୀ ମୋହହବ୍ର୍ତୀ ମଦୋର୍କଟା ॥୮୯॥
 ମଧୁପାନରତା ମତା ମନ୍ଦାଘୃତିତଳୋତନା ।
 ମଧୁପାନପ୍ରମତା ଚ ମଧୁଲୁଙ୍କ ମଧୁତେତା ॥୯୦॥

মাধবী মালিনী গঁণ্যা মনোরথপথাতিগা ।
 মোক্ষেশ্বর্যপ্রদা মর্ত্যা মহাপদ্মবনাশ্রিতা ॥১॥
 মহাপ্রভাবা মহত্তী মৃগাক্ষী মীনলোচনা ।
 মহাকাটিন্যসম্পূর্ণা মহাক্ষী মহত্তী কলা ॥১২॥
 মুক্তিরূপা মহামুক্তা মণিমাণিক্যভূষণা ।
 মুক্তাফলবিচ্ছিন্নী মুক্তারঞ্জিতনাসিকা ॥১৩॥
 মহাপাতকরাশিষ্ঠী মনোনয়ননন্দিনী ।
 মহামাণিক্যরচিতা মহাভূমণভূবিতা ॥১৪॥
 মায়াবতী মোহহন্তী মহাবিদ্যাবিধারিণী ।
 মহামেধা মহাভূতিশ্রহামায়া প্রিয়া সখী ॥১৫॥
 মনোধারী মহোপায়া মহামণিবিভূষণা ।
 মহামোহপ্রণয়িনী মহামঙ্গলদায়িনী ॥১৬॥
 যশস্বিনী যশোদা চ যমুনাবারিহারিণী ।
 যোগনিদ্রিকরী বজ্ঞা যজেশবন্দিতপ্রিয়া ॥১৭॥
 যজেশ্বী যজফলদা যজনীয়া যশক্ষরী ।
 যোগবোনির্যোগনিঙ্কা যোগিনী যোগবুদ্ধিজা ॥১৮॥
 যোগবুক্তা যমাদ্যষ্টনিদ্রিয়জ্ঞেকধারিণী ।
 যমুনাজলসেব্যা চ যমুনামুবিহাৰিণী ॥১৯॥
 যামিনী যমুনা যাম্যা যমলোকনিবাসিনী ।
 লোলা লোকবিলাসা চ লোলৎকল্লোলমালিকা ॥১০০॥
 লোলাক্ষ্মী লোলমাতা চ লোকানন্দপ্রদায়িনী ।
 লোকবন্ধুলোকধাত্রী লোকালোকনিবাসিনী ॥১০১॥

ଲୋକଦ୍ୱାରା ନିବାସା ଚ ଲକ୍ଷଣକ୍ଷଣଲକ୍ଷିତା ।
 ଶୀଳୀଲୋକା ଚ ଲାବଣ୍ୟ ଲଘିମା କମଲେକ୍ଷଣା ॥ ୧୦୨ ॥
 ବାନୁଦେବ-ପ୍ରିୟା ବାମା ବସନ୍ତସମୟପ୍ରିୟା ।
 ବାସନ୍ତୀ ବନ୍ଧୁଦୀ ବଜ୍ରା ବେଣୁବାଦ୍ୟପରାୟଣା ॥ ୧୦୩ ॥
 ବୀଣାବାଦ୍ୟପ୍ରମତ୍ତା ଚ ବୀଣାନାଦବିଭୂଷଣା ।
 ବେଣୁବାଦ୍ୟରତା ଚୈବ ବଂଶୀନାଦବିଭୂଷଣା ॥ ୧୦୪ ॥
 ଶୁଭା ଶୁଭରତିଃ ଶାନ୍ତିଃ ଶୈଶବା ଶାନ୍ତିବିଗ୍ରହା ।
 ଶ୍ରୀତଳା ଶୋଷିତା ଶୋଭା ଶୁଭଦା ଶୁଭଦାୟିନୀ ॥ ୧୦୫ ॥
 ଶିବପ୍ରିୟା ଶିବାନନ୍ଦା ଶିବପୂଜାମୁଁ ତୃତୀୟ ।
 ଶିବକ୍ଷୁତ୍ୟା ଶିବନତ୍ୟା ଶିବନିତ୍ୟପରାୟଣା ॥ ୧୦୬ ॥
 ଶ୍ରୀମତୀ ଶ୍ରୀନିବାସା ଚ ଶ୍ରୁତିରୂପା ଶୁଭବ୍ରତା ।
 ଶୁଦ୍ଧବିଦ୍ୟାରୂପକରୀ ଶୁଭକର୍ତ୍ତ୍ରୀ ଶୁଭାଶୟା ॥ ୧୦୭ ॥
 ଶ୍ରୁତାନନ୍ଦା ଶ୍ରୁତିଃ ଶ୍ରୋତ୍ରୀ ଶିବପ୍ରେମପରାୟଣା ।
 ଶୋଷଣୀ ଶୁଭବାର୍ତ୍ତା ଚ ଶାଲିନୀ ଶିବନର୍ତ୍ତକୀ ॥ ୧୦୮ ॥
 ସତ୍ତ୍ୱଶରୀରା ସୁଗଦାକ୍ରାନ୍ତା ସତ୍ତ୍ୱଶରୀରା ସତ୍ତ୍ୱଶରୀରିପଣୀ ।
 ସରଦା ସୁପ୍ରଭା ସିଙ୍କିଃ ସଦା ସିଙ୍କିପ୍ରଦାୟିନୀ ॥ ୧୦୯ ॥
 ସେବାନନ୍ଦା ସତ୍ତ୍ୱ ନାରୀ ସୁତ୍ତିରୂପା ମଦପ୍ରିୟା ।
 ସମ୍ପର୍କପରା ସ୍ଵତିଃ ସ୍ଵତ୍ୟା ସ୍ଵବନୀଯା ସ୍ଵବପ୍ରିୟା ॥ ୧୧୦ ॥
 ଶୈର୍ଯ୍ୟଦା ଶୈର୍ଯ୍ୟଗା ସୌଖ୍ୟ ଶୈର୍ଯ୍ୟସୌଭାଗ୍ୟଦାୟିନୀ ।
 ସୂର୍ଯ୍ୟାମୁଁ ସୂର୍ଯ୍ୟା ସ୍ଵାହା ଅଧାଲେପାପ୍ରମୋଦିନୀ ॥ ୧୧୧ ॥
 ସ୍ଵର୍ଗପ୍ରିୟା ସମୁଦ୍ରଭା ସର୍ବପାତକନା ଶିନୀ ।
 ଅଂଶାରବାରିଣୀ ରାଧା ସୌଭାଗ୍ୟବନ୍ଦିନୀ ସଦା ॥ ୧୧୨ ॥

ହରପ୍ରିୟା ହିରିଣ୍ୟାଭା ହରିଗାକୀ ହିରଗୟୀ ।
 ହେସକୁପା ହରିଦ୍ଵାଭା ହରିଦ୍ଵରୀ ଶୁଚିଶ୍ଵିତା ।
 କ୍ଷେଗଦା କ୍ଷାଲିଦା କ୍ଷେମା କ୍ଷୁଦ୍ରଘଣ୍ଟାବିଧାରିଣୀ ॥୧୧୩॥
 ଅପାରୈକଂ ଶୃଗୁ ପ୍ରୌଢ଼େ ସ୍ଵରାକ୍ଷରସମହିତମ୍ ।
 ସ୍ତୋତ୍ରଂ ନହଅନାମାଖ୍ୟଂ ସ୍ଵରବ୍ୟଞ୍ଜନସଂୟୁତମ୍ ॥୧୧୪॥
 ଅଜ୍ବା ଅତୁଳାନ୍ତା ଅନ୍ତାମୁତଦାଯିନୀ ।
 ଅନ୍ତାନା ଅଶୋକା ଚ ଅଲୋକା ଅମୁତତ୍ତ୍ଵବା ॥୧୧୫॥
 ଆନାଥବଲଭା ଅନ୍ତା ଅଧୋନିସନ୍ତବପ୍ରିୟା ।
 ଅବ୍ୟକ୍ତା ଲକ୍ଷଣା କ୍ଷୁଦ୍ରା ବିଛିନ୍ନା ଚାପରାଜିତା ॥୧୧୬॥
 ଅନାଥାନାମଭୀଷ୍ଠାର୍ଥନିକ୍ଷିଦାନନ୍ଦବକ୍ଷିନୀ ।
 ଅନିମାଦିଗୁଣଧାରା ଅଗଣ୍ୟାଲୀକହାରିଣୀ ॥୧୧୭॥
 ଅଚିନ୍ତ୍ୟଶକ୍ତିବଲଯାତ୍ମୁତକୁପା ଚ ହାରିଣୀ ।
 ଅଦ୍ଵିରାଜସୁତା ଦୃତୀ ଅଷ୍ଟମୋଗନ୍ମହିତା ॥୧୧୮॥
 ଅଚୁତା ଅନବଚ୍ଛିନ୍ନା ଅକ୍ଷୁଣ୍ଣକିଧାରିଣୀ ।
 ଅନ୍ତତୀର୍ଥକୁପା ଚ ଅନ୍ତାମୁତକୁପିଣୀ ॥୧୧୯॥
 ଅନ୍ତମହିମା ପାରା ଅନ୍ତମୁଖଦାଯିନୀ ।
 ଅର୍ଥଦା ଅନ୍ତା ଅମୁତବବିଣୀ ॥୧୨୦॥

“ରଙ୍ଗାଙ୍ଗୀ, ରଙ୍ଗପୁଞ୍ଜାଭା” ହଇତେ ଆରଣ୍ୟ କରିଯା “କ୍ଷେମା, କ୍ଷୁଦ୍ର-
 ଘଣ୍ଟାବିଧାରିଣୀ” ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ନାମଗୁଲି ମୁଲେ ଦୃଷ୍ଟି; ପୁନରୁତ୍ତରେ ଅନା-
 ବଞ୍ଚକ ॥୧୨—୧୧୩॥

ହେ ପ୍ରୌଢ଼େ ପାର୍ବତି ! ସ୍ଵର ଓ ବ୍ୟଞ୍ଜନାକ୍ଷରସଂୟୁକ୍ତ ସହନାମାଖ୍ୟ
 ଅପରାନ୍ତୋତ୍ତବ ବଲିତେଛି, ଶ୍ରବଣ କର ॥୧୧୪॥

ଅବିଦ୍ୟାଜାଲଶମନୀ ଅପରକଗତିପ୍ରଦା ।
 ଅଶୈଷବିଷ୍ଵସଂହନ୍ତ୍ରୀ ଅଶେଷଦେବତାମୟୀ ॥୧୨୧॥
 ଅଷ୍ଟୋରା ଅସୁତା ଦେବୀ ଅଜାନତିମିରପ୍ରଦା ।
 ଅନୁଗ୍ରହପରା ଦେବୀ ଅଭିରାମବିନୋଦିନୀ ॥୧୨୨॥
 ଅନବଦ୍ୟପରିଛିନ୍ନା ଅତ୍ୟନସ୍ତକଲଙ୍କିନୀ ।
 ଆରୋଗ୍ୟଦାତ୍ରୀ ଆନନ୍ଦା ଅପର୍ଣ୍ଣତିବିନାଶିନୀ ॥୧୨୩॥
 ଆଶ୍ଚର୍ଯ୍ୟରୂପା ଆଦ୍ୟଶ୍ଵା ଆୟୁବିଦ୍ୟା ସଦା ପ୍ରିୟା ।
 ଆପଣୟନୀ ଚ ଆଲଶ୍ଵା ଆପଦାହାୟୁତପ୍ରଦା ॥୧୨୪॥
 ଇଷ୍ଟା ରତିରିଷ୍ଟଦାତ୍ରୀ ଇଷ୍ଟାପରଫଳପ୍ରଦା ।
 ଇତିହାସମ୍ମତିଃ ଶେତା ଇହାନୁଭବଫଳପ୍ରଦା ॥୧୨୫॥
 ଇଷ୍ଟା ଚ ଇଷ୍ଟରୂପା ଚ ଇଷ୍ଟଦାତ୍ରୀ ଚ ବନ୍ଦିତା ।
 ଇନ୍ଦିରା ରଚିତାକ୍ଷି ଚ ଇଲକ୍ଷାରା ଇଧାରିନୀ ॥୧୨୬॥
 ଇତ୍ତ୍ଵାନୀସୋବିତପଦା ଇତ୍ତିଯାତ୍ରୀତିଦାଯିନୀ ।
 ଇଥରୀ ଇଶଜନନୀ ଇଶୈଥର୍ଯ୍ୟପ୍ରଦାଯିନୀ ॥୧୨୭॥
 ଉତ୍କଳଶକ୍ତିସଂୟୁକ୍ତା ଉପମାନବିବର୍ଜିତା ।
 ଉତ୍ତମଶ୍ଲୋକସଂସେବ୍ୟା ଉତ୍ତମୋତ୍ତମରପିଣୀ ॥୧୨୮॥
 ଉକ୍ଷା ଉଷା ଉଷାରାଧ୍ୟା ଉତ୍ସିତା ଚ ଶୁଚିଶିତା ।
 ଉହା ଉହବିତର୍କା ଚ ଉର୍କୁଧାରା ଚ ଉର୍କୁପା ॥୧୨୯॥
 ଉର୍କୁଧାରା ଉର୍କୁଘୋନିରୂପପାପବିନାଶିନୀ ।
 ଖମିରୁଦ୍ଧନ୍ତତା ଖକ୍ରିଃ କାରଣତ୍ୟନାଶିନୀ ॥୧୩୦॥
 ଖତ୍ତରା ଖଦିଦାତ୍ରୀ ଖକୃଥା ଖକ୍ଷମ୍ବରପିଣୀ ।
 ଖତୁତ୍ତ୍ଵିଯା ଖକ୍ଷମାତା ଖକ୍ଷା ଚିଖ୍ରକ୍ଷମାର୍ଗଗା ॥୧୩୧॥

ঋতুলক্ষণরূপা চ ঋতুমার্গপ্রদশিনী ।
 এষিতাখিলসর্বস্বা একৈকাযুতদায়িনী ॥১৩২॥
 ঐশ্঵র্যতর্প্যরূপা চ ঐতিরেন্দ্রশিরোমণিঃ ।
 ওজস্বিনী ওষধী চ ওজোনাদৌজদায়িনী ॥১৩৩॥
 ওক্তারজননী দেবি ওক্তারপ্রতিপাদিতা ।
 ত্রদার্যরূপিণী ভদ্রে ত্রপেন্দ্রোষধিবিগ্রহ ॥১৩৪॥
 অশুষ্ঠা অমৃতা অস্বা তথা অস্বালিকা পরা ।
 অস্মুজাক্ষী অস্মুজষ্ঠা অস্মুমিঞ্চাস্মুজাননা ॥১৩৫॥
 অংশুমালী অংশুমতী অংশুমস্তববিগ্রহ ।
 অঙ্কতমিশ্রহ ভদ্রে অত্যন্তশোভনাস্থরা ।
 অর্থেশা অর্থদাত্রী চ অন্নরূপা অনাহতা ॥১৩৬॥
 শৃণু নামাস্ত্রং ভদ্রে ককারাদি বরাননে ।
 অত্যন্তস্মৃন্দরং শৃঙ্কং নির্মলোৎপলগঞ্জিনী ॥১৩৭॥
 কুটুহা করুণা কাস্তা কর্মজালবিনাশিনী ।
 কমলা কল্পলতিকা কলিকল্পুষনাশিনী ॥১৩৮॥
 কমনীয়কলা কর্ণা কপর্দিপূজনপ্রিয়া ।
 কদম্বকুসুমা ভাসা সদা কোকনদেক্ষণা ॥১৩৯॥
 কালিন্দীকেলিকলিকা কণা কদম্বমালিকা ।
 কাস্তা লোকত্রয়া কচ্ছা কচ্ছারূপা মনোহরা ॥১৪০॥
 খড়জিনী খড়জাধাৰাভা খগা খগেন্দুধারিণী ।
 খেখেলগামিনী খড়গা খড়েন্দুতলকাষ্টিতা ॥১৪১॥
 খেচৱী খেচৱীবিদ্যা খগতিঃ খ্যাতিদায়িনী ।

ଅଞ୍ଜିତାଶେଷପାପୋଦ୍ଧା ଥଲବୁଦ୍ଧିବିନାଶିନୀ ॥୧୪୨॥
 ଥାତେନ କନ୍ଦମନ୍ଦୋହା ଥଙ୍ଗାଥଟୁଙ୍ଗଧାରିଣୀ ।
 ଥରମତ୍ତାପଶମନୀ ଥରମତ୍ତନିକୁଳନୀ ॥୧୪୩॥
 ଶୁହାଗଞ୍ଜଗତିଗୈରୀ ଗଞ୍ଜବରନଗରପ୍ରିୟା ।
 ଶୂଚକପା ଶୁଣବତୀ ଶୁର୍କୀ ଗୋରବରଙ୍ଗିଣୀ ॥୧୪୪॥
 ଅହଶ୍ରୀଡ଼ାହରା ଶୁଷ୍ଠା ଗଦନ୍ଧିଦ୍ଵିମନା ପ୍ରିୟା ।
 ଚାମ୍ପେଯଲୋଚନା ଚାରଙ୍କ ଶଚାରବଙ୍ଗୀ ଚାରଙ୍କରପିଣୀ ॥୧୪୫॥
 ଚତୁର୍ବ୍ରଦନନିକ୍ତାଙ୍ଗୀ ଚରବନ୍ନାୟା ଚିରପିତା ।
 ଚାରଙ୍କଚମ୍ପକମାଳାଟ୍ୟା ଚଲିତାଶେଷତୁଷ୍ଟତା ॥୧୪୬॥
 ଚରିତାଶେବରୁଜିନା ଚାରଙ୍କତାଶେଷମଶୁଲା ।
 ରତ୍ନଚନ୍ଦନନିକ୍ତାଙ୍ଗୀ ରତ୍ନାଙ୍ଗୀ ରତ୍ନମାଲିକା ॥୧୪୭॥
 ଶୁନ୍ନଚନ୍ଦନନିକ୍ତାଙ୍ଗୀ ଶୁନ୍ନାଙ୍ଗୀ ଶୁନ୍ନମାଲିକା ।
 ପୌତଚନ୍ଦନନିକ୍ତାଙ୍ଗୀ ପୌତାଙ୍ଗୀ ପୌତମାଲିକା ॥୧୪୮॥
 କୃଷ୍ଣଚନ୍ଦନନିକ୍ତାଙ୍ଗୀ କୃଷ୍ଣାଙ୍ଗୀ କୃଷ୍ଣମାଲିକା ।
 ଶୁନ୍ନବନ୍ଦ୍ରପରୀଧାନା ଶୁନ୍ନବନ୍ଦ୍ରୋତ୍ତରୀଯଣୀ ॥୧୪୯॥
 ରତ୍ନବନ୍ଦ୍ରପରୀଧାନା ରତ୍ନବନ୍ଦ୍ରୋତ୍ତରୀଯଣୀ ।
 ପୌତବନ୍ଦ୍ରପରୀଧାନା ପୌତବନ୍ଦ୍ରୋତ୍ତରୀଯଣୀ ॥୧୫୦॥
 କୃଷ୍ଣପଟ୍ଟପରୀଧାନା କୃଷ୍ଣପଟ୍ଟୋତ୍ତରୀଯଣୀ ।
 ବ୍ରନ୍ଦାବନେଶରୀ ରାଧା କୃଷ୍ଣକାର୍ଯ୍ୟପ୍ରକାଶିନୀ ॥୧୫୧॥
 ପଦ୍ମିନୀ ନାଗରୀ ଗୋପୀ କାଲିନୀ ଅବଗାହିନୀ ।
 ଗୋପୀଷ୍ଠରପ୍ରିୟା ଭୂତ୍ୟା ମଦା ନଗରମୋହିନୀ ॥୧୫୨॥
 ତ୍ରିପୁରା ତ୍ରିପୁରାଦେବୀ ତ୍ରିପୁରାଜ୍ଞାକରୀ ମଦା ।

ত্রিপুরাসন্নিকর্ষাস্থ ত্রিপুরা-অমুচারিকা ॥১৫৩॥
 ত্রিপুরাস্তুর-সংস্থা তু যা রাধা পদ্মিনী পরা ।
 নানাশৌভাগ্যসম্পন্না নানাভরণভূষিতা ॥১৫৪॥
 স্তোত্রঃ সহস্রনামাখ্যঃ কথিতঃ তব ভজ্ঞিতঃ ।
 এতৎ স্তোত্রঃ সন্দেশ কবচঃ বর্ণননে ।
 কল্পে কল্পে চ দেবেশি প্রপঠেন্যদি মানবঃ ॥১৫৫॥
 উপাস্ত রাধিকাং বিদ্যাং কেবলং কমলেক্ষণে ।
 বহুকালেন দেবেশি উপবিদ্যা চ সিধাতি ॥১৫৬॥
 পদ্মিনী রাধিকা বিদ্যা উপবিদ্যায় নিশ্চিতা ।
 শহাবিদ্যাং মহেশানি উপাস্ত যত্নতঃ স্বয়ম্ ॥১৫৭॥
 প্রাকটঃ পরমেশানি রাধামন্ত্রেণ সুন্দরি ।
 শুধু নাম সহস্রাণি প্রাকটে যত্ন শস্ত্রতে ॥১৫৮॥
 কৃষ্ণস্তু কালিকা সাক্ষাৎ রাধা প্রকৃতিপদ্মিনী ।
 কৃষ্ণ রাদে চ গোবিন্দ ইদমুচ্চার্য যত্নতঃ ।
 সদা দেৱী বৈষণবো দেৱি সন্দৰ্ভে প্রকাশ্যতে ॥১৫৯॥
 শেৱিলেন্দা যত্ন দেবেশি স্বয়ং ত্রিপুরমুন্দরী ।
 বিনামন্দঃ বিনাহোমঃ বিনাপূজ্যাঃ বিনাবলিম্ ॥১৬০॥
 বিনাঃ স্থঃ বিনাপুষ্পঃ বিনানিত্যোদিতাঃ ক্রিয়াম্

“শব্দ” হত্যাদি “নানাভরণভূষিতা” পর্যান্ত নামগুলি মুক্তবে: ১১৫—১৫৪॥ কে দেবি! তোমার ভজ্ঞিতে আকৃষ্ট হইল
 সহস্রনামাখ্য স্তোত্র কথিত হইল। হে দেবেশি! এই সহস্রনা-
 স্তোত্র, মন্ত্র ও কবচ শান্ত যদি প্রতিকলে পাঠ করে, আর কে

ଆଗ୍ରାୟାମଃ ବିନା ଧାନଃ ବିନା ଭୂତବିଶୋଧନମ୍ ।
ବିନାଜୀପଃ ବିନାଦାନଃ ଦେନ ରାଧା ପ୍ରସୀଦତି ॥୧୬୧॥
ଯେ ଜପେତୈଷୁଵଃ ମନ୍ତ୍ରଃ ରାଧିକାମଞ୍ଚମେବ ଚ ।
ସ ପତ୍ରେନରକେ ଘୋରେ ରାବଦିତ୍ରାଶୁଦ୍ଧିଶ ॥୧୬୨॥

ଭକ୍ତିତ୍ତପରଃ ।

କୁର୍ଯ୍ୟାଦେକବିଂଶତିନଂଖ୍ୟକାମ୍ ॥୧୬୩॥

ପୂର୍ଣ୍ଣାଭିଦେକ	ହୃଷ୍ଟ ତତୋ ଶୁରୁପଦାର୍ଚନମ୍ ।
ବିନାପୂର୍ଣ୍ଣାଭି	ଦେଖ ଭବାରେଃ ପାରମିଷ୍ଠତି ॥୧୬୪॥
ଅଜଞ୍ଜ ତସ୍ତା	ଦୁକିନିରଯେ ପତନଂ ଭବେ ।
ନତ୍ୟଃ ସତ୍ୟଃ	ହଶାନି ନତ୍ୟଃ ସତ୍ୟଃ ବଦମ୍ୟାହମ୍ ॥୧୬୫
ଭବା କିତନ ।	ଏହି ବିନାପୂର୍ଣ୍ଣାଭିଦେଚନମ୍ ।
ନାନାଗମପୂର୍ଣ୍ଣା	ନେ ବେଦବେଦାଙ୍ଗଶାସ୍ତ୍ରତଃ ॥୧୬୬॥
ମହୋକୃତଃ ।	ଶାନି ଶାରଃ ପୂର୍ଣ୍ଣାଭିଦେଚନମ୍ ।
ତନ୍ମାତ୍ ମର୍ବଃ	ଦେନ କୁର୍ଯ୍ୟାଃ ପୂର୍ଣ୍ଣାଭିଦେଚନମ୍ ॥୧୬୭॥

କମଲେକ୍ଷଣେ ! ଏକମ ଗାଧିକା ବିଷ୍ଟାର ଯଦି ଉପାଦନ କରେ, ତରେ ସହକାଳେ ଉପବିଷ୍ଟା ବିନରେ ମିଦିଲାଭ କରିତେ ପାରେ । ପଦିନୀରପିଲୀ ରାଧିକାଦେବୀଇ ଉପବିଷ୍ଟା ଇହି ନିଶ୍ଚିତ । ହେ ମହେଶାନି ! ମୁହଁପୂର୍ବକ ମହାବିଷ୍ଟାର ଆରାଧନା କରିବେ । ରାଧା ପଦିନୀରପିଲୀ ପ୍ରକୃତି, କୁଷମ ସାଙ୍କାନ୍ତକାଳିକାମର୍କଃ । ହେ ଦେଲି ! ଯାତ୍ରି “କୃପଃ ବାଦେ ! ଗୋବିନ୍ଦ !” ଏହି ଶବ୍ଦ ଯହୁପୂର୍ବକ ନିରସ୍ତର ଉତ୍ସାହ କରେ, ମେ ମର୍ଦ୍ଦତ୍ର ପନମ ବୈଷ୍ଣବ ବଲିଗ୍ରା ଅଭିହିତ ହୁଏ । ହେ ଦେବେଶ ! ଗୋବିନ୍ଦ ଓ ଦାନ୍ତାନ୍ତ ତ୍ରିପୁର-ସୁନ୍ଦରୀଶ୍ଵରପ । ହେ ପାର୍ବତି ! ମନ୍ତ୍ର, ହୋମ, ପୂଜା, ବଲି, ଗନ୍ଧ ଓ ପୁଣ୍ୟ ବାତୀତ, ନିତ୍ୟକ୍ରିୟା ଭିନ୍ନ-ଏବଃ ପ୍ରାଣୀମାତ୍ର, ଧରନ, ଭୂତଶ୍ରୀ, ଜ୍ଞାପ ଓ ଦାନ ବାତୀତ ଏକମାତ୍ର ଏହି ରାଧାମତ୍ସ୍ତନାମନ୍ତ୍ରାଦ ପାଠ ଦ୍ୱାରାହି ମିଦିଲାଭ କରିତେ ପାରେ । ସେ ନିଷ୍ଠୁରତା ବାତୀତ ଏହି ଶ୍ରୋତ୍ର ପାଠ ନା କରିଯା ବିଶ୍ଵମତ୍ର ବା ରାଧାମତ୍ର ଜ୍ଞାପ କରେ, ମେ ବାତୀତ ଚତୁର୍ଦ୍ଦଶ କଳ ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଘୋର ନରକେ ବାସ କରେ ॥୧୫୫—୧୬୨॥ ମାନବ ଭକ୍ତିଶୂନ୍ୟ ହିଁଯା ଶୁରୁ-ଅମୁଧାନ୍ତ ବିଶ୍ଵମତ୍ର ଶ୍ରବଣ କରତ ଏକବିଂଶତିବାର ପର୍ଯ୍ୟନ୍ତ ଧରିବୋ

ହିଂମା ପୂର୍ଣ୍ଣଭିଷେକଃ ପଠେ ରାଧାକ୍ଷସଂ ପ୍ରିୟେ ।
 ସ୍ତବପାଠାମହେଶାନି ନ ଭବେନ୍ଦୁବନନ୍ଦନଃ ॥୧୬୮॥
 ସ୍ତୋତ୍ରଂ ଶହସ୍ରନାମାଖ୍ୟଃ ନ ଦୟା ଜପତୋ ମନୁମ ।
 ରାଧାକୃଷ୍ଣ ଦେବେଶି ତ୍ସନ୍ତ ପାପକଳଃ ଶୃଗୁ ।
 କୁଞ୍ଚିପାକେ ନ ପଠେତ ସାବହୈ ବ୍ରଙ୍ଗନଃ ଶତମ ॥୧୬୯॥
 ନିମ୍ନଗାନାଂ ସଥା ଶ୍ରେଷ୍ଠା ଭବେନ୍ଦୁଭାଗୀରଥୀ ପ୍ରିୟେ ।
 ବୈଷ୍ଣବାନାଂ ସଥା ଶାସ୍ତ୍ରଃ ପ୍ରକୃତୀନାଂ ସଥା ସତୀ ॥୧୭୦॥
 ପୁନ୍ରମାଣାଂ ସଥା ବିଷ୍ଣୁନର୍କତ୍ରାଣାଂ ସଥା ଶଶୀ ।
 ସ୍ତବାନାକ୍ଷଣ ତଥା ଶ୍ରେଷ୍ଠଃ ରାଧାସ୍ତୋତ୍ରମିଦଃ ପ୍ରିୟେ ॥୧୭୧॥
 ଜପପୂଜାଦିକଂ ମଦ୍ୟମଦ୍ୟବଲିହେମାଦିନଃ ତଥା ।
 ଶ୍ରୀରାଧାସ୍ତୋତ୍ରପାଠଶ୍ଵର କଳାଂ ନାର୍ତ୍ତି ଷୋଡ଼ଶୀମ ॥୧୭୨
 ଇତି ଶ୍ରୀବାହୁଦେବ-ନନ୍ଦେ ରାଧା-ତତ୍ତ୍ଵ ଦ୍ୱାତିଂଶଃ ପଟଳଃ ॥*॥

ତେପର ପୂର୍ଣ୍ଣଭିଷିକ୍ତ ହଇଯା ଶ୍ରୀର ପାଦପାତ୍ରପୂଜା କଲିବେ । ପୂର୍ଣ୍ଣଭିଷିକ୍ତ
 ନା ହଇଯା ମଂସାର ମୟୁନ୍ତ ପାର ହଇତେ ଇଚ୍ଛା କରିଲେ, ସେଇ ବୃଦ୍ଧିଶୀଳ ଅଞ୍ଜ
 ବ୍ୟକ୍ତିର ନରକେ ଗନନ ହଇଯା ଥାକେ । ହେ ମହେଶାନି ! ଇହା ସତ୍ୟ, ଅତୀବ
 ସତ୍ୟ ; ତୋମାର ଏହି ବାକ୍ୟ ଶ୍ରୀର ସତ୍ୟ ବଲିଯାଇ ଜାନିବେ ॥୧୬୩—୧୬୫॥
 ପୂର୍ଣ୍ଣଭିଷିକ୍ତ ନା ହଟିଲେ ଶୁଭକଳାଭେର ସନ୍ତାନାମ ନାହିଁ । ମାନା ତସ୍ତ,
 ମାନା ପୁରାଣ ଓ ବେଦବ୍ୟୋମ ଶାସ୍ତ୍ର ହଇତେ ଆମି ଉକ୍ତାର କରିଯାଇଁ ମେ, ପୂର୍ଣ୍ଣ-
 ଭିଷେକଇ ଏକଭାବର ସାର ପଦାର୍ଥ ; ସୁତରାଂ ସର୍ବପ୍ରଦତ୍ତେ ପୂର୍ଣ୍ଣଭିଷିକ୍ତ
 ହଇବେ । ହେ ମହେଶାନି ! ପୂର୍ଣ୍ଣଭିଷିକ୍ତ ହଇଯା ସେ ବାକ୍ୟ ରାଧିକାର ତ୍ସବ
 ପାଠ କରେ, ତାହାକେ ସନ୍ଦାର୍ଶିବେର ପ୍ରତ୍ୟେଶ ଜାନିବେ ॥୧୬୬—୧୬୮॥
 ସେ ବାକ୍ୟ ସହସ୍ରନାମ ସ୍ତୋତ୍ର ପାଠ ନା କରେ, ଏବଂ ରାଧାକୃଷ୍ଣ ହରୁ ଜପ ନା
 କରେ, ତାହାର ପାପକଳ ଶ୍ରବଣ କର । ମେ ବାକ୍ୟ ଶତ ବ୍ରଙ୍ଗକଳ ପର୍ଯ୍ୟାନ୍ତ
 କୁଞ୍ଚିପାକ ନରକେ ପାତିତ ହଇଯା ପଚିତେ ଥାକେ । ହେ ପ୍ରିୟେ ! ନନ୍ଦୀ
 ମୟୁହେର ମଧ୍ୟେ ଯେମନ ଭାଗୀରଥୀ ଶ୍ରେଷ୍ଠା, ବୈଷ୍ଣବଗଣେର ମଧ୍ୟେ ଯେମନ ଶାସ୍ତ୍ର
 ଶ୍ରେଷ୍ଠା, ପ୍ରକୃତିର ମଧ୍ୟେ ଯେମନ ସତୀ ଶ୍ରେଷ୍ଠା, ପୁନ୍ରବେର ମଧ୍ୟେ ଯେକୁପ ବିଷ୍ଣୁ
 ଏବଂ ନକ୍ଷତ୍ରେ ମଧ୍ୟେ ଯେମନ ଚନ୍ଦ୍ର ଶ୍ରେଷ୍ଠ, ତତ୍ତ୍ଵପ ସ୍ତବମ୍ଯୁହେର ମଧ୍ୟେ ଏହି ;
 ରାଧାସହସ୍ରନାମସ୍ତୋତ୍ର ଶ୍ରେଷ୍ଠ । ଜପ-ପୂଜାଦି ଦ୍ୱାରା ବା ବଲି-ହୋମାଦି

ଦ୍ୱାରା ଶ୍ରୀରାଧାତ୍ମୋତ୍ତର ପାଠକଲେର ସୋଡ଼ିଶବ୍ଦାଗୈକଭାଗେର ଫଳ ଓ ଲାଭ
କରା ଯାଇ ନା । ୧୬୯—୧୭୨ ॥

ଶ୍ରୀବାହୁଦେବ-ରହସ୍ୟ ରାଧା-ତନ୍ତ୍ର ଦାତ୍ତିଂଶ ପଟ୍ଟଳ ସମାପ୍ତ ॥୦॥

ଅୟତ୍ରିଃଶତ-ପଟ୍ଟଳଃ

ଶ୍ରୀଦେବୁବାଚ ;—

ତୁ ଏବ ମହାବାହୋ ଶୃଗୁ ମେ ପରମଃ ବଚଃ ।

ହରିନାମ ମାତ୍ରଦେବ ବିଶେଷେଣ ବଦ୍ର ପ୍ରଭୋ ॥୧॥

ପୁର୍ବଂ ସଂ ପ୍ରଚିତଃ ଦେବ ହରିନାମ ସଦାଶିଳ ।

ତେବେନଂ ପରମେଶାନ ବିଷ୍ଣୁରାବଦ ଶକ୍ର ॥୨॥

ଶ୍ରୀଜୀଷ୍ଵର ଉବାଚ ;—

ହରିନାମ ଦିଦ୍ଧା ଦେବି ରହ୍ୟ ସାମାନ୍ୟମେବ ଚ ।

ସାମାନ୍ୟଃ ଭାରତେ ଶତଃ ରହିର୍ବ୍ୟାମ ବରାନନେ ।

ସ୍ଵର୍ଗେ ମର୍ତ୍ତ୍ୟ ଚ ପାତାଳେ ମର୍ବଦତ୍ରେବ ପ୍ରଶନ୍ୟତେ ॥୩॥

ଯଦୁକ୍ରଂ ବାହୁଦେବାର ତ୍ରିପୁରା ଜଗଦଦୀଶରୀ ।

ଶ୍ରୀପାର୍ବତୀଦେବୀ କହିଲେନ ;—ହେ ମହାବାହୋ ! ଆପଣି ପୁନର୍ବୀର
ଆମାର ବାକ୍ୟ ଶ୍ରବଣ କରୁନ । ହେ ସଦାଶିଳ ଶକ୍ର ! ହେ ପ୍ରଭୋ !
ଆପଣି ପୂର୍ବେ ସେ ପ୍ରସଙ୍ଗଧୀନ ହରିନାମ ବଲିଯାଇଲେନ, ମେଇ ହରିନାମ
ଏଥନ ବିଷ୍ଣାରପୂର୍ବକ ବଲୁନ ॥୧—୨॥

সামান্যং ভারতে শক্তং তেনেব মুচ্যতে নরঃ ।
 বৃহগ্নাম মহেশানি সর্বশক্তিসমন্বিতম্ ॥৪॥ “
 ওঁ নমঃ শিবরামঃ শিবরামঃ শিবঃ শিবঃ ।
 এঁ ক্লীঁ ক্লীঁ শিবঃ শিবঃ কৃষঃ কৃষঃ শিবো রামো হরিঃ ॥৫
 দ্বাত্রিশদক্ষরং গন্ত্রং হরিনামপ্রকীর্তিম্ ।
 আক্ষণে ক্ষত্রিয়ে বৈশ্বে সর্বদেশে স্তু সাম্প্রতম্ ॥৬॥
 এতগ্নাম মহেশানি প্রথমং কর্ণশক্তিম্ ।
 ব্রহ্মা গুব্যাপকং নাম হরিনামমনোহরম্ ॥৭॥
 দ্বাত্রিংশদক্ষরং নৈব পাষণ্ডায় প্রশম্যতে ।
 আদ্যন্তে প্রণবং দত্তা ব্রাক্ষণাদিত্রয়ে শুভে ।
 ন শূদ্রস্ত মহেশানি মন্ত্রমেতদৃদীরয়ে ॥৮॥
 হরিনাম জপেদেবি দশধা শতধা সদা ।
 কর্ণস্য চ বিশুদ্ধ্যৰ্থং সামান্যং ষোড়শাশ্রয়ম্ ॥৯॥

ক্ষেত্রের কথিলেন ;—হে বরাননে পার্বতি ! হরিনাম দ্঵িবিধি ;
 বৃহৎ ও সামান্য । সামান্য হরিনাম কেবল এই ভারতবর্ষেই প্রশংসন
 আয় বৃহৎ হরিনাম অর্গ, গর্জ্য, পাতাল সকল স্থানেই প্রশংসন
 জানিবে । জগদীখরী ত্রিপুরাদেবী বাসুদেবকে বলিয়াছিলেন, সামান্য
 হরিনাম এট ভারতেই শ্রেষ্ঠ ও মানবদিগকে ভাণ করিতে শক্ত ।
 হে মহেশানি ! বৃহৎ হরিনাম সর্বশক্তিমুক্ত জানিবে ॥৩—৪॥ “ওঁঃ
 নমঃ শিবরামঃ শিবরামঃ শিবঃ শিবঃ এঁ ক্লীঁ ক্লীঁ শিবঃ শিবঃ কৃষঃ
 কৃষঃ শিবো রামো হরিঃ”—দ্বাত্রিংশৎ অক্ষরযুক্ত এই মন্ত্রই বৃহৎ
 বলিয়া কীর্তিত হইয়াছে । এই নামমন্ত্র ব্রাক্ষণ, ক্ষত্রিয়, বৈশ্ব প্রভৃতি
 সকল জাতিতে ও সকল দেশে বিহিত । হে মহেশানি ! ব্রাক্ষণ
 ব্যাপী এই মনোহর হরিনাম মানবের কর্ণশক্তি প্রদান করে ॥৫—৭॥

ଶ୍ରୀଦେଖୁବାଚ ;—

ସାମାନ୍ୟଂ ପରମେଶାନ ଦୋଷଦଂ ହରିନାମ ଚେତ ।

ତେ କଥଂ ତ୍ରିପୁରାଦେବୀ ବାସୁଦେବାୟ ଶୂଳଭୃତ ।

ଇନ୍ଦମୁକ୍ତଂ ମହାବାହୋ କୃପଯା ବଦ ଶକ୍ର ॥୧୦॥

ଶ୍ରୀଈଶ୍ଵର ଉବାଚ ;—

ହରିନାମ ରହସ୍ୟକୁ ସର୍ବଶକ୍ତିଯୁତଂ ସଦା ।

ତ୍ରିପୁରା ବାସୁଦେବାୟ ସୁହଳାମ ବରାନନେ ।

ଅବବୀଂ ପ୍ରଥମଂ ଭଜେ ପଞ୍ଚାତ୍ମ୍କୋଡ଼ଶାଶ୍ୱଯମ୍ ॥୧॥

ପ୍ରଗବେ ତୁ ତ୍ର୍ୟୋ ଦେବାଃ ଶସ୍ତ୍ରବିଷୁପିତାମହାଃ ।

ଶିବନ୍ତ କାଲିକା ନାକ୍ଷାଂ ରାମତ୍ରିପୁରତୈରବୀ ॥୧୨॥

ମହାକାଳୀ ମହାମାୟା ସ୍ଵରଂ କୃଷ୍ଣରପିଣୀ ।

ବିଜେଯୀ ଦଶନାମାତ୍ରେ ଶତରଞ୍ଜିବିଧାଃ ପରାଃ ॥୧୩॥

ତୈରବୀ ଚ ତଥା କାଳୀ ମହାକାଳୀ ବରାନନେ ।

ସର୍ବଶକ୍ତିମୟଂ ନାମ ହରେର୍ମହିଷ-ମର୍ଦ୍ଦିନୀ ॥୧୪॥

ଏହି ଦ୍ୱାତ୍ରିଂଶ୍ଚ ଅଙ୍ଗରାତ୍ମକ ନାମମତ୍ତ୍ଵ ପାଷଣ୍ଡ ବ୍ୟକ୍ତିକେ ପ୍ରଦାନ କରିବେ ନା ; ଏହି ମଦ୍ଦେର ଆଦି ଓ ଅନ୍ତେ ପ୍ରଗବ (ତୁ) ଯୋଗ କରିଯା ବ୍ରାହ୍ମଣ, କ୍ଷତ୍ରିଯ ଓ ବୈଶ୍ଣ ଏହି ଜାତିତ୍ରୟକେ ପ୍ରଦାନ କରିବେ ; କିନ୍ତୁ ଶୃଦ୍ଧକେ କଦାଚ ପ୍ରଦାନ କରିବେ ନା ॥୩॥ ହେ ଦେବି ! ଯୋଡ଼ଶାକ୍ଷରାତ୍ମକ ସାମାନ୍ୟ ସର୍ବନା ଦଶ ସାତବାର କରିଯା କର୍ଣେର ବିଶ୍ଵରୂପ ଜଗ୍ନ ଜ୍ପ କରିବେ ॥୩॥

ଶ୍ରୀପାର୍ବତୀଦେବୀ କହିଲେନ ;—ହେ ପରମେଶାନ ! ସାମାନ୍ୟ ହରିନାମଓ ଯଦି ଦୋଷପ୍ରଦାଇ ହସ, ତାହା ହଇଲେ ତ୍ରିପୁରାଦେବୀ ତାତ୍ତ୍ଵ ବାସୁଦେବକେ ବଲିଲେନ କେନ ? ହେ ମହାବାହୋ ଶକ୍ର ! ଆପଣି କୃପା କରିଯା ତାହା ବଲୁନ ॥୧୦॥

* ଶ୍ରୀଈଶ୍ଵର କହିଲେନ ;—ହେ ବରାନନେ ! ହରିନାମ-ରହସ୍ୟ ସର୍ବଦା ସର୍ବ ଶକ୍ତିଯୁକ୍ତ ; ତ୍ରିପୁରାଦେବୀ ବାସୁଦେବକେ ଅଗ୍ରେ ସୁହ୍ୟ ନାମ ବଲିଯା ପରେ

ସମ୍ମାନ ପରମେଶ୍ଵାନି ସାମାନ୍ୟ ଷୋଡ଼ଶାଶ୍ଵରମ୍ ।
 ଶୁତକଦୟସଂୟୁକ୍ତ ଶୁଦ୍ଧବର୍ଣେ ପ୍ରଶ୍ନସ୍ତ୍ରୀତେ ॥୧୫॥
 ଅଧମେସୁ ଚ ଶୁଦ୍ଧେସୁ ସାମାନ୍ୟ ଶସ୍ତ୍ରୀତେ ସଦା ।
 ରାମ ନାମ ମହେଶ୍ଵାନି ଧନୁଃଶକ୍ତିଯୁତ ସଦା ॥୧୬॥
 କୁଞ୍ଜନାମ ମହେଶ୍ଵାନି ସର୍ବଶକ୍ତିଯୁତ ପ୍ରିୟେ ।
 ଅପରୈକ ବୁଦ୍ଧାମ ସାବଧାନାବଧାରୟ ॥୧୭॥
 “ଓ ହରେ କୁଞ୍ଜ ଗୋବିନ୍ଦ ଓ ହୀଂ ଜନାର୍ଦନ ହୃଦୀକେଶ
 ହୀଂ ଓ ଏତତେ କଥିତ ଦେବି ଶୁଶ୍ରୋଭନମ୍ ।
 ଏ ତମାମ ବରାରୋହେ ସଦା ବିଭବବର୍ଦ୍ଧନମ୍ ॥୧୮॥
 ଅନେନେବ ବିଧାନେନ ଗୁହ୍ୟ ଚ କାରଯେତ ସଦା ।
 ତମ୍ୟ ତମ୍ୟ ଚ ଦେବେଶ ମହାବିଦ୍ୟା ହି ସିଧ୍ୟତି ॥୧୯॥
 ଇତି ଶ୍ରୀବାଲୁଦେବ-ବହୁତେ ରାଧା-ତନ୍ତ୍ରେ ଅଭିନ୍ନିଂଶ୍ରେ ପଟ୍ଟଳ ॥୩॥

ସମପୂର୍ଣ୍ଣହୃଦୟ ପ୍ରଥମ ॥

ଷୋଡ଼ଶାଶ୍ଵରାୟକ ସାମାନ୍ୟ ନାମ ବଲିଆଛିଲେନ । ଶ୍ରୀବ ବ୍ରଜା, ବିଷ୍ଣୁ-
 ଶିବ—ଏହି ଦେବତାଭାୟକ ; ଶିବ ମହାକାଳୀଶ୍ଵରପ, ଆର ରାମ ତ୍ରିପୁର-
 ତୈରବୀଶତ୍ରୁଷ । କୁଞ୍ଜ ମହାକାଳୀ ଓ ମହାମାତ୍ରା ଏହି ଶକ୍ତିଶ୍ଵରପ । ପରମ
 ଶକ୍ତି ତ୍ରିବିଧା, ତୈରବୀ, କାଳୀ ଓ ମହାକାଳୀ । ହେ ଶହିରମର୍ଦ୍ଦିନି !
 ହରିନାମ ସର୍ବଶକ୍ତିମୟ ଜାନିବେ ॥୧—୧୪॥ ହେ ପରମେଶ୍ଵାନି ! ଷୋଡ଼ଶା-
 ଶକ୍ତିବିଶିଷ୍ଟ ଯେ ସାମାନ୍ୟ ନାମ ତାହାର ଆଶ୍ରମେ ଶୁତକଦୟ ଶୁଦ୍ଧକେ
 କାନ କରିବେ । ଅଧମ ଶ୍ରୂଦି ବର୍ଣେ ସାମାନ୍ୟ ନାମଇ ପ୍ରଶନ୍ତ । ହେ ମହେଶ୍ଵାନି !
 ରାମନାମ ଧନୁଃଶକ୍ତିଯୁତ ; ଆର କୁଞ୍ଜ ନାମ ସର୍ବଶକ୍ତିମର୍ଦ୍ଦିତ । ହେ
 ପ୍ରିୟେ ! ଅପର ଏକ ବୁଦ୍ଧ ନାମ ବଲିତେଛି, ସାବଧାନେ ଅବଧାରଣ କର ।
 “ଓ ହରେ କୁଞ୍ଜ ଗୋବିନ୍ଦ ଓ ହୀଂ ଜନାର୍ଦନ ହୃଦୀକେଶ ହୀଂ ଓ” — ଏହି
 ଶୁଶ୍ରୋଭନ ହରିନାମ କଥିତ ହଇଲ, ଇହା ସାଧନେର ସର୍ବଦା ବିଭବବର୍ଦ୍ଧକ ।
 ହେ ଦେବେଶ ! ଏହି ବିଧାନ ଅଛୁଟାରେ ଯେ ବ୍ୟକ୍ତି ଏହି ଶୁଜ
 ବିଷତେର ଅଛୁଟାନ କରେ, ତାହାର ମହାବିଷ୍ଟା ସିଙ୍କିତ ॥୧୫—୧୯॥

ଶ୍ରୀବାଲୁଦେବ-ବହୁତେ ରାଧା-ତନ୍ତ୍ରେ ଅଭିନ୍ନିଂଶ୍ରେ ପଟ୍ଟଳ ସମାପ୍ତ ॥୦॥

ମମପୂର୍ଣ୍ଣ ।

